

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 2/2014.

BISKUPIJÂ
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Željko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici

Katedrala u Trebinju

SADRŽAJ

I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	113
Poruka pape Franje za Svjetski misijski dan 2014.	114
Papin apel za mir u Iraku	116
Izjava Ravnatelja Tiskovnog ureda u ime Svetog Oca	116
Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata Okružnica - Obredno značenje dara mira u sv. Misi	117
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	121
Priopćenje sa 61. redovitog zasjedanja BK BiH	122
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	125
Imenovanja i razrješenja	126
Primopredaja župnih ureda	128
OKRUŽNICE	129
Početak nove školske i vjeronaučne godine	129
PRIOPĆENJA ZA JAVNOST	131
Požari na području nevesinjske župe	131
Poziv na izbore za EU parlament kleru i puku hercegovačkih biskupija	132
U pomoć pogodenima strhotom poplave župnim uredima hercegovačkih biskupija	133
VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR	134
Prezbiterско ređenje šestorice đakona	134
Biskupova propovijed	135
Veliki ili sveti tjedan	136
Proslava Cvjetne nedjelje	136
Biskupova propovijed	137
Velika srijeda - Misa posvete ulja	138
Biskupova propovijed	138
Veliki četvrtak - Misa posvete ulja	140
Biskupova propovijed	141
Veliki četvrtak - Misa večere Gospodnje	143
Veliki petak - Križni put uz Hum	143
Biskupov nagovor na Križnom putu na Humu	144
Bdjenje Velike subote	146
Uskrsna čestitka generalnog vikara dijecezanskom biskupu	146
Uskrs u katedrali	147
Biskupova propovijed	147
Uskrsni koncert u katedrali	149

SLAVLJA I OBLJETNICE	151
Krizma i obljetnica posvete crkve u Drinovcima	151
Posvećena crkva svetoga Stjepana u Čerinu	153
Gospine postaje radosti i boli na Hrasnu	154
Misa - krizma - 40. misnička obljetnica u Blagaju	154
Marija Majka Crkve i zlatni svećenički jubilej u Mostaru	156
Don Ante Brajko	156
Don Tomislav Majić	157
Biskupova propovijed na zlatnom jubileju	157
Zahvalna riječ jubilarca don Tomislava Majića	160
Blagoslov i komemoracija u Duvnu	161
Ilindan i obljetnica fra Lovrine smrti u Ljubunčiću	162
Svetkovina sv. Ane i sv. Joakima u Ulogu	164
Župa Šuica - 150. obljetnica 1864.-2014.	166
Pozdrav i čestitka zlatomisnika don Tomislava Majića župnika u Grljevićima, zlatomisniku don Anti	167
Blagoslov obnovljene grobnice don Jure Stojića u Dragičini	168
Blagoslov kapelice u Gizdavama	168
IZVJEŠĆA S KRIZMANIČKIH SLAVLJA	170
Smrti, gdje je tvoj žalac i pobjeda?	170
Vjera je u srcu, ne u prstu!	171
Trostruko crkveno slavlje	172
Dvostruko crkveno slavlje	174
Preko trista krizmanika	175
Ne uvoditi zlih običaja!	176
Držati se uzora blaženoga Merza!	177
Prianjati uz crkveni nauk o Gospi!	178
Krizma je potvrda krštenja!	180
Ugledati se u vjerne apostole!	181
Uvijek više, uvijek bolje!	182
Budite poput svetoga Timoteja!	183
Potvrdite što vam roditelji nekoć omogućili!	183
Uzvratiti na 7 darova suradnjom!	184
Mala korist od obreda, ako nema suradnje	185
Potvrdite krštenje i primite još 7 darova!	186
Molite iz ljubavi!	187
U duhu još više voljeti Isusa!	188
Čuvajte se zala, a držite se Božjega dara!	189
Odgovoriti na Božje dare!	192
Molitva naša uzišla k Bogu, a darovi Božji sišli na krizmanike	192
Potvrđujte krštenje i - još više!	193
Brinuti se, ali ne tjeskobno	194
Krizma pomaže duhovnomu rastu i odgoju	195
Krizmanici, vrijedniji ste nego mnogo vrabaca!	195
Na prvom mjestu Božja!	196
SUSRETI I HODOČAŠĆA	198
Đakoni iz Zagreba u Hercegovini	198
Šestero hodočasnika u Lurdu	199
Maturanti na zahvalnici u katedrali	200
Svećeničko hodočašće na otok Mrkan	202
Glavni podatci o Mrkanskoj biskupiji	204

PREDSTAVLJANJE KNJIGA	206
Trostruka duhovno-kulturna svečanost	206
Pozdrav don Ante Luburića na otvaranju izložbe	208
Biskupovo predstavljanje izložbe i knjige	210
Predstavljanje dviju biskupovih knjiga	212
<i>Isus silan na djelu</i>	212
Župa u stvari i u knjizi - Stjepan Krst	213
Biskupov intervent	214
Ugljenovi "Sakralni prostori" u Potkosi	217
Predstavljena monografija o župi Šuici	219
Biskupov tekst prezentacije	219
USNUŠE U NADI USKRSNUĆA	222
Fra Augustin Baja Barać	222
Fra Zdenko Karačić	222
Oproštajno slovo generalnoga vikara	223
Komemorativna Misa za Marka Milanovića	224
Propovijed generalnoga vikara	224
BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	226

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI MISIJSKI DAN 2014.

Draga braćo i sestre!

Danas postoji veoma veliki broj ljudi koji još uvijek ne poznaju Isusa Krista. Stoga je misija ad gentes i dalje urgentna. Svi su članovi Crkve pozvani sudjelovati u toj misiji, jer Crkva je misionarska po svojoj naravi: ona je rođena zato da "izlazi". Svjetski misijski dan je povlaštenu trenutak u kojem vjernici s različitih kontinenata molitvama i konkretnim gestama solidarnosti pomažu mlade Crkve u misijskim zemljama. To je slavlje milosti i radosti. Slavlje milosti, jer Duh Sveti, poslan od Oca, daje mudrost i snagu onima koji su poučljivi njegovu djelovanju. Slavlje radosti, jer Isus Krist, Sin Očev, poslan zato da svijetu navijesti Radosnu vijest, podupire i prati naš misijski rad. Upravo ta radost Isusa i učenikâ misionarâ navela me da vam stavim pred oči biblijsku sliku koju nalazimo u Lukinu Evanđelju (usp. 10, 21-23).

1. Evanđelist izvješćuje kako je Gospodin poslao sedamdeset i dvojicu učenika, dva po dva, u gradove i sele naviještati da je Kraljevstvo Božje blizu i pripravljati ljude za susret s Isusom. Nakon što su izvršili tu misiju naviještanja, učenici su se vratili puni radosti: radost je dominantna tema tog prvog i nezaboravnog misionarskog iskustva. Međutim, božanski im Učitelj reče: "Ne radujte se što vam se duhovi pokoravaju, nego radujte se što su vam imena zapisana na nebesima. U taj isti čas uskliknu Isus u Duhu Svetom: 'Slavim te, Oče.' (...) Tada se okrene učenicima pa im nasamo reče: 'Blago očima koje gledaju što vi gledate!' (Lk 10, 20-21.23)".

Luka predstavlja tri prizora. Isus najprije govori svojim učenicima, zatim se obraća Ocu, a potom ponovno učenicima. Isus je htio s učenicima podijeliti svoju radost, koja je bila drugačija i veća od one koju su iskusili.

2. Učenici su bili puni radosti, ushićeni što im je dana moć da ljude oslobađaju od zloduha. No, Isus ih je upozorio da se ne raduju toliko zbog moći koju su dobili, već zbog ljubavi koju su primili, "što su vam imena zapisana na nebesima" (Lk 10, 20). Učenicima je naime darovano iskustvo Božje ljubavi, ali i mogućnost da tu ljubav dijele s drugima. A to je iskustvo učenikâ razlog za zahvalnost i radost Isusova srca. Luka promatra to veselje kroz prizmu trinitarnog zajedništva: "Uskliknu Isus u Duhu Svetom" obraćajući se Ocu i dajući mu hvalu. Taj trenutak intimne radosti izvire iz Isusove duboke ljubavi kao Sina prema svom Ocu, Gospodaru neba i zemlje, koji je to sakrio od mudrih i umnih, a objavio maleni- ma (usp. Lk 10, 21). Bog je i sakrio i otkrio, i u toj zahvalnoj molitvi ističe se prije svega otkrivanje. Što je to što je Bog otkrio i sakrio? Odgovor glasi: otajstva svojega Kraljevstva, očitovanje Božjega gospodstva u Isusu i pobjeda nad Sotonom.

Bog je sve to sakrio od onih koji su prepuni sebe i tvrde da već sve znaju. Oni su zaslijepljeni svojom preuzetnošću i ne ostavljaju mjesta Bogu. Tu odmah pomislimo na neke od Isusovih suvremenikâ koje je više puta opomenuo, no radi se o trajnoj opasnosti koja se i nas tiče. "Maleni" su, naprotiv, ponizni, jednostavni, siromašni, marginalizirani, oni čiji se glas ne čuje, umorni i opterećeni, koje je Isus proglasio "blaženima". Tu se odmah sjetimo Marije, Josipa, ribara iz Galileje i učenika koje je Isus pozvao na putu, dok je propovijedao.

3. "Da, Oče! Tako se tebi svidjelo" (Lk 10, 21). Te Isusove riječi treba promatrati u povezanosti s njegovim klicanjem u duhu gdje se izraz "svidjelo" odnosi na Očev spasotvorni i blagotvorni naum spasenja za čovječanstvo. Ta je Božja milostivost razlog Isusove radosti, jer je Otac odlučio

ljubiti ljude istom onom ljubavlju koju ima prema svom Sinu. Luka, nadalje, podsjeća na slično klićanje kod Marije: "Veliča duša moja Gospodina, klikće duh moj u Bogu, mome Spasitelju" (Lk 1, 47). To je Radosna vijest koja vodi do spasenja. Marija, noseći u svome krilu Isusa, Blagovjesnika u pravom smislu riječi, susreće Elizabetu i kliče od radosti u Duhu Svetom, pjevajući svoj Veliča. Isus, vidjevši dobar ishod misije svojih učenikâ i njihovu radost, kliče u Duhu Svetom i obraća se Ocu u molitvi. U oba slučaja, riječ je o radosti zbog spasenja na djelu, jer ljubav kojom Otac ljubi Sina seže sve do nas, i po Duhu Svetom nas ispunja i čini nas dionicima života Presvetog Trojstva. Otac je izvor radosti. Sin je očituje, a Duh Sveti daje. Neposredno nakon što je izrekao hvalu Ocu, kao što nam govori evanđelist Matej, Isus nas poziva: "Dođite k meni svi koji ste izmoredni i opterećeni i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram moj na sebe, učite se od mene jer sam krotka i ponizna srca i naći ćete spokoj dušama svojim. Uistinu, jaram je moj sladak i breme moje lako" (11, 28-30). "Radost evanđelja ispunja srca i čitav život svakog onog koji susretne Isusa. Oni koji prihvate njegovu ponudu spasenja oslobođeni su od grijeha, žalosti, duhovne praznine i usamljenosti. Sa Isusom Kristom radost se uvijek iznova rađa" (Apost. pobud. Evangelii gaudium, 1).

Djeвица Marija je imala jedinstveno iskustvo toga susreta s Isusom i na taj je način postala "causa nostrae laetitiae". Učenici su, pak, dobili poziv da budu sa Isusom i da ih on šalje da naviještaju evanđelje (usp. Mk 3, 14), i tako su bili ispunjeni radošću. Zašto ne bi i mi ušli u tu rijeku radosti?

4. "Velika opasnost u današnjem svijetu, s pregršt njegovih potrošačkih dobara koje guše čovjeka, je pustoš i tjeskoba koji se rađaju iz samodopadnog i gramzivog srca, grozničavog traženja površnih užitaka i otupjele savjesti" (Apost. pobud. Evangelii gaudium, 2). Zbog toga čovječanstvo ima silnu potrebu prigrliti spasenje koje je donio Krist. Učenici su oni koji dopuštaju da ih Isusova ljubav sve više zahvati i da budu prožeti velikom ljubavlju prema Kraljevstvu Božjem, kako bi bili nositelji radosti evanđelja. Svi su Gospodinovi učenici pozvani njegovati radost evangelizacije. Biskupi, kao oni koji su u prvom redu odgovorni za taj navještaj, imaju zadaću promicati jedinstvo mjesne Crkve u njezinoj predanosti misijskom radu. Pritom moraju biti svjesni da se radost naviještanja Isusa Krista izražava u brizi da ga se naviješta u

najudaljenijim mjestima, kao i u stalnom izlaženju prema periferijama svog vlastitog teritorija, gdje veliki broj siromašnih čeka tu poruku.

U mnogim se krajevima osjeća pomanjkanje zvanja za svećeništvo i posvećeni život. Često je tome razlog nepostojanje zaraznog apostolskog žara u zajednicama kojima nedostaje zanosa te ne uspijevaju privući sebi ljude. Radost evanđelja se rađa iz susreta s Kristom i dijeljenja sa siromašnima. Zbog tog potičem župne zajednice, udruge i skupine da žive intenzivnim bratskim životom, utemeljenom na ljubavi prema Isusu i pozornom na potrebe onih koji su u najnepovoljnijem položaju. Tamo gdje ima radosti, žara i želje da se donese Krista drugima, rađaju se istinska zvanja. Među tim zvanjima ne smijemo previdjeti laička misijska zvanja. Došlo je naime do porasta svijesti o identitetu i poslanju vjernika laika u Crkvi, kao i svijesti da su oni pozvani preuzimati na sebe sve važniju ulogu u širenju evanđelja. Zbog toga im treba pružiti odgovarajuću izobrazbu u cilju djelotvornog apostolskog djelovanja.

5. "Bog ljubi vesela darivatelja" (2 Kor 9, 7). Svjetski misijski dan je ujedno prilika da se ponovo oživi želju i moralnu obvezu radosnog sudjelovanja u misiji ad gentes. Osobni novčani prilog je znak prinošenja samoga sebe, najprije Gospodinu, a zatim braći; na taj način materijalni prilog pojedinca postaje sredstvo za evangelizaciju čovječanstva koje se izgrađuje na ljubavi.

Draga braćo i sestre, na ovaj Svjetski misijski dan u mislima sam sa svim mjesnim Crkvama. Ne dopustimo da nam se ukrade radost evangelizacije! Pozivam vas da uronite u radost evanđelja i jačate ljubav koja može prosvjetliti vaš poziv i poslanje. Pozivam svakog od vas da se spomenete, kao u nekom duhovnom hodočašću, "prve ljubavi" kojom je Gospodin Isus Krist zagrijao srce svakog od vas, ne zbog nekog osjećaja nostalgije, već zato da ustrajete u radosti. Gospodinovi učenici ustraju u radosti kad su u njegovoj prisutnosti, kad vrše njegovu volju i kad dijele s drugima svoju vjeru, nadu i evanđeosku ljubav. Mariji, uzoru ponizne i radosne evangelizacije, upravimo svoju molitvu da Crkva postane gostoljubivi dom, majka za sve narode i izvorište novoga svijeta.

Iz Vatikana, 8. lipnja 2014., svetkovina Duhova

Papa Franjo

PAPIN APEL ZA MIR U IRAKU

Apostolska Nuncijatura iz Sarajeva uputila je 11. kolovoza 2014. dopis ovomu Biskupskom ordinarijatu prenoseći želju Svetog Oca Pape Franje da se mjesne Crkve pozovu na molitvu za mir u Iraku. Prevodimo, uz pismo priloženu, izjavu Tiskovnoga ureda Svete Stolice, od 7. kolovoza 2014.. i prenosimo poziv mjesnoga biskupa Ratka Perića svim svećenicima, redovnicima, redovnicama i vjernicima Crkve u Hercegovini da u svoje svakodnevne molitve uključe nakane za mir u Iraku i na drugim žarišnim mjestima u svijetu.

Izjava Ravnatelja Tiskovnoga ureda u ime Svetog Oca

Sveti Otac prati, živo zabrinut, dramatične vijesti koje pristižu sa sjevera Iraka i koje se odnose na goloruko stanovništvo. Posebno su pogođene kršćanske zajednice: sav je jedan narod u bijegu iz svojih sela zbog nasilja koje se ovih dana rasplamsava i satire pokrajinu.

Za vrijeme molitve Angelusa, prošloga 20. srpnja, Papa je Franjo uzviknuo s bolju: "naša su braća progonjena, protjerana, moraju napustiti svoje kuće bez mogućnosti da ponesu bilo što sa sobom. Ovim obiteljima i ovim osobama želim izraziti svoju blizinu i svoju ustrajnu molitvu. Predraga braćo i sestre toliko progonjeni, znam koliko trpите, znam da ste lišeni svega. S vama sam u vjeri u Onoga koji je pobijedio zlo!"

U svjetlu tjeskobnih događaja, Sveti Otac obnavlja svoju duhovnu blizinu onima koji proživljavaju ovu prebolnu kušnju i sjedinjuje se s upor-

nim apelima mjesnih biskupa, moleći, zajedno s njima i za njihove zajednice nevoljom pogođene, da se trajno uzdiže zborna molitva iz cijele Crkve zazivajući od Duha Svetoga dar mira.

Njegova Svetost, osim toga, upućuje svoj žarki apel Međunarodnoj zajednici da dokrajči sadašnju humanitarnu dramu, da se zauzme za zaštitu onih koji su pogođeni ili pod prijetnjom od nasilja i da osigura potrebnu pomoć, osobito onu najhitniju, tolikim prognanicima, kojih sudbina ovisi o solidarnosti drugih.

Papa apelira na savjest svih i svakomu vjerniku ponavlja: "Bog mira probudio u svima želju za dijalogom i pomirenjem. Nasilje se ne pobjeđuje nasiljem. Nasilje se pobjeđuje mirom! Molimo u šutnji, moleći mir; svi, u šutnji... Marijo Kraljice mira, moli za nas!" (Angelus, 20. srpnja 2014.).

KONGREGACIJA ZA BOGOŠTOVLJE I DISCIPLINU SAKRAMENATA

Okružnica Obredno značenje dara mira u sv. Misi

Kongregacija za bogoštolje i disciplinu sakramenta poslala je svim Predsjednicima Biskupskih konferencija Katoličke Crkve, 12. srpnja 2014., prot. br. 414/14, Okružnicu o obrednu značenju dara mira u sv. Misi. Ovdje objavljujemo prijevod Okružnice koju je odobrio papa Franjo, 7. srpnja 2014., a potpisali prefekt i tajnik iste Kongregacije.

1. - "Mir vam ostavljam, mir vam svoj dajem",¹ riječi su kojima je Isus svojim učenicima, okupljenima u dvorani Posljednje večere, obećao dar mira, prije nego što je pošao prema svojoj mucu, kako bi u njima usadio radosnu sigurnost svoje postojane prisutnosti. Nakon svoga uskrsnuća, Gospodin ispunja svoje obećanje pojavivši se među njima na mjestu gdje su bili okupljeni u strahu od Židova, govoreći "Mir vama!"² Kristov je mir plod otkupljenja koje je donio na svijet svojom smrću i uskrsnućem, dar koji Uskrsli Gospodin nastavlja i danas davati svojoj Crkvi kada se ona okuplja na slavlju Euharistije, kako bi tomu svjedočila u svakodnevnom životu.

2. - U Rimskoj liturgijskoj predaji znak je mira smješten prije svete Pričesti, sa svojim specifičnim teološkim pojmom. Usporedno se mjesto nalazi u euharistijskom razmatranju vazmenoga otajstva kao "vazmeni poljubac" uskrsloga Krista prisutna na oltaru³ za razliku od drugih liturgijskih predaja, koje su nadahnute evanđeoskim odlomkom sv. Mateja (usp. Mt 5,23). Obredi koji pripremaju za Pričest tvore dobro izraženo jedinstvo u kojem svaki obredni element ima svoj vlastiti značaj i koji doprinosi cjelokupnu obrednom slijedu sakramentalnoga sudjelovanja u otajstvu koje se slavi. Znak je mira, stoga, smješten izme-

đu Gospodnje molitve, kojoj je pridružen embolizam [molitva nakon Očenaša kojom molimo Boga da nas oslobodi od svih zala] koji priprema za čin mira, i lomljenja kruha, tijekom kojega se zaziva Jaganjac Božji kako bi nam darovao svoj mir. Tim činom, koji je "izraz mira, zajednice i ljubavi",⁴ Crkva "moli mir i jedinstvo za samu sebe i za cijelu ljudsku obitelj, a vjernici međusobno izražavaju crkveno zajedništvo i uzajamnu ljubav, prije negoli se pričeste Sakramentom",⁵ to jest Tijelom Krista Gospodina.

3. - U poslijesinodalnoj apostolskoj pobudnici *Sacramentum caritatis*, papa Benedikt XVI. povjerio je ovoj Kongregaciji zadaću da razmotri pitanje o znaku pružanja mira,⁶ kako bi se očuvao sveta narav euharistijskog slavlja i pojam otajstva u trenutku primanja svete Pričesti: "Euharistija je po svojoj naravi sakrament mira. Ta dimenzija otajstva euharistije u euharistijskom slavlju nalazi osobit izričaj u obredu pružanja mira. Riječ je nedvojbeno o vrlo vrijednom znaku (usp. Iv 14,27). U naše vrijeme, koje je tako bremenito strahom i konfliktima, ova gesta, čak i u općenitom smislu, poprima osobitu važnost ako Crkva postaje sve svjesnija vlastite zadaće da od Gospodina usrdno moli dar mira i jedinstva za sebe i za čitavu ljudsku obitelj. [...] Polaze-

¹ Iv 14,27.

² Usp. Iv 20,19-23.

³ Usp. MISSALE ROMANUM, ex decreto SS. Concilii Tridentini restitutum summorum pontificum curare cognitum, Editio typica, 1962., Ritus servandus, X., 3.

⁴ KONGREGACIJA ZA BOGOŠTOVLJE I DISCIPLINU SAKRAMENATA, uputa *Redemptionis sacramentum*, 25. ožujka 2004., br. 71.: AAS 96 (2004.) 571.

⁵ MISSALE ROMANUM, ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum, Ioannis Pauli Pp. II cura recognitum, treće tipsko izdanje, 20. travnja 2000., Typis Vaticanis, reimpressio emendata 2008., Opća uredba Rimskoga misala, br. 82. Usp. BENEDIKT XVI., poslijesinodalna apostolska pobudnica *Sacramentum caritatis*, 22. veljače 2007., br. 49.: AAS 99 (2007.) 143.

⁶ Usp. BENEDIKT XVI., poslijesinodalna apostolska pobudnica *Sacramentum caritatis*, 22. veljače 2007., br. 49., bilješka br. 150: AAS 99 (2007.) 143.

ći odatle, moguće je shvatiti intenzitet kojim se obred mira često iskazuje u liturgijskom slavlju. Pa ipak, tijekom Biskupske sinode razmišljalo se o uputnosti da se ta gesta, koja može poprimiti pretjerane oblike, stvarajući tako neposredno prije Pričesti određenu pomutnju, reducira. Dobro je imati na umu da trijeznost, koja je nužna da se očuva ozračje slavlja, nipošto ne umanjuje veliku vrijednost ove geste. Ta se trijeznost konkretno očituje ako se, primjerice, pružanje mira ograniči samo na one koji se nalaze neposredno do nas".⁷

4. - Papa Benedikt XVI., osim što je osvijetlio pravo značenje obreda i pružanja mira, naglasio je njegovu veliku važnost, kao doprinos kršćana, svojim molitvama i svjedočenjem, kako bi se ublažile najdublje i uznemiravajuće tjeskobe suvremenoga čovječanstva. U vidu svega toga on je obnovio svoj poziv da se ovaj obred zaštititi i da se ovaj liturgijski čin vrši s pobožnim osjećajem i triježnošću.

5. - Ovaj se Dikasterij, na traženje pape Benedikta XVI., obratio Biskupskim konferencijama već u svibnju 2008., kako bi zatražio njihovo mišljenje o tome treba li zadržati pružanje mira prije Pričesti, gdje se sada nalazi, ili ga pomaknuti na drugo mjesto, imajući u vidu poboljšanje razumijevanja ovoga čina. Nakon daljnjega razmatranja, smatralo se prikladnim zadržati obred mira na njegovu tradicionalnom mjestu u Rimskoj liturgiji, i ne uvoditi strukturalnih promjena u Rimski misal. Niže se nude neke praktične smjernice za bolje tumačenje sadržaja pružanja mira i kako bi se umjerali pretjerani izrazi koji dovode do pomutnje u liturgijskom skupu prije Pričesti.

6. - Razmatranje je ove teme vrlo važno. Ako vjernici svojim obrednim gestama ne cijene i ne iskazuju da žive autentično značenje znaka mira, kršćanski je pojam mira oslabljen, i njihovo je plodonosno sudjelovanje na Euharistiji umanjeno. Stoga, uz prethodna razmatranja, koja mogu biti temeljem prikladne kateheze uz smjernice,

Biskupskim se konferencijama nude neki praktični prijedlozi, za njihovo razborito promišljanje:

a) Potrebno je jasno i definitivno protumačiti da obred mira već ima svoje duboko značenje u molitvi i pružanju mira u kontekstu Euharistije. Ispravno izvršeno pružanje mira između sudionika na Misi obogaćuje sam obred i daje mu dublje značenje. Sasvim je, dakle, ispravno, reći da to ne podrazumijeva pozvati vjernike da "mehanički" razmijene znak mira. Ako se predviđa da se on ne će pravilno održati zbog specifičnih okolnosti ili ako se ne smatra pedagoški mudrim da u određenim prigodama na održi, može se ispustiti, i ponekada ga treba ispustiti. Vrijedno je prisjetiti se da rubrika u Misalu kaže: "Zatim, ako je zgodno, đakon ili svećenik doda: Pružite mir jedni drugima".⁸

b) Na temelju ovih primjedaba, može se preporučiti da, prigodom objavljivanja prijevoda trećega tipskog izdanja Rimskoga misala u svojim zemljama, ili kada se poduzmu nova izdanja istoga Misala u budućnosti, Biskupske konferencije razmotre bi li bilo prikladno mijenjati način pružanja mira koji je prije ustanovljen. Na primjer, nakon godina iskustva, u onim mjestima gdje su prethodno izabrane poznate i profane geste pozdrava, one bi se mogle zamijeniti drugim prikladnim gestama.

c) U svakom slučaju, bit će potrebno u vrijeme pružanja mira definitivno izbjeći zlouporabe poput:

- Uvođenja "pjesme za mir", koja ne postoji u Rimskome obredu.⁹

- Pomicanje vjernika sa svojih mjesta kako bi pružali mir između sebe.

- Svećenikov odlazak od oltara kako bi pružio znak mira nekima od vjernika.

- Da u određenim okolnostima, kao na svetkovinu Uskrsa ili Božića, ili tijekom obrednih slavlja poput krštenja, prve Pričesti, krizme, vjenčanja, svetih ređenja, redovničkih zavjeta, i sprovoda, pružanje mira postane prigoda za izražavanje čestitki, dobrih želja, ili sućuti među prisutnima.¹⁰

⁷ BENEDIKT XVI., poslijesinodalna apostolska pobudnica *Sacramentum caritatis*, 22. veljače 2007., br. 49.: AAS 99 (2007.) 143.

⁸ MISSALE ROMANUM, *Ordo Missae*, br. 128.

⁹ U Rimskom obredu pjesma za mir nije predviđena tradicijom, jer je za pružanje mira, samo najbližima, predviđeno vrlo kratko vrijeme. Pjesma za mir pretpostavlja, međutim, znatno duže vrijeme za pružanje mira.

¹⁰ Usp. Opća uredba Rimskoga misala, br. 82: "Prikladno je ipak da svatko pruži mir na jednostavan način samo onima koji su mu blizu"; br. 154: "Svećenik može mir pružiti poslužiteljima, ali uvijek na način da ostane u prezbiteriju te da se ne ometa tijekom slavlja. Neka na isti način postupi i kada, iz opravdana razloga, mir želi pružiti i nekome od vjernika"; KONGREGACIJA ZA BOGOŠTOVLJE I DISCIPLINU SAKRAMENATA, Uputa *Redemptionis sacramentum*, 25. ožujka 2004., br. 72: AAS 96 (2004.) 572.

d) Biskupske su konferencije jednako pozvane da pripreme liturgijske kateheze o značenju obreda mira u Rimskoj liturgiji i njegovu ispravnu ostvarenju u slavlju svete Mise. U tom pogledu, Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata pridružuje ovoj okružnici neke pomoćne smjernice.

7. - Bliski odnosi između *lex orandi* i *lex credendi* mora se očito proširiti i na *lex vivendi*. Danas je ozbiljna obveza katolika u izgradnji pravednijega i mirnijega svijeta popraćena i dubokim razumijevanjem kršćanskoga značenja mira, i to uvelike ovisi o ozbiljnosti s kojom naše partikularne crkve dočekuju i zazivaju dar mira i izražavaju ga u liturgijskom slavlju. Mora za inzistirati i požurivati produktivne korake unaprijed u tom pogledu, jer kakvoća našega euharistijskog sudjelovanja ovisi o tome, kao i učinkovitost našega pridruživanja k onima koji su veleposlanici i graditelji mira, kao što je izraženo u Blaženstvima.¹¹

8. - Na kraju, biskupi i, pod njihovim vodstvom, svećenici se stoga potiču da brižno razmotre ove primjedbe i prodube duhovno značenje obreda mira u slavlju svete Mise, u svojoj duhov-

noj i liturgijskoj formaciji, i u prikladnoj katehezi za vjernike. Krist je naš mir,¹² taj božanski mir, naviješten od proroka i anđela, i koji je on dobio u svijet po svom vazmenom otajstvu. Ovaj mir uskrsloga Gospodina se zaziva, naviješta i širi u slavlju, čak i preko ljudske geste, uzdignute u područje sakralnoga.

Vrhovni svećenik Franjo, sedmoga dana mjeseca lipnja godine 2014., potvrdio je i odobrio sadržaj ove okružnice, koju je pripremila Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, i odredio da se objavi.

Iz ureda Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, Rim, 8. lipnja 2014., svetkovina Pedesetnice.

Antonio kard. CAÑIZARES LLOVERA
prefekt
Arthur ROCHE
nadbiskup tajnik

-----
* Prijevod: M. Glibić

¹¹ Usp. Mt 5,9sl.

¹² Usp. Ef 2,14.

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE SA 61. REDOVITOG ZASJEDANJA BISKUPSKJE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Banja Luka, 17. srpnja 2014. - Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine održala je, 16. i 17. srpnja 2014. u zgradi Biskupskog ordinarijata u Banjoj Luci, svoje 61. redovno zasjedanje pod predsjedanjem mons. Franje Komarice, biskupa banjolučkog i predsjednika BK BiH. Na zasjedanju su sudjelovali svi članovi Biskupske konferencije BiH te delegati: Hrvatske biskupske konferencije mons. Nikola Kekić, vladika križevački, Slovenske biskupske konferencije mons. Jurij Bizjak, biskup koparski, i Međunarodne biskupske konferencije mons. Stanislav Hočevar, nadbiskup metropolit beogradski.

Biskupi delegati su prenijeli pozdrave i izraze zajedništva svojih Biskupskih konferencija s posebnim naglaskom na solidarnosti s ljudima koji su pogođeni poplavama i klizištima. Također su upoznali nazočne biskupe s najvažnijim crkvenim i društvenim događanjima na području svoje krajevine Crkve.

Prvog dana zasjedanja s biskupima se susreo apostolski nuncij u BiH mons. Luigi Pezzuto. U svom obraćanju biskupima istaknuo je važnost dobre formacije budućih svećenika što uključuje odgoj psihe, intelekta, duha i srca svećeničkih kandidata kako bi postali pastiri spremni staviti se u službu zajednice povjerene njihovoj pastoralnoj skrbi. Govoreći o političko-socijalnim prilikama u Bosni i Hercegovini i predstojećim izborima, poseban naglasak stavio je na socijalni nauk Crkve i služenje općem dobru.

Biskupi su saslušali izvješća svojih delegata: s plenarnog zasjedanja Talijanske biskupske konferencije održanog od 19. do 22. svibnja 2014. u Rimu (Italija); s 99. njemačkog katoličkog zborovanja održanog od 28. svibnja do 1. lipnja 2014. u Regensburgu (Njemačka), sa Susreta glasnogovornika europskih Biskupskih konferencija održanog od 11. do 14. lipnja 2014. u Lisabonu (Por-

tugal) te sa Susreta generalnih tajnika europskih Biskupskih konferencija održanog od 19. do 22. lipnja 2014. u Strasbourgu (Francuska).

Biskupi su dali svoje primjedbe na prijedloge: Pravilnika za hrvatski martirologij HBK i BK BiH, Pravilnika Nacionalnog ureda za hrvatsku inozemnu pastvu, Pravilnika Vijeća HBK i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu i Pravilnika delegatske službe za hrvatsku inozemnu pastvu, te će ih uputiti na razmatranje Hrvatskoj biskupskoj konferenciji.

Biskupi su saslušali Izvješće Caritasa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine za 2013. godinu te prihvatili izvješće Nadzornog vijeća spomenutog Caritasa. Također su odobrili Caritasu Biskupske konferencije BiH pokretanje procesa promjena u provedbi projekta: "Organizacijski razvoj Caritasa" koji za cilj ima usklađivanje Statuta nacionalnog Caritasa s Međunarodnim i Europskim Caritasom.

Razmotrivši izvješće Caritasa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine o programu pomoći poplavljenim područjima realiziranom kroz biskupijske i župne Caritase, biskupi i ovom prigodom izražavaju posebnu blizinu sa svima koji su pogođeni poplavama ili klizištima. Odaju osobito priznanje svećenicima, redovnicima i redovnicama koji su u vrijeme i nakon poplava ostali sa svojim vjernicima hrabreći ih u vjeri i pomažući svim ljudima u potrebi u čemu su im se pridružili brojni volonteri. Zahvaljuju Međunarodnom i Europskom Caritasu te osobito Hrvatskom Caritasu za ovogodišnju akciju Tjedan solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini te ne-sebičnu pomoć ljudima u poplavljenim područjima. Raduje ih što je iskazana velika solidarnost među svim ljudima u Bosni i Hercegovini koja je jasan pokazatelj da stanovnici Bosne i Hercegovine zaslužuju državu koja će uistinu biti u službi

svakoga čovjeka i svakog naroda na svim prostorima. Potiču sve odgovorne institucije i pojedince da se snažno zauzmu u davanju strukturalne pomoći ljudima na klizištima i u poplavljenim i područjima.

Biskupi su izrazili svoju potporu pokretanju postupka za beatifikaciju ubijenih svećenika – svjedoka vjere – Banjolučke biskupije: vlč. Ante Dujlovića, vlč. Waldemara Maximilijana Nestora, don Jure Gospodnetića, vlč. Ivana Grgića, vlč. Filipa Lukende ubijenog zajedno sa sestrom milosrdnicom Cecilijom Grgić, vlč. Tomislava Matanovića i mons. Kazimira Višatickog.

Imajući u vidu Opće izbore u Bosni i Hercegovini, koji će se održati 12. 10. 2014., biskupi ponovno potiču sve one, koji su se rodili u Bosni i Hercegovini, a trenutno u njoj ne žive bilo da su prognani ili je napustili iz drugih razloga, da se ne odriču svoje domovine te da na vrijeme izvide CIPS-ovu (osobnu) iskaznicu i da se, ako će glasovati dopisnim putem, do 29. 7. 2014. prijave Centralnom izbornom povjerenstvu kako bi imali mogućnost sudjelovati na izborima i dati svoj glas onima koji će se uistinu zauzimati za dobro čovjeka i za dobro svog i svih drugih naroda i svih ljudi. Biskupi su također odlučili da će uputiti posebnu izjavu uoči jesenskih izbora.

Nakon što je nekim predsjednicima i članovima Vijeća i Komisija BK BiH istekao petogodišnji mandat, biskupi su dogovorili da predsjedaju:

kardinal Puljić Vijećem za bogoslovna sjemeništa, Vijećem za mala sjemeništa te Vijećem za ekumenizam i dijalog među religijama i kulturama; biskup Perić Vijećem za katehezu i Povjerenstvom za vjerski odgoj u predškolskim ustanovama i vjeronauk u osnovnim i srednjim školama pri spomenutom Vijeću te Vijećem za kler; biskup Komarica Vijećem za liturgiju i Komisijom *Justitia et pax* te *Caritasom* BK BiH; biskup Vukšić Komisijom za nauk vjere, Vijećem za sredstva društvenog priopćivanja te Nadzornim vijećem *Caritasa* BK BiH, a ostaje član Biskupske komisije za Hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu; biskup Sudar Pedagoškim vijećem katoličkih "Škola za Europu" i Vijećem HBK i BK BiH za inozemnu pastvu, a nadzirat će i upravljanje jedinstvenom blagajnom BK BiH; biskup Semren Vijećem za obitelj i Vijećem za laike te Odborom za mlade pri tom Vijeću. Biskupi su također dogovorili sastav članova Vijeća i Komisija.

Na svetkovinu sv. Bonaventure, nebeskog zaštitnika banjolučke katedrale i biskupije, 15. srpnja biskupi su sudjelovali na Misnom slavlju u banjolučkoj katedrali kojim je biskup Komarica obilježio 25. godišnjicu upravljanja Banjolučkom biskupijom. Euharistiju je predslavio nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, a prigodnu propovijed uputio biskup Komarica.

Tajništvo BK BiH

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, mons. Ratka Perić, izvršena su sljedeća imenovanja i razrješenja:

- **don Ante Ivanić** ovlašten je za obavljanje svih potrebnih poslova u župi Grabovica, br. 182/2014., od 8. ožujka 2014.

- **fra Nikola Spužević** privremeno je zadužen za pastoralnu skrb u župi Ružići, br. 483/2014., od 24. svibnja 2014.

- **don Pero Miličević** razriješen je službe župnoga vikara u župi Rudnik-Orlac u Mostaru, i upućen na studij kanonskoga prava u Rim, br. 684/2014., od 26. lipnja 2014.

- **fra Robert Kiš** razriješen je službe župnika u župi Gradnići, i imenovan župnim vikarom u župi Široki Brijeg, br. 813/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Ferdo Boban** razriješen je službe župnika u župi Goranci, i imenovan župnikom u župi Gradnići, br. 814/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Ivan Ivanda** razriješen je službe župnoga vikara u župi Čerin, i imenovan župnim upraviteljem u župi Goranci, br. 815/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Ivan Marić** razriješen je službe župnoga upravitelja u župi Ružići, br. 816/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Tomislav Jelić** razriješen je službe župnoga vikara u župi Široki Brijeg, i imenovan župnim upraviteljem u župi Ružići, br. 817/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Slaven Brekalo** razriješen je službe župnoga vikara u župi Humac, i imenovan župnim vikarom u župi Čerin, br. 818/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Goran Azinović**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi Humac, br. 819/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Dario Galić**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi Posušje, br. 820/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Hrvoje Miletić**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi Međugorje, br. 821/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Antonio Šakota**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru, br. 822/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Perica Ostojić**, đakon, upućen je na đakonsku službu u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru, br. 823/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Dalibor Milas** razriješen je službe župnoga vikara u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru, br. 824/2014., od 19. srpnja 2014.

- **fra Nikola Spužević** razriješen je zaduženja za pastoralnu skrb u župi Ružići, br. 825/2014., od 19. srpnja 2014.

- **don Ante Čarapina**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi Aladinići, br. 952/2014., od 7. kolovoza 2014.

- **don Tomislav Zubac**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi Studenci, br. 953/2014., od 7. kolovoza 2014.

- **don Gordan Božić** razriješen je službe župnika u župi Prisoje, i imenovan župnikom u župi Domanovići, br. 981/2014., od 14. kolovoza 2014.

- **don Ivan Bebek** razriješen je službe župnoga upravitelja u župi Domanovići, i imenovan župnim upraviteljem u župi Prisoje, br. 982/2014., od 14. kolovoza 2014.

- **don Mile Vidić** razriješen je službe župnoga vikara u župi Katedrala u Mostaru, i imenovan župnim vikarom u župi Rudnik-Orlac u Mostaru, br. 994/2014., od 18. kolovoza 2014.

- **Josip Čule**, bogoslov, upućen je na pastoralnu godinu u župi Katedrala u Mostaru, br. 997/2014., od 18. kolovoza 2014.

- **Damir Pažin**, bogoslov, upućen je na pastoralnu godinu u župi Vir, br. 999/2014., od 18. kolovoza 2014.

- **Marin Skender**, bogoslov, upućen je na pastoralnu godinu u župi Blagaj-Buna, br. 1001/2014., od 18. kolovoza 2014.

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, mons. Ratka Perić, podijeljene su kanonske misije za predavanje vjeronauka u školama:

- **fra Ivanu Ivandi**, za Srednju strukovnu školu s pravom javnosti Verbum u Mostaru, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 390/2014., od 6. svibnja 2014.

- **s. Veroniki Kvesić**, u Prvoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1118/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **s. Slavici Šimović**, u Prvoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1119/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **s. Zdravki Širić**, u Osnovnoj školi Ivana Mažuranića u Tomislavgradu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1120/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **s. Jasminki Pandžić**, u Osnovnoj školi Ivana Mažuranića u Tomislavgradu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1121/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **s. Ilijani Radoš**, u Osnovnoj školi A. B. i S. Šimića u Drinovcima i Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini – područna škola Klobuk, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1122/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **s. Zdenki Petrović**, u Osnovnoj školi Marika Marušića u Ljubuškom, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1123/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **s. Mariji Martinović**, u Osnovnoj školi Čerin, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1124/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **s. Samueli Muchová**, u Osnovnoj školi fra Petra Bakule u Mostaru, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Te-

meljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1125/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **s. Andelini Perić**, u Osnovnoj školi bl. Alojzija Stepinca u Neumu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1126/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Antoniji Boban**, u Srednjoj školi A. B. Šimića u Grudama, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1128/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Blaženki Krišto**, u Srednjoj strukovnoj školi u Tomislavgradu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1129/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Ružici Klarić**, u Gimnaziji u Tomislavgradu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1130/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Danijeli Bašić**, u Osnovnoj školi I. B. Mažuranić u Ljubuškom, u školskoj godini 2014./2015., br. 1131/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Andrijani Marić**, u Osnovnoj školi I. Gundulića u Mostaru, u školskoj godini 2014./2015., br. 1132/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Antoniji Jukić**, u Osnovnoj školi A. B. Bušića u Rakitnu, u školskoj godini 2014./2015., br. 1133/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Dijani Lončar**, u Osnovnoj školi Biograci – područna škola u Ljutom Docu, u školskoj godini 2014./2015., br. 1134/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Mateji Galić**, u Prvoj osnovnoj školi u Širokom Brijegu, u školskoj godini 2014./2015., br. 1135/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Kristini Soldo**, u Osnovnoj školi fra Didaka Buntića u Čitluku, u školskoj godini 2014./2015., br. 1136/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **fra Goranu Azinoviću**, u Gimnaziji i Srednjoj strukovnoj školi u Ljubuškom, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1143/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **fra Dariju Galiću**, u Gimnaziji i Srednjoj strukovnoj školi u Posušju, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1144/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **fra Ivanu Mariću, ml.**, u Gimnaziji i Srednjoj strukovnoj školi u Širokom Brijegu, u skladu s

odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1145/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **fra Slavenu Brekalu**, u Srednjoj školi u Čitluku, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1146/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **fra Danki Perutini**, u Srednjoj školi u Čitluku, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog

prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1147/2014., od 22. kolovoza 2014.

- **Mirjani Perić**, u Srednjoj školi Stolac, u skladu s odredbama Zakonika kanonskog prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1149/2014., od 22. kolovoza 2014.

PRIMOPREDAJA ŽUPNIH UREDA

Na prijedlog Provincijalata hercegovačkih franjevaca, *Tabula personarum* od 18. srpnja 2014., i dekreta msgr. Ratka Perića, mostarsko-duvanjskoga biskupa i trebinjskoga apostolskog upravitelja, od 19. srpnja 2013., izvršene su kanonske primopredaje župnih ureda kojima je u ime Ordinarijata svjedočio generalni vikar don Željko Majić.

8. kolovoza 2014.

- Župni ured sv. Ivana Krstitelja u Ružićima: fra Nikola Spužević fra Tomislavu Jeliću.

21. kolovoza 2014.

- Župni ured Uznesenja Blažene Djevice Marije na Gorancima: fra Ferdo Boban fra Ivanu Ivandi.

- Župni ured sv. Blaža u Gradnićima: fra Robert Kiš fra Ferdi Bobanu.

10. rujna 2014.

- Župni ured Uznesenja Blažene Djevice Marije u Prisoju: don Gordan Božić don Ivanu Bebeku.

11. rujna 2014.

- Župni ured sv. Josipa Radnika: don Ivan Bebek don Gordanu Božiću.

Zahvaljujemo svim dosadašnjim župnicima i župnim upraviteljima na pastoralnom radu u povjerenim im župama. Novoimenovane župnike i župne upravitelje pozivamo da nastoje povjerene im župe voditi tako da njihovo crkveno djelovanje bude na slavu Presvetoga Trojstva, na čast Blažene Djevice Marije i na dobro Katoličke Crkve.

Don Željko Majić
generalni vikar

OKRUŽNICE

POČETAK NOVE ŠKOLSKE I VJERONAUČNE GODINE

Mostar, 30. kolovoza 2014.
Prot.: 1173/2014.

Poštovani suradnici u vjerskom nauku i odgoju!

1. Suradnici u prenošenju vjere. Na području hercegovačkih biskupija danas djeluju 64 osnovne i srednje škole koje pohađa oko 30 tisuća učenika. Od uvođenja demokracije u škole je vraćen i vjerski odgoj. Pohađa ga gotovo 100% učenika iz katoličkih obitelji. Bogu hvala! Na žalost, unatrag petnaest godina u našim je školama oko 3.000 učenika manje, i zbog nerađanja djece i zbog odlaska obitelji u svijet. Opadanjem broja učenika, smanjuje se broj razrednih odjela, a brojne područne škole imaju svega tek desetak učenika u nižim razredima. To utječe i na nemogućnost zapošljavanja novih učitelja, pa i vjeroučitelja, jer i postojeći već ostaju bez nastavničke norme. Ove školske godine vjeronauk održava 156 vjeroučitelja: 4 dijecezanska svećenika i 23 svećenika franjevca (od nekoliko školskih sati do pola norme), 23 redovnice te 106 vjeroučitelja i vjeroučiteljica laika. Na raspolaganju je još petnaestak vjeroučitelja laika, koji su završili teološki i religijsko-pedagoški studij. Njima se u ovim okolnostima preporučuje da nastoje pronaći neko zaposlenje u javnom djelovanju, jer su svojom diplomom stekli potrebne uvjete za ta područja. A Crkva ih poziva i šalje kada se u školama otvore nova radna mjesta.

2. Obveza župne kateheze. Crkva je oduvijek smatrala obitelj, župu i školu uzajamno povezanim mjestima cjelovita ljudskoga i kršćanskog odgoja djece i mladeži. Kršćanski odgoj doprinosi duhovno-vjerničkom i moralno-društvenom dobru učenika. Školski se vjeronauk dobro ucije-

pio u sustav odgoja i obrazovanja naših školaraca i već više od 20 godina donosi brojne plodove u razvoju cjelovite osobe. Međutim, svećenici su na svojim susretima primijetili da je u nekim župama, uvođenjem školskoga vjeronauka, dobrim dijelom zanemarena župna kateheza. Svi smo obvezni i odgovorni, svaki prema svomu položaju, vjerski odgoj provoditi na oba mjesta, imajući u vidu da župna zajednica i kateheza predstavlja povlaštenije mjesto kršćanskoga odgoja. Dok školski vjeronauk učenike obrazuje u istinama kršćanske vjere i morala, te uči kršćanskoj kulturi, župna ih kateheza uvodi u iskustvo kršćanskoga života, u primanje sakramenata, u molitvu i crkveno zajedništvo i služenje. Tek škola i župa, udružene s obiteljskim odgojem, mogu donijeti potpune plodove. Ovdje ponovo upozoravamo da učenici svih razreda trebaju pohađati i školski vjeronauk i župnu katehezu, jer su to uvjeti pripuštanja sakramentima sv. Pricesti i Potvrde. Župnici su i Dekani dužni paziti na tu crkvenu odredbu i, ako negdje postoje zloporabe, o tome izvijestiti Ordinarijat. Jednako je tako katolička mladež u srednjim školama, uz potpise svojih roditelja, dužna izabrati i pohađati katolički vjeronauk, a ne etiku koja ne daje skladne i cjelovite izgradnju ljudske osobe s njezinim kršćanskim stavovima i vrijednostima.

3. Potreba pastoralne suradnje svećenika, redovnica i vjeroučitelja laika. Da bi se u našim biskupijama bolje provodila župna kateheza, ne samo kandidata za spomenute sakramente, nego pružila i trajna vjerska formacija odraslima u raznim susretima i seminarima, pozivamo župnike i župne vikare da se prvotno posvete održavanju

župne kateheze u našim župama. Pohvalno bi djelo učinili da školski vjeronauk prepuste vjeroučiteljima laicima, a oni se posvete župnoj katehezi. U toj bi katehezi mogle i trebale doprinostiti i sestre redovnice. Vjeroučitelji laici, kojima se prvotno povjerava odgovorno provođenje školske vjeronauka, trebaju također, u skladu sa svojim mogućnostima, pomoći svojim župnicima po župama u pastoralnom radu, od župne kateheze, preko rada s obiteljima, do osmišljena djelovanja s različitim župnim skupinama i manjim zajednicama religioznoga i karitativnog sadržaja.

4. Godišnji pastoralni plan. Da bi se ostvarili takvi oblici cjelovita pastorala u župi, potrebno je da svaka župa, do kraja mjeseca rujna, ima razrađen godišnji pastoralni plan i program u kojem će se po mjesecima i tjednima navesti pastoralni projekti i njihovi ciljevi, načini i vrijeme njihova održavanja i konkretne osobe za njihovu provedbu. Tek će se time moći na vrijeme pozvati sve suradnike i povjeriti im sudioništvo u provedbi konkretna pastoralnog i katehetskog rada. U pastoralne aktivnosti svake župe moguće je i potrebno uključiti i druge vjernike volontere i članove raznih župnih skupina koji su kompetentni u svome području i voljni sudjelovati. U tom pogledu treba planirati i ostvariti minimalne mate-

rijalne pretpostavke. I neka se taj plan dostavi na Ordinarijat do početka mjeseca listopada 2014.

Na kraju, poštovani roditelji, svećenici, vjeroučitelji! Vi ste pozvani svojim odgojnim radom, riječju i primjerom, djeci i mladima ponuditi Krista koji je došao da imamo život u punini i izobilju (Iv 10,10). Ovim vam zahvaljujemo za vaš dosadašnji rad, služenje i svjedočanstvo života koje im pružate. Potičemo vas da sada, u vremenu raznih izazova, nevolja i kriza, još odgovornije navješćujete Božju riječ i svjedočite svoju vjeru. Pozivamo vas na plodnu suradnju, zajedničko planiranje pastoralnoga rada za opće dobro djece i mladeži, u zdravoj harmoniji obitelji, župe i škole. Neka svjetlo vjere obasja vaš razum a žar Kristove ljubavi ogrije vaša srca, te nova školska i vjeronaučna godina donese obilje ploda na radost ove Crkve, našega naroda i svih ljudi u ovom društvu.

U želji da vas kroz cijelu školsku godinu nadahnjuje i vodi Krist koji je Put, Istina i Život, zazivam na sve vas blagoslov Presvetoga Trojstva.

NAPOMENA: *Neka se ova Okružnica pročita u svim župnim crkvama u nedjelju 7. rujna pod svim sv. Misama*

+ Ratko Perić, biskup

PRIOPĆENJA ZA JAVNOST

POŽARI NA PODRUČJU NEVESINJSKE ŽUPE

Mostar, 3. travnja 2014. - U noćnim satima 8. i 9. listopada 2013. na području Općine Nevesinje, Mostarsko-duvanjska biskupija, izgorjela je kuća hrvatske katoličke obitelji Mire Vasilja. O tom je glasnogovornica Centra javne sigurnosti Trebinje medijima izjavila: *"Utvrđeno je da obiteljska kuća nije imala priključke na elektro instalacije te da se najvjerojatnije radi o ljudskom faktoru. Policijski službenici obavili su više informativnih razgovora s osobama koje bi se mogle dovesti u svezu s ovim događajem te se i dalje poduzimaju sve potrebne radnje kako bi se rasvijetlio ovaj događaj"*. Rasvjetljenje te mračne radnje ljudskoga faktora - koliko nam je poznato - još uvijek traje...

Nije prošlo ni pola godine od te zlokobne paljevine, u noći između 1. i 2. travnja 2014. događa se na području iste Općine Nevesinje, istim načinom, uništavanje dijela imovine druge povratničke hrvatske katoličke obitelji Luke Čuljka u naselju Sopilja.

Duboko pogođeni ovakvim slučajevima, pitamo se do kada ćemo slušati ovakve tragične vijesti i gledati slike vatrena bezumlja po nevesinjskom kraju i uopće po Bosni i Hercegovini, koje ne samo uništava materijalnu imovinu i privatna dobra, koja su velikom žrtvom i trudom stečena,

nego ponovno ruši međuljudske odnose na svim područjima društvenoga, nacionalnoga i religioznoga života i pojedinaca i cijele zajednice.

Ovakvi razorni događaji izazivaju nemir i nesigurnost i u redovitim prilikama društvenoga života, a pogotovo u ovim krajevima u kojima zbog nedavnih ratnih djelovanja i doživljenih trauma još nije uspostavljen očekivan redovit društveni život.

Svjesni smo da je premalo izreći samo verbalnu osudu nad takvim zlim činom, pa zato upućujemo apel osobama i službama civilne vlasti koje imaju zaduženje i odgovornost za zaštitu ljudskih prava na povratak, na imovinu, na sigurno funkcioniranje javnoga mira, reda i sigurnosti.

Brzo i učinkovito rasvjetljenje ovoga, kao i svakoga slična zlodjela protiv ljudske osobe i privatne imovine, sa zakonskim sankcijama, pružilo bi nadu svim obiteljima iz svake nacionalne zajednice, koje su se već vratile ili namjeravaju se vratiti na svoje višestoljetne posjede bilo gdje u ovoj zemlji: da su dobro došle, da nisu prepuštene samovolji i piromaniji mogućih "ljudskih faktora" i da se mogu pouzdati u zakonitu fizičku i, sukladno mogućnostima, egzistencijalnu i radnu sigurnost.

*Don Ante Luburić
Kancelar Biskupije
Župnik župe Nevesinje*

POZIV NA IZBORE ZA EU PARLAMENT

kleru i puku hercegovačkih biskupija

Mostar, 9. svibnja 2014. - Vijeće Europske unije raspisalo je izbore za Europski parlament koji će se u svim zemljama članicama održati 25. svibnja ove godine. Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Sarajevu poslalo je obavijest o potrebi prethodne registracije za sve one građane - hrvatske državljane koji imaju prebivalište na području Bosne i Hercegovine i koji svoje glasačko pravo žele ostvariti u diplomatsko-konzularnim predstavništvima RH u BiH. Uvjeti registriranja isti su kao i na prethodnim izborima, a rok do kojega se može iskoristiti ovo pravo, a onda i pravo glasovanja, jest 14. svibnja uključivo. Zahtjevi za prethodnu i aktivnu registraciju zaprimaju se u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske u Bosni i Hercegovini na jedan od sljedećih načina: osobno, putem pošte, telefaksa ili e-maila. U svim slučajevima podnositelj zahtjeva mora vlastoručno potpisati svoj zahtjev za prethodnu/aktivnu registraciju te priložiti presliku hrvatske putovnice ili osobne iskaznice.

Postavlja se pitanje smisla izbora, posebno na osnovi nemaloga iskustva svih mogućih izbora do sada provedenih. Posebno je to pitanje aktualno za nas, hrvatske državljane, s područja Bosne i Hercegovine koja je izvan Europske unije i ne vidi se kada će ili hoće li uopće ikada postati njezinom članicom. No, svi vidimo da je Europska unija duboko u Bosni i Hercegovini. Stoga nam se čini važnim svaki glas u institucijama koje odlučuju o našoj političkoj sadašnjosti i o budućnosti. Nacionalna je i građanska dužnost svakoga tko ima pravo glasa da se odazove i na ove izbore, to više ako na listama kandidata prepoznaje osobe koje su se i do sada u institucijama EU-a i drugih me-

đunarodnih tijela zalagale za pravedno uređenje ove zemlje u kojoj su Hrvati iz dana u dan sve obespravljeniji. Uz dužno poštovanje svih kandidata, smijemo očekivati da zastupnik ili zastupnica s ovih naših prostora može najbolje artikulirati naše teško stanje i potrebe te braniti nacionalne i državne interese.

Europski biskupi uoči ovih izbora uputili su poruku u kojoj se između ostaloga kaže: "Ako želite da se nešto promijeni u Europi, glasujte za one koji misle da će nešto promijeniti" (Glas Koncila, 18/2014., str. 8). U porukama ovoga Ordinarijata, kao uostalom i cijele Crkve u Hrvata, uvijek se naglašavala važnost izlaska na izbore i obveza davanja glasa onima koji će, vjerni katoličkim načelima, graditi društvo u kojem će se prepoznavati naravni zakon, a briga za dobro naroda biti ispred osobnih interesa.

Bosna i Hercegovina svojom teritorijalnošću danas je predvorje Europe, a Hrvati kao građani-državljeni i Republike Hrvatske članovi su europske zajednice. Sve nam to daje pravo i dužnost da i preko vlastitih zastupnika u EU parlamentu učinimo sve da to "predvorje" ne bude prostor kroz koji će mnogi prolaziti, iz njega uzimati sve ono vrijedno, a ostavljati ono što im u "svečanom salonu" ne treba ili i na ove prostore unositi smrtni zadah. Stoga, registrirajmo se i na izbore iziđimo te na listama i po preferencijalnim glasovima dajmo glas onima koji su i do sada svojim političkim i diplomatskim djelovanjima pokazali da su im evanđeoske zasade i moralna načela vodilje političkoga djelovanja.

*Don Željko Majić
generalni vikar*

U POMOĆ POGOĐENIMA STRAHOTOM POPLAVE ŽUPNIM UREDIMA HERCEGOVAČKIH BISKUPIJA

Mostar, 20. svibnja 2014.

Velečasni župniče!

Nemale su posljedice velike iznenadne poplave koja je prošloga tjedna pogodila dijelove Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije. Kako obavijesna sredstva prenose, preko milijun ljudi moralo je napustiti svoje domove sa zavežljajem u rukama, kao u najteža ratna vremena, pred silinom vode koja je pred sobom sve rušila i za sobom ostavljala pustoš. Na žalost, uz velike materijalne štete, bilježe se i ljudske žrtve. Sve poginule preporučujemo milosrđu Božjemu.

Dok se ispred nas nižu bolne slike ove elementarne nepogode, to više osjećamo obvezu na koju nas "ljubav Kristova" potiče (2 Kor 5,14) da u ovoj golemoj ljudskoj patnji očitujemo svoj kršćanski osjećaj solidarnosti i nesebične pomoći. Naš Biskupijski caritas, čim je čuo razmjere poplavljenih područja i materijalne štete, u suradnji s Caritasom BK BiH, pokrenuo je akciju prikupljanja najpotrebnijih stvari: hrane, pića, higijene, odjeće, pokrivača te, zahvaljujući brojnim volonterima i prijevoznicima koji su stavili kombije, kamione i šlepere na raspolaganje, sve prikupljeno uputio u ugrožene dijelove Vrhbosanske nadbiskupije i

Banjolučke biskupije. Akcija se i dalje nastavlja i pospješuje. I potrajat će duže vrijeme. Iz Biskupijskoga caritasa pozivaju da se opslužuju upute Caritasa BK BiH koji svime koordinira u ime domaće Crkve.

Osim ove interventne pomoći u raznim životnim potreštinama bit će nužna i znatna novčana sredstva kako bi se tijekom vremena sanirale nastale štete.

Stoga ovim određujemo da se u nedjelju na svetkovinu Duha Svetoga, 8. lipnja 2014., na svim sv. Misama u svim župama i crkvama naših hercegovačkih biskupija sva prikupljena milostinja namijeni za stradale u ovim poplavama. Prikupljena novčana sredstva u obliku milostinje i donacija što prije dostaviti na Ordinarijat kako bi ih Biskupijski caritas uručio Caritasu BK BiH koji će ih rasporediti najugroženijima.

Neka svemogući i milosrdni Bog blagoslovi svako dobro djelo i dar srca, svima koji su pogođeni ovim strahotama dadne snage i utjehe, a poginulima udijeli svoj vječni pokoj.

Sve vas poštovanjem pozdravljam

+ Ratko Perić, biskup

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR

PREZBITERSKO REĐENJE ŠESTORICE ĐAKONA

Mostar, 29. lipnja 2014. - Na svetkovinu apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla, pod svečanom svetom Misom u 18.00 sati, u katedrali Marije Majke Crkve i Kraljice neba i zemlje u Mostaru, mjesni biskup Ratko Perić zaredio je šestoricu đakona za svećenike. U koncelebraciji s biskupom bilo je preko šezdeset svećenika, dijecezanskih i redovničkih, među kojima i generalni vikar don Željko Majić i provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Miljenko Šteko. Asistirali su dijecezanski i franjevački bogoslovi te novaci s Humca. Ceremonijama je ravnao biskupov tajnik don Tomislav Ljuban. Pjevao je katedralni mješoviti zbor "Marija" uz pratnju prigodnoga orkestra, a sve pod ravnanjem don Nike Luburića.

Kandidate za prezbiterat iz Hercegovačke franjevačke provincije: fra Gorana Azinovića iz Međugorja, fra Darija Galića iz Čerina, fra Hrvoja Miletića iz Sesveta i fra Antonija Šakotu iz Čitluka predstavio je fra Mate Dragičević, tajnik Provincije. Dok je kandidate Mostarsko-duvanjske biskupije: don Antu Čarapinu iz župe Svetoga Mateja u Mostaru i don Tomislava Zubca iz Čitluka predstavio don Ivan Štironja, biskupijski povjerenik za zvanja. Svi kandidati uspješno su prošli svećeničku i redovničku pripravu te svi koji su po kanonskom pravu trebali dati svoj sud pozitivno su se izjasnili a i vjerni puk župa rođenja i

pastoralnoga djelovanja nije imao nikakve negativne primjedbe na njihovo ređenje.

U svojoj propovijedi, koju donosimo u cijelosti, oslanjajući se na poziv proroka Izaije i Jeremije te na poziv sv. Pavla, biskup je istaknuo kako je Bog onaj koji poziva već od "majčina krila". Taj poziv iziskuje čovjekov odaziv. Poziv uključuje poslanje. Ono isto koje je Isus dao svojim učenicima poslavši ih po svem svijetu da propovijedaju Evanđelje. Stoga živa riječ ima i danas prednost pred svim vrstama suvremenih komunikacijskih pomagala, naglasio je biskup te u nastavku govorio o trostrukoj svećeničkoj službi – vlasti: poučavanja, posvećivanja i upravljanja.

Prije završnoga misnog blagoslova radost ova dana i velikoga dara šestorice novih svećenika, s biskupom rediteljem, roditeljima novoređenika i svih nazočnih, izrazio je provincijal fra Miljenko. Nakon misnoga i ređeničkoga slavlja nastavljeno je zajedništvo i čestitanje u katedralnoj dvorani uz prigodan domjenak koji je priredilo osoblje katedralnoga župnog ureda a ponudio Ordinarijat.

Novoređennicima još jednom izražavamo iskrene čestitke i preporučujemo ih svemoćnom blagoslovu Trojedinoga Boga po zagovoru presvete Marije Majke Crkve.

BISKUPOVA PROPOVIJED

Dragi novoređenici! Božji narode!

Svećeničko zvanje. U svetim knjigama proroka Izaije (49,1) i proroka Jeremije (31,33) kao i apostola Pavla (Gal 1,15) čitamo da je Bog pozvao i jednoga i drugoga i trećega još "od materina krila". Božji je poziv u učiteljsku, posvetiteljsku i voditeljsku službu povezan uz izravno Božje stvaranje duše koje Bog ulijeva u tijelo koje roditelji daju. To je povlašten poziv osobi da se u uvjetima slobodne moći tijekom vremena svjesno i nepri-silno opredijeli za posebno služenje Bogu.

Isus kaže da nijedno zvanje nije ostvareno a da nije od Boga isprošeno: "Molite dakle Gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju" (Mt 9,38). Bog raspoređuje svoje pozive komu hoće, kada hoće i kako hoće. I uvijek će biti zvanja gdje se Božje zapovijedi opslužuju, Boga moli i pokora čini. Upitajmo se: koliko mi, svećenici i redovnici i redovnice, svojim životom omogućujemo čitanje i očitovanje takvih duhovnih zvanja?

Isusa su progonila pa i Crkvu njegovu progone, i svećenike. Koliko se ta medijska halabuka protiv Crkve odražava na smanjenje duhovnih zvanja, ne znamo. Ali znamo da djeluje. Eto razloga više da budemo posve Božji i opravdamo nadu koja je u nama.

U temelju zvanja jest vjera. Najoštrija Isusova riječ učenicima bijaše: "A ipak, ima ih među vama koji ne vjeruju" (Iv 6,64). Jer s njihovom malovjernošću nije mogao ništa!

Isus je molio za Petrovu vjeru da ne malakše te da učvršćuje braću svoje.

Pavao s ponosom ističe u današnjem drugom čitanju kako je "dobar boj bojevao, trku završio a vjeru sačuvao" (2 Tim 4,7). Vjeru kao najdragocjeniji pobjedonosni znak vojevanja.

Hoće se vjera kao povjerenje u Boga. Vjera kao predanje u nevidljivu a sigurnu ruku Očevu. Vjera u vlastito sakramentalno svećeništvo, u smisao prezbiterske službe – propovjedničke, ispovjedničke, euharistijske, pa onda, i još dublje, vjera u smisao svećeničke egzistencije, u smisao i ovoga i onoga života.

Netko je uočio razliku između teologije i molitve. Teologija govori o Bogu, a molitva je razgovor s Bogom. Neka nam nikada ne bude teško

kleknuti i s Bogom razgovarati: i o svom zvanju i poslanju, o svojim suradnicima, o svome radu i kušnjama, o svojoj mucu pa i smrti.

Tri su prezbiterske službe: poučavanja, posvećivanja i upravljanja.

Poučavanje: Gospodin je Isus rekao svojim učenicima da idu po svem svijetu krstiti sve narode i poučavati ih u svemu onome što je on činio i učio. Apostoli, kao svjedoci prve ruke, bili su tri godine u Isusovoj školi. Pratili Učiteljeva čudesa i izlaganja. Pamtili njegove govore i razgovore i drugima ih prenosili propovijedanjem i katehezama. Zapisali su nam bitne Riječi za spasenje u Evanđeljima i Pismima.

A kako će učenici tijekom povijesti biti učitelji i poučavati druge ako sami ne prouče ozbiljne teme i ne pohađaju najbolje škole, osobito one biblijske, filozofske i teološke? Kandidati na svećeništvo oduvijek su imali zahtjevan studijski program. Kada bogoslov završi svoj studij, prebrojiti će u svome indeksu možda i preko 100 položenih ispita. Velik broj i ispita i godina.

Međutim, sada smo u konkretnu životu kada nas ne ispituje i ne vraća s ispita profesor, nego tisuće očiju i ušiju usmjerene su na nas da čuju riječi života, da se vrate kući raskajani i obogaćeni ili da nam se više nikada ne vrate zbog našega nepripremljena govorenja. Ako tu položimo, tek smo onda pravo položili!

Tijekom vremena otkrivali su se i otkrivati će se razni putovi ljudskoga priopćavanja: slikama, telefonima, radio-vezama, televizorima, filmovima, mobitelima, e-mailovima, sms-porukama, skypeovima, ali propovijed je oduvijek bila, jest i ostat će glavna i jedino obvezujuća metoda prenošenja Božje poruke ljudima. I za svećenika i za vjernike. Ne zaboravimo: propovjednikom se ne rađa, nego postaje: čitanjem dobrih tumača Biblije i ustrajnom vježbom. A sadržaj je uvijek isti: Evanđelje. Isus Krist. Njegovo Kraljevstvo i nauk. Njegova čudesa i prispodobe. Objava Oca i njegova milosrđa i ljubavi. Objava Duha Svetoga i njegova uloga u svakoj osobi i u cijeloj Crkvi. Gospina uloga u djelu Isusovu. Sve prožeto zdravim i poučljivim primjerima. Naučite vjernike da ne broje minute. A ne će brojiti ako vi budete propovijedali Božju, a ne svoju!

Posvećivanje: Svećenika na oltaru u liturgijskom slavlju, u dijeljenju sakramenata, treba resiti u prvome redu pobožnost. A vjernik je pobožan, kao i svećenik, ako mu je život usklađen po-Božjem-zakonu, po-Božju. U uputama u Lekcionaru stoji da čitanje mora biti "glasno, jasno i smisleno". Tako se izvodi i sve posvetiteljsko djelo u svakom sakramentu! Svećenik je djelitelj otajstava Božjih. Nezaslužen ali odgovoran privilegij.

Neka vas, novoređenici, prožima svijest da ste Božji svećenici puna 24 sata na dan. Priča onaj mladić kako je uvečer oko 9.00 sati otišao po župnika da mu opremi bolesna djeda. A velečasni će njemu: "Ako ti djed ne umre sutra do 8.00 sati, dođi po me!" Novoređenici, nemojte vi određivati Bogu kada će k sebi pozvati časnoga i vjernoga djeda! Ako vam nitko ne oda priznanja za vaše odano služenje Crkvi, budite osnaženi Božjom prisutnošću i molite Oca nebeskoga da vam on uzvratu u tajnosti vašega bića. Budite ustrajni na svome svećeničkom putu. Niste sami. Potrebna vam je Božja pomoć.

Upravljanje. Kada je Isus odlučio oblikovati svoju zajednicu kao apostolski zbor, započeo je od običnih ribara, ratara, radnika. Nisu to školovani ljudi, iz prosvjetnih sredina, nego pučani svakidašnjice. Lovili ribu i krpali mreže. Obradivali zemlju. Radili na carini. Zašto ih je pozvao? Da ga prate. Da im povjeri konkretne zadaće. Da

od njega uče kako se ljudima duhovno upravlja i razumno raspravlja. "Podaj svome sluzi pronicavo srce da može suditi tvom narodu, razlikovati dobro od zala, jer tko bi mogao upravljati tvojim narodom koji je tako velik" (1 Kr 3,9), molio je Boga kralj Salomon na početku svoga kraljevanja. Bogu se svidjela ta molitva i dao mu je obilje mudrosti svoga Duha. Eto to treba i nama kao svećenicima u upravljanju narodom: pronicavo srce! Da znamo razumno presuđivati i slijediti put pravde, štiti nepavedno tlačene, sirote i nejake. Dobro čini, a zla se kloni.

Biti na raspolaganju čovjeku i narodu. I kada je Isus tomu narodu učinio sve što je mogao učiniti: hranio gladne, pojio žedne, ozdravljao bolesne, čistio gubave, oslobađao od đavolske sile opsjednute, uskrisivao mrtve, bio je svjestan da će rijetki između povlaštenih i obdarenih osjetiti i izraziti mu zahvalnost.

Novoređenici! Ne bojte se nerazumijevanja i nezahvalnosti na svome križnom putu! Ne idete vi prvi u povijesti niti idete ispred Isusa, nego je on jasno rekao: Pođite za mnom! Kuda ja - tuda vi! Dosta ti je moja milost! A vi se pokažite i izvršite ovu trostruku službu koja vam se danas sakramentalno daje, a sutra i u obliku kanonskoga dekreta za određenu zajednicu. Bilo sa srećom i s Božjim blagoslovom!

VELIKI ILI SVETI TJEDAN

PROSLAVA CVJETNE NEDJELJE

Mostar, 13. travnja 2014. - Početak Velikoga tjedna na Cvjetnicu svečano je otpočeo u mostarskoj katedrali Majke Crkve u 10.00 sati. Biskup je Ratko izišao na oltar s koncelebrantima: generalnim vikarom don Željkom Majićem, župnikom katedralnim don Lukom Pavlovićem, tajnikom don Tomislavom Ljubanom i župnim vikarom don Davorom Berezovskim. Ministri bili su sjemeništari koji pohađaju zadarsku Nadbiskupsku gimnaziju: Mate maturant, Mato iz drugoga i Zvonimir iz prvoga razreda, svi iz Mostara, i drugi poslužitelji. Nakon biskupove blagoslovne molitve nad palminim grančicama, župnik ih je vodom blagoslovio prolazeći kroz katedralu a potom je navijestio Matejevo Evan-

đelje (21,1-11). Procesija se po sunčanu danu uputila dvorištem oko katedrale uz prigodne pjesme i hosane, predvođene ravnateljem zbora don Nikom Luburićem. Evanđelista Muke Isusove pjevao je Željko Drljo, a druge dionice bilo zborni bilo drugi pojedini pjevači i pjevačice samoga zbora. Isusove je riječi otpjevao generalni vikar. Potom je biskup u kratku nagovoru svratio pozornost vjernika na prizor posebna poniženja iz Isusove muke, koji ovdje donosimo. Cijela je ceremonija, s procesijom i Euharistijom, protekla pobožno i dostojanstveno i trajala oko sat i pol vremena.

Župnik je na kraju obavijestio da obrede Velikoga tjedna predvodi biskup:

na Veliki četvrtak u 11.00 sati Misa posvete ulja, na koju su pozvani ovogodišnji katedralni krizmanici, a u 18.00 sati Misa Večere Gospodnje, na koju su pozvani ovogodišnji prvopričesnici;

na Veliki petak tradicionalni Križni put na Humu s početkom u 15.00 sati kod Prve postaje, a večernji obredi u 19.00;
na Veliku subotu sveti obredi počinju u 20.00 sati.

BISKUPOVA PROPOVIJED

"Onda vojnici upraviteljevi uvedoše Isusa u dvor upraviteljev i skupiše oko njega cijelu četvrt. Svukoše ga pa zaogrnuše skrletnim plaštem. Spletoše zatim vijenac od trnja i staviše mu na glavu, a tako i trsku u desnicu. Prigibajući pred njim koljena, izrugivahu ga: 'Zdravo, kralju židovski!' Onda pljujući po njemu, uzimahu trsku i udarahu ga njome po glavi" (Mt 27,27-31).

Prije ovoga teksta Matej evanđelist kaže da je Pilat dao bičevati Isusa, prava – zdrava! Mnogi su osuđenici umirali pod samim bičevanjem, koje se sastojalo od 39 udaraca po cijelu tijelu. Isus je izdržao to strašno i ničim zasluženno mučenje. Potom je bio predan upraviteljevim vojnicima. Zašto? Da se s njime izruguju dok se sve potrebno spremi za raspeće: dvije grede, ljestve, konopi, koplje, čavli, čekić, ocat, nosila... Vojnici su uveli Isusa u vojarnu na Pilatovu dvoru. Koliko ih je bilo? Kažu evanđelisti: cijela četa! Ako nije 600 koliko ih je bilo u četi, jest 60 koliko ih je bilo u Pilatovoj tjelesnoj gardi. A previše ih je bilo i da su šestorica kada su rugaju. Odakle su vojnici? Sigurno je da nisu Židovi, koji su bili jedini narod koji je bio oslobođen vojske u Rimskome carstvu. Vojska je bila sastavljena iz raznih krajeva svijeta. Rimski car, kako koju zemlju osvoji, tako mlađe muškarce unovači i uvojači. Ovi jadni vojnici nisu ni znali što čine. Samo im je rečeno: izrugajte malo Galilejca koji se pravi kraljem dok mi pripremimo sve za raspeće! Vojnici nisu ni svjesni, pa prema tomu ni toliko krivi, kao što su posve svjesni i krivi veliki svećenici Ana i Kajfa s cijelim Sinedrijem, kao što je posve svjestan i kriv Poncije Pilat, odgovorni politički upravitelj. Isus vojnicima ništa ne govori, jer oni rade što im je naređeno. Oni Isusa ne poznaju, nemaju ga razloga ni mrziti, pa je i Isusu lakše da ne vidi ispred sebe oči pune mržnje židovske svjetine i čuje škripu zuba Kajfinih ortaka. I počinje kolo izrugivanja. Ti su nepismeni vojnici upotrijebili se književne figure: ironiju i parodiju, porugu i podsmijeh, satiru i sarkazam, zadirivanje i zajedljivost. Pavao Galaćanima (6,7): "Ne varajte se: Bog se ne da izrugivati!"

Prvo, vojnici ga svukoše pa ga grimiznim plaštem zaogrnuše. Lišiše ga njegove osobne haljine koju mu je vjerojatno mama otkala, a baciše na nj neki stari grimizni ogrtač kakav je možda nosio Pilat u početku svoje karijere u Jeruzalemu, 26. godine kada je tek došao. Bilo je to ruganje "židovskom kralju", jer su kraljevi i carevi nosili grimiz, skrlet, purpur, koji danas nose samo kardinali u Crkvi. Evo te, bičevani i izrugani, u grimizu, pa kraljuj i ljudima vladaj!

Drugo, spletoše vijenac od trnja i na glavu mu staviše. Evo kraljevske krune koja je trebala biti od zlata, a ova je od trnja. Ondje gdje je Isus čovjek najjači, u glavi, u pameti, tu ga ismijavaju kao propala i razočarana Galilejca, a pod onim plaštem i trnjem svemoćni Bogočovjek, Spasitelj ljudskoga roda. O kako se i ne znajući ludo varamo!

Treće, staviše mu trsku u ruku, umjesto žezla kojim kralj simbolično upravlja narodom. Evo, kralju židovski, ovom trskom ravnaj pukom koji si godinama okupljao oko sebe!

Četvrto, prigibahu koljena pred njim i govora-hu: Ave Rex Judaeorum - Zdravo kralju židovski! A on, kralj židovski i svega svijeta, vascijele vasi-one, kako se pjeva u Predslovlju na Krista Kralja. Uskoro će se pred njim prignuti svako koljeno nebesnika, zemnika i podzemnika.

Peto, pljuvahu po njemu, po onom presvetom Božanskom Licu koje zaslužuje samo pljupce zahvalnosti, a evo pljuvačke i poniženja ljudskih neznalica.

Šesto, udarahu ga trskom koju mu uzimahu iz ruke, i vraćahu je u ruku i njome ga ponižavahu!

Mi ni svjesni nismo što je sve za nas Isus pretrpio u fizičkom, moralnom i osobito u božanskom smislu. Kada ti udariš maloga dječaka, nitko to ne primijeti; ali kada pljuneš ili pljusneš njegova oca, svi zastanu. Kada udariš običnog vojnika, nikomu ništa; ali udariš li na Pilata, koji inače kao krivosudac zaslužuje sve krivične kazne, tu se ljudi zaustave! A zamisli Boga - Isusa koji sve to mirno podnosi za nas i umjesto nas.

O Isuse, neshvatljive li ljubavi Tvoga Božanskoga Srca! Tvoja se trenutačna drama pretvara u Povijest Spasenja, fizička tragedija u Djelo Otкупljenja, moralno poniženje u Slavno Uzvišenje!

Cvjetnica u Veliki petak, a Raspeće Velikoga petka u svetkovinu Uskrsnuća! Vječna Ti hvala i slava i u naše ime i u ime svih onih koji ni ne znaju što Ti sve čine!

VELIKA SRIJEDA - MISA POSVETE ULJA

Trebinje, 16. travnja 2014. - Na Veliku srijedu mostarski biskup Ratko Perić, apostolski upravitelj trebinjski, predvodio je Misu posvete ulja u trebinjskoj katedrali Rođenja Blažene Djevice Marije. Već više godina tako čini svaki put sa svećenicima Trebinjske biskupije, a na Veliki četvrtak sa svećenicima Mostarsko-duvanjske dijeceze u katedrali Marije Majke Crkve. U misnoj su koncelecijaciji sudjelovali mjesni župnik i dekan trebinjski don Milenko Krešić, župnik dračevski i ujedno dekan stolački don Vinko Raguž, župnici: don Ivica Puljić i njegov župni vikar don Stipe Gale iz Neuma, don Damjan Raguž iz Rotimlje, don Nedjeljko Krešić iz Graca, don Pero Pavlović iz Ravna i Trebinje, don Antun Pavlović s Hrasna, don Marko Šutalo s Aladinića, don Ivan Bebek s Domanovića, don Đuro Bender i njegov kapelan don Ivan Bijakšić s Gradine, te đakon Ante Čarapina s Aladinića. Ceremonije je vodio biskupov tajnik don Tomislav Ljuban. Ministrirao je bogoslov – akolit Damir Pažin iz Stoca i sjemeništarač, karmelićanin, Stanko Pažin također iz Stoca. Đakon je navijestio Evanđelje. Za orguljama je bila gospođa Dubravka.

U početku sv. Mise župnik je don Milenko pozdravio biskupa, svećenike i sve vjernike okupljene na ovaj sveti čin, osobito znakovit sa zajedništva biskupa i klera i njihova jedinstva s pukom Božjim.

Biskup je u homiliji govorio o svećeništvu i Euharistiji prema Pismima pape Ivana Pavla II., koja je on slao svećenicima od 1979. do 2005. za Veliki

četvrtak, podsjetivši ih da svaki misnik u svakoj sv. Misi izgovara posvetne riječi kojima je Isus zaredio apostole na Posljednjoj večeri: "Ovo činite meni na spomen", kao i riječi kojima je pretvorio kruh u svoje Tijelo, a vino i vodu u svoju Krv. Na kraju je svećenicima ponudio ispit savjesti po kriteriju Dobroga Pastira, Krista Gospodina, i raznih najamnika ili "lažnih proroka", sve u ključu Pisama blaženoga Pape koji će na Mali Uskrs biti proglašen svetim.

Svećenici su obnovili svoja svećenička obećanja koja su izgovorili na svome prezbiterском ređenju, neki prije godinu dana, a neki prije četrdeset godina. Biskup je ujedno zamolio vjernike da mole za svoje svećenike, za njihovu vjernost i ustrajnost, kao i za nova svećenička zvanja da ih nikada ne ponestane u ovoj biskupiji.

Na kraju Drugoga kanona, prije doksologije, akolit je Damir držao pred oltarom posudu s uljem, nad kojim je biskup izmolio blagoslovnu molitvu, i kojim svećenici mažu bolesnike dijeleći im i poputninu života. Vjernike je pričestio đakon Ante. Na kraju sv. Mise, prije završna blagoslova, đakon je ispred oltara držao posudu s maslinovim uljem nad kojim je biskup izgovorio posvetnu molitvu, i kojim se mažu krštenici, krizmanici i kandidati na svećeničkom i biskupskom ređenju.

Biskup je izrazio uskrsne čestitke svećenicima i vjericima.

Župnik je don Milenko počastio koncelebrante u župnome dvoru

BISKUPOVA PROPOVIJED

Papina Pisma svećenicima. Ne znam da se koji Papa u svome pontifikatu, kratkom ili dugom, onako sustavno i neizostavno, Pismima obraćao svim svećenicima, uključujući i biskupe 1980., za Veliki četvrtak, rođendan svećeništva, kao što je to činio Ivan Pavao II., blaženi, uskoro i sveti

kojemu je u čast i ova egzorta. Na portalu Svete Stolice pod imenom Ivana Pavla II. sva su mu Pisma poredana na više jezika: 1989. samo na dva, a 2000. i 2001. na devet jezika. Na hrvatski su Pisma prevedena u splitskom Verbumu nastojanjem dr. don Mladena Parlova. Papa je kao Vrhovni sve-

ćenik od prvoga Velikog četvrtka 1979. do onoga posljednjeg 2005. - napisao u svemu 25 Pisama (izostala 1981. godina), među kojima popratno pismo Homiliji koju je izgovorio u koncelecijaciji s mnogim svećenicima u Godini otkupljenja 1984.; popratno pismo pobudnici Pastores dabo vobis, o svećeničkoj izgradnji u sadašnjim prilikama, 1992. i encikličko pismo Ecclesia de Eucharistia, 2003. Pisma su pisana ne samo zauzetom brigom i drhtavom rukom, nego osobito očinski uzbuđena srca i uvijek budna duha. Po njima bi se mogle izrađivati seminarske i diplomatske radnje na našim teologijama, magistarske tezine i doktorske disertacije o Euharistiji i svećeništvu.

Euharistija je glavni i središnji razlog postojanja svećeništva. Ne zaboravimo da se Isusove riječi, kojima je ustanovio službeničko svećeništvo: "Činite ovo meni na spomen", izgovaraju neposredno nakon riječi kojima je ustanovio Euharistiju: "Ovo je Tijelo moje koje će se predati za vas", "Ovo je Krv moja koja će se prolići za vas i za mnoge". Te svete Isusove formule, i Euharistije i svećeništva, ponavljaju se u svakoj sv. Misi. Mi smo biskupi i prezbiteri nastali iz Euharistije, za Euharistiju i zato ovisni o Euharistiji i specifično zaduženi za Euharistiju. Taj veliki mysterium fidei povjeren je nama sakramentalno zaređenima i za nas kao i za sve druge. Ovo se naše svećeništvo manifestira i u slavljenju Euharistije i u klanjanju Euharistiji, pa smo i tu kao služiteljsko svećeništvo povezani s općim svećeništvom vjernika.

Svrha Euharistije. Euharistijom se u prvom redu odaje čašćenje, bogoštovlje Presvetomu Trojstvu: Ocu koji je tako ljubio svijet da nam je "u punini vremenâ poslao Spasitelja, Jedinorođenoga Sina svoga". U Duhu se odaje klanjanje Sinu, koji je dao svoje Tijelo i svoju Krv za nas i za mnoge, za sve. To se slavlje prenosi na Crkvu, kao hram Božji. I kao što nam je drago doći vlastitoj kući, jer znamo da nas tu čeka siguran obrok i ugođaj, tako bi nam trebalo biti ugodno doći u crkvu znajući da nas čeka kruh nebeski i sve što je potrebno za život vječni.

A onda ta se Euharistija proteže i na sve forme pobožnosti koje iz nje izvire: pohodi, molbenice, litanije, kongresi, hodočašća, blagoslovi, procesije. Odatle i posebno svetkovinsko - u nas i zapovijedano - štovanje Presvetoga Tijela i Krvi Kristove, Corpus Domini, čak od 1264. tj. već 750 godina.

Kao što Crkva - prezbiter i biskup - tvori Euharistiju, tako Euharistija tvori Crkvu, Narod Božji s hijerarhijom. Ovo je bit Euharistije, istina Euhari-

stije i smisao Euharistije. Mi smo vezani uz Crkvu i zato više obvezani braniti vjeru Crkve. Iz toga proizlazi ljubav, caritas, osobito prema bližnjemu, a znamo komu smo kao svećenici mi bližnji otkako smo se susreli s Isusovim Samarijancem.

Ispit savjesti po Dobrom Pastiru i po zlim pastirima.

1. - Po dobrom: - Smatramo li da u Crkvi povjereno nam stado nije naše nego Božje vjerničko stado? Isus je Petru rekao će na njemu sagraditi Crkvu "svoju", a ne njegovu. Zato se Petar kasnije sjeća kakvi trebaju biti pravi pastiri napasajući "stado Božje": "ne prisilno, nego dragovoljno"; ne "radi prljava dobitka, nego oduševljeno"; ne okrutno, nego uzorno (1 Pt 5,2-3). Znam li da sam "alter Bonus Pastor" i da Božje stado napasam "in persona Boni Pastoris"? Jesmo li se primirili da nemamo svoje osobne obitelji, nego je cijela vjernička zajednica naša župna obitelj? Da smo i sami dar toj župnoj obitelji? I da je ta obitelj nama Božji dar? Izvodimo li svake nedjelje svoje vjernike na nove pašnjake nauka, svježine i ljubavi? Jesmo li im dosadni ili korisni svojim propovijedima? Upućujemo li vjernike na nove izvore bistre vode i zdrava jela? Hranimo li ih pravim tumačenjem Božje riječi, sakramentima oproštenja grijeha, osobito Euharistije, kao i svojim neobičnim primjerom pastirskoga života? Ispovijedamo li se redovito, kao što grijesimo - redovito? Je li nam molitva, i službena časoslovna i privatna spontana, na prvom mjestu u svećeničkom životu? Isusu je molitva bila najdraži dio dana i noći. Kako ne će kada u molitvi doživljava visionem beatificam. A nama možda za vrijeme molitve padaju na pamet najrazličitije fantazije u kojima se namjerno zadržavamo.

2. - Po zlom pastiru: - Nasuprot dobromu pastiru jesu zli pastiri, lupeži, kradljivci koji dolaze da ugrabe, zakolju, odnesu i pojeduju. Bog preko starozavjetnoga proroka Zaharije govori o bezumnju pastiru: koji se za izgubljene ne brine, zalutalih ne traži, ranjenih ne vida, iscrpljenih ne nosi, nego se samo od pretelih hrani. I onda se prorok žestoko obara na takva bezumnika ovom kletvom: "Teško pastiru opakom koji stado ostavlja! Neka mu mač stigne ruku i desno oko! Nek' mu desnica sasvim usahne, oko desno sasvim potamni!" (11,17). Teška kazna u onome što pastiru najviše treba: snažna desnica ako je desnoruk i desno oko ako je desnook.

3. - Postoje pastiri prijestupnici, koji ne zaslužuju imena pastira. Jesmo li zakazali u svojim

pastirskim dužnostima, umjesto da se stavimo u službu svojih vjernika? Pada li nam na pamet da pozovemo nekoga od dječaka/mladića ili djevojaka, onih prikladnih, u duhovni stalež? Hranimo li samo sami sebe, umjesto da se u prvom redu brinemo za novu hranu svomu povjerenom stadu? Opijamo li se, realno ne metaforično, umjesto da tražimo nove izvore pitke vode za svoje dodijeljeno stado? Odijevamo li se vunom i kožom ovčjom, a ništa ne činimo za te nama povjerene? Okrećemo li janjce, a ni da bismo prstom maknuli za svoje ovce gladne? Ni da posjetimo slabih i nemoćnih, ni da ih vidimo, da im pomognemo. Puštamo da lutaju. Predajemo ih hijenama i vucima grabežljivcima? Preziremo li odgovornost i zadaću, a jagmimo se za povlastice i plaću? Tražimo li da ispunimo svoje požude i strasti, a ne svoje dužnosti i zahtjeve savjesti?

4. - Isus, Dobri Pastir, oborio se na "lažne proroke". Zašto su ti "lažni proroci" ili krivi pastiri tako opasni? Zato što upadaju u pravo vjerničko stado, obučeni ne u pravo pastirsko odijelo,

nego prurušeni u ovčje runo, da zavedu ovce. Kao oni pali anđeli koji se prurušuju u "anđele svjetla". Jadne ovce imaju privid da je među njima jedna ovca više, a kada tamo samo jedno umjetno runo više, inače pravi vuk grabežljivi koji mijenja dlake stare, ali čudi nikadare! On ih ne će žaliti, nego će ih sve potamaniti. Po njegovim ćemo ga tragovima prepoznati!

"Lažni proroci" prodaju hrpe laži pod istinu, koju oni znaju, a svjesno udaraju protiv nje.

Oni pridobivaju ljude na trikove: obuku se u proročko odijelo, a pripremaju ljudima otrovnu hranu. Onaj s televizije gotovo svake večeri ubaci malo otrova među svoje gledateljstvo, a ti ni riječi s oltara u obranu Božjega zakona!

Lažni proroci prodaju svoju nepoznatu budućnost pod sigurnu Božju budućnost. A ne znaju ni svoje kamoli Božje budućnosti.

Evo, ispitajmo se gdje smo: kako na nas Bog gleda? Kako na nas drugi gledaju? Poglavari, kolege, vjernici. Kako mi na sebe gledamo?

VELIKI ČETVRTAK - MISA POSVETE ULJA

Mostar, 17. travnja 2014. - Preko 80 svećenika, jednako dijecezanskih i redovničkih, na Veliki četvrtak okupilo se oko biskupa Ratka Perića u mostarskoj katedrali da zajednički proslave spomendan ustanovljenja Presvete Euharistije i svetoga Reda te u Misi posvete ulja obnove svoja svećenička obećanja. Vjernici su do posljednjega popunili raspoloživa mjesta. Među njima bilo je preko 50 ovogodišnjih katedralnih kandidata za sv. krizmu, koji su u trenutku darova pred oltar stavili kutijice, plodove svoga korizmenog odricanja, za siromahe. Uprava i odgojiteljice iz Caritasova vrtića "Sv. Josip" na ovu sv. Misu već tradicionalno dovode oveću skupinu vrtićana. Nisu izostali ni ovaj put. Tako se u katedrali simbolično okupila Crkva u Hercegovini u svojim članovima od najmlađih do najstarijih vjernika, dva đakona, više bogoslova i sjemeništara koji su posluživali, sestre zajednica koje u Mostaru djeluju, kandidatice i novakinje, svećenstvo na čelu s dijecezanskim pastirskom.

Slavlje je započelo svečanom procesijom iz katedralne kripote sv. Josipa prema glavnom ulazu i

zvukom zvona te orgulja koje je svirala s. Matea i pjesme puka koju je predvodio don Niko, zborovođa. Na početku sv. Mise predvoditelj je pozdravio Presveto Trojstvo u čije smo se ime okupili, Blaženu Gospu naslovnicu ove katedrale, zatim svećenike, napose osmoricu dekana Mostarsko-duvanjske biskupije, generalnoga i sudskoga vikara i provincijalnog vikara koji je zamjenjivao odsutnoga provincijala, redovnike i redovnice i sav vjerni puk.

Prije molitve Očenaša biskup je blagoslovio bolesničko ulje, a nakon Popričesne posvetio krizmeno.

Nakon sv. Mise svećenici su preuzeli sveta ulja da ih ponesu u svoje župe kako bi njima bili pomazani novokršteni i bolesnici. Nazočnim kandidatima za sv. krizmu biskup je poklonio svoju nedavno objavljenu knjigu duhovnih razmatranja nad Gospodinovim prisposodobama, Isus silan na riječi.

Zajedništvo je nastavljeno u velikoj dvorani uz bratski objed koji je ponudio Ordinarijat, a organiziralo pastoralno osoblje katedralne župe na čelu sa župnikom msgr. Lukom Pavlovićem.

BISKUPOVA PROPOVIJED

Uzdarje svećenikova služenja

Papa Ivan Pavao II., blaženi, od Maloga Uskrsa i sveti, od prvoga Velikog četvrtka 1979. do onoga posljednjeg 2005. - napisao je svećenicima u svemu 25 Pisama (izostalo je samo 1981. godina). Na hrvatski su Pisma prevedena u splitskom Verbumu 2010. Pisma su pisana ne samo zauzetom brigom i drhtavom rukom, nego osobito očinski uzbuđena srca i uvijek budna duha. Po njima bi se mogle izrađivati seminarske i diplomatske radnje na našim teologijama, magistarske tezine i doktorske disertacije o Euharistiji i svećeništvu. Iz opširnijega predavanja svećenicima ove korizme o svećeništvu i Euharistiji, o Euharistiji kao žrtvi, o beženstvu vezanu uza svećeništvo ovdje samo jedan dio.

Starozavjetno svećeništvo Božjom providnošću započelo od Arona, starijega brata Mojsijeva, iz plemena Levijeva, vezano osobito uz liturgiju u Salomonovu hramu (961.-587. prije Krista), uzdržavano kako-tako i nakon rušenja Hrama, preko Sadoka i drugih saduceja, Ane i Kajfe u Isusovo doba, do posljednjega velikog svećenika Anasa, koji su prikazivali žrtve u Drugom hramu (520. pr. Kr. - 70. po Kr.), razorenu zajedno s Jeruzalemom, doživjelo je nevidenu povijesnu katastrofu. Nitko toj strahovitoj tragediji nije tako pogodio i gotovo sve nesvjesno pripremio za njegov nestanak s lica zemlje kao sami svećenici, i to oni veliki, u vrijeme rimske okupacije najčešće kolaboracionisti s Rimljanima. Dok oni pravovjerni Židovi i danas očekuju Treći Hram što će ga Mesija obnoviti, evo skoro 2.000 godina nema ni Hrama, ni u njemu žrtve, ni svećenika. Tohuva bohu. Pusto i prazno.

Novozavjetno svećeništvo. Dogodilo se nešto posve novo, u Providnosti Božjoj oduvijek idealizirano. Vidjelo se već po Isusovu prvom nastupu i svemu njegovu djelu da to rodoslovno krvno svećeništvo ide svomu kraju. Najprije Isus, Sin Oca vječnoga, jedini Božji Mesija, ne dolazi od praoca Levija, iz loze Aronove, nego iz plemena patrijarha Jude po kojem su Židovi i zadobili ime. Krv ne igra više nikakve uloge. Zatim Gospodin ne poziva u svoj krug učenikâ nijednoga svećenika ni svećeničkoga sina. Slobodan u izboru: ne izabra-

ste vi mene... Može biti čudno kako je za svoga preteču uzeo Ivana Krstitelja, čudesno začeta sina Zaharije i Elizabete koji su oboje bili čistokrvni Aronovci (Lk 1,5). Ali Ivan, umjesto da se upiše u bogosloviju u Jeruzalemu, glavnom gradu Judeje, on se odlučio za Judejsku pustinju, otišao u ispovnike i proroke. Tako je stavljena točka na starozavjetno svećeništvo, a novi će vinograd svećeništva biti iznajmljen novim vinogradarima koji će davati urod u svoje vrijeme (Mt 21,41). Konačno, Isus Krist nastupa kao Svećenik, jedini i pravi Svećenik, Velesvećenik, i propovijedu i žrtvom. Štoviše, nastupa kao jedina žrtva Bogu ugodna, veležrtva. Nastupa i djeluje kao Božji Hram, koji će ti starozavjetni svećenici udruženom urotom s glavarima narodnim i rimskom vlašću oboriti s križa u grob, a on će se po svom uskrsnuću očitovati i kao svećenik i kao žrtva i kao nerukotvoren Hram što ga je u tri dana opet sagradio (Mk 14,61). Et antiquum documentum novo cedat ritui - Stari zakon žrtvi novoj nek se sada ukloni!

Beženstvo vezano sa svećeništvom. Ne možemo raspravljati o svećeničkom celibatu, kao daru i kao obvezi, bez matrice Evanđelja, bez Koncila, bez enciklike *Coelibatus sacerdotalis* iz 1967., bez Biskupske sinode iz 1971., bez odnosnih pokoncilskih učiteljskih smjernica. I bez ovih Papinih Pisama upućenih svećenicima.

Nije li Isus na kraju svoga govora o odricanju od ženidbe "poradi kraljevstva nebeskoga" jasno rekao: "Tko može shvatiti, neka shvati" (Mt 19,12). Pa i to moći shvatiti - dar je Božji. A tko ne može ili ne želi shvatiti, uzalud ga je urazumljivati. Ako ima 200 franjevac, 200 franjevki i drugih sestara, 100 biskupijskih svećenika u Hercegovini, celibatarnih iz motiva "kraljevstva nebeskoga", i ti postavljaš problem ženidbe i udaje, nasuprot 10.000 mladića i isto toliko djevojaka, od 25. do 50. godine, neoženjenih i neudatih, od Šuice do Trebišnjice, što možeš drugo reći nego: Tko može shvatiti, neka shvati! Prigovori su beženstvu - veli Papa - antropološki, i nisu samo relativne vrijednosti nego podobro i sumnjivi. Zašto?

Uvažavanje, a ne omalovažavanje. Prihvatanjem celibata uz dar svećeništva ni Crkva ni itko

u Crkvi ne obezvrjeđuje ženidbe, koja je pravi sakrament, magnum sacramentum (Ef 5,32), a celibat to nije, ali jest misterij. Nitko pametan ne omalovažava bračne vjernosti, plodonosno-porođajne moći i ljubavi, pa i beženstvo je drugovrsna ljubav, koju sv. Pavao čak preferira pred ženidbenom u odnosu na Krista. Ne omalovažava istočnjačke prakse oženjenih svećenika prije ređenja. Ne omalovažava žene; ona je svakomu svećeniku prva suradnica, od župnoga dvora do župnog oltara, samo mu nije supruga. Crkva ne omalovažava tijela, znamo koliko se za njegovo zdravlje brinemo. Ciljano i svećeništvu pridruženo beženstvo jest dar Duha, dakle karizma, posebna ljubav, plodonosna za kraljevstvo Božje. Svi smo svjesni da "imamo ovo blago u glinenim posudama" (2 Kor 4,7); ali znamo da je to blago predragocjeno bez obzira na glinu, kaže Papa.

Viševrsna ljubav. Razmišljajmo ovako: Isus nema žene. Nema tjelesno-krvnoga izdanka. A u ove 2.000 godina postoje milijarde njegovih sljedbenica i sljedbenika, koji su život njemu posvetili, do prolijevanja krvi. Sveti se Augustin u svojoj obijesnoj mladosti zaletio za onom Bogu posvećenom osobom, i s njom imao sina Adeodata, pa u povijesti nema ni od njih nikakva daljnega tjelesnog odvetka ni poroda; sve zatrpano u afričkom pijesku; a sljedbenika Augustinova duha i nauka do današnjega dana, eto toliko da samo njegove autobiografske "Ispovijesti" (Confessiones) i monumentalno djelo "O Božjoj državi" (De civitate Dei) imaju više učenika i doktora nego što ti, kandidate na svećeništvo, imaš crnih vlasu na glavi. Svećenik je "čovjek za druge", ali na drugi način od oženjena čovjeka koji je također za druge, za ženu i za svoju djecu.

Celibat je fakultativan. Ali kada ga izabereš, postaje oblatoran, kao vjeronauk u državnoj školi, kao i ženidba s određenom osobom. Anglikanske zajednice koje ulaze u zajedništvo s Katoličkom Crkvom s oženjenim pastorima, nakon njihove smrti, posluživat će ih celibatarni svećenici iz tih zajednica. Svakako je dvoznačno, kaže Papa, ako nije i zlonamjerno, tvrditi da je celibatarni zakon nametnut onomu tko se redi za svećenika. Celibat je onoliko nametnut koliko i samo svećeništvo. Mladić se javio u sjemenište, u bogosloviju. Jasno mu se iz godine u godinu po-

navlja da nema prezbiterskoga ređenja u latinskoj Crkvi bez prihvaćanja celibata još u đakonatu. Nema ređenja sve dotle dok se kandidat ne uvjeri da je i celibat dar, da je taj celibat od Isusa koji te želi, dok ne dozriješ do potpuna prihvaćanja. Istina, vezan sam vanjskim razlogom, zakonom; ali kada ga prihvatim, svezan sam i unutarnjom snagom, pristankom, odgovornošću. Sve mogu u onome koji me jača (Fil 4,13). Ne moraš prihvatiti ni jedno ni drugo. Ne uzdaj se u dispenu koja je "administrativni intervent", a nije pitanje savjesti koje se rješava upravo na sudu savjesti.

Papa razvija refleksiju o odnosu između svećenika i žene kao majke, na primjeru Blažene Djevice Marije, a onda i kao sestre. Kao što na prvoj stranici Biblije postoji poziv na ženidbu i rađanje, tako u Mt 19 postoji poziv na neženidbu i na preporođanje za kraljevstvo nebesko. U Kristu svi smo braća i sestre bez obzira na srodstvo.

Pojam sestre očituje posebnu duhovnu ljepotu žene, kaže blaženi Papa. Ona je u isto vrijeme otkriće vlastite "nedodirljivosti". I kada prema njoj tako postupamo, u njoj se stvara osjećaj osobita poštovanja. Ne nazivamo samo časne "sestrama", nego i obične medicinske djelatnice, udate - neudate, također sestrama. Ako se razvija takav odnos, onda nemamo problema sakramentalno ispovijedati takve osobe. Ni one nemaju problema ispovijedati svoje grijeh pred tobom kao svećenikom. U toj perspektivi Apostol preporučuje svomu učeniku da postupa i smatra "starice kao majke, djevojke kao sestre - u svoj čistoći" (1 Tim 5,2).

Poziv na beženstvo zahtijeva i obranu toga dragocjena dara, milosti, uzdarja. Svećenik je pozvan i dužan bdjeti nad svojim očima, nad osjećajima srca i navalom mašte. Sjetit će se one Isusove: ne uvedi nas u napast, koja posebno danas vrijedi u svijetu "hedonizma, egocentrizma i senzualnosti. Razlijeva se pornografija koja ponižava dostojanstvo žene, postupajući s njom kao isključivim objektom seksualnog uživanja". Takva žudnja za uživalaštvom, a bez ikakve odgovornosti, ne potiče i ne promiče ni ženidbe ni beženstva.

Slobodno se odričemo ženidbe, osnivanja obitelji, da možemo bolje služiti Bogu i braći ljudima. Odričemo se očinstva "po tijelu", da se u nama razvija očinstvo "po duhu". Tko može shvatiti, neka shvati, reče Gospodin.

VELIKI ČETVRTAK - MISA VEČERE GOSPODNJE

Mostar, 17. travnja 2014. - U mostarskoj katedrali u 18.00 sati u koncelebraciji Mise Večere Gospodnje s biskupom Ratkom bila su šestorica svećenika sa službama u Mostaru te don Ivica Komadina, koordinator hrvatske pastve u Njemačkoj, i don Ivan Kovač, službenik Kongregacije za biskupe u Rimu koji je propovijedao.

Kao što su na pretpodnevnoj Misi posvete i blagoslova ulja bili krizmenički kandidati sa svojim darovima za potrebne, tako su na Misi Večere Gospodnje bili pozvani ovogodišnji kandidati Prve svete Pričesti iz katedralne župe, koji su nakon Molitve vjernika donijeli svoje darove za siromahe. To je njihovo služenje, poput onoga evanđeoskog simbola pranja nogu.

Don Ivan je u svojoj homiliji govorio o Isusovu ljudskom prijateljstvu s Apostolima, koje je Gospodin pripremao za još uzvišeniji i čudesniji odnos – euharistijski. Unatoč tomu "one noći" dogodio se trostruki pad među apostolima: Juda je izdao Gospodina, maskirajući ljubavlju i poljupcima svoje lice, ispod kojih se krila duboka izdaja Sina Božjega. Kada je vidio što je učinio, nije više imao snage vratiti se na put pokajanja niti je u svome mraku tražio svjetla od Gospodina. I Petar je zatajio u Kajfinu dvorištu, tvrdeći do tri puta da ne pozna "toga čovjeka", s kojim se tri godine

družio i putovao Palestinom uzduž i poprijeko. Ali kada je uvidio što je učinio, gorko zaplače tražeći svjetla i pomoći od Gospodina. I svi ostali Apostoli one se noći razbježeše, ali se tijekom vremena osvijestilo i vratiše svomu Učitelju. Propovjednik se posebno zadržao na točkama, koje u svome prikazu Posljednje večere donosi sv. Pavao kako je "od Gospodina primio" i kako smo u drugom misnom čitanju čitali i čuli: 1 Kor 11,23-26: One noći kada "bijaše predan", Gospodin je istaknuo spomen na velika i čudesna djela koja je Bog učinio u povijesti spasenja, a osobito spomen na koji je pozvao i ovlastio svoje Apostole da čine ono što je on te večeri učinio: "Ovo činite meni na spomen", pretvarajući kruh u Tijelo a vino u Krv Gospodnju kao hranu za život vječni! I potaknuo da budemo svjesni: kada god uzimamo to Tijelo i pijemo Krv, "smrt Gospodnju navješćujemo, dok on ne dođe".

Na kraju sv. Mise biskup je kađenjem odao počast Presvetomu Sakramentu na oltaru, dok je zbor pjevao Usta moja, te u pratnji svećenika i koncelebranata prenio Svetotajstvo u pokrajnji tabernakul. Završivši čin prijenosa pjesmom Divnoj dakle, Svetohranište je zatvoreno, a oltar ostao ogoljen. Vjernici su zamoljeni da ostanu neko vrijeme u privatnoj molitvi i klanjanju pred Gospodinom.

VELIKI PETAK - KRIŽNI PUT UZ HUM

Mostar, 18. travnja 2014. - Po petnaesti put vjernici grada Mostara i okolnih župa otajstvo Isusove Muke i našega spasenja u vidu Križnoga puta proživjeli su na hercegovačkoj Kalvariji, brdu Humu iznad Mostara. Oko 10.000 vjernika u pobožnu hodnu slijedilo je Krista na njegovu uspinjanju na Golgotu, sve do Jubilarnoga križa na vrhu brda uz razmatranja i molitve iz Obiteljskoga molitvenika koji su čitali mladi iz župe sv. Mateja Rudnik - Orlac zajedno sa svojim župnim vikarom don Perom Miličevićem. Molitvu krunice i razmatranja između postaja predvodili su svećenici župnici u Gradu, a križ nosili vjernici spomenute župe kojima je ove godine povjereno organiziranje humske po-

božnosti, odakle su bili i brojni ministranti te poslužitelji za razglas.

Na početku pobožnosti hodočasnici za Kristovim križem obratio se mjesni biskup Ratko Perić - biskupov nagovor donosimo u cijelosti u nastavku – a pod Jubilarnim križem, na završetku, riječi zahvale svima koji su pridonijeli da ova pobožnost i ove godine prođe u duhu duboka vjerničkog proživljavanja čina Otkupljenja, uputio je generalni vikar don Željko Majić.

Nakon ove pobožnosti vjernici su sišli u svoje crkve na liturgijske obrede Velikoga petka kako bi Kristov sveti Križ poljubili i njegovim se svetim Tijelom nahranili.

U mostarskoj stolnici obrede Velikoga petka u suslavlju sa 7 svećenika predvodio je biskup Ratko, posluživali bogoslovi i sjemeništarci i ostali ministranti, a pjevne dijelove predvodio katedralni mješoviti zbor pod ravnanjem zborovođe don Nike Luburića. Izvješće o Muci Gospodnjoj po ulogama čitali su biskup, don Davor Berezovski, župni vikar i članovi zbora, a kratku homiliju održao katedralni župnik msgr. Luka Pavlović.

U svojoj je propovijedi don Luka uprisutnio Isusovu ljubav, žrtvu i oprost pozvavši vjernike na nasljedovanje svoga Učitelja i Spasitelja. Vjernici su u pobožnosti i ljubavi pristupili ljubljenju Kristova križa i blagovanju s euharistijskoga stola. Nakon obreda mnogi su ostali u molitvi kod Isusova groba.

BISKUPOV NAGOVOR NA KRIŽNOM PUTU NA HUMU

Ecce homo

Poštovani sudionici Križnoga puta uz mostarski Hum!

Na početku ovoga Križnog puta promotrit ćemo Pilatovu rečenicu *Ecce homo* - Evo Čovjeka (Iv 19,5), koja se odnosi na Isusa Krista u kontekstu okupljena mnoštva i njegove gromoglasne vike da se taj Čovjek ukloni, razapne, zatim ćemo frazu primijeniti na današnje stanje.

Poncije Pilat. - Od 60-ak spomena Pilatova imena, u Evanđeljima se navodi 30 rečenica, kraćih ili dužih, koje je u Isusovu procesu izgovorio Pilat, rimski carski upravitelj i vrhovni sudac u Judeji (26.-36 g.). I to: u Markovu Evanđelju svega 4 njegove rečenice; u Matejevu 6; u Lukinu 7; u Ivanovu 13. A od svih tih 30 rečenica možda je najglasovitija ova *Ecce homo* - Evo čovjeka, pa *Quod scripsi, scripsi* - Što napisah, napisah (Iv 19,22) ili *Quid est veritas?* - Što je istina? (Iv 18,37) prevedena na razne jezike.

Nakon što je Pilat dao Isusa izbičevati i predao ga vojnicima na izrugivanje, iziđe Gospodin iz vojničke barake "s trnovim vijencem, u skrletnom plaštu"! Vojnici ga okrunili trnjem i zaogrnuti grimiznim ogrtačem dok iz onih svetih rana, bičem izrovanih, božansko-ljudska krv, zajedno s vojničkom pljuvačkom, curi niz glavu, niz lice, niz cijelo tijelo. Pilat je izišao iz svoje sudnice, na Pločnik, mjesto gdje je Isus bio bičevan, te rukom pokazao na Isusa, a narodu glasno uzviknuo: *Ecce homo* - Evo Čovjeka! Te je riječi Pilat izgovorio očito na latinskom jeziku, kao što je i cio proces vodio na latinskom, ta nije se spuštao na tadašnji globalno-kulturni grčki, a još manje na lokalni židovski jezik. Zašto je to on izgovorio? I koje je značenje fraze

Ecce homo? - Sigurno nisu osjećaji mržnje, ni prijezira, ni ironije potaknuli Pilata da izrekne te dvije riječi. Možda je bila borba u duši ovoga jadnoga kukavca i nepravedna suca. Kao da je Pilat htio reći: Pogledajte, ljudi, ovoga mirotvorna Čovjeka! Pogledajte njegove izdržljivosti, blagosti, unatoč krvavoj glavi i izbičevanu tijelu! Pogledajte Čovjeka kojega ste mi doveli kao Cezarova neprijatelja, kao sijača pobune u ovoj zemlji, a ničim ne odaje da je pobunjenik! Evo Čovjeka kojega vi optužujete da je udario na Vladu, da prijeti kako će svrgnuti Cara i zasjesti na Rimsko prijestolje! Ma hajte, molim vas! Od njega ne trebate imati nikakva straha. Pogledajte ovoga Čovjeka koji je kao i vi, vaš jedinstveni predstavnik, član vašega naroda, tijelo vašega tijela, krv vaše krvi, postupite prema njemu barem sada samilosno i humano! Vi biste morali biti zadovoljni s ovim što je s njim do sada učinjeno - bičevanje, trnovanje, zaogrtnje - ne biste trebali tražiti da se još i - razapne. Što god Pilat mislio izgovarajući ove dvije riječi - *Ecce homo* - one su postale ljubomorno vlasništvo kršćanstva, usađene u srce svakoga pravog vjernika i postaju višnji izraz mirna divljenja prema Kristu - Mesiji, Patniku, Bogočovjeku. Pilat je vidio da je ovaj Čovjek iznad običnih ljudi. Čovjek nad svim ljudima. Htio je Pilat potaknuti podivljalu masu na divljenje prema neobičnu Čovjeku, na samilost i milosrđe, jer se radilo o Čovjeku kojega je on našao nekriva, nevina, ali je i on pod pritiskom Sinedrija, ulice i novca, dao Isusa izbičevati, izrugati i konačno mu presuditi da se ipak - razapne. Ta ne će on svoju njegovanu sebičnost žrtvovati za spasenje galilejskoga Spasitelja!

ISUS KRIST. - Isus je na Pilatovu dvorištu blaga i ponizna srca, iznakažena ali mirna i strpljiva lica, dostojanstvena pogleda. Pilat nije bio ni svjestan da je stajao pred savršenim Čovjekom, Čovjekom svega ljudskog roda, Čovjekom kakva je Bog planirao u svoj njegovoj ljudskosti, u duhovnom savršenstvu, u blagosti: koji u svoj pogled upija sve oči mržnje svih neljudskih mrzitelja; koji u svoje uši prima sve zvukove prijezira svih preziratelja u čovječanstvu; koji u svoje srce upija sve neljudske osjećaje i nazočne svjetine i svega svijeta. Kao da čujemo Pavlove riječi s Areopaga: "Bog nutka ljude da se svi i posvuda obrate, jer ustanovi Dan u koji će suditi svijetu po pravdi, po Čovjeku kojega odredi, pred svima ovjerovi, uskrisivši ga od mrtvih" (Dj 17,30-31). Kao da čujemo istoga apostola Pavla na drugom mjestu gdje govori o Isusu kao Čovjeku, a očekivali bismo da kaže barem kao Bogočovjeku: "Jer jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi, Čovjek - Krist Isus, koji sebe samoga daje kao otkup za sve" (1 Tim 2,5-6). Isus je umro za nas grješnike, jednako za Židove i za pogane, prema naumu Božje Mudrosti i Providnosti: Židovi su ga na smrt osudili, a pogani djelo dokrunili do kraja. Da Isus ne bijaše odbačen od ljudi, od Židova i pogana, mi bismo svi bili odbačeni od Boga. Sin je Božji predan u ruke slabih i nerazumnih ljudi, on je vođen na Golgotu za nas, da bismo mi mogli izbjeći zasluženo raspeće. On je čavlima prikovan na križ kao što je žrtva vezana uza žrtvenik. Pismo je ispunjeno. Nije on umro među janjcima kao žrtvama na žrtveniku u hramu, nego je raspet i umro među razbojnicima, žrtvovan javnoj Istini i Pravdi.

Svjetina i njezine starješine. - U Pilatovu dvorištu ne bijaše nijednoga glasa u Isusovu obranu, da prekine mučnu galamu, osim samilosnih pogleda majke Marije i učenika Ivana. Kako se samo svjetina ujedini u koncert s refrenima: "Ukloni, ukloni! Raspni ga" (Iv 19,15). Kao da je ova melodrama s vrhunskim dionicama razvikane mržnje i s osjećajima nečuvane odvratnosti otpjevana ujedinijujući sve krive i krivične glasove kroz povijest ljudskoga roda:

- I svi se ostali tomu koncertu priključuju kada god udaraju na život, božanski dar, na neuništivo i neotuđivo dostojanstvo muške i ženske osobe, koje se manifestira u njihovoj uzajamnoj ljubavi koju je Bog učinio sustvarateljskom, u zakonitoj ženidbi. "Ukloni! Ukloni! Raspni!" - viču iz Ujedinjenih nacija, iz Sjedinjenih država. Viču senati

pojedinih saveznih država i parlamenti zemalja Europske unije. Budući da malo pomažu izopačenosti kontracepcije, ne preostaje drugo nego uništiti zakonitu ženidbu u korijenu, izvratiti naravan protok života, okrenuti prirodnu težnju u protuprirodnu smjeru.

- I svi se ostali ljudi, pa i oni koji se izjašnjavaju vjernicima, tomu užasnu koncertu zla i grijeha pridružuju kada negiraju čovjeka pozvana na vječni život, s najvećom čašću od svih stvorova na zemlji. "Ukloni! Raspni!" - viču milijuni pobacujuću nevinu i nekrivu djecu širom svijeta i uzduž povijesti. Muž i žena u ljubavi dozvali dijete i kada im se čedo začelo, onda ga u jedan glas bacaju u smeće kao otpad ovoga svijeta! S besmrtnom dušom od Boga stvorenom! To zlo pobačaja Koncil naziva "neizrecivim zločinom" (Gaudium et spes, 51), a državne vlasti poziva da smatraju "svojom svetom dužnošću" da priznaju i podupiru pravu narav ženidbe i obitelji, čuvaju javno ćudoređe i pomažu obiteljsko blagostanje (GS, 52).

- I drugi se, svi i svuda, pridružuju i daju svoj glas zločinačkom udruženom pothvatu kada god izglasavaju zakone o eutanaziji starih i onemoćalih, i djece hendikepirane. Umjesto da svi pokazujemo najviše osjećaje samilosti prema tim bićima, zakonodavci glasuju: "Ukloni! Raspni!"

- I Božji i evanđeoski glas Crkve, jedini ispravan i čovjeka dostojan, želi se ušutkati od zloglasja raznih medija, napose televizije koja nas poučava da je Hrvatska svojim referendumom o božanskoj definiciji ženidbe tisuću svjetlosnih godina zaostala iza modernih protuprirodnih "udruženja de facto". Nije "tisuću svjetlosnih godina", nego dvije ili četiri tisuće godina, jer se drži izvornoga biblijskog teksta: "Stvoritelj od početka muško i žensko stvori ih" (Mt 19,4). A ona, eto, ponavlja iz Pilatova dvora fraze: "Ukloni! Ukloni!" Okreni svjetlo u mrak, istinu u laž, čast u sramotu, dostojanstvo u nečast, ženidbu u besmisao, a život u smrt!

- I dok treći konstitutivni narod u ovoj zemlji vapije da mu se priznaju sva zakonita konstitutivna prava, iste pravne institucije, strukture, pa isti i pravni entitet kao i drugim konstitutivnim narodima, poncijevski se glas "Ukloni! Raspni!" preformulira: "Ili ćete se asimilirati ili ćete emigrirati!"

- I dok u gradu Mostaru cio jedan narod vapije samo za primjenom demokratskih načela, iz pilatovskih se institucija čuje glas: Za vas ne vrijede demokratska pravila!

Poštovani sudionici Križnoga puta! Makar se netko od nas nekada i trenutačno pridružio Petru pa zatajениčki rekao: "Ne znam toga Čovjeka" (Mt 26,74), s raskajanim Petrom obratimo se i pri-

znajmo toga Čovjeka, Proroka, "Krista-Pomazanika, Sina Boga živoga" (Mt 16,16), pravoga Boga od pravoga Boga, "koji ima riječi života vječnoga" (Iv 6,69).

BDJENJE VELIKE SUBOTE

Mostar, 19. travnja 2014. - Mostarski bogoslovi Marin i Petar došli iz Sarajeva pomoći u katedrali za Veliko trodnevlje: čitanja, ceremonije, molitve vjernika, redanje ministranata; pomažu i trojica mostarskih sjemeništara iz Zadra: Mate, Mato i Zvonimir, a katedralni ministri dali se na svoje posluživanje: paljenje svijeća, pranje ruku, skupljanje milostinje.

Velika je subota, večer bdjenja, posebno bogata liturgijskim sadržajem: biskup Ratko s asistencijom ide kroz mračnu katedralu na dvorište; jedva se prolazi kroz mnoštvo vjernika; grobna šutnja, samo se čuje blagi otkucaj pastoralnog štapa. Molitveni blagoslov ognja pred katedralom. Paljenje Uskrsne svijeće koja simbolizira Krista. Svečan ulazak u katedralu. Postupno paljenje svijeća u rukama vjernika. Trokratno pjevanje "Svjetlo Kristovo" i hvalospjev "Nek usklikne" razliježe se mikrofonom pojačani glas don Željka Majića. U službi čitanja tri starozavjetna štiva razgovijetno čitaju bogoslovi i sjemeništara maturant. Katedralni zbor otpjeva svoje dijelove.

Misa bdjenja počinje Slavom. Evanđelje: Mt 28,1-10 o Kristovu uskrsnuću. Propovijeda don Ante Komadina iz Caritasa. Govori o tami Subotnje noći, koja označuje i cijelu povijesnu i sa-

dašnju dugu noć ljudskoga roda, potiče na razmišljanje o tami koja označuje smrt, grijeh, hladni grob, nered u osobi, u obitelji, u društvu. Noć koja zahtijeva rasvjetljenje. Nema druge svjetlosti koja je može obasjati osim Kristove, koja se pojavila prije dvije tisuće godina i sjaji punim sjajem; koja je sposobna uništiti svaku tminu i materijalnu i moralnu, ali čovjek treba na to pristati želeći svjetlo Kristovo. A i mi možemo pomoći svojim bližnjima koliko smo osvjetljeni od Krista.

Biskup zaziva blagoslov na vodu kojom župnik blagoslivlje narod. Razgovor između biskupa i puka: Odriče li se Sotonina daha, sjaja i utjecaja? Odričem! - svatko odgovara u svoje ime. Vjeruješ li u Presveto Trojstvo, u Crkvu Kristovu, u uskrsnuće mrtvih i život vječni? Vjerujem! - svatko potvrđuje svoja krsna obećanja. Nakon Posvete na misnikov usklik Tajna vjere! misari odgovaraju da Kristovu Smrt navješćuju, Uskrsnuće proslavljaju, njegov Drugi dolazak iščekuju.

Vjernici pobožno pristupaju Pričesti; svi su imali prilike ispovjediti se i pokajati za svoje grijehe ovih korizmenih dana, pogotovo u Velikom tjednu. Nakon Popričesne biskup blagoslivlje stvor hrane da bude ne samo na tjelesno zdravlje nego i na duševnu korist.

USKRSNA ČESTITKA GENERALNOG VIKARA DIJECEZANSKOM BISKUPU

Preuzvišeni oče biskupe,
braćo svećenici, poštovane redovnice,
dragi vjernici!

Na početku ovih svetih obreda odali smo počast Uskrsnoj svijeći, simbolu Uskrsloga Sina Božjega, Krista Gospodina, Svjetlu na prosvjetljenje naroda i slavi puka svoga Izraelskoga, kako to proročanski usklikta u svom hvalospjevu vre-

mešni Šimun kada je majka Marija prikazala Maloga Isusa u Hramu kojemu bijaše samo 40 dana ovozemnoga života. Ovim simbolom svjetla snažno se povezuje Kristov tjelesni ulazak u svijet - Božić i Pobjeda nad tamom i grijehom, mračnim grobom i smrću - Spasenjsko djelo koje svoj vrhunac nema u smrti na Križu nego u svjetlosti i slavi Uskrsnuća.

No, i prije Isusova otajstvenog tjelesnog ulaska u stvarnost i tminu ljudskoga svijeta, i prije njegove blažene Muke i slavnoga Uskrsnuća, upravo kao na početku kada se tama prostirala nad bezdanom, tako i za vrijeme njegova ovozemaljskog života - a svjedoci smo i danas - ljudi se hotimično zaodijevaju tminom i sjenom smrti prijećeći Svjetlu da zasvijetli u njihovim životima i srcima.

Ali Bog se uvijek, bilo u početku stvaranja bilo u rođenju i uskrsnuću Kristovu pojavljuje kao svjetlo svijeta. I u ovoj uskrsnoj blaženoj noći koja je jedina zavrijedila znati vrijeme i čas, kada je Krist od mrtvih ustao, neka njegovo svjetlo u nama zasja puninom svoga sjaja. Jer ovo je noć o kojoj je pisano: I noć će sjaji kao dan, i noć mi je svjetlo u radosti mojoj. Ova uskrsna sveta noć ništa grijehe, pere krivice, i nevinost vraća palima, a

radost tužnima. Dokida mržnju, uspostavlja slogu i svladava nasilje. I zato vas molimo, predraga braćo i sestre, okupljene oko ovoga divnoga Svjetla, zajedno zazivajmo milosrđe dobrog Boga da nas svojim božanskim Svjetlom oslobađa od tame noći ovoga svijeta, pomrčine savjesti, izopačenosti djela, jeze groba i smrti u koju svojim svjesnim, nesvjesnim ili polusvjesnim mislima, riječima i djelima neprestano srljamo.

Preuzvišeni biskupe! U ime svega svećenstva, redovništva i vjernoga puka hercegovačkih biskupija iskreno Vam čestitam svetkovinu Uskrsnuća Gospodinova s molitvom i željom da Svjetlo Uskrsloga Krista trajno Vas prožima kako biste nam i dalje bili crkvenim svjetionikom u tami ljudskih traženja.

Sretan Vam i blagoslovljen Uskrs!

USKRS U KATEDRALI

Mostar, 20. travnja 2014. - Uskrsne Mise u Katedrali svakoga sata od 7.00 do 11.00 i u 18.00 uvečer. Biskup slavi onu pučku Misu u 11.00. Bogoslovi su i sjemeništarci sve pripremili. Svaki dan sve bolje i bolje. I Katedralni je zbor spreman. Spreman je i zbor brojne djece u naručju ili pokraj roditelja, svatko od njih ima svoj napjev. Neka pjevaju, govori biskup Ratko. I oni daju slavu Bogu.

"Mir uskrsni svima vama!" - "I s duhom tvojim!" odgovaraju vjernici. Najveći dar koji nam višnji je Bog dao jest Mir, eto tolik dar da Pavao kaže za Krista: On je Mir naš (Ef 2,14). Biskup poziva vjernike da se pokaju i da je danas prigoda dijeljenja i primanja potpuna oprosta i apostolskoga blagoslova, uz uobičajene uvjete.

Don Luka pjeva evanđelje: Lk 24,1-12.

BISKUPOVA PROPOVIJED

Ako Isus nije uskrsnuo...

Dragi vjernici!

Ne oslovljavam vas ni: Poštovani narode!, ni: Uvaženi građani Mostara!, ni: Cijenjeni stanovnici ovoga Grada!, nego: Vjernici. Pred sobom imam vjernike, pred sobom imate vjernika. Na istoj smo razini po vjeri, samo vi imate malo drukčije vjerničke zadaće od mojih. A danas smo pozvani očitovati svoju duboku vjeru u čudo i otajstvo Kristova Uskrsnuća.

Možda nijedna povijesna činjenica nije tako svestrano raspravljana i dokazivana kao Kristovo Uskrsnuće. Ti ćeš reći: "Nije to povijesna činjenica, jer nadilazi čovjekovo iskustveno, pozitivno,

fizičko dokazivanje: jedni ga vide, drugi ne vide; jednima se ukazuje, drugima ne. On je birao komu će se ukazati. I ukazao se određenim osobama ili skupinama osoba, a one onda dokazivale i svjedočile da je istinito to što su doživjele. Ali ne mogu se pojedinačni slučajevi dokazivati općim znanstvenim pravilima i metodama!" Tako je. Nalazimo se doista u sferi vjere, koja počiva na slobodnu prihvaćanju ili odbijanju. Sva je snaga u svjedočenju drugoga. Stjepan prvomučenik pred kamenovanje govori da vidi "Sina čovječjeg gdje stoji zdesna Bogu" (Dj 7,56). Drugi ne vide! On vidi Isusa, vidi svoje ubojice i ne uzmiče! Svi

Apostoli dokazuju svjedočenjem svoga života i argumentacijom mučeništva! Svjedoče, ne uzmiču! Navedimo neke momente koje evanđelisti ipak bilježe kao objektivne podatke i činjenice, prikaze/dokaze, svjedočenja, koja su drugi iznosili, čak ih ni ne komentiraju, ne tumače, samo nižu jedne za drugima.

Prije svega nijedan evanđelist ne donosi da se Isus ukazao svojoj majci Mariji. Nitko u Crkvi ne sumnja niti je ikada sumnjao da je uskrsli Isus prvo zahvalio Ocu nebeskomu na daru Uskrsnuća. Zatim pozdravio svoju zemaljsku Majku koja je ona dva dana i dvije noći probdjela sa svojim prijateljicama u Jeruzalemu. Još se nije najbolje ni shvatilo ni primijenilo da ona ima novoga sina, a Ivan apostol novu majku, kako je Isus odredio s križa. Mi vjerujemo da je Isus i svoju Majku, preobraženu, uznio u nebo. Zašto toga nema u Evanđeljima, koja su vjerojatno sastavljena nakon Gospina uznesenja? Evanđeoski je naglasak na Isusu Otkupitelju i Sucu!

Evanđelisti donose obilje čudesnih i različitih susreta s uskrslim Kristom:

1. - "Ukazao se najprije Mariji Magdaleni" (Mk 16,9), koja ga je istinski poštovala i voljela. A kako mu ne će biti neizrecivo zahvalna na oslobođenju od utjecaja sedmerostrukoga zloduha; zato ga je pratila u stopu po Palestini; čak mu posluživala iz svojih dobara; bila na Kalvariji zajedno s Gospom i drugim ženama; nazočila Isusovu sprovođu; pošla rano ujutro "prvog dana u tjednu" na pomazanje s drugim ženama, ali nije trebalo pomazanja; bila je prva kojoj se ukazao (Iv 20,15), koju je pozdravio, upitao zašto plače i ohrabrio i nju i ostale da se ne boje (Mt 28,10), ni malena Jeruzalema ni golema Rima!

- Isus se ukazuje onima koji ga vole svim srcem svojim, koji njegove zapovijedi opslužuju i poštuju, bez obzira na njihovu tamnu prošlost.

2. - "Ukaza se Šimunu" Petru (Lk 24,34). Ne znamo je li bilo veće sramote u Petrovu životu od one koju je doživio u Kajfinu dvorištu, kada je pred sluškinjama tri puta zaniijekao da uopće zna "toga čovjeka". Teško je vjerovati da se može tako nisko pasti. A na sve je Petar bio jasno upozoren, ali on će po svoju! Ako Petar "ne zna" Isusa, onda ne zna ni sebe sama! Vidiš li da je posve izgubljen! Kada je pijetao zapjevao, Petar je došao k sebi, prepao se na mrtvo ime i propao u crnu zemlju. Razočarao se nad sobom: Ne može više nikomu pogledati u lice, a najmanje Isusu. Evanđelisti bilježe samo dvije bitne riječi, koje mu

pripadaju: Gorko zaplaka! Briznu u plač! Flevit amare! Duboko raskajano! Gospodin je čuo njegov plač, njegovo kajanje. Ako ima Gospin plač, kojega inače nema u Evanđeljima, postoji Petrov plač, pokajnički, kojega ima u Evanđeljima (Mt 26,73; Mk 14,72; Lk 22,62; Iv 18,27). Upravo je njega Isus pogledao, podigao i ohrabrio dajući mu do znanja: Ja, Petre, ne odstupam ni od čega što sam naumio, dotle dok si ti pri svojoj! Evo Petra, vratio se k sebi. I k Isusu.

- Isus kazuje kako i mi trebamo biti istinski raskajani da ostanemo normalni!

3. - Približi im se Isus i pođe s onom dvojicom učenika na putu u Emaus (Lk 24,16). Razgovarali oni međusobno, tražili neko tumačenje svih tih događaja, te katastrofe. Je li moguće da su sva ta čudesa bila obični trikovi, da je to njegovo predstavljanje kao Otkupitelja i Spasitelja prijevara, obmana, halucinacija? Javlja se Gospodin tužnima i snuždenima. Kada je nestao, oni ga prepoznaje i progledaše!

- Je li moguće da su sve naše nade prah i pepeo? Jesu, ako on nije uskrsnuo!

4. - Posjetio je zbunjene i preplašene (Lk 24,37) u gornjoj sobi, gdje su se sakrili, zaključali u beznađu, u dubinama svoga ljudskog straha. "Sada smo mi na redu," govore naglas. "Sada će nas početi zatvarati i pribijati na križ. A nema šanse da uskrsnemo". I njima će Uskrsli reći: "Zašto se prepadoste? Zašto vam sumnje obuzimaju srce?" (Lk 24,38). Mir vama, ovaj uskrsni!

- Točno to danas kaže nama: koji smo isprepadani osobnom, obiteljskom, crkvenom, političkom, ekonomskom, društvenom, nacionalnom, zdravstvenom, sveučilišnom, sudskom situacijom: Mir vama, čujete li?! Samo se grijeha bojte i čuvajte, onoga teškoga i smrtnoga, ničega i nikoga drugoga!

5. - Pozvao je onoga sumnjivca Tomu (Iv 20,25), koji ništa ne prihvaća dok ne vidi, ne čuje, ne osjeti, ne okusi, ne dodirne... On je želio vjerovati, ali s pomoću osjetila, organom vida, sluha i njuha.

- Vjera je iznad tijela. Vjera je, Toma, u duhu, ne u prstu!

6. - Sastao se sa skupinom apostola, Sedmoricom, na obali Tiberijadskoga jezera dok su lovili ribu, u njihovu svakodnevnom poslu (Iv 21,2). Vratili se učenici svomu starom zanatu. Odustali? A Isus ih ponovno zove da dođu u apostolsku službu koju su javno primili na Posljednjoj večeri. Posebno Petra proziva.

7. - Objavljivao se kroz četrdeset dana svim apostolima (Dj 1,3) kojima je mnogim dokazima pokazao da je živ, s njima blagovao i propovijedao im o Kraljevstvu Božjem koje se počelo ostvarivati.

8. - Ukazao se konačno svomu nekoć najljućem neprijatelju, progonitelju i pustošitelju, Taržaninu Savlu kojega je pred Damaskom preobrazio u Pavla. Jest Savao vjerovao u Boga, ali ukrivo; po svoju, a ne po Božju. A onda se, nakon susreta s Uskrslim, preobratio u nezaustavljiva propovjednika Krista uskrsloga: "Ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je vjera vaša, još ste u grijesima" (1 Kor 15,17). Tako je to.

- Ako Isus nije uskrsnuo, onda su uzalud i naše propovijedi i vjera u ostale članke Vjervanja. Uzalud smo se rodili, i besmisleno je sve što smo radili, pogotovo što umiremo. Opći besmisao i pakao. Ako nema uskrsnuća i vječnoga života, onda nema ni ove prašine na zemlji, ni ovih bolešćurina po bolnicama, ni ovih nepravdi i korupcija po institucijama, ni oholih vladara, ni sebičnih bogataša, sve je samo privid, fantazija, prijevara, vrtička igrarija ili ljudski zvjerinjak. Ali ako je Isus uskrsnuo, onda će on suditi ne samo žive i mrtve, nego i pravedne i nepravedne, bo-

lesne i zdrave, lažne i blažene, sebične i bahate. Zato spremimo se na sud! Jer jedini on, Uskrslji, ima puno pravo privesti svakoga od nas na svoj sud i suditi nam pod ne/djelima našim.

- Isus se i nama ukazuje

ako imamo prema njemu poštovanja i ljubavi kao Magdalena;

ako se kajemo zbog padova i odreknuća svojih kao Petar;

ako smo umorni i snuždeni a opet razgovaramo o njemu kao oni u Emausu;

ako i posumnjamo ali se opet k Isusu obratimo kao Toma;

ako smo zbunjeni i prestrašeni a opet se u njega uzdamo kao Apostoli.

Prestrašeni smo i ne vjerujemo da će pravda i istina pobijediti. Jesi li vidio kako je sinoć laž pobijedila? Laž obletjela internetskim svijetom, a Istina još leži u grobu!

- Vjerniče, niti laži iznose pobjedu, niti Istina leži u grobu! Zapamti: svaka će laž biti pokopana, a Istina je pobjednica! Pa i kada Istina malo zakasni, stigne na vrijeme! Kada Pravda malo i zakasni, opet dođe na vrijeme. Kada Bog malo i zakasni, opet je na vrijeme! Mi nismo samo od vremena, nego i od vječnosti!

USKRSNI KONCERT U KATEDRALI

Mostar, 21. travnja 2014. - Proživjevši, duhovno i svečano, najveće Otajstvo ljudskoga spasenja, u kojem su katolički vjernici grada Mostara s posebno brojnim odazivom i ljudski neprocjenljivim osjećajem sudjelovali u liturgijskim obredima Velikoga tjedna s vrhuncem u svetkovini Uskrsnuća Gospodinova, Katedralni mješoviti zbor sa svojim ravnateljem don Nikom Luburićem, Simfonijski orkestar iz Mostara pod dirigentskom palicom maestra Damira Bunoze, u suradnji s Glavnom podružnicom Hrvatskoga kulturnog društva Napredak u Mostaru i njezinim čelnikom prof. dr. Miroslavom Palametom, na Uskrсни ponedjeljak u 19.00 sati, u katedrali Marije Majke Crkve i Kraljice neba i zemlje, podarili su svima zainteresiranima, ljubiteljima sakralne glazbe, hvalevrijedan uskrsni koncert.

U jednosatnom koncertiranju duhovno su obogatili brojnu publiku među kojom su bili i mjesni biskup Ratko Perić, generalni vikar don

Željko Majić, župnik don Luka Pavlović i drugi svećenici. Na koncertu su nastupili solisti: Davor Radić, bariton, prvak Opere Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu; Monija Jarak, rođena Mostarka, koja se trenutačno usavršava kod Zagrebačke mezosopranistice doc. Martine Gojčeta Silić i prvakinja Osječke opere primadone Vesne Baljak te je i profesorica u Glazbenoj školi Ivana pl. Zajca u Mostaru, i Ivan Jelić, tenor, student pete godine pjevanja na Glazbenoj akademiji u Zagrebu u klasi profesorice Martine Zadro.

Na repertoaru bile su neke pučke uskrsne popijevke, ali i skladbe poznatih skladatelja: Schubertova Ave Maria, Mozartov Ave verum, Caccinijeva Ave Maria, Lowryjev Krist uskrsnu, Antoničeva Zemlja uzdrhta, Igrcov Emaus, popijevke iz Cithare octochorde: Gospodin slavno uskrsnu, Uskrsnu Isus doista, Nek mine Majko, za koje je obradbu napisao mladi glazbenik i dirigent Bunoza upravo kao i za Wojtylin Krist na

žalu, te Zemlja uzdrhta, Isus usta slavni i Na nebu zora rudi, na čemu je mladom umjetniku nakon koncerta odano priznanje potičući ga da u neke solo pjevane uskrsne pjesme, kao na pr. Veliko je sad veselje, umjesno, s refrenom, uključi u svojoj obradbi i pedeseteročlani zbor, da Veselje bude veće, što je i sam rado prihvatio.

Koncert je završio svojevrsnom uskrsnom himnom: Kraljice neba, raduj se, u obradbi Julija

Marića, koju su stojeći otpjevali svi nazočni te dugotrajnim pljeskom nagradili soliste, simfoničare, članove zbora, voditelja i dirigenta. Ostaje nada i želja da ovakav koncert postane tradicija i bude na duhovnu korist vjernicima te promicatelj sakralne glazbe, mladih umjetnika i poticaj članovima zbora da nesebično svojim glasom i na ovaj način daju ljudsku i vjerničku slavu slavno Uskrsnomu.

SLAVLJA I OBLJETNICE

KRIZMA I OBLJETNICA POSVETE CRKVE

Drinovci, 12. travnja 2014. - U župi Drinovci u Grudskom dekanatu dijeljenje sv. krizme prakticira se u prvim dvama razredima srednje škole. Ove godine taj je sveti čin obavljen među prvima u ovoj krizmenoj sezoni koja seže od travnja do polovice srpnja. Fra Bože Milić, župnik, vjeroučiteljski pripremao je drugi razred, a fra Sretan Ćurčić, župni vikar, prvi razred. Župnik je u Drinovčkom glasniku od 30. ožujka 2014. na 2. stranici župljanima neposredno najavio: "Ove godine pada pedeseta godišnjica posvete crkve. Budući da je ove godine i krizma u našoj župi, dogovoreno je s Biskupskim ordinarijatom da se isti dan slavi ova lijepa obljetnica posvete crkve i sakrament krizme ili potvrde. Istoga dana proslavit ćemo dva značajna događaja, godišnjicu posvete simbola Drinovaca i sakrament kršćanske zrelosti 77 naših mladih".

Subota, 12. travnja 2014. Divan proljetni dan okupio je ne samo krizmanike i krizmanice i njihove roditelje, kumove i kume nego i brojne druge vjernike u prostranu crkvu sv. Mihovila Arkandela. Na oltar s biskupom Ratkom izlaze slaviti Euharistiju: župnik fra Bože, generalni vikar don Željko Majić, Drinovčanin, gorički župnik fra Stipe Marković, mjesni župni vikar fra Sretan, biskupov tajnik don Tomislav Ljuban. Jedna krizmanica u ime svih krizmanika pozdravlja, zahvaljuje svima koji su krizmanike dopratili do ovoga svečanog dana i od cijele župe očekuje da ih i dalje prati i svojom molitvom i pravim savjetom na putu života.

Župnik uvodno pozdravlja biskupa krizmatelja: "Dobrodošli u Drinovce, u župu svetog Mihovila Arkandela!

Biskup Paškal Buconjić, sin ovoga kraja, uz svesrdnu pomoć župljana, sagradio je ovu cr-

kvu 1895. godine. Posveta temeljnog kamena bila je 12. svibnja 1895., a već najesen iste godine bila je uglavnom gotova. U Spomenici Pedesetogodišnjice Hercegovačke franjevačke redodržave iz 1897. koju je priredio fra Radoslav Glavaš, stoji: 'Ova župa ne može nikad dosta ostati zahvalna svojem sumješćaninu presv. godinu biskupu Buconjiću, koji ju je s toli krasnom crkvom obdario.'

Vaš predšasnik nad/biskup Petar Čule posvetio je ovu crkvu na današnji dan 1964. Župnik fra Alfonzo Jukić zapisa u kronici: 'U subotu, oko 4 i po sata poslije podne u župu je došao preuzvišeni gospodin biskup dr. Petar Čule, gdje je dočekan od velikog broja župljana i župnika. Malo zatim stigli su okolni župnici Gorice, Gruda, Ružića, Tihaljine. Biskup je ovom zgodom došao u župu da posveti crkvu i oltar. Poslije pohranjivanja svetih moćiju mučenika (Felicite i Perpetue) na oltar, svećenici su u prisutnost biskupa izmolili časoslov iz slavlja mučenika pred pohranjenim moćima.'

Danas ćete podijeliti sakrament krizme našim mladima - nastavio je župnik fra Bože - Oni su izloženi raznim utjecajima ovoga svijeta, često protivnim kršćanstvu. Oni shvaćaju kolika je važnost vjere u njihovu životu i znaju da im je najbolji prijatelj Isus. Dijeleći sakrament Duha Svetoga, želimo da ih ohrabrite i učvrstite, kako bi mogli nastaviti rasti u mudrosti, pobožnosti i znanju i kako bi živjeli i djelovali na vlastito dobro, dobro svoje obitelji i cijele naše župe!"

Pjevao je župni zbor. Uvježbano i radosno. Misna čitanja povjerena su krizmanicima, kao i Molitva vjernika. Mirno i razgovijetno. Ceremonijalno besprijekorno. A i razglas uredan. Evanđelje je navijestio župnik.

Biskup je u prigodnoj homiliji govorio o značenju posvete crkve i o borbi protiv zloduha s pomoću darova Duha Svetoga.

- Svaka katedrala i svaka župna crkva treba biti posvećena ako ima nepomičan kameni ili mramorni oltar. Posvećena Presvetomu Trojstvu, ili jednoj od Božanskih Osoba Presvetoga Trojstva, ili Presvetoj Djevici Mariji ili kojemu Svecu. Ne može Blaženiku bez dopuštenja Svete Stolice. Tako svaka crkva ima svoga Naslovnika kojemu je posvećena, a svaka župa ima svoga izabranog zaštitnika. Posveta se razlikuje od blagoslova. Mi blagoslivljemo kuće: molitvom i vodom. Blagoslivljamo i crkve i oltare malo svečanije. Blagoslovljena crkva ili kapelica može se, po sebi, tijekom vremena prenamijeniti u neke druge svrhe, na primjer kapelice u mrtvačnice. Ali kada crkvu posvetimo, onda je namjena samo u službi Boga, njegove Poruke, biblijske i propovjedničke, i dijeljenja njegovih svetih sakramenata. Ni u što drugo. Posveta je crkve slična posveti osoba: redovnika i redovnica. Takve se osobe, potaknute Duhom i duhovnim zvanjem, jave i prime u samostan gdje se žele posvetiti služenju Bogu. Zato i potpisuju svoje zavjete čistoće, siromaštva i poslušna na oltaru. Obećaju Bogu vjernost po Crkvi, doživotno. Ova je crkva prije pola stoljeća posvećena: stavljena isključivo u službu Božju, doživotno. Mi se toga danas sjećamo i to svečano obilježujemo. Zahvaljujemo i biskupu Paškalu koji je ovu crkvu sagradio prije 120 godina i biskupu Petru koji ju je posvetio prije 50 godina kao i župniku fra Alfonzu koji je sve priredio za posvetu. Kroničar je u Službenom vjesniku, Mostar, 1964., str. 18, zapisao: "Ove i prošle godine vjernici župe Drinovci pod vodstvom svojega župnika vlč. O. Fra Alfonza Jukića nabavili su novi kameni oltar za svoju lijepu crkvu, tako da se je mogla crkva definitivno konsekriрати. - Posvetu crkve i oltara obavio je dijecezanski ordinarij na II. nedjelju po Uskrsu, dne 12. travnja 1964. g. - Na obrede posvete vjernike je dobro pripremio mjesni župnik, koji je također i tumačio prisutnim vjernicima, koji su se taj dan okupili u velikom broju, obrede posvete crkve i oltara".

- Krizmanici, vama je danas 16 ili 17 godina. Primate taj sakrament u jubilarnoj crkvi! Kada ste se rodili, roditelji su vas s kumovima donijeli pred ovaj oltar da vas župnik krsti. Željeli su da i vi kao njihova djeca pripadate svetoj katoličkoj vjeri i Crkvi, kojoj pripadaju i oni i kojoj su pripadali brojni naraštaji kroz stoljeća duga u ovoj župi

i kraju. Župnik je vaše roditelje pitao: Odričete li se đavla? A roditelji s kumovima odgovarali: Odričemo... Vjerujete li u Boga? – Vjerujemo... I onda vam je, na temelju odreknuća od đavla i prihvaćanja vjere, podijeljen sakrament svetoga krsta. Danas vi to svjesno potvrđujete i svojevolarno pristajete na to punom vjerom u Boga i zahvalnošću svojim roditeljima. Pa zato biskup danas pita izravno vas: Odričete li se đavlova utjecaja i sjaja? A vi ćete reći: Odričemo! Vjerujete li u Boga Oca, Sina, Duha Svetoga? - Vjerujemo! Samo tako možete pristupiti sakramentu sv. krizme u kojem vas biskup maže po čelu posvećenim uljem izgovarajući posvetne riječi: Primi pečat dara Duha Svetoga! Jednom zauvijek. Vi ste tako obilježeni sedmerostrukim darom – mudrošću, razborom, znanjem, savjetom, jakošću, pobožnošću i strahom Božjim. Zavazda. Na vama je da životno i doživotno surađujete s tim darovima. Što budete bolje surađivali, to će se ti darovi bolje u vama razvijati, do savršenstva. Vi ste pozvani promicati i štiti život kao najveći Božji dar. Iz velikih svjetskih organizacija, Ujedinjenih nacija i Europskih unija, zapljuskuju nas bezbožni zakoni koji se protive životu: u samom početku nakon začeca – zakon o pobačaju, u jeku života kada se mladi po naravi žene i udaju, propagiraju se protunaravni odnosi muška s muškom, ženska sa ženskom, i potkraj života, kada treba ispratiti čovjeka s vjerom i nadom u vječni život samo kada Bog pozove, izglasavaju se zakoni o eutanaziji, ubojstvu i samoubojstvu! Naše je odlučno se boriti protiv te moderne kuge i suvremenih neznabožackih ideologija koje ne priznaju ne samo Boga i njegova vječnog života, nego ne priznaju ni čovjeka s njegovim naravnim pravima, ni ovozemnoga života s njegovim naravnim zakonima!

Župnik reče da među vama krizmanicima ima i duhovnih zvanja. Jedna je kandidatica kod sestara franjevki. I jedan je kandidat sjemeništarac kod otaca franjevaca. Čestitam i ustrajte na započetu putu! Drugi vas slijedili!

Biskup je zahvalio fratrima, fra Boži i fra Sretanu, na njihovu pastoralnom zalaganju i s obzirom na sv. krizmu i na sve ostalo dušobrižničko djelovanje.

Zbor je pjesmom zazvao Duha Svetoga. Krizma se odvijala tečno, skladno i razglasno. A roditelji su pozvani da se mole za svoje dijete kada čuju prozvano njegovo ime za vrijeme sv. krizme.

U misnom mementu mrtvih biskup se spomenuo svih pokojnih biskupa, župnika i drugih

svećenika koji su u ovoj župi dijelili svete sakramente i propovijedali Riječ Božju.

Krizmanike su pričestili don Željko i fra Stipe. Nakon sv. Mise krizmanici su se poredali na stepenicima pred crkvom za slikanje na trajnu uspomenu dviju krizmeničkih generacija.

Grudski dekan i tihaljinski župnik fra Branimir Musa došao je čestitati župniku i župljanima.

Nekoliko dana prije sv. krizme generalni je vikar pregledao župne matice i ostale crkvene knjige. Našao sve uredno. Biskup je poslije objeda u župnom dvoru potpisao i pečatom potvrdio kanonsku vizitaciju.

U župi je prošle 2013. godine bilo 2.398 župljana u 645 stalnih obitelji. Vjenčanih parova 17, kr-

štenika 26, sprovedenih 44, uključujući i one koji su dovezeni s raznih strana svijeta jer su željeli biti pokopani na "Bartuluši" ili u kojem drugom drinovačkom groblju.

Na povratku u Mostar biskup se svratio u Dubravu pozdraviti obitelj generalnoga vikara don Željka: njegovu majku, braću i sestre i dvoje krizmanika iz obitelji: Mihovila i Jelenu. I svoga nekadašnjega generalnog vikara don Srečka koji je iz čapljinske Betanije došao za ovu svečanu prigodu u svoju drinovačku Dubravu. Dvorište puno uzvanika. Jedna skupina djece, od njih devedeset i toliko koliko ih ima u zaseoku Dubravi, pozdravila je biskupa veselom pjesmom. "Djeco, Isus je obećao da je vaše kraljevstvo nebesko!"

POSVEĆENA CRKVA SVETOGA STJEPANA

Čerin, 6. svibnja 2014. - U povodu 150. obljetnice župe i novopostavljenoga mramornog oltara, na poziv župnika čerinskoga i dekana čitlučkoga, fra Darija Dodiga, biskup Ratko Perić posvetio je oltar i župnu crkvu sv. Stjepana, prvomučenika, pod večernjom sv. Misom, 6. svibnja 2014. Novi je oltar umjetnički izrađen na reljefima Staroga i Novoga Zavjeta – Abrahamova žrtva i Kristovo uskrsnuće, te simbola pšenice i trsa s grožđem, a ambon s reljefom Isusa sijača.

I u crkvi i oko crkve radilo se kroz sve vrijeme postojanja župe. Fra Marijan Miletić, prvi župnik (1864.-1870.), pao je na golu ledinu preuzimajući novoosnovanu župu od župe Gradnići/Brotnjo te za dvije godine sastavio prvu župnu kuću. U njezinoj su se kapeli obavljali crkveni obredi. Crkva je podignuta 1881., a proširena 1939. za križasti dio. Godine 1960. sagrađen je zvonik i kor, a 1971. izrađen je Pastoralni centar. Crkva je iznutra obnovljena, a izvana urađena. Napravljena je i vanjska kapelica. Župna je kuća proširena, preuređena i obnovljena. Uređeno je i parkiralište. U novije vrijeme crkveno dvorište ukrašuje veleban spomenik žrtvama rata i poraća.

S biskupom su, osim mjesnoga župnika, koncelebrirali zamjenik provincijala Hercegovačke franjevačke provincije fra Ivan Ševo i desetak drugih svećenika, franjevačkih i biskupijskih. U crkvi je bilo puno vjernika, koji su došli i na svibanjsku pobožnost i na "utorke" sv. Anti.

Župnik je u početku iznio osnovne statističke podatke u ovom 150 godišnjem luku župe. U Čerinu je djelovalo župnika: 30; kapelana: 45 i časnih sestara: 32. Bilo je krštenih: 14.699; krizmanih: 11.528; vjenčanih parova: 4.234; sprovoda: 7.167; stradalih u ratovima: 794. Župa je dala 73 duhovna zvanja: 42 franjevačka i druga svećenika, te 31 časnu sestru raznih kongregacija.

Biskup je blagoslovio vodu i njome poškopio zidove crkve te oltar.

U homiliji na pročitano evanđeosku perikopu o Isusovu pohodu Zakejevoj kući (Lk 19,1-10) biskup je kratko prikazao Zakeja, podrijetlom Židova, koji se iz ekonomskih razloga stavio u službu rimske okupatorske vlasti. Po zanimanju carinik. Ubrzo se ne samo obogatio nego i napredovao u karijeri i postao nadcarinik u Jerihonu. Narod ga je svojski proklinjao, a u njemu se stalno budila savjest. Čuo je Zakej za Isusa i želio ga "vidjeti", samo vidjeti, onako potkrijući. Ne mora mu se čak pogled s Isusovim očima ni sudariti. Budući da je bio malen stasom, popeo se na smokvu da "vidi" Gospodina kada bude prolazio tim putem. Isus mu je omogućio ne samo viđenje, nego i više od toga: zaželio je doći u njegovu kuću, na ručak. Zakej izvan sebe od radosti. U vlastitoj je kući pokazao koliko mu je veliko srce u dijeljenju po ljubavi siromašnima: polovicu svega imanja svoga, a po pravdi četverostruko ako mu tko dokaže da ga je opljačkao. Isusa to neobično zadivilo. Gos-

podin ga pohvalio i rekao mu da je danas došlo spasenje njegovoj kući. Rijedak primjer kako je jedan bogatun spreman odreći se svega i biti otvoren Kraljevstvu nebeskomu. Posvećena kuća Božja prima ljude koji Boga slave, Bogu zahvaljuju, pred Bogom se klanjaju i kaju i od Boga razne milosti mole. Neka i ova crkva koju posvećujemo sv. Stjepanu, prvomučeniku, bude takva kuća Božja, rekao je biskup!

Litanije Svih Svetih pjevao je fra Branimir Novokmet. Izmolivši posvetnu molitvu, biskup je pomazao oltar i zidove crkve na kojima su pričvršćena četiri križa. Potom je pokadio oltar, a fra Slaven Brekalo zidove crkve.

Župnik je, nakon zahvale u crkvi, u prostranoj župnoj dvorani s velikodušnim župljanima počastio sve koji su se svratili "na piće", a biskupa, svećenike i sestre rodnom iz župe u kućnoj blagovaonici.

GOSPINE POSTAJE RADOSTI I BOLI

Hrasno, 11. svibnja 2014. - Od 1977. godine, kada je na poticaj tadašnjega župnika don Stjepana Batinovića, mostarski biskup Petar Čule blagoslovio kip Kraljice mira i otvorio marijansko svetište za Trebinjsku biskupiju, svake se godine u drugu nedjelju mjeseca svibnja održava hodočašće u župi Hrasno, u Trebinjskom dekanatu. Kraljici mira dolaze ne samo mjesni župljani i hodočasnici okolnih župa nego i okolnih biskupija, pogotovo oni koji su podrijetlom s područja Trebinjske dijeceze. Tako su i ove godine videne tisuće vjernika - hodočasnika. Ovogodišnje Euharistijsko slavlje predvodio je biskup Ratko Perić u koncelebraciji s brojnim svećenicima iz Trebinjske, Mostarsko-duvanjske i Dubrovačke biskupije. Nakon pozdrava župnika don Antuna Pavlovića, i početka sv. Mise, kao pokornički čin, uz pjesmu Gospinih litanija, bilo je uspinjanje na

Gradinu, gdje je biskup kod Marijina kipa izmolio Posvetnu molitvu koju je prvi put izgovorio kardinal Franjo Kuharić, zagrebački nadbiskup, 1987. godine. Nastavila se Misa Dobroga Pastira Četvrte vazmene nedjelje u kojoj su molitve vjernika izmolili predstavnici iz gotovo svih župa Trebinjske biskupije.

Biskup je u propovijedi govorio o Gospi hodočasnici kroz njezine radosti i boli: sve jednom postaja životne vedrine, a drugi put postaja nenadane potištenosti. Tako Bog dopušta da i mi prolazimo i iskusimo i milinu i gorčinu života i poučava nas da ostanemo trijezni i normalni. Na kraju sv. Mise otpjevana je hrvatska himna Lijepa naša a nakon blagoslova kratko je predstavljen tek izišli zbornik: "Stjepan Batinović, svećenik vjere", koji je priredio don Ivo Štalo, rodnom iz hrašnjaanske župe, župnik u Studencima kod Ljubuškega.

MISA - KRIZMA - 40. MISNIČKA OBLJETNICA

Blagaj, 25. svibnja 2014. - Na VI. nedjelju uskrsnu u 11.00 sati svečano u blagajskoj crkvi Presvetoga Trojstva: sv. Misa na koju su došli redoviti nedjeljni misari, sv. krizma na koju je došao 51 krizmanik i krizmanica i 40. obljetnica misništva domaćega župljanina sadašnjega nadbiskupa u Zadru msgr. dr. Želimira Puljića.

Župnik don Nikola Menalo, u dogovoru s mjesnim biskupom Ratkom i zadarskim nadbiskupom Želimirom, premjestio je ovogodišnju krizmu iz nove župne crkve s Bune u obnovljenu blagajsku crkvu. U početku su predstavnici krizmanika u

znak srdačna pozdrava izrazili dobrodošlicu i Nadbiskupu i Biskupu i uručili im bukete cvijeća. Župnik je u ime cijele župe očitovao radost što u ovoj prigodi može pozdraviti oba Biskupa kao i hercegovačkoga provincijala fra Miljenka Šteku i druge svećenike koji su sudjelovali u koncelebraciji, kao i vlč. don Tomislava Zubca koji je đakonski posluživao kod sv. Mise i kod sv. krizme.

Misno je slavlje predvodio nadbiskup Želimir, rođen 7. ožujka 1947. u Kamennoj, u toj je blagajskoj crkvi kršten, prvi put ispovjeden i pričešćen i krizman. Sakrament sv. krizme podijelio mu je 9.

prosinca 1956. msgr. Andrija Majić, delegat biskupa Petra Čule koji je u to vrijeme kao crkveni svjedok robijao u komunističkoj zeničkoj robijašnici. Dio je krizmanika izgovarao molitve vjernika, a njih četrdeset zataknilo je isto toliko crvenih ruža u posudu pred oltarom u znak Nadbiskupova svećeništva. Mladi su pjesmom i glazbom poticali na pobožan doživljaj svega liturgijskog slavlja.

Biskup je Ratko u prigodnoj propovijedi podsjetio na Želimirowo prezbiterско ređenje u Rimu 24. ožujka 1974. zajedno s dvojicom kolega: don Petrom Vrankićem iz Glavatičeva i don Jakovom Grgićem iz Banje Luke.

Propovjednik je rekao da će pod ovom sv. Misom po biskupovim rukama sići sedam darova Duha Svetoga na preko 50 pripravnika osmoga razreda ove župe. Krizmanik je pozvan da po tim darovima, od mudrosti do bogobožnosti, odgovori svakomu koji od njega zatraži "obrazloženje nade" i radosti koja je u njemu i u svima nama kršćanima, kako poručuje u drugom današnjem čitanju Prve Petrove (3,15-18). Petar poglavarski i učiteljski traži od svakoga kršćanina - počevši od probuđena i razumna krizmanika - da daje razumljivu obranu onoga u što vjeruje, čemu se nada i što nesebično i vjernički voli. Svaki bi krizmanik - ako govorimo o kršćanskoj zrelosti - trebao uložiti sav svoj duhovni napor da zna obrazložiti smisao svoga vjerovanja i samomu sebi i svojim u kući i svima s kojima dolazi u dodir. A oni koji su pozvani u duhovni stalež, to osjećaju kao poseban dar, koji prolazi kroz razne životne žrtve uvijek svjesni svojih obveza i odgovornosti prema Bogu i prema ljudima.

Osvrćući se na 40. obljetnicu misništva biskup je spomenuo da je Želimir bio zaređen za svećenika ove Mostarsko-duvanjske biskupije, iz koje ga je Papa imenovanjem za biskupa "inkardinirao" kao "promicatelja katoličke i apostolske vjere" najprije u Dubrovačku biskupiju, 7. prosinca 1989., koju mu je povjerio i koju je on vodio oko 20 godina, a potom ga 15. ožujka 2010. premjestio za nadbiskupa u Zadar. "A on je uvijek bio i ostao vjeran ovoj svojoj rodnoj i župi i biskupiji:

i kao sjemeništarac kada ga je biskup Čule primio i poslao u Dubrovnik - četiri godine (1962.-1966.), iako su njegovi roditelji Ivan i Ana Ragužuša već bili u Požegi, a i sam je završio 8. razred u Slavoniji;

i kao bogoslov u Splitu i vojnik u Sloveniji - druge četiri godine (1966.-1970.);

i kao student teologije u Rimu do ređenja - treće četiri godine (1970.-1974.);

i kao postdiplomac nakon svećeničkoga reda - četvrte četiri godine (1974.-1978.);

i kao prefekt studenata na Visokoj vrhbosanskoj školi u Sarajevu dvije godine (1978.-1980.);

i kao prefekt studija u istoj ustanovi šest godina (1980.-1986.);

i kao rektor Bogoslovnoga sjemeništa u Sarajevu tri godine (1986.-1989.);

i kao aktivni dubrovački biskup dvadeset godina (1990.-2010.);

i kao zadarski nadbiskup od 2010. do danas;

i kao predsjednik Hrvatske biskupske konferencije od 2012. godine.

Ostao je privržen ovoj biskupiji iako je, velim, sav svoj 12-godišnji pripravnički, i 16-godišnji svećenički, i 24-godišnji biskupski život i rad proveo izvan Kamene i Hercegovine. Gledajući na život kao trajno hodočašće, u Želimira se obistinila ona evanđeoska: tko je vjeran u malome, vjeran je i u velikome, odnosno ako odgovoriš službi manje odgovornosti, bit ćeš postavljen u službu veće odgovornosti. Njegova crkvena putanja stalna je uzbrdica ili uzlaznica, od predsjednika sjemenišne Marijine kongregacije do predsjednika Hrvatske biskupske konferencije. On je sa zahvalnošću primio Božji dar zvanja, proživljavao ga i ostvarivao kroz sve svoje studentske, svećeničke i biskupske žrtve i križeve, u svoj svojoj savjesti i odgovornosti pred Bogom i povjerenim mu dušama! Od srca se radujemo i najiskrenije mu čestitamo.

Mi slavimo Boga i iskreno smo zahvalni Nadbiskupu što je svoju vjernost i pripadnost ovoj biskupiji uvijek znao mišlju, riječju i djelom potvrditi te mu želimo od Gospodina, Razveselitelja svijeta, dragocjeno zdravlje i veliku radost u službi koja mu je od Crkve povjerena na njegovo vlastito zadovoljstvo, na duhovnu korist svih vjernika i na hvalu i diku Presvetoga Trojstva kojemu je ova blagajska crkva i ova župa posvećena."

Nadbiskup Želimir i biskup Ratko podijelili su sakrament sv. krizme kandidatima župe.

Na kraju Nadbiskup, podsjetivši na dane svoje prve mladosti u ovoj župi, uvijek zahvalan Bogu na njegovu daru, zahvalio je župniku Menalu na priređenoj svečanosti, darovanoj slici, te biskupu na čestitarskim riječima i svima podijelio svećani blagoslov.

Pokraj crkve župnik je priredio prigodno čestitanje nadbiskupu Želimiru gdje su se okupili svećenici i časne sestre, a krizmanici su s kumovima i uzvanicima pošli na obiteljsko gozbeno svečarenje u svoje roditeljske kuće.

MARIJA MAJKA CRKVE I ZLATNI SVEĆENIČKI JUBILEJ

Mostar, 9. lipnja 2014. - Duhovski dani posebno su svečani u mostarskoj stolnici Marije Majke Crkve i Kraljice neba i zemlje. Nakon svečanoga Duhova doživljaja kada se okupi cijela mostarska vjernička zajednica na slavlje sv. potvrde svih krizmanika sedam mostarskih župa, na duhovski ponedjeljak, kada se i liturgijski slavi Gospina svetkovina Majke Crkve, ponovno srce Mostarsko-duvanjske biskupije postaje njezina stolna crkva svečarica nebeske zaštitnice kojoj se uz vjernike okupi znatan broj svećenika, redovnika, redovnica predvođenih mjesnim biskupom i biskupima gostima koji dođu u Mostar na zajedničku molitvu Trojedinom Bogu po zagovoru nebeske Majke.

Ovogodišnje slavlje predvodio je mjesni biskup Ratko Perić. U koncelecijaciji među pedesetak svećenika bili su i msgr. Tomo Vukšić, vojni ordinarij u BiH, te provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Miljenko Šteko. Posebno mjesto uz biskupa i na oltaru zauzimala su dvojica ovogodišnjih zlatomisničkih jubilaraca: don Ante Brajko i don Tomislav Majić. Bili su tu i don Đuro Bender i don Ivan Zovko koji su zahvaljivali Bogu na 40 godina svećeničkoga služenja.

Asistencija s biskupom u procesiji izišla je iz katedralne kriptе sv. Josipa do Gospina trga gdje je župnik don Luka Pavlović bio predmolio krunicu, a biskup Ratko zaključio posvetnom molitvom Mariji Majci Crkve. Procesiju u katedrali dočekuje skladna pjesma u čast nebeske Majke katedralnoga mješovitog zbora "Marija" pod ravnanjem don Nike Luburića. Ceremonijama ravna don Mile Vidić, katedralni župni vikar. Biskup uvodi u misno slavlje, koje prikazuje Presvetomu Trojstvu, u čast Blažene Djevice Marije kojoj je ova katedrala posvećena prije 34 godine. Na poseban način pozdravlja jubilarce te poziva da se svi zajedno s njima ujedine u euharistijskoj molitvi zahvaljivanja na daru njihova svećeničkog 50-godišnjeg služenja. Misna čitanja i molitvu vjernika čitaju sjemeništarci, a Evandjelje navješćuje đakon don Tomislav Zubac. U propovijedi biskup u pojedinim rečenicama Gospinih zaziva Magnificata govori o zahvalnosti i zahtjevnosti svećeništva uključujući jubilarce. Cijela propovijed može se pročitati na drugom mjestu na ovom portalu.

Prije završnoga misnog blagoslova zahvalnost Bogu, nebeskoj Majci Mariji, roditeljima i rodbini, svim učiteljima, nastavnicima, profesorima i odgojiteljima, mjesnoj Crkvi na čelu s njezinim pastirima, kolegama svećenicima i povjerenim vjernicima u ime jubilaraca izrekao je don Tomislav Majić, župnik u Grljevićima. Zahvalni govor može se pročitati u nastavku.

Nakon misnoga slavlja čestitanje i zajedništvo kod stola u velikoj katedralnoj dvorani. Za stolom bratsko raspoloženje, protkano pjesmom, razgovorom i prigodnim govorima. Bilo je tu i umjesnih anegdota koje su obilježili živote dvojice jubilaraca, iskrenih čestitki i zahvala. Riječ pozdrava izrekli su vojni ordinarij msgr. Tomo Vukšić, provincijal fra Miljenko Šteko i generalni vikar don Željko Majić.

Na kraju svima se obratio jubilarac don Ante naglasivši kako prije svega, u svemu i poslije svega ostaje Bog koji sve uzdržava i vodi, pozivajući sve nazočne da se u Gospodina uzdaju, njegovu milosrđu preporučuju i njega radosno navješćuju. Cijelo je slavlje ostavilo divan osjećaj radosti i zahvalnosti uza snažnu unutarnju želju da duhovski događaj ne bude rezerviran samo uz ovakva velika slavlja, nego uvijek prepoznatljiv u Crkvi i njezinim službenicima. Jer vrijeme Crkve, vrijeme je Duha Svetoga.

Don Ante Brajko

rođen u Šuici, 18. svibnja 1936.

Roditelji: Ivan i Anđa rođ. Ivković.

Osnovnu školu pohađao u Šuici.

Gimnaziju u sjemeništu na Šalati, maturirao 1959.

Vojni rok služio u Novom Sadu

Pohađao filozofsko-teološki studij na KBF-u u Zagrebu, 1959.-1965.

Zaređen je za svećenika u Grabovici, 29. VI. 1964.

Mlada Misa u Šuici, 12. srpnja 1964.

Mladomisničko geslo: Ostani s nama, Gospodine!

Postdiplomski studij crkvenoga prava u Rimu na Papinskom sveučilištu Gregorijani, 1964.-

1969., s boravkom u Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima

Položio je magisterij na Gregorijani 1966. na temu: "Theoria generalis iuris cum speciali relatione ad actum iuridicum."

Položio je doktorat iz kanonskoga prava također na Gregorijani, 1969. s naslovom: "De necessitate consilii et consensus aliquarum personarum quoad agendum ex parte superioris."

Godine 1969. imenovan profesorom na Teologiji u Splitu, a od 1974. profesor je na Teologiji u Sarajevu, sve do 2009.

Predavao je: Etiku, Pedagogiju, Ontologiju, Kanonsko pravo, Uopći uvod u Sveto Pismo, Latinski crkveni jezik, Sociologiju, Metodologiju...

Od 1994. predaje i na Teološkom institutu u Mostaru.

Bio je tajnik Teologije u Sarajevu od 1974. do 1981.

Obavljao je službu vicerektora u bogosloviji u Sarajevu od 1973. do 1980.

I službu generalnoga vikara u Mostaru od 1981. do 1993.

Sveta ga je Stolica imenovala počasnim prelatom Njegove Svetosti, 1981. godine.

Predsjednik je Ženidbenoga crkvenog suda na Ordinarijatu od 1981. do 1995.

Predsjednik Međubiskupijskog suda Vrhbosanske metropolije drugoga stupnja (od 2007.).

Don Tomislav Majić

rođen u Drinovcima, 19. ožujka 1937. u obitelji Josipa i Kate r. Alerić koji su imali 5 kćeriju i 4 sina.

Kršten je 1937., a krizman 1944. u Drinovcima.

Osnovnu školu pohađao u Drinovcima, Ljubuškom i Sovićima (1944.-1952.).

Gimnaziju u Zagrebu na Šalati (1952.-1957.). Maturirao 1957.

Vojna obveza u Podgorici i Vučitrnu (1957.-1959.).

Filozofsko-teološki studij u Zagrebu (1959.-1965.)

Diplomirao 1965. s radnjom: "Krist kroz Evanđelje: ultimatum, apel, alternativa ili milosrđe i ljubav".

Ređen za svećenika u Grabovici, 29. lipnja 1964., po rukama biskupa Petra Čule.

Mlada Misa u Drinovcima: 19. srpnja 1964.

Mladomisničko geslo: "Pokaži mi, Gospodine, putove svoje" (Ps 24,4).

Svećeničke službe:

Prisoje: 1965., privremeni upravitelj.

Studenci: 1965.-1968., duhovni pomoćnik

Trebinja: 1968.-1969., župnik

Buhovo: 1969.-1985., župnik

Jare: 1985.-1993., župnik

Katedrala: 1993.-1998., župnik i član Biskupskog ordinarijata u Mostaru.

Grljevići: 1998.-, župnik

BISKUPOVA PROPOVIJED NA ZLATNOM JUBILEJU

Dragi zlatomisnici, don Ante i don Tomislave!

Biskupe Tomo, braćo koncelebranti u ovoj svečanoj Misi, među kojima i don Đuro Bender s Gradine i don Ivan Zovko iz Jablanice, koji obilježuju 40. obljetnicu misništva!

Bogoljubni vjernici!

Najljepši način zahvale na bilo kojem Božjem daru, pa i na daru svećeništva, jest Marijina pjesma koju smo malo pročitali. Sv. Luka evanđelist, kada se dao na pisanje Isusova života, možda i tridesetak godina nakon svih spasonosnih ostvarenih čudesa i otajstava, počinje svoje Evanđelje ističući da je "pomno ispitao sve od početka" i napisao "po redu" o događajima što su se zbili u Palestini, kako su ih predali oni koji su od prvih dana bili očevidci i sluge Riječi (Lk 1,1-4). Stoga je

sasvim moguće da je Luka evanđelist razgovarao i s Blaženom Djevicom Marijom, najvećom svjedokinjom Riječi, koja je sve te uspomene čuvala u svom srcu i o njima razmišljala (Lk 2,19.51), te nam tako prenio njezina autentična sjećanja, osjećanja i duhovna razmatranja.

Marijin Magnificat, ta veličajna i zahvalna pjesma, nalazi se samo u Lukinu Evanđelju. Je li svu tu zahvalnicu Marija izgovorila u jednome dahu u Ain-Karimu kod svoje rođakinje Elizabete ili je to sastavljala u više navrata i molitvenih prigoda, nije toliko ni važno. Bitno je da je ta pjesma neprestano treperila ako ne na usnama, a ono svakako u Marijinu srcu. Ona je sama bila nadahnuta na već nadahnutu tekstu starozavjetne Ane, Samuelove majke, i na drugim svetim mjestima. A sv. Luka, prenositelj Božje istine i riječi, zabilježio nam je ta duhovna strujanja Marijinom dušom:

njezinu hvalu, zahvalu i veličanje Gospodinovo. Pogledajmo što sadrži ta divna pjesma:

1) Marija slavi Boga u svoje ime. Veliča duša moja Gospodina (Lk 1,46). Marija zna da je duša najveća vrijednost koju je Bog dao čovjeku. I ona tim darom veliča Gospodina, Stvoritelja, Darovatelja i Ravnatelja svega. Bog je upravo u njezinoj duši proizveo čudesne učinke, stvorene milosti. Zato se duša spontano budi i zahvaljuje Bogu slaveći njegovu ljubav i dobrotu. Razumije se da se to veličanje Boga odražava i na vanjskom glasu, pogledu, licu, držanju tijela.

- Crkva je odredila svojim svećenicima i redovnicima, svemu puku Božjemu, koji su dužni držati se liturgijskoga molitvenog Časoslova, da u svakoj Večernjoj molitvi izgovaraju ili pjevaju Marijin Magnificat. Nije li nam taj himan još iz bogoslovijskih dana i dan-danas jedna od najradosnijih pjesama? A ova su naša dva zlatomisnika, don Ante i don Tomislav, od svojih mladomisničkih dana od Petrova 1964. izgovorila pojedinačno 18.265 puta tu Gospinu pjesmu. Smisao svećenikova života i jest veličanje Boga i zahvala na njegovu daru. I kada nam teče sve kô po loju i kada se nižu smetnje za smetnjama.

I klikće duh moj u Bogu mome Spasitelju (Lk 1,47). Ako je duh širi pojam od duše, onda Gospa ovom radosnom rečenicom još više i šire zahvaljuje duhom Gospodinu, Spasitelju svomu. Bog je najprije otkupio Mariju, jasno, zaslugama svoga i njezina budućega Sina, na predivan način. I zato Marija ističe Božji dar spasenja koje se na njoj očitovalo. Ona je roditeljica toga povijesnog Spasitelja.

- Otkupljenje ili opravdanje događa se bez naših zasluga, a spasenje se postiže našom suradnjom. Svećenik je "drugi Krist", po sakramentu svetoga reda, i to se odnosi na njegovo bitno sudioništvo na Kristovu izvornom svećeništvu, koje je po svome trajnom bilježu neizbrisivo. Vi ste, poštovani zlatomisnici, vjerno ustrajali 50 ljeta u službi toga svećeništva unatoč raznim kušnjama ovoga svijeta. Hvala vam! I neka vas Duh Božji i dalje podupire na putu izdržljivosti.

Što pogleda na neznatnost službenice svoje (Lk 1,48). Ovim Gospa skromno priznaje da ona nije zaslužna za to što je Bog upravo nju izabrao za majku svoga Sina. To je isključivo Božja ruka i odluka. Ono po čemu je ona svjesna sebe jest njezina neznatnost, malenost, nepoznatost. I eto upravo se u tu neznatnost Bog zagledao. Marija nije samo ponizna, ona je i službenica - služavka

u punom i pravom smislu riječi. Savršeno se podlaže Božjoj volji u svemu. Neka Bog u njoj izvodi svoj očinski naum. Ona ponavlja obećanje jednom izgovoreno anđelu Božjemu: Neka mi bude po riječi tvojoj!

- Svećenik svojim životnim odazivom na Božji pogled na osobit način pokazuje da želi vršiti volju Očevu, kao što je to Krist činio: Evo me, Gospodine, da vršim volju tvoju! "Jelo je moje vršiti volju onoga koji me posla" (Iv 4,35). Svećenikov život treba biti najviši izraz volje Božje - u svakoj propovijedi i u izvršenju svake Božje zapovijedi. Zlatomisnici, vršitelji volje Božje u svećeništvu: u pastoralu ili odgoju i u upravi, Bog vas pratio svojim pogledom i nagradio i zemaljskim i nebeskim blagoslovom!

Odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom (Lk 1,48). Mlada i sretna majka prizna da je sva njezina zemaljska slava i blaženost od Boga, od Božjega djelovanja. Sve što u Mariji ima velika i značajna, potječe od Boga. Ona je samo odsjev Božje slave, odraz Božje ljepote, fotografija Božje svetosti i svjetlosti. Kada Bog uzvisuje prijatelja svoga, onda ga proslavlja pred cijelim svijetom, pred svom poviješću ljudskom, na oltaru! Pa to i jest slava: poznatost pred svijetom. Marija je bila uvjerena da za njezine unutarne osjećaje i misli zna samo dragi Bog i da će to ostati njegova i njezina tajna. Ali Bogu se svidjelo staviti Marijino srce u Evanđelje. Da ljudi vide kako jedno ljudsko biće i ljupko srce savršeno surađuje u Očevu planu s povjerenjem u Boga.

- Svećenik je prvi pozvan taj Marijin primjer pronositi i potvrđivati u svome životu, u prikazivanju Isusove žrtve, u propovijedanju njegova nauka, u upravljanju njegovim narodom. A ime je njegovo ubilježeno ne samo u župne matice, i u Knjigu ljudskih djela, nego, vjerujemo, i u Knjigu vječnoga života: "Radujte se što su vam imena zapisana na nebesima" (Lk 10,20), veli Isus apostolima, a, vjerujemo, i našim zlatomisnicima.

Jer velika mi djela učini Svesilni, sveto je Ime njegovo (Lk 1,49). U ovih gornjih nekoliko redaka Marija je izrekla svoju zahvalnost i slavu Gospodinu u svoje osobno ime. Osjećala se toliko preplavljenom od Božje nazočnosti i milosti, da je izgovarala te riječi u svakom trenutku svoga života. Ona Boga slavi. Ona se stavila pod Božje krilo i prepustila Bogu sve svoje. On joj se ukazuje kao slava, radost, spasenje, milost, blaženost. On je: Gospodin, Bog, Spasitelj, Svesilni, Sveto je Ime njegovo.

- Svećenik ne može očekivati ni obrane ni slave od ljudi. Razočarat će se vrlo brzo. Kako ga slave, tako ga i slome. Kao strastveni navijači one igrače po stadionima. Sve je njegovo pouzdanje u Bogu, kojega navješćuje i propovijeda na ovome svijetu. Puno je Pismo takvih savjeta svakomu čovjeku, pogotovo svećeniku. I vi, dragi zlatomisnici, imate na čemu zahvaljivati što ste svojim svećeništvom učinili u Crkvi i u svome narodu. Ne svojom igrom - a inače obojica ste bila izvrsni nogometaši - nego svojim specifičnim svećeništvom: poučavanjem, posluživanjem sakramenata i drugim uslugama i utjehama.

2) Marija slavi Boga u ime čovječanstva. Djeвица nastavlja svoju pjesmu ističući Božju dobrotu i milosrđe koje se pokazalo nad cijelim svijetom, nad svakim Božjim štovateljem, a ne samo nad njom.

Od koljena do koljena dobrota je njegova nad onima što se njega boje (Lk 1,50). Božji strah jest poseban dar Duha Svetoga. I zato blago onomu tko ima toga Božjeg dara-straha. Nije to ropski strah, nego sinovsko poštovanje Božjih zapovijedi. Starozavjetni Propovjednik (12,13) kaže: "Boj se Boga, izvršuj njegove zapovijedi, jer - to je sav čovjek". Bojati se Boga znači voljeti ga, častiti njegov vječni zakon, osobito njegovu zapovijed ljubavi prema Bogu i blišnjemu. Marijina misao preuzeta je iz Psalterija: "Al ljubav Gospodnja vječna je nad onima što ga se boje, i njegova pravda nad sinovima sinova" (103,17).

- Svećenik, koji to s oltara propovijeda, bit će osobito uvjerljiv ako to i u praksi pokazuje. Prvi on. I ako ustraje u tome do kraja, do smrti. Vama, zlatomisnicima, ne samo čestitke nego i najbolje želje za ustrajnost do kraja. Zašto se toliki roditelji, priječeći svećeničko zvanje svojih sinova, ne ugledaju u tolike ustrajne svećenike, a ne u one koji su odmah u početku odustali. Neka nas dobri primjeri privlače.

Iskaza snagu mišice svoje: rasprši oholice umišljene (Lk 1,51). Bog očituje svoju ruku nad onima koji ugnjetavaju njegove izabrane. A njegovi su izabrani - siromašni duhom, ponizni, mirotvorci, blagi, milosrdni, krotki, progonjeni. Iskazuje snagu nad neprijateljima njegovih prijatelja i kroz Stari i kroz Novi Zavjet.

Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne (Lk 1,52). Ako je prema gornjem retku Gospodin poduzeo moralnu revoluciju raspršujući oholice ovoga svijeta, ovdje se spominje njegova socijalna

akcija: silne ponizuje, ponizne uzvisuje, mudre zaobilazi, "lude" časti, plemenite odbija, "neplemenite" poziva. Malo pomalo, ali sigurno. Bog vodi računa o svačijoj povijesti, duši i koži. On se brine i za detalje. Njega detalji i zanimaju.

Gladne napuni dobrima, a bogate otpusti prazne (Lk 1,53). Uvijek ista misaona pjesma, samo ovaj put u ekonomskom ključu. Bogu se ne dolazi punih, nego praznih ruku. Tek će ti onda ruke ispuniti svojim dobrima, ako priznaš da nemaš, da ne možeš bez njegove pomoći i milosti. Ne može se uz Boga biti, a ostati: ohol, umišljen, bogat i silan.

- Svećenik je suprotno tomu. Mi ovom prigodom upućujemo molbu Bogu da svojim zovom napuni svoju njivu radnicima/žeteocima njemu na slavu, Crkvi na duhovnu korist, svemu svijetu na spasenje!

3) Marija slavi Boga u ime Izraela. U trećem dijelu svoje zahvalne pjesme Marija spominje svoj narod, Izraela. Ona je iz njega nikla i ne zaboravlja ga.

Prihvati Izraela slugu svoga, kako obeća ocima našim: Spomenuti se dobrote svoje prema Abrahamu i potomstvu njegovu dovijeka (Lk 1,54-55).

Marija podsjeća na svoj izabrani narod, osobito na Abrahama, miljenika i prijatelja Božjega, i na obećanja dana Izraelu u raznim prilikama: Marijina je pjesma puna navoda iz knjige Postanka (12,3; 13,15; 22,17), iz Prve Samuelove, 2; iz Izaije proroka (41,8-9), iz Psalama (98,3): "Spomenu se dobrote i vjernosti prema domu Izraelovu".

Zaključak. Molitva/pjesma "Veliča duša moja Gospodina", koju svećenici, redovnici i redovnice mole/pjevaju svake večeri, savršeno pokazuje Gospinu dušu, osjećaje i duhovno uvjerenje o veličanstvu i dostojanstvu Boga, i o siromaštvu i neuglednosti svakoga od nas ljudi, uključujući i svećenike. Čovjek postaje velik samo ako ga Bog primi k sebi, ako ga zagrlji, uzvisi, obogati i ispuni dobrima. Marija je postala velika zato jer je bila malena, neznatna. Bog je u njoj učinio silna djela, a preko nje se očitovao svima.

- Svećenici su u službi Sina Bl. Djevice Marije. Ima li išta normalnije nego da i oni budu onakvi kakve ih Bog želi po uzoru na Mariju: u hvali, u zahvali, u veličanju. Eto to i mi večeras činimo zajedno s našim mladomisnicima don Antom i don Tomislavom u ovoj Gospinoj katedrali kojoj su obojica darovala dobar dio svoga svećeništva!

ZAHVALNA RIJEČ JUBILARCA DON TOMISLAVA MAJIĆA

Preuzvišeni oče biskupe Ratko i oče biskupe Tomo,
mnogopoštovani o. provincijale fra Miljenko,
braćo u službi, poštovane redovnice, dragi
vjernici!

Mi, današnji zlatomisnici, ispunjeni smo osjećajem radosti i svećeničke zahvalnosti, što nam je Bog udijelio milost da smo večeras s našim pastirima: mjesnim biskupom mons. Ratkom i vojnim ordinarijem u BiH mons. Tomom, svećenicima, redovnicima, redovnicama te nazočnim vjernicima, uza svetkovinu Marije Majke Crkve, nebeske zaštitnice katedralne župe i naslovnice crkve, proslavili spomen 50. obljetnice našega svećeničkog služenja.

Prije 50 godina postali smo svećenici. Pred biskupom i Crkvom rekli smo Bogu DA. To je bio početak. Trebalo je svaki dan postajati svećenik! Trebalo je svaki dan u srcu ponavljati od tada do danas (izraženo u broju dana 18.242): Evo me, Gospodine! Adsum! "Govori, Gospodine, sluga tvoj sluša" (1 Sam 3,10) te da u dobroj savjesti i radosti srca svaki dan, pristupajući k oltaru, čujemo riječi Gospodinove: Don Ante i don Tomislave, Adeste fideles - Pristupite vjerni!

Jasno, najprije zahvaljujemo Trojedinom Bogu na njegovim naravnim darovima i nadnaravnim milostima, na njegovoj pratnji na svim životnim putovima, njegovim pomoćima u svakoj potrebi te osobito hvala na njegovu milosrđu da nam oprosti propuste i nedostatke. Bog je bio širok i bogat prema nama. Bili smo siročad, a on nas obdarivao mnogim dobrima. Zato u zahvalnosti kličemo Bogu zlatomisničkim motom: Sad sigurno znamo - Bog je bio s nama (Ps. 56/55,10).

Zahvaljujemo Mariji, danas slavljenici pod likom Marije Majke Crkve, a koja nam je kao duhovna majka bila vjerna pratiteljica u svećeničkoj službi.

Hvala našim roditeljima koji su nas pratili na našem životnom putu. Za sve njihove brige i molitve neka im Bog bude najveća nagrada.

Zahvaljujemo i pokojnim učiteljima, nastavnicima, profesorima, odgojiteljima, ispovjednicima, župnicima i svima kojima smo se povjeravali na svom putu do oltara i službi svećeništva. Milost je Božja učinila da smo dospjeli u ruke onih

duhovnih arhitekata koji su nam trasirali put na evanđeoskim temeljima.

Zahvaljujemo mjesnoj Crkvi - Mostarsko-duvanjskoj biskupiji - koja nas je po svojim pastirima očinskom naklonošću i ljubavlju primila, za nas skrblila i brinula se preko šezdeset i pet godina te pritjecala u pomoć kako je i koliko najbolje znala i mogla. Hvala svim svećenicima, bilo dijecezanskim bilo redovničkim, s kojima smo dijelili vrijeme i mjesta, radosti i žalosti te nam bili uzori i ideali kako se živi autentično svećeništvo.

Hvala, dakle, našim vjernicima koji su nas zbog našega svećeničkog poziva i služenja primali s poštovanjem i priznanjem, zahvalnošću i naklonošću. I to nam je bila najveća i najljepša plaća te snažna i moćna potpora ustrajnosti u svećeničkom služenju Bogu, Crkvi i svakomu čovjeku. Hvala svim vjernicima koji su nas bezbroj puta iznenadili mnogim dobrima i ona su nam došla po Božjoj volji.

Zahvaljujemo našim biskupima Ratku i Tomi na riječima zahvale i čestitke. Hvala svećenicima, đakonima, redovnicima i redovnicama, bogoslovima, sjemeništarcima, ministrantima i svim nazočnim vjernicima, pjevačkom katedralnom zboru - koji ste večeras svojom nazočnošću, čestitkama, ulogama i molitvama ovaj naš jubilej pretvorili u veliku zahvalnu proslavu Boga, kojemu jedinomu pripada svaka čast i slava. Tebi, župniče don Luka, sa župnim osobljem na toplom i bratskom primanju i umješnoj i uspješnoj organizaciji hvala! Hvala svećenicima, časnim sestrama i vjernicima koji su nam uputili svoje iskrene čestitke za ovaj naš veliki i radosni dan.

Mi, slavljenici, vjerujući da je svaki dobar dar odzogor, od Oca svjetlila (Jak 1,17), i ako smo što dobra učinili u svojoj službi, dar je Božje milosti, pomoći i svjetla. Nama preostaje ponoviti riječi kako nas je Gospodin poučio: Sluge smo beskorisne, učinismo što smo bili dužni učiniti! (Lk 17,7-10). A budući da nismo uvijek učinili što smo bili dužni učiniti zbog ljudske slabosti i ograničenosti, ne preostaje nam ništa drugo - nego predati svoju prošlost milosrđu Božjemu, povjeriti svoju sadašnjost milosrđu Božjemu i položiti svoju budućnost u milosrđe Božje.

I na kraju, Božjim prosvjetljenjem i njegovom milošću, nastojali smo prihvatiti u svećeničkoj

službi životno pravilo: Bog nije obećao dan bez bola, osmijeh bez tuge, put bez trnja, ali je obećao snagu za svaki dan, utjehu za svaku suzu i svjetlo za svaki put. I ovo je još jedan radostan dan što

nam ga učini Gospodin, dan bliz i drag, zato svi kličimo i radujemo se u njemu!

Za sve: Bogu zahvaljujemo! I svima vama hvala!

BLAGOSLOV I KOMEMORACIJA

Duvno, 29. lipnja 2014. - Na poziv fra Velimira Bagavca, župnika prostrane duvanjske župe sv. Mihovila sa sjedištem u Tomislavgradu i po ovlasti biskupa Ratka Perića, generalni vikar don Željko Majić, u dva lipanjska dana predvodio je dva crkveno-liturgijska slavlja: blagoslov novoizgrađene kapelice-mrtvačnice i groblja u selu Kovači, te komemoraciju mučki ubijena 83 mještana selâ Lug, Kuk i Letka u Drugom svjetskom ratu od strane njemačke vojske.

1 - Blagoslov kapelice-mrtvačnice i groblja u Kovačima. Desetljećima rijeka Šuica potkopava staro groblje u Kovačima. Stoga su mještani selâ Kovači, Tubolja i Ponor, koji su ukopnici ovoga groblja i okupljaju se na liturgijska slavlja u filijalnoj crkvi Srca Marijina u Kovačima, odlučili izgraditi novo groblje s kapelicom i mrtvačnicom. Uz rad i prilog vjernika a najviše uspješna poduzetnika iz Amerike, rodom iz Kovača, gosp. Ilije Letice kao i Tomislavgradske općine ograđen je prostor novoga groblja i izgrađena kapelica-mrtvačnica. Župnik fra Velimir zakazao je crkveno slavlje blagoslova na spomendan Srca Marijina, u subotu 28. lipnja 2014. Nakon uvodnih župnikovih napomena i pozdrava, generalni je vikar prenio biskupove pozdrave i izmolio blagoslovne molitve i "oprao" zidove crkve, kako kaže liturgijski obrednik. Uslijedila je procesija s Gospinim likom od novoblagoslovljene kapelice, oko Gospine crkve do vanjskoga oltara gdje je slavljena sv. Misa. U koncelecijaciji su sudjelovali još i seonički župnik i duvanjski dekan fra Vinko Kurevija, fra Anthony Burnside, župni vikar duvanjski kojemu je povjerena zajednica koja se okuplja u Kovačima i fra Petar Drmić, župni vikar iz Bukovice. Ispovijedao je fra Mirko Bagarić, župni vikar iz Tomislavgrada i v.d. glavnoga urednika Naših ognjišta. Pjevao je zbor iz filijalne crkve u Stipanićima.

U propovijedi je istaknuta Marijina škola srca: Marija je u srcu prebivala ili pohranjivala sve one doživljaje iz Isusova djetinjstva, ali mač će boli

probosti njezino prečisto srce, kako se proročanski izrazio starac Šimun u Hramu kod Prikazanja. Propovjednik je pozvao vjernike da poput Marije otvore svoja srca odredbama Gospodnjim. Jer srce je ono koje ispravno volju Božju spoznaje, a po djelima srca vjernik se prepoznaje. Čovjek u životu nije oslobođen od patnje, probadaju ga razni mačevi boli, ali ako, poput Marije, srcem razabire i Božju ljubav u srcu pohranjuje, onda će i rana boli biti zaliječena. To je škola i poruka srca Marijina i Srca Isusova i jedino živeći po ljubavi njihovih srdaca mi ćemo postojati, proživljavati ovaj život, biti blagoslovljeni i u vječnosti u potpunosti ljubavi uživati, rekao je, među ostalim, voditelj slavlja te u ime Crkve zahvalio župniku fra Velimiru, fra Anthoniju i svim vjericima na svim djelima srca i ljubavi prema Kristu i Crkvi koji se očituju i u gradnji nove kapelice.

Prije završnoga misnog blagoslova riječ zahvale izrekao je fra Anthony, župni vikar, te pozvao sve nazočne da se priključe pučkom slavlju i okrjepi na obližnjoj livadi.

2 - Komemoracija 83 žrtve Drugoga svjetskog rata. U selu Lug, duvanjska župa, 16. prosinca 1943. godine, počinjen je strašan zločin. Esesovski vojnici (Schutzstaffel – Zaštitni odjel) iz divizije "Princ Eugen" mučki su ubili i zapalili osamdeset i troje civila (muškaraca, žena i djece): iz Luga 50, iz Kuka 31 i iz Letke 2. Prema svjedočanstvu preživjelih uzrok je tomu pokolju partizanska nazočnost ("Livanjsko-duvanjski" odred, zapovjednik Mujo Latifić), koji su se smjestili nedaleko od tih sela, provocirali Nijemce spuštajući se obnoć u selo te traženje od mještana da im se donese hrana na mjesto gdje oni odrede uz prijetnju: "Ili hrana ili smrt! Neće vam ostati ništa živo, pa ni ono što još nije rođeno." Prema iskazu preživjeloga svjedoka Stojana Stanića, tada dva-desetogodišnjaka, zločin se dogodio na ovaj način, kako čitamo na nekim portalima: Na osnovi te informacije (dostavljanje hrane partizanima) i sumnje da su iz ova dva sela noć prije ubijena

dva njemačka vojnika, optužili su nas, mještane, i 16. prosinca 1943. godine poslali bataljun vojske. Blokirali su sela Kuk i Lug, pokupili sve ljudstvo od petnaest godina na više. Rekli su im da će biti seoski sastanak i zatvorili ih u štalu Nikole Stanića zvanoga 'Kiko'. U staji sa sijenom su ih najprije mitraljezima s vrata tukli, ubijali i ubacivali granate. Nije mi poznat točan broj granata ali su ih sigurno ubacili oko dvadeset do trideset komada, a nakon svega tu su pojatu zapalili. Kada je vatra došla do žrtava gdje je bilo živih i ranjenih ljudi kao i onih koji su se kretali, počeli su iz vatre iskakati. Na sve strane iskaču ljudi koji gore, skupa s odjećom na sebi. Za to su vrijeme Nijemci raspoređeni uokolo kuće i ubijaju ih iz pušaka. Tomu događaju sam bio očevidac i živi svjedok. Sela su bila opkoljena, a vojska posvuda. Nitko živu glavu nije izvukao, jer su ih sve pobili. Neki vojnici su bili iz Banata, a zapovjednici iz Njemačke. Mnogo vojnika je znalo naš jezik, a na kapama su nosili mrtvačku glavu. Jedan je od vojnika nosao krošnju slame i bacao je uokolo, drugi je polijevao benzinom, dok je treći palio. Pokupili su muškarce iz sela Mokronoga i namjeravali isto učiniti, ali su iz nepoznatih razloga od toga odustali. Zatim su ih odvezli u zatvor u Mostar. Netko je iz vatre uspio možda otrčati desetak metara, netko pedesetak metara, a moj brat Jerko je uspio možda najduže pobjeći. Čak do sela Kuka, ali su ga tamo sustigli i svladan od bolova ubijen je na vratima jedne kuće. Možda je dvadesetak ljudi uspjelo iskočiti iz vatre, a koliko ih je ranjenih gorjelo koji nisu mogli izići, to samo dragi Bog zna. To je za sve nas bila velika i teška tragedija!

Nakon svega toga vojnici su nastavili paliti ostale kuće u selima Lugu i Kuku. U Lugu su od spaljenih četrdeset i tri kuća, ostale tek četiri ne izgorjele. A u Kuku je izgorjelo dvanaest do

petnaest kuća. Počeli su ubijati žene, djecu i djevojke. Sve što je bilo živo ubili su ili zarobili te ih kasnije prebacili u logor u Mostaru. Uglavnom su to bili Mokronožani, a iz Luga - Luka i Ivan Stanić. Mislim da je ubijeno pet-šest žena, dvije djevojke i nekoliko djece. Neke su se žene sakrile u 'trapove' (kućne ostave pod zemljom za smještaj krumpira), ali su kasnije nađene dvije-tri mrtve. Izgorjele su u 'trapu' skupa s kućom, ali su se tu drugi poput Ivana Stanića 'Čokana' s obitelji spasili. Neki su se spasili, jer su bili u Duvnu na božičnoj ispovijedi. Jedno je žensko šestomjesečno dijete Bariše Stanića - Ilka, mrtvo pronađeno u pekari od špareta."

U čast poginulim žrtvama sagrađena je kapelica, obnovljena spomen-ploča s popisom imena žrtava, a 2000. godine podignut veliki spomenkriž. Svake godine, u nedjelju nakon svetkovine sv. Ivana Krstitelja na ovom mjestu slavi se sveta Misa, tako i ove godine, 29. lipnja. Prije misnoga slavlja župnik fra Velimir kod Križa moli molitvu odrješenja za sve ubijene, a djeca u procesiji donose upaljene svijeće i polažu ih na mjesto stradanja: za svaku od ovih nevinih žrtava svijeća, simbol Uskrsloga. Dvoje mladih čita njihova imena, a predstavnici Udruge Lug-Poljica, koja je osnovana radi očuvanja uspomene na ove nevine žrtve, polažu vijenac. Pjeva zbor iz filijalne crkve u Širokovcu. U sv. Misi, kako na samom memorijalnom centru tako i duž mjesne ulice, više stotina vjernika. U propovijedi naglasak na smislu žrtve te snazi oprosta. Poslije sv. Mise kratak razgovor o onomu što se dogodilo te planovima oko dogradnje memorijalnoga centra - ponovno podizanje zapaljene štale u izvornom obliku s muzejom - kako bi se očuvala uspomena na ovu veliku žrtvu i tragediju. Pokojnima vječni mir, a živima svaki Božji blagoslov!

ILINDAN I OBLJETNICA FRA LOVRINE SMRTI

Ljubunčić, 20. srpnja 2014. - Podudariše se sveta nedjelja, blagdan sv. Ilije proroka, zaštitnika Bosne i Hercegovine, i obilježavanje smrti fra Lovre Karaule. Fra Ivan Lovrić, župnik Ljubunčića, u Livanjskom dekanatu u Banjolučkoj biskupiji, pozvao je biskupa Ratka Perića iz Mostara da s blagoslovom mjesnoga biskupa Franje Komarice predvodi misno slavlje. Polazak iz

Mostara oko 7.00 sati, najprije posjet i pozdrav župniku, kapelan je fra Ivica Matišić u 9.00 sati u Prispu, filijali gdje se slavi sv. Ilija. Pohod župnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije. Kamena crkva koju je podigao župnik fra Lovro Karaula. Prije 11.00 sati našli smo se na Livadi ispod Žirovića, rodnoga sela fra Lovrina, i mjesta njegova umorstva.

Lovro je rođen 1800. Krsno mu je ime Ante. Godine 1816. stupio je u Franjevački red i na zavjetovanju uzeo ime fra Lovro u čast rimskoga đakona i mučenika. Od 1818. do 1825. studirao je filozofiju i teologiju u Mađarskoj. Od 1825. do 1828. duhovni je pomoćnik u Ivanjskoj i Ljubunčiću. Od 1828. do 1832. tajnik je biskupa Augustina Miletića, bosanskoga apostolskog vikara. Od 1832. do 1840. župnik je u Vidošima kod Livna, gdje je sagradio župni stan i crkvu. Od 1840. do 1851. gvardijan je u Fojnici. Od 1842. do 1847. aktivno sudjeluje u "Barišićevoj aferi", borenju između apostolskoga vikara biskupa Barišića i Provincije Bosne Srebrene oko crkvenih prava i dužnosti. Od 1851. do 1854. kustod je Provincije. Od 1854. do 1860. čuklički je župnik, zatim do 1861. gvardijan na Gorici, a od tada do 1875. župnik je u Ljubunčiću i neko vrijeme generalni vikar. U travnju 1875. primio ga je, zajedno s dvojicom fratara, car Franjo Josip u Sinju. Iste je godine napisao Spomenicu od 20 točaka o teškom stanju katolika u Bosni i Hercegovini koja je posredstvom mađarskoga primasa dospjela na Bečki dvor. Ali i do turskih vlasti. To je bio povod da je nastojanjem turske uprave u Bosni, doslovno zadavljen na Ilindan 20. srpnja 1875. kada se vraćao s Mise iz Prispa u župnu kuću. Pokopan je na groblju na Gorici, a kosti su mu prenesene u crkvu, desno od ulaza, na Gorici 1925. godine prigodom 50. obljetnice pogibije.

Na mjestu svjedočke smrti okupilo se ove godine mnoštvo svijeta i zauzelo i najmanju hladovinu u vijencu stabala. Prigodno oltarište napravljeno je nedaleko od mjesta gdje je podnio smrt fra Lovro.

Radosno pozdravlja i izražava dobrodošlicu biskupu i svemu puku Božjemu župnik fra Ivan. Biskup zahvaljuje i odmah u početku sv. Mise sve poziva da iskažemo najdublji čin klanjanja Presvetomu Trojstvu, čast Blaženoj Djevici Mariji, kojoj je posvećena župna crkva u Ljubunčiću, sv. Iliji proroku koji se u gotovo svakoj župi Livanjskoga kraja štuje bilo u župnoj crkvi ili filijalnoj kapelici.

U propovijedi biskup najavljuje da kani govoriti: o Svetosti, o Svjetlosti i o Sudu.

Svetost. Gospodin Isus poučavajući apostole i sve nas molitvu Očenaša na prvo je mjesto stavio svetost, da molimo Oca nebeskoga da se njegovo sveto Ime očituje u nama, u našem životu. Kako će se očitovati? - Ne samo svetim krštenjem u Ime Oca i Sina i Duha Svetoga, u kojem primamo posvetnu milost, nego i našim svetim životom. Kada se u nekoga kandidata za oltar ispituju šavovi kr-

šćanskoga života, onda se u prvom redu gleda kakve su bile njegove stožerne krjeposti: jakost, pravednost, razboritost i umjerenost.

- Jakost je pokazao onaj šestoškolac kada ga je partijski nastavnik pitao: Vjeruje li u Boga, a on hrabro odgovorio da vjeruje. Jakost očituješ kada se ne stidiš svoje vjere, svoga katoličkog imena i morala. Hrabar je bio sv. Ilija prorok koji je znao stati pred bezbožnoga kralja Ahaba i prigovoriti mu u brk što ne poštuje Božjih zapovijedi i da će ga stići Božja ruka, i njega i njegove sljedbenike.

- Pravednost je najbolje opisao Isus riječima: "Podaj caru carevo, a Bogu Božje" (Mt 22,21). Svakomu njegovo. Komu čast, čast; komu vlast, vlast. Zna se što pripada roditeljima, a što djeci; što pripada župniku, a što župljanima; što Papi, a što vjernicima. U doba sv. Ilije - 850 godina prije Krista - živio je jedan seljak imenom Nabot. Imao je dobar i rodan vinograd. Kralju se Ahabu svidio njegov vinograd i tražio je da mu ga proda ili zamijeni za drugi. Nabot ni čuti: "Kralju, čačevina se ne prodaje, ni djedovina, ni pradjedovina!" Kada je to kralj prenio svojoj ženi Izebeli, poganki, ova nije minute čekala da naruči dvojicu nitkova koji će na sudu posvjedočiti da je Nabot "proklinjao Boga i kralja". A nije ni jedno ni drugo. I na sudu Nabot bijaše osuđen na smrt kamenovanjem, na pravdi Boga. Kralj potom ušao u oteti vinograd, a za njim Ilija prorok koji mu proreče: "Umorio si. Oteo si... Na mjestu gdje su psi lizali Nabotovu krv, lizat će i tvoju!" (1 Kr 21,19). I bi tako. Ne možeš ti zlo činiti, a dobru se nadati. Bog izravna svoju pravdu. I pred Božjom pravdom jednako kleči i Ahab i Nabot, i Predsjednik države i svaki građanin!

- Razboritost je krjepost kojom se između više ponuda izabire jedna, prava, moralna, najbolja, a odbijaju razne druge, osobito one neljudske, napasničke.

- Umjerenost po kojoj držimo mjeru u zboru i tvorbu, u jelu i piću, u radu i odmoru. Mjeru! Čovjek koji kontrolira sebe i svoje strasti i svoj jezik.

Svjetlost. Crkva nije ovlaštena da ikoga proglašuje da je u paklu. Nije ovlaštena ni da ikoga proglašuje da je u raju, osim ako joj Bog dadne neke vanjske signale, svjetlosne znakove, čudesna znamenja da se nešto poduzme u smislu otvaranja procesa i proučavanja života dotične osobe. To je Božje djelo, Božja inicijativa. Božji puk lako pročita i ocijeni nekim nadnaravnim osjećajem da je u njegovoj sredini živio "svetac", da se odmah nakon smrti počinje u puku štovati kao zagovaratelj raznih ljudskih i vjerničkih potreba. Pogoto-

vo je to vidljivo ako je dotični vjernik, svećenik, redovnik završio mučeničkom smrću za vjeru. Ljudi mu spontano dolaze na grob, iznose svoje nakane: ovaj preporučuje svoga sina da se negdje zaposli, ona svoju nevjestu da sretno rodi, ona svoj diplomski da ga uspješno položi, onaj svoje zdravlje da mu operacija uspije, onaj svoje duhovno zvanje da mu ostane vjeran itd. I narod ostavlja znakove svoje zahvalnosti zbog uslišanja kao svjedočanstvo Božje milosti. I to je prvi znak da nekoga Bog želi uzdići na oltar.

Sud. Kada se pokaže takav vanjski znak u prvome redu u samome narodu, onda se biskup obrati Kongregaciji za proglašenje svetaca, predstavi i predloži dotičnoga kandidata da mu se otvori biskupijski proces. Sveta Stolica ocijeni, odluči i izda Nihil obstat – Nema ništa protiv toga da se pokrene postupak. I počinju se skupljati dokazi, proučavati stožerne i druge moralne krjeposti, nizati svjedočanstva, uslišanja, čudesa, pisati životopis. Kada se sve to prouči na biskupijskoj razini, sva se dokumentacija šalje Svetoj Stolici na njezinu prouku pod vodstvom postulatora koji vodi i koordinira sav posao oko postupka. Rezultati prođu kroz Liječničku komisiju koja ocjenjuje je li čudo naravno neprotumačivo, zatim na Teološku komisiju koja ispituje sav moralni život dotičnoga kandidata, osobito je li bilo naučavanja zabluda kod dotičnoga, i konačno na Kardinalsku komisiju koja daje svoje mišljenje o svemu, prije negoli sve dođe Papi na stol na zaključnu odluku. Svatko ima svoj udio: kandidat za oltara, Božji puk, zajednica koja pokreće postupak, biskup koji otvara proces, Sveta Stolica, Komisije, Sveti Otac.

Radovao sam se kada sam prije sv. Mise vidio narod kako dolazi na fra Lovrin grob i preporučuje mu se u molitve. To je prva točka koju službena Crkva gleda: postoji li u narodu "glas svetosti", "miris mučeništva" fra Lovre Karaule, o kojemu je još 1925. fra Bonifac Badrov objavio knjižicu njegova životopisa, ponovno tiskanu 2004. godine. A 2000. godine, prigodom 200. obljetnice rođenja i 125. obljetnice svjedočke smrti fra Lovrine, održan je znanstveni simpozij o životu i djelu, objavljen pod naslovom Pro Populo – Za narod, nastojanjem fra Marijana Karaule.

Mučenička krv ne zastarijeva. Uvijek je svježa i uvijek ključa. Sveti Nikola Tavelić, franjevac, Šibenčanin, misionar u Bosni, poginuo je 1391. godine u Jeruzalemu, a proglašen je blaženim i mučenikom 1889. godine, eto gotovo 500 godina nakon smrti. Mučeništvo je najveći izraz svjedočanstva vjere u Boga. Nije odlučujuća "mržnja" neprijatelja zbog vjere, nego vjera i ljubav dotičnoga prema Bogu i bližnjemu. Nije odlučujuće herojsko ime dotičnoga kao graditelja, spisatelja, političkoga zastupnika, propovjednika, osobito zaslužna za narod i kulturu, hoće se njegov moralan, crkven i svet život u herojskom stupnju.

Poslije sv. Mise župnik je fra Ivan goste – biskupa, fra Miroslava Ištuka, gvardijana iz Livna, fra Ćiru Lovrića, umirovljenoga vojnog kapelana i druge – počastio u župnoj kući ručkom koji su spremile sestre franjevke. Sve čestitke i dobre želje župniku fra Ivanu na zauzetu i spontanu širenju "glasa mučeništva" fra Lovre Karaule i dao Bog da se što prije otvori biskupijski proces ovom domaćem svjedoku vjere!

SVETKOVINA SV. ANE I SV. JOAKIMA

Ulog, 26. srpnja 2014. - Iako o sv. Ani i sv. Joakimu, roditeljima Blažene Djevice Marije, u kanonskim spisima nema ni riječi, nego se sva pobožnost oslanja na jedan apokrifni spis iz drugoga stoljeća pripisan sv. Jakovu apostolu starijemu, koji je upravo po bakinoj liniji bliski Isusov rođak, unuk je Marije sestre sv. Ane, ipak štovanje ovih Božjih ugodnika ušlo je u vjernički život i Istoka i Zapada vrlo rano. No, svoj vrhunac Anino čašćenje doživljava u Europi u kasnom srednjem vijeku, kada je papa Siksto IV. u rimski ka-

lendar uvrstio njezin spomendan, a papa Grgur XIII. 1584. uveo blagdan sv. Ane.

Crkvice sv. Ane u Ulogu, filijala župe Neve-sinje, a u općini Kalinovik, smještenu uz rijeku Neretvu koja u tom dijelu izgleda kao oveći potok, podignuta je 1937. godine. Nedugo zatim za vrijeme Drugoga svjetskog rata srušena je. Tek 1973. tadašnji župnik fra Grga Martić (+2003.) dao ju je obnoviti. U ovom je posljednjem ratu ostala neoštećena, jer se u nju smjestio francuski bataljun. Nakon Domovinskoga rata, don Vinko

Raguž, danas dračevski župnik i stolački dekan, u spomen na svoju pokojnu tetku Katu kojoj je, zajedno s još šestero malih Konjevoda od 2 mjeseca do 7 godina života, u ratnom i nesretnom vihoru 1942. godine hladna Neretva postala grob, započeo je redovitim godišnjim pohodima - hodočašćima sv. Ani u Ulog. Čak je, uz pomoć dobrotvora, s Dubravske ravnice dovezao beton za betoniranje strmoga puteljka koji od "glavne" ceste vodi do crkvice.

Don Ante Luburić, nevesinjski župnik i biskupijski ekonom i kancelar već godinama od kada je preuzeo u pastoralnu skrb prostranu i gotovo u potpunosti raseljenu nevesinjsku župu, neumorno obilazi svako mjesto, kapelicu, crkvicu i crkvu, grobove i groblja, čuva uspomenu, duhovnu i materijalnu, te organizira crkvena slavlja i okuplja narod koji se po nekom "genetskom kodu" vrlo rado odaziva. Kako drugačije protumačiti činjenicu da je i ove godine u Ulog došlo preko 400 vjernika - hodočasnika, a da uokolo crkvice i mjesta na udaljenosti od desetke kilometara nema niti jednoga stalno nastanjenoga vjernika - katolika.

A nije lako do Uloga. Kada se napusti glavna b-h prometnica - M17, do Nevesinja je, preko podveleških proplanaka, nekih 40-ak km. A onda od Nevesinja u smjeru prema Gacku do Kifina sela 10-ak km. Odatle još 30 km makadama, glavnom prometnicom Nevesinje - Kalinovik koju je dala izraditi još Austrija, pa se čovjek s pravom pita je li bila bolja u austrijsko doba ili danas, iako se mjerodavni trude održavati je i činiti prohodnom.

Nakon 10-ak kilometara penjanja od Kifina sela stiže se na Morine gdje se pogled i misao usmjeravaju prema jednoj od uzvisina gdje je na Jakomiru, kako knjige kažu, "pravi katolik" Marko Milanoviću hrabro posvjedočio svoju vjeru u Isusa Krista i vjernost Rimokatoličkoj Crkvi, s našim molitvenim uzdahom da mu Crkva što prije otvori biskupijski proces radi uzdignuća na oltar. Po Morinama se vozi 10-ak kilometara. Nekoć prepune stadima, sada na njima jedva da se ukaže pokoje goveče ili bravče ili omanje stado. No, danas su i Morine oživjele. Svako malo pokoje vozilo uz put je zaustavljeno. Domaće registracije, ali i one iz raznih krajeva Hrvatske i Zapadne Europe te radosno mahanje u znak pozdrava upućuje da su to hodočasnici sv. Ani. Ljudi odlučili barem jednom godišnje na djedovini sjesti, prostrijeti, iznijeti, podijeliti i objedovati! Zahvaljujući i svesrdnoj pomoći župnika don Ante došli su do katastarskih kopija nacionalizirane djedovine pa vele

da, dok se ne ostvari povratak oduzetoga, hajmo barem na svome doručkovati. Od Morina 10-ak trećih kilometara šumskom cestom spuštanje do Uloga. Jedina je molitva da u susret ne dođe kakav automobil ili šumski kamion. Molitva i nije u potpunosti uslišana, ali, Bogu hvala, sva su se vozila, pa i autobus s hodočasnici iz Čeljeva, uspješno mimoišla. Kod kapelice već je skupina ljudi koji su crkvu otvorili i dan-dva ranije okoliš uredili. Pozdrav, priprema oltara, zavjeti i ispo- vijedanje hodočasnika. U 11.00 sati zakazana sv. Misa morala se na 15-ak minuta odgoditi kako bi mogli pristići svi hodočasnici, posebno oni koji su se na put odlučili velikim autobusom.

Sv. Misu predvodi don Željko Majić, generalni vikar hercegovačkih biskupija. U koncelebraciji uz don Antu, domaćega župnika, i dvojica su dekana Trebinjske biskupije: don Vinko Raguž, stolački, i don Milenko Krešić, trebinjski, te župnik i upravitelj svetišta s Hrasna don Antun Pavlović. Pjeva dio župnoga zbora iz župe Dračevo koje je na hodočašće poveo don Vinko. Na početku sv. Mise don Ante pozdravlja sve pristigle svećenike i hodočasnike te na poseban način svećenicima i vjernicima preporučuje nakane:

"Braćo i sestre, mi smo ovdje dolazili i - ako Bog - dolazit ćemo i ubuduće - nekada u većem, nekada u manjem broju - da po zagovoru sv. Ane i njezina svetoga muža, Gospinih roditelja, ovdje molimo Gospodina:

- za sve bračne parove i obitelji naše, da žive po kršćanskim načelima;

- za kršćansku hrabrost i jakost duha i zajedništvo našega naroda:

- da uzmognemo, bez mržnje, koja nikomu ne koristi a svima škodi, pomoći istini da nam se u svoj svojoj cjelovitosti otkrije;

- jer samo nas "istina može osloboditi", rekao je naš Gospodin, Učitelj i jedini pravi Spasitelj svijeta.

U ratnom vihoru i nesretnom vremenu, u mjesecu siječnju prije 72 godine u ovom mjestu u hladnoj Neretvi okončase svoje živote:

1. Kata Konjevod, žena Đurina, u 40-oj godini života,

2. Ilija Konjevod, sin Đurin, u 7-om mjesecu života,

3. Tomislav Konjevod, sin Markov, u 4-oj godini života,

4. Cvija Konjevod, kći Markova, u 7-om mjesecu života,

5. Ilija Konjevod, sin Vidojev, u 5-oj godini života,

6. Božica Konjevod, kći Vidojeva, u 4-oj godini života,

7. Monika Konjevod, kći Vidojeva, u 2-om mjesecu života.

Njihova se stradanja spominjemo danas i molimo za pokoj njihovih duša.

Spominjući se u Euharistijskoj žrtvi pokojnih Konjevoda, molimo isto tako i za pokoj duša svih koji u vječnom miru počivaju na grobljima i grobištima ove prostrane Župe nevesinjske, počevši od Donjih Plužina, preko Morina i Somina ovdje do Uloga, odavde preko Oblja, Borča i Kladova Polja i Zelengore do Foče i dalje...

A i za sve nas žive, posebno danas ovdje prisutne! Iz dana u dan treba nam mira, ljubavi, sloge i prave slobode ovozemaljske u ovim vremenima novih kušnja na svim područjima života!

To nam, po zagovoru sv. Ane i sv. Joakima, može darovati samo Bog!

Evo, vlč. don Željko, samo maloga dijela potreba i nakana koje spomenuh, a za koje trebamo i želimo moliti i Bogu vapiti i u ovoj današnjoj svetoj Misi.

Stavljam ih u Tvoje i svih nas misnika ruke, srce i usta da ih Bogu, kao naš današnji glavni predmolitelj, prinesesh!"

U propovijedi o sv. Ani i sv. Joakimu, ženidbenom paru Bogu vjernu i u molitvi ustrajnu s naglaskom na vjernosti obitelji, toj svetoj zajednici

od Boga ustanovljenoj, u kojoj se i sam Isus htio roditi, pozivajući vjernike da unatoč raznih bezbožnih zakona i politika, svagdanjih problema i neimaština, budu otvoreni potomstvu i očuvaju svetost obitelji u međusobnoj ljubavi i razumijevanju i nadasve predanju u volju Božju.

Prije završnoga misnog blagoslova župnik don Ante uza zahvalu Trojednom Bogu, i svima koji su uzeli udjela u organizaciji i slavlju iznosi i prijedlog: radi dostojanstva crkve i mjesta valja i na ovom području učiniti mali zahvat: dosadašnju neuglednu žičanu ogradu zamijeniti pravom. Poziva na suradnju. Odaziv nakon sv. Mise više nego dobar. Mnogi dadoše i svoj novčani prilog, a mnogi se odazvaše na dobrovoljni rad kada radovi, ako Bog da, po Velikoj Gospi otpočnu. Ne sumnjamo da će tako i biti.

Nakon sv. Mise iz auta se vade korpe i torbe s namirnicama, zauzima se prostor u hladovini, nazdravlja i pjeva. Radost se slavlja i susreta nastavlja. Don Ante svoje goste, svećenike i pjevače, povede u župnu kuću u Nevesinje na okrjepu. A svi, bilo u crkvenom dvorištu, bilo na obližnjim proplancima ili u mjesnim "restoranima", ili u župnom uredu s jednom te istom mišlju: Dobro nam je danas u Ulogu biti i valja nam se opet sv. Ani Uloškoj u hodočašće vratiti i po njoj milost Isusa Krista, njezina blagoslovljenog Unuka, moliti.

ŽUPA ŠUICA - 150. OBLJETNICA 1864.-2014.

Šuica, 10. kolovoza 2014. - Župa Šuica u Duvanjskom dekanatu proslavila je u nedjelju 10. kolovoza 2014. godine 150. obljetnicu svoga kanonskog djelovanja. Župni upravitelj fra Mate Logara za tu je zgodu pozvao dijecezanskoga biskupa Ratka Perića i provincijala hercegovačkih franjevaca fra Miljenka Šteku. Bila je to ujedno prigoda da svoju Zlatnu Misu proslavi domaći sin don Ante Brajko, prvi svećenik podrijetlom iz te župe. On je slavio svoju Mladu Misu prije 50 godina, 12. srpnja 1964., kada se obilježila 100. obljetnica župe. U koncelebraciji su za 150. obljetnicu sudjelovali brojni franjevački i dijecezanski svećenici pred dvorišnom kapelicom. Više tisuća vjernika ispunilo je prostrano dvorište ukrašeno

kipom svetoga Ante Padovanskoga kojemu je posvećena župa.

Župnik je fra Mate prije Misnoga slavlja uputio ove riječi:

- Iznimna mi je čast i zadovoljstvo pozdraviti danas među nama oca biskupa Ratka Perića i oca provincijala fra Miljenka Šteku, koji su odlučili dolaskom uveličati ovaj naša značajan događaj. Iskreno pozdravljam i sve ostale svećenike koji su nas počastili svojim dolaskom, posebno one koji su ovdje nekada obnašali župničku službu: fra Ferdu Majića, koji je ove godine također proslavio 50 godina misništva i fra Ljudevita Lastu koji je iz Slanoga došao za ovu prigodu. Pohvalno je što su među nama i svi svećenici koji su rodom

iz ove župe: don Ante Brajko, naš slavljениk, don Ante Marković, fra Gabrijel Mioč, don Mihovil Zrno, fra Nikola Pašalić, fra Josip Mioč, don Ante Barišić (a dvojica su preminula: fra Ilija Zrno, dominikanac, +24.9.2012. i fra Stojan Zrno, + 21.12.2013.).

Biskup je u propovijedi govorio o vjernosti i zahvalnosti. O vjernosti kroz 150 godina crkvenoga djelovanja ove župe i o zahvalnosti Bogu na njegovu očinskom i svestranom daru, kao i o zahvalnosti obiteljima koje su ostale vjerne Božjim zapovijedima i crkvenim sakramentima. Isto je tako istaknuo vjernost u životu zlatomisnika don Ante i njegova kolege koncelebranta don Tomislava Majića i izrazio Bogu zahvalnost za te

darove. Biskup je kao prvotečajac u zagrebačkoj bogosloviji bio nazočan s ostalim hercegovačkim bogoslovima na sakramentalnom ređenju koje je don Anti Brajku i don Tomislavu Majiću podijelio biskup Petar Čule u Grabovici, 29. lipnja 1964. Te iste godine šestorica članova Hercegovačke franjevačke provincije zaređena su za svećenike: fra Oton Bilić, fra Ljubo Krasić, fra Ivan Kvesić, fra Ferdo Majić, fra Dinko Maslač i fra Ante Perko (preminuo 9. veljače 2014.).

Na kraju sv. Mise riječi zahvalnosti iskazali su zlatomisnik don Ante, provincijal fra Miljenko, drugi zlatomisnik don Tomislav, a župnik fra Mate pozvao je sav narod na igralište koje se toga dana pretvorilo u blagovalište pod šatorima.

POZDRAV I ČESTITKA ZLATOMISNIKA DON TOMISLAVA MAJIĆA, ŽUPNIKA U GRLJEVIĆIMA, ZLATOMISNIKU DON ANTI

Preuzvišeni oče biskupe Ratko,
Mnogopoštovani oče provincijale fra Miljenko,
Velečasni oče župniče fra Mate,
Časna braćo u službi oltara, dragi vjernici!

U ovom slavljениčkom danu dozvolite da izrazim i prenesem čestitke današnjim jubilarcima: Župljaninu don Anti Brajku, zlatomisniku, i župi Šuici 150. obljetnicu postojanja.

Zlatomisniče don Ante!

Osobno i u ime trinaest ovogodišnjih zlatomisnika, svećenika tvojih kolega iz gimnazijskih dana sa Šalate, studijskih dana s Kaptola a prije 50 godina ređenika s Tobom iz 1964. godine te svećenika koji su danas zauzeti nedjeljnom službom u svojim župama, a željeli su ovdje biti, za Tvoj, danas u rodnoj župi Šuici, Zlatni slavljениčki dan, upućujemo Ti čestitku:

1.- Radujemo se s Tobom, Tvojom rodbinom, mještanima i vjericima rodne Ti župe Šuica te mjesnom Crkvom u Hercegovini čiji si član po prezbitariju.

2.- S Tobom zahvaljujemo Bogu na daru Tvoga života i milosti svećeničkoga zvanja te zahvaljujemo Crkvi koja Te izabrala dostojna u svećeničku službu.

3.- Tebi čestitamo na hrabrosti odaziva i predanja da ideš kroz život u Crkvi i za Crkvu, među ljude i za ljude, pozivom i odazivom, darom i poslanjem.

4.- Na Tvojim ustrajnosti životom i djelom kroz 50-godišnju službu svećeništva, u zahvalnosti Bogu, iskreno od srca čestitamo.

5.- Radujući se s Tobom s ponosom još jednom priključujemo se svim čestitarima, želeći i moleći od Gospodina obilje zdravlja, dug život i pratnju Božjega blagoslova u daljnjem hođu Tvoga života i rada prema dijamantnoj i platinastoj postaji i obljetnici, a za dalje što Bog u svojoj Providnosti podari... I još u obliku matematike želimo Ti da svaki dan: sabireš sreću, oduzimaš nesreću, množiš osmijeh i dijeliš radost i ljubav.

6.- Zlatni slavljениče don Ante, ne skrivamo ponosa da si kao Šuičanin izrastao u hrast Petrove vjere, u orah Pavlove nade i topolu Ivanove ljubavi.

Naš slavljениk don Ante i danas pastoralno djeluje u katedrali u Mostaru za kojega župnik Mons. Luka Pavlović reče: Radin i marljiv kao mrav, hitar kao pčela, a pamet kao otvoren padobran u funkciji. Sve Božji dar i milost - neka se tako nastavi Bogu na slavu i ljudima na spasenje.

7.- Tebi, župniče fra Mate, od srca zahvaljujem na pozivu, da sudjelujem u obilježavanju 150. obljetnice samostalnosti župe. No valja napomenuti, da je u ovoj župi kršćanski život uvijek bujao i cvjetao zahvaljujući vrijednim i dobrim pastirima te pobožnu puku. Šuičani, svima čestitam i neka vam je sretna velika obljetnica te molim od Boga milost da vaša župa nastavi rasti u osvjedočenju vjere, punini nade i bogatstvu ljubavi pod

umješnim i uspješnim vodstvom vašega župnika fra Mate, za kojega mnogi župljani jučer, na upit kakav vam je župnik, rekoše nakon samo deset mjeseci djelovanja u župi: To je zjenica našega oka. A što očekivati nakon 10 godina - župniče fra Mate, samo naprijed!

Zato za slavljenicu župu Šuicu i slavljenika zlatomisnika don Antu: Ad multos annos! Na mnogaja ljeta! Živjeli!

Šuica, 10. kolovoza 2014.

don Tomislav Majić

BLAGOSLOV OBNOVLJENE GROBNICE DON JURE STOJIĆA

Dragićina, 8. kolovoza 2014. - U dogovoru sa župnikom fra Dariom Dodigom i fra Miljenkom-Mikom Stojićem, hrvatskim misionarom u Švicarskoj, biskup je Ratko slavio sv. Misu u petak, 8. kolovoza 2014. na blagdan sv. Dominika, utemeljitelja Dominikanskoga reda propovjednika, u večernjim satima pred kapelicom u groblju Dragićini, čerinska župa. Skupilo se nekoliko stotina vjernika. Povod je bio blagoslov obnovljene grobnice i nadgrobne mramorne ploče u čast don Juri Stojiću, mještaninu i glagoljašu. Grobnicu je obnovila don Jurina rodbina, a ploču je s natpisom izradio Ante Stojić, klesar, također mještanin. U Misi su koncelebrirali, osim dvojice spomenutih franjevac, također don Mirko Barbarić, župljanin, salezijanac iz Rijeke, i don Tomislav Ljuban, tajnik.

Pod sv. Misom biskup je govorio o duhovnom bogatstvu Crkve u svojim različitim redovima - preko 500 muških redova i kongregacija papinskoga prava i preko 3.000 ženskih kongregacija istoga prava. Sa zahvalnošću je spomenuo kako je i Hercegovina dala brojne članove, muške i ženske, raznih redova i kongregacija u hrvatskom narodu i u općoj Crkvi.

Govorio je zatim o svećeničkom zajedništvu biskupijskoga i franjevačkoga svećenstva u Her-

cegovini nakon što su određene stvari poprimile svoje jasne kanonske obrise i oblike. A takva sloga osobito raduje vjerni puk koji u svojim pastirima želi vidjeti svoje vjerničke primjere.

Konačno progovorio je nekoliko riječi i o don Juri Stojiću koji je rođen 1743. u Dragićini. Ocu mu je bilo ime Nikola. Školovao se u Dalmaciji u glagoljaškom sjemeništu. Zaredio ga je za svećenika u Opuzenu 1770. godine makarski biskup Stjepan Blašković prigodom pohoda župi. Pastoralno je djelovao - krštavao, ispovijedao, misio, bolesničku pomast dijelio i vjenčavao - iz Dragićine po Brotnju s dopuštanjem apostolskoga vikara bosanskoga i u dogovoru sa župnikom Brotnja kroz 32 godine svećeništva. Za života je podigao sebi grobnicu s križem. Živio je s franjevcima i drugim glagoljašima, svjetovnim svećenicima, u bratskoj slozi i nije bilo ni s biskupove strane nikakvih primjedaba na njegov život, rad i vođenje crkvenih knjiga. Preminuo je u 59. godini života, 28. rujna 1802. i pokopan u groblju Dragićini.

Prije završnoga misnog blagoslova biskup je blagoslovio obnovljenu grobnicu i ploču na don Jurinu grobu i zahvalio svima koji su pridonijeli i ovom djelu i ovoj crkvenoj svečanosti.

BLAGOSLOV KAPELICE U GIZDAVAMA

Rotimlja, 16. kolovoza 2014. - Na poziv rotimskoga župnika don Damjana Raguža, u Stolačkom dekanatu, biskup je Ratko na Rokovdan, 16. kolovoza 2014. u groblju zvanom Gizdave, na području župe Rotimlja, blagoslovio novopodignutu kapelicu i pred njom slavio sv. Misu za sve

pokojne koji počivaju u tom groblju, kao i za sve žive sudionike misnoga slavlja i za župljane, domaće i odseljene. U koncelebraciji su sudjelovali: župnik don Damjan, katedralni župnik iz Mostara msgr. Luka Pavlović, župnik s Hrasna don Antun Pavlović i tajnik don Ljuban. Bilo je nazočno oko

130 sudionika skupljenih s raznih strana rotimske župe i odseljenih u druga mjesta, osobito Puljići-Vidići i Stankovići, ukopnici u tome groblju.

Na kraju sv. Mise biskup je progovorio nekoliko riječi o groblju i o kapelici u Gizdavama:

1 - Srednjovjekovna nekropola ili groblje u dnu potkotašničkih njiva na mjestu Gizdave u knjigama je zabilježena, kao i manje skupine stećaka malo dalje od Puljića i Stankovića greblja, tek prije 15-ak godina. Središte ove nekropole od 50-ak nadgrobničkih spomenika, s vrlo malo prepoznatljivih ukrasa, bila je ranosrednjovjekovna crkva, čije baze stupovlja, prag, nadvratci i drugi građevni detalji stoje razbacani po okolnim ogradama. Jedini reljef koji je mogao biti stećak, dužine 130 cm, ili rustikalni ukras spomenute crkve jest figura molitelja ili moliteljice s karakterističnim podignutim rukama. Stari iz Potkotašnice govorili bi da je to slika ili lik svećenika koji je raširio ruke u znak pozdrava: "Gospodin s vama". Ta je figura jedinstvena po nekoliko elemenata:

- prvo, ova je ploča bila pobijena u tlu kao slične nadgrobne ploče, prije četrdesetak godina,

- drugo, izgrađena je od miljevine kao i neki drugi elementi građevine oko koje je nastala nekropola u Gizdavama,

- treće, uzdignute ruke, a noge koje završavaju s patrljcima u duhu su romaničke tradicije (oko 1000. do 1250. godine),

- četvrto, taj je lik sličan likovima iz 12. stoljeća na nekim drugim stranama,

- peto, najčešće se na ovakav način molitelja s raširenim rukama prikazuje Bogorodica koja se tijelom i dušom uzdiže u nebesku slavu, pa se tako i prikazuje u zapadnom kršćanstvu. Čini se da taj neobičan lik iz Gizdava prikazuje upravo temu Gospina uznesenja koje se slavi 15. kolovoza. Gospina glava ovijena je plaštem a ispod ruku plašt se spušta u naborima. Tako tumači dr. Miro Palameta, sveučilišni profesor u Mostaru, u članku "Rotimlja - ime i baština", objavljenu u monografiji *Od Hrguda do Huma*, koju je priredio Mirko Pažin-Lovrić, Mostar, 1999., str. 33-39.

Drago nam je da se u ovome mjestu još u davnom 11. ili 12. stoljeću, prije 900 godina, štovalo - i u crkvi i u liku - Uznesenje Blažene Djevice Marije koje je inače predloženo na obvezatno vjerovanje katolicima, tj. dogmatizirano tek 1950. godine, istaknuo je biskup.

2 - Groblje iz turskoga vremena. Predaja iz Potkotašnice kaže da je od Raguževe strane pod

Kotašnicu najprije došla oko 1860. godine Gadžuša, druga žena Ivana Raguža, brata Mate zvanog Džaja, za kojega ne znamo kada je preminuo. Ta je Gadžuša došla s dva sina, Markom i Jozom, i s dvije kćeri, na imanje age Velagića. Marko se oženio 1866. Cvijetom Perić s Trijebnja, Nikolinom sestrom. Markov brat Jozo oženio se Goluzušom koja je umrla u poodmakloj trudnoći zajedno s nerođenim djetetom, 1872. i u Gizdavama je pokopano oboje, a do godinu dana, 1873., preminuo je i Jozo, koji je kao posljednji iz rotimske Potkotašnice pokopan u gizdavskom groblju.

Prema istraživanju Mirka Pažina - Lovrića s Krajsela, koji živi u Mostaru, u groblje Gizdave pokapani su za turskoga vremena preminuli ne samo iz dijela Hodova i Rotimlje, nego i iz nekih udaljenijih mjesta, kao što su bili Puljići i Perići iz Vranjevića, Puljići s Gubavice i iz Hodbine. Bilo je vremena kada su kršćani morali biti pokapani na jednome mjestu "od Hrguda do Huma". A to potvrđuju i ostatci spomenika u groblju. U ovom groblju ima nekoliko vrijednih križeva - rađenih od tvrdoga kamena živca, vrlo lijepo ukrašeni malim križevima i drugim ukrasima, ali bez pisane teksta. Ovdje se nalaze - veli Mirko - dva križa dviju Pažinovih žena: prabake Mare, rođene 1812. i pokopane 1892. i babe Anice Pažin, rođene 1841., pokopane 1891. "Bio bih zahvalan Vama i župniku župe Rotimlja da se bar jednom godišnje održi sv. Misa u ovom groblju, a posebno bi mi bilo zadovoljstvo kada bi se groblje malo sredilo a možda i kapelica podigla", pisao je Mirko biskupu Ratku, 15. prosinca 2006. godine.

Danas se u ovo groblje u Gizdavama, i to sve tamo od 1895./96. kada je otvoreno groblje na Pobrđu u Rotimlji, pokapaju samo pokojnici iz plemena Puljića-Vidića i Stankovića iz hodovske Potkotašnice.

3. - Kapelica, pod vodstvom župnika don Damjana, a dobrovoljnim priložima vjernika koji su na bilo koji način povezani s ovim grobljem, već je dogotovljena. Župljani ukopnici u ovo groblje žele i dalje slaviti sv. Petra i Pavla, zaštitnike rotimske župe, a župnik može o svetkovini Svih Svetih ili o Dušnom danu slaviti sv. Misu za duše svih pokojnih u ovome groblju.

Kao uspomenu na današnji blagoslov ostaje u kapelici slika sv. Roka, a pokraj velikoga križa nalaze se umjetničke slike Presvetoga Srca Isusova i prečistoga Srca Marijina, koje je darovao Mato Njavro, zvani Barba, s Hrasna odnosno iz Zagreba.

Nakon sv. Mise zahvalio je župnik don Damjan i pozvao sve sudionike ovoga slavlja za malo podulji blagovaonički stol s oko stotinjak mjesta na obližnjoj njivi. Čuli su se i prigodni govori gradonačelnika Stjepana iz Stoca, prav-

nika Pere Puljića iz Čapljine i nekih drugih, kao i domaća pjesma.

Bilo bi hvalevrijedno kada bi se odseljenici iz onih mjesta našli s domaćima o Rokovdanu u Gizdavama svake godine!

IZVJEŠĆA S KRIZMANIČKIH SLAVLJA

SMRTI, GDJE JE TVOJ ŽALAC I POBJEDA?

Čitluk, 26. travnja 2014. - Čitluk je jedna od dvadesetak hercegovačkih župa u kojima se dijeli sakrament sv. krizme svake godine, i to prvoškolcima srednjih škola, još od davne Jubilarne 2000. godine. A ove ih je godine devedesetero - 47 muškaraca i 43 ženske - poučavao fra Miro Šego, župnik, zajedno s roditeljima i vjeroučiteljima.

Nakon otkucana sata i odzvonjena zvona u 10.00 sati procesija s krizmanicima i njihovim kumovima pošla je ispred župnoga stana oko crkve na glavni ulaz. Dotle se župni zbor oglasio uskrsnom pjesmom. Sve su klupe u crkvi Krista Kralja zauzete krizmanicima i njihovim kumovima i roditeljima. Na krizmanike su danas uprte ne samo ljudske oči, nego osobito prodorne oči Duha Svetoga, koji proniče i same dubine Božje.

Troje je krizmanika pred oltarom izrazilo pozdrav biskupu Ratku, s kojim je u koncelecijaciji, osim župnika, još i čitlučki dekan fra Dario Dodig, župnik čerinski, te dr. Stjepan Krasić, Čitlučanin, dominikovac, koji je došao iz Dubrovnika čestitati čak troma krizmanika iz svoje uže obitelji, i don Ante Komadina, ravnatelj Biskupijskoga caritasa koji je zamijenio don Ljubana, pratitelja bolesnika u Lurd. Jedna srednjoškolka u svome pozdravu govori da imaju mnoštvo pitanja na koja ne mogu odgovoriti. Moli da se za njih molimo da im pomognemo da neoštećena duha i bića izađu iz ove svoje burne dobi različitih pitanja u još burnijem svijetu i da postanu cjelovite osobe formirane snagom i darovima Duha mudrosti, razbora, znanja i savjeta, te jakosti, pobožnosti i strahopoštovanja.

Biskup u propovijedi zahvaljuje na krizmaničkom pozdravu i nadovezuje se na riječi srednjoškolke koja govori o životnim pitanjima. Evo vam

malo tih pitanja koja se postavljaju od početka čovječanstva i trajat će do kraja svijeta, i nijedan ih ljudski mozak nije uspio razriješiti, niti će:

Što je to smrt?

Odakle ona u svijetu života?

Čemu služi u ovom užasnu obliku?

Ima li itko da je učinkovito pobijedio smrt i u grob je pokopao?

Odakle milijuni smrti prije rođenja, još u krilu majčinu?

Zašto će milijuni mrtve novorođenčadi, koja su se tek pojavila na ovome svjetlu dana?

Zašto se 300 srednjoškolaca neki dan potopilo u Korejskom moru?

Kako to da umire majka od petero djece od kojih najstarije ide u prvi razred osnovne?

Čemu nestade ono četvero maturanata u sudaru auta sa zidom i s murvom u jutarnjim satima?

I svatko se od nas u svojoj obitelji jednom i više puta sučeljuje sa smrću svojih najbližih. Odatle ta bezumna prirodna strahota kojoj nikakva mudra Evolucija ne pokloni besmrtnosti, unatoč milijardama užeženih mozgova koji su namjerno i sustavno poduzeli sve prouke i radnje, terapije i lijekove, da se zaustavi ta nezaustavljiva poplava smrti? - Ništa!

Krizmanici, a i vaši kumovi i roditelji i svi slušatelji! Ima Jedan koji se podložio smrti, njime je ona tri dana "gospodovala", a onda je on nju Mrtav pobijedio nasmrt. On je nju pokopao u grob nad kojim stoji natpis: Ovdje počiva Smrt sa svom raspadljivošću svojom. Krist Gospodin, Sin Božji, zajedno s Ocem i Duhom Svetim: Životvorac i Gospodar života, on je pobijedio smrt i svima nama božanski obećao da ćemo i mi pobijediti tu svoju i opću strahotnu i sramotnu smrt i zadobiti

tjelesno uskrsnuće u Dan suda. On je već čudeno i otajstveno ustao iz groba, i snagom Božjom i snagom svojom, preobražen i proslavljen, jer u sebi ima razlog života, a nema razloga smrti. Zato je na primjeru tri dana groba pokazao svoju moć nad grobovima svih ljudi smrtnika i obećao život vječni svima onima koji se nađu na njegovoj strani uskrsne pobjede, kao što se već našla njegova prečista i vjerna Majka Marija;

ako čvrsto povjerujemo Njemu koji ima riječi života vječnoga;

ako se uzdamo u Njegove riječi koje su duh i život;

ako uz ljubimo bližnje svoje, pa i neprijatelje, kao sebe same;

ako se pokrstimo i povjerujemo u Njegovu milost i pomoć;

ako Njega kao krizmanici priznamo pred ljudima ovoga svijeta;

ako budemo svakodnevno strpljivo nosili svoj svakodnevni križ za Njim;

ako drugima oprostimo da bi se i nama Bog smilovao;

ako Njegovo Tijelo i Krv blagujemo za život vječni;

ako nas dopadne milost da izgubimo život svoj poradi Evanđelja i Krista;

ako se ne uzdamo u svoje smrtno tijelo nego u besmrtn život koji samo On daje.

U današnjem Evanđelju (Mk 16,9-15) čitamo kako je Magdalena javila Apostolima da je vidjela Gospodina, uskrsnula od mrtvih. Oni joj ne povjeroše. Onda se pojaviše dvojica koja su putovala "u selo" Emaus, vidjela ga i trkom se vrcnula u Jeruzalem i javila Apostolima da vidješe Gospodina, uskrsnula od mrtvih. Ali učenici ne povjeroše; dok se konačno nije ukazao Jedanae-

storici i umjesto jutarnjega pozdrava, On "prekori njihovu nevjeru i okorjelost srca, što ne povjero-vaše onima koji ga vidješe uskrsnula od mrtvih".

Nije se Uskrsli ukazao ni velikomu svećeniku Kajfi koji ga je po židovskom zakonu osudio na smrt; ni galilejskomu kralju Herodu koji ga je ismijao oblačeći ga u "bijelu haljinu" kao Krista kralja; ni Ponciju Pilatu koji ga je dao razapeti. Ukazao se samo onima koji su Njega poštovali i voljeli i u Njega vjerovali, i koje je Bog odredio da budu njegovi svjedoci.

Svjedoci! Eto to Bog i od nas danas traži i očekuje. Da budemo svjedoci Krista uskrsloga

koji od nas traži da idemo putem Božjim, a na vražjim;

da se ljudi drže Božjega zakona, a ne da smišljaju svoje bezakoničke zakone da ih nameću vjerničkoj većini!

Vi se, krizmanici, danas jasno, javno, sakramentalno obvezujete da ćete potvrditi i slijediti vjeru svojih roditelja, svojih pradjedova, vjeru kakvu Krist traži u današnjem Evanđelju. I tu vjeru prenositi drugima. Neka vam svima pomognu darovi Duha Svetoga koje sada primete!

Na kraju dvoje je krizmanika zahvalilo i biskupu poklonilo sliku Krista milosrdnoga.

Župniku su čestitali i susjedni župnici don Đuro Bender s Gradine i fra Marinko Šakota iz Međugorja.

Zahvalivši župniku na bratskom objedu biskup je naumio okrenuti u Dubrovnik na sv. Misu zakazanu za hrvatsku mladež, ali ga kiša i nevrijeme odvratilo te je zamolio generalnoga vikara don Željka Majića da uz brojne svećenike i mlade iz Hercegovine predstavlja Biskupski ordinarijat na velikom slavlju.

VJERA JE U SRCU, NE U PRSTU!

Čeljevo, 27. travnja 2014. - Župni zbor mladih pjevačica otpjevao sve kitice himna: "Dođi, Duše Presveti!" Sva tri crkvena zvona pozvala četrdesetero krizmanika iz Čeljeva i trideset i sedmero iz Dračeva. Svi zauzeli svoja mjesta u crkvenim klupama. Župnik don Blaž Ivanda pozvao dvoje krizmanika da u ime svojih vršnjaka izreknu svoju pozdravnu riječ krizmatelju Ratku, a potom župnik u ime svoga kolege iz Dračeva, don Vinca Raguža, i u ime svih župljana izrazio srdačnu

dobrodošlicu. Nedjelja kao i druge nedjelje, sveta Misa kao i druge svete Mise, ali ipak ova je posebna. Ne samo u Rimu, gdje papa Franjo kanonizira blaženoga papu Ivana XXIII. i blaženoga papu Ivana Pavla II., nego i u Čeljevu gdje se sve odvija svečano, a za onih sedamdeset i sedmero krizmanika, učenika i učenica osmoga razreda, i vjernički uzbudljivo jer primaju jednom u životu "pečat dara Duha Svetoga", zapravo sedam darova sakramenta svete potvrde. Eto to se zove sve-

čano i doživljava radosno u župnoj crkvi punoj vjernika.

Biskup zahvaljuje i poziva vjernike da pripreme svoja srca na raskajanost u ovoj Nedjelji Božanskoga milosrđa te da svi budemo dostojni ove svete Mise, a krizmanici dostojni i ove svete krizme!

Odlomak iz Djela apostolskih (2,42-47) čita jedna krizmanica a budni vjernici prate i pamte prepoznalice prave kršćanske zajednice:

- Nauk apostolski, uče kako im Apostoli tumače.
- Zajedništvo, drugarstvo, prijateljstvo, uz mnoštvo metoda a sve idu k jednomu cilju, spasenju.
- Lomljenje kruha, agapa, Euharistija, sv. Misa.
- Molitve, zajedničke, jedan predmoli drugi odgovaraju.
- Živjeli u strahopoštovanju: kao da je sav svijet župna crkva u kojoj vlada potpun mir i red.
- Apostoli čine čudesa i znamenja da pobude ljude na poštovanje Boga i njegova zakona.
- Imanja ljudi prodaju i utržak donose pred noge Apostolima na zajedničku korist.

Odlomak iz Prve Petrove (1,3-9) čita jedan krizmanik, a vjernici se pridružuju himnu sv. Petra koji blagoslivlje Boga i Oca Gospodina našega Isusa Krista zbog njegova "velikoga milosrđa", vrativši nam "životnu nadu" uskrsnućem Isusa od mrtvih.

Don Vinko čita odlomak iz Ivanova Evanđelja (20,19-31), gdje se sv. Toma apostol otima svim silama da ne povjeruje u Isusovo uskrsnuće, pa pričale mu to "žene neke od naših" ili drugi apostoli, osim ako se on osobno i fizički, okom i prstom ne uvjeri u identitet Isusovih rana, koje uostalom nije ni vidio na Kalvariji, jer je na vrijeme iz Getsemanija pobjegao; ali su mu drugi pričali i u to je sve bez problema povjerovao! Ali da je uskrsnuo, to – ne!

Toma, nevjero! kao da mu veli Uskrsli Gospodin. Vjeruješ u me Raspetoga, Ubijenoga i Poko-

panoga, a ne vjeruješ u me Uskrsloga!? Zar ima išta što je Bogu nemoguće?

A nevjerni se Toma prigiba do zemlje, pretvara se u vjernoga Tomu i izgovara glasovite riječi vjere: "Gospodin moj i Bog moj!"

A Isus reče i Tomi i nama: Blago onima koji ne vidjevši svojim očima, ali povjerovali svojim srcima. Oni su na pravome putu spasenja.

Svi smo pozvani da to doživimo i da drugima budemo svjedoci kao što su vama, krizmanici, vaši prvi svjedoci vaši roditelji, koji su vas donijeli na svijet i ne prenose vam samo svoje tjelesne kvalitete, nego vam u prvome redu žele prenijeti vjeru koju su sami primili da se i vi u njoj spasite.

Najprije su bili krizmani kandidati iz Čeljeva, a onda oni iz Dračeva.

Dvojica su župnika pričešćivala krizmanike i ostale vjernike, zajedno s don Tomislavom, a zbor pjevao euharistijske pjesme.

Na kraju sv. Mise, poslije župnih oglasa u kojima je župnik navijestio komemorativnu Misu za pokojnoga don Iliju Tomasa, koji je kao župnik poginuo 1. svibnja 1942. u Klepcima, i prije završna blagoslova biskup je stavio na raspolaganje sedamdeset i sedmeroma krizmanika i krizmanica svoju knjigu "Isus silan na riječi", u kojoj je opisano sedamdeset i sedam Isusovih prispodoba. Neka im bude na duhovno zdravlje! Poslije svetih obreda slikanje po skupinama kao spomen na ovaj svečan dan na Neretvi!

Župnik je u dvoru počastio pridošle svećenike čestitare: don Marka Kutlešu iz Gabele Polja, don Antu Đereka iz Gabele, don Dragu Beyandu iz Gorice-Struga, don Ivana Kordića iz Čapljine, don Ivana Bebeke s Domanovića. A vrijedni Martin poslužuje kao nezaređeni đakon! Vjernici su se razišli po kućama krizmanika, gdje će biti još više uzvanika. Bilo im na osobno zdravlje i na radosno obiteljsko slavlje!

TROSTRUKO CRKVENO SLAVLJE

Grljevići, 1. svibnja 2014. - Na svetkovinu sv. Josipa Radnika, nebeskoga zaštitnika župe Grljevići i naslovnika crkve u Ljubuškom dekanatu, već tradicionalno vjernički se obilježuje barem trostruko liturgijsko slavlje: Patrona župe, dijeljenje prve sv. Pričesti i sakramenta sv. potvrda.

Malobrojnu ali zahtjevnju grljevičku župu – u crkvama u dvjema podružnicama u Lipnu i Bo-

rajni svake se nedjelje, a nerijetko i radnim danima, slave sv. Mise s narodom - već godinama uspješno vodi i okuplja ovogodišnji zlatomisnik don Tomislav Majić. Rijetki su dani u liturgijskoj godini kada se sva župna zajednica cjelovito okupi u župnoj crkvi. No, slavlje nebeskoga Zaštitnika i slavlje sakramenata prve sv. Pričesti i potvrde jedan je od tih svečarskih dana. Crkva

i dvorana uz crkvu ispunjena je do posljednjega mjesta. Jednako i pred crkvom vjernici se tiskaju ispod natkrovlja kako bi se zaštitili od kiše, koja je pratila Euharistijsko slavlje, i pobožno sudjelovali u sv. Misi i djelidbi sakramenata. Od župne kuće svečana ulazna procesija na čelu s križem, besprijeckorno poredanim prvopričesnicima i krizmanicima, ministrantima i 16 svećenika. Mjesni biskup msgr. Ratko Perić, koji je u isti dan i sat slavio sv. Misu u župi sv. Josipa Radnika na Domanovićima u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji gdje je upriličena i krizma za 49 krizmanika te župe, delegirao je generalnoga vikara don Željka Majića da pođe u Grljeviće, predvodi misno slavlje i podijeli sakrament sv. potvrde pripremljenim kandidatima kojih je bilo jedanaest. Don Željko je na početku sv. Mise prenio pozdrave, čestitke, blagoslove i duhovnu blizinu sa župnikom don Tomislavom i cijelom vjerničkom zajednicom naglašavajući potrebu crkvene – biskupove delegacije za valjanost sakramenta potvrde. U procesiji zazive iz Litanija sv. Josipu svečano pjeva fra Ivan Kvesić iz Veljaka. Po ulasku u crkvu pjesmu preuzima župni zbor sastavljen od djece i mladih koji su skladnim pjevanjem dali poseban ton slavlju na čemu im je na kraju sv. Mise predvoditelj zahvalio i pozvao ih da tako bude svake nedjelje.

Prije samoga misnog slavlja recitacije i pozdravi. Najprije sva tri prvopričesnika u recitaciji izražavaju radost što će uskoro moći blagovati Tijelo Kristova s njegova svetoga Stola. Radost s njima dijeli i jedna mlađa djevojčica koja s nadom očekuje dan kada će i ona pristupiti Stolu Gospodnjemu, zatim majka prvopričesnika. Nakon nje, dvije krizmanice dolaze do ambona i oltara: jedna s tekstom pozdrava, a druga s buketom ruža; kite oltar i obećavaju da će svjetlo Uskrsloga koje je zasjalo u njihovim dušama na dan krštenja po Daru Duha Svetoga još žarče svijetliti, a obećanja koja su u njihovo ime roditelji na krštenju dali, oni će danas u svojoj dostatnoj svijesti i odgovornosti potvrditi i s milošću Božjom živjeti. Prije početka Misnoga slavlja sve je nazočne i predvoditelja pozdravio župnik don Tomislav.

U misna čitanja, pjesmu, molitvu vjernika i prinos darova župnik je nastojao uključiti što više

slavljenika, ne zaboravivši ni onih koji svake nedjelje s ljubavlju navješćuju Riječ Božju i poslušuju kod oltara.

Predvoditelj u propovijedi o sv. Josipu, mužu vjernom i pravednom, i skrbniku brižljivom i bogobojaznom, koji se u potpunosti Bogu predao i njegove pozive bez odlaganja izvršavao, hrabrio je vjerničku zajednicu da u nevoljama života ne malaksaju nego se Božjoj milosti po zagovoru nebeskoga zaštitnika utječu. Ako si na Božjemu putu, pa pritiskale te ne znam kakve nevolje i muke, nisi sam. Ime Josip na hebrejskom znači: Gospodin nadodaje! Krizmanicima je uprisutnio svijetli lik, svjedoka vjere Marka Milanovića, koji je u mladenačkoj dobi primio Darove Duha Svetoga, te samo tri godine kasnije, 1859. godine, u svojoj devetnaestoj godini, hrabro pred krvničkim mačem ispovjedio vjeru i svjedočki dovršio ovozemaljske dane te žrtvom života, vjerujemo, zavrijedio vječno spasenje. Molimo i čvrsto se nadamo da će Božjom milošću jednoga dana biti otvoren biskupijski proces i da će ga Sveti Otac uzdignuti na čast oltara. Duh Sveti, kojega je u sakramentu potvrde samo tri godine prije toga primio u punini njegovih darova, u njemu se očitovao: Ta niste vi koji govorite, nego Duh Sveti! On mu je dao i mudrosti i jakosti i straha Božjega baš kao što će i vama danas dati. Neka vam ovaj svijetli mladenački primjer bude putokaz na vašem životnom putu da rastete vjerom u mudrosti, razumu i savjetu, jakosti i znanju, pobožnosti i nadasve strahu Božjemu, tim darovima Duha Svetoga koje u sv. potvrdi danas preimate, po kojima ćete se životno ostvariti i jednoga dana, kada to bude Božja volja, poput svjedoka Marka i vi vječnu sreću uživati.

Prije završnog misnog slavlja zahvale, molitva radosti jedne krizmanice nebeskoj Majci Mariji – Kraljici neba, potom pjesma. A poslije blagoslova zajedničko fotografiranje te nastavak radosna raspoloženja u obiteljskom okružju. Župnik je sve svećenike koncelebrante ugostio u svome domu gdje se uz tjelesnu okrjepu nastavilo svećeničko zajedništvo

DVOSTRUKO CRKVENO SLAVLJE

Domanovići, 1. svibnja 2014. - Na svetkovanju sv. Josipa Radnika, nebeskoga zaštitnika župe Domanovići i naslovnika župne crkve od njezina osnutka 1969. godine, u Stolačkom dekanatu, sve od 2000. godine vjernički se svake godine obilježuje barem dvostruko liturgijsko slavlje: Patrona župe, sv. Josipa Radnika, i dijeljenje sakramenta sv. potvrda polaznicima osmoga razreda osnovne škole.

Raspored. Kandidati za sv. krizmu – njih četrdeset i devetero (jedno je iz Čapljine, podrijetlom iz Domanovića) - zajedno sa svojim kumovima zauzeli su crkvene klupe, a njihovi roditelji i svi ostali misari popunili ostale dijelove cijele crkve. Župni je zbor na koru, uvježban i raspjevan.

Pozdrav. Dvoje krizmanika pred oltarom pozdravljaju biskupa i cijelu zajednicu. Mole da im je podijele darovi Duha Svetoga za životnu borbu i uspjeh. Župni upravitelj don Ivan Bebek, osim krizmatelja biskupa Ratka, pozdravlja i sve koncelebrante župnike: don Rajka iz Stoca, don Damjana iz Rotimlje, don Marka s Aladinića, don Blaža iz Čeljeva, don Vinka iz Dračeva, don Antuna s Hrasna, don Nikolu s Bune, don Mladena iz Svetog Ivana iz Mostara...

Čitanja. Krizmanici čitaju misna biblijska čitanja, polako i razgovijetno. Đakon Ante s Aladinića navješćuje Evanđelje po Mateju (13,54-58), o "Drvodjeljinu sinu", kako se u narodu govorilo. Nije mu bio tjelesni sin, ali mu je bio poslušan kao sin.

Propovijed. Biskup najprije čestita svetkovanju sv. Josipa i moli njegov zagovor za sve obitelji u župi i u cijeloj biskupiji. Govori kako je Bog stvorio naše tijelo sa svom njegovom strukturom, kakvo primamo od roditelja. Tako smo uvelike i "slika i prilika" svojih roditelja. A onda stvorio nam je i dušu s mogućnostima koje se mogu razviti ili začahuriti. Po toj smo duši i njezinim sposobnostima razuma i slobodne volje "slika i prilika" Božja. Svatko ima neke sposobnosti koje su istaknutije od drugih. Netko je sklon drvodjelstvu, kao Josip, netko matematici, netko jezicima, netko ovom ili onomu športu i gimnastici. Sav je naš organizam stvoren za rad. Samo se po radu razvijamo i u duhu rastemo. Josip je iskoristio sposobnosti koje mu je Bog dao i stavio ih

u službu Svete Obitelji kojoj je bio vidljiva glava po odredbi Božjoj. Osobito se odlikovao u pravednosti i u bogobožnosti. Pravedan je onaj čovjek koji tako djeluje da svakomu dijeli i pripada njegovo vlastito: Bogu Božje, caru carevo, odnosno ocu očevo, i čast i vlast, a majci majčino, i čast i vlast; župniku župnikovo, krizmaniku krizmanikovo. A bogobožan je onaj čovjek koji se Boga boji da ga ne uvrijedi bilo kojim grijehom i prijestupom njegovih zapovijedi. Josip je bio bogobožan u najvišem mogućem stupnju. A kada imaš bogobožnosti, onda imaš i mudrosti, i razboritosti, i svih sedam darova Duha Božjega, protumačio je i potaknuo biskup i krizmanike i sve vjernike na radinost prema sposobnostima, fizičkim i duševnim.

Krizma. Sakrament sv. potvrde dijeli se bez pjesme. Samo se čuju riječi krizmatelja i krizmanika. Svatko u tihoj molitvi, roditelji su osobito pozvani da se mole za svoju djecu kada čuju njihova imena prigodom proziva, a i biskup ih na to potiče.

Molitvu vjernika čitaju krizmanice koje su se javile. Krizmanike pričešćuju prijašnji dekan don Rajko i sadašnji don Vinko. A na kraju zahvalu izriču predstavnici današnjih svećara.

Zahvala krizmanika: "Poštovani oče Biskupe, hvala vam što se položili ruke na nas i udijelili nam pečat Duha Svetoga sa svih sedam njegovih darova. Dragi očevi i majke i svi vjernici naše župe! Izričem vam riječi zahvalnosti u ime svih nas krizmanika iz župe Domanovići. Hvala našim roditeljima i svoj rodbini za svu ljubav i žrtvu koju su pokazali za naše dobro do sada u našem životu i pred Bogom i pred ljudima. Hvala svim vjernicima koji su molitvom pratili ovo naše krizmaničko slavlje..."

Krizmanica: "Hvala don Ivanu koji nas je učio. Primivši sedam darova Duha Svetoga, postali smo sastavni dio odraslih kršćana, punoljetnih crkvenih vjernika. Hvala svima koji se pripremili ovo današnje slavlje da možemo biti njegovi sudionici i ovdje u crkvi i poslije u dvorištu naše crkve..."

Čašćenje. Župni je upravitelj počastio braću svećeniku u župnom dvoru, kamo su došli i predstavnici općinske vlasti iz Čapljine čestitati i župniku i krizmanicima.

PREKO TRISTA KRIZMANIKA

Široki Brijeg, 4. svibnja 2014. - Procesijom iz sakristije kroz klaustar samostana te preko prostrana dvorišta i pokraj brojnih vjernika koji nisu mogli stati u crkvu, u Ime Presvetoga Trojstva, Oca i Sina i Duha Svetoga i s pozdravom upućenim nebeskoj Majci na nebo uznesenoj – Velikoj Gospi, naslovnici širokobriješke crkve i zaštitnici župe, otpočelo je veliko crkveno slavlje na Širokom Brijegu na 3. Vazmenu nedjelju. Tmurni oblaci koji su se nadvili nad Širokim Brijegom savjetovali su da se sve slavlje obavi u crkvi. Polaznici prvih razreda širokobriješke gimnazije i drugih strukovnih škola, kao i oni koji su zbog nedostatka željenih smjerova u ovom srednjoškolskom centru pošli u druga mjesta, pripremljeni su za primanje sakramenta sv. potvrde. Sve njih kao i šestero kandidata iz župe Crnač i šesnaestero iz župe Mostarski Gradac pripremali su širokobriješki svećenici – franjevci. Bila je tu i jedna djevojka iz župe Grude. Ostaje vjernička nada da će i u ovim župama zavladati potpuna katolička crkvenost pa će se i u njima moći organizirati crkveno slavlje valjane podjele sakramenta potvrde, kao i drugih sakramenata i crkvenih slavlja.

Na početku sv. Mise biskupa Ratka Perića, svećenike, roditelje, kumove i sve nazočne vjernike u ime krizmanika pozdravila je jedna krizmanica izrazivši radost što su odgajani u kršćanskom duhu i što će darove toga Duha i po sakramentu potvrde sada i oni moći bolje proživljavati i svjedočiti. Nakon nje riječ je pozdrava uputio župnik i dekan fra Stipe Biško. Slavlje je skladnim pjevanjem pratio veliki širokobriješki mješoviti zbor pod ravnanjem s. Mire Majić. Da sve u crkvi bude u bezprigovornu redu, i u slavlju sv. Mise i u primanju sakramenta sv. potvrde, brinuli su se vjeroučitelji i župni vikari fra Željko Barbarić i fra Mario Ostojić dok je u konceleciji s biskupom uza župnika fra Stipu bio i gvardijan fra Tomislav Puljić, župni vikari: fra Dane Karačić i fra Tomislav Jelić te generalni vikar don Željko Majić kojega je biskup ovlastio da zajedno s njime bude djelitelj sakramenta potvrde. Ceremonijama je ravnao don Tomislav Ljuban, biskupov tajnik, a misna čitanja kao i molitve vjernika pripale su samim krizmanicima.

U uvodnim mislima u sv. Misu i krizmu biskup je kandidatima potvrde i svima okupljeni-

ma progovorio o važnosti i sadržaju sakramenata potvrde, osobito u odnosu na krštenje, o potrebi odraslosti u dobi i razumijevanju kako bi se u dostatnoj svijesti moglo s milošću surađivati, pozivajući krizmanike i sve nazočne na odricanje od sotone i na ispovijed vjere naglašavajući snagu Duha Svetoga u vjerničkom životu kao i potrebu svakodnevnih molitvi da se svladaju kušnje i odbiju sve vrste napasti.

U propovijedi biskup je govorio o ljudskoj savjesti kao nepotkupljivu glasu Božjemu u čovjekovu srcu; sposobnosti koju valja njegovati po pravilima objavljene biblijske riječi, posebno Kristova evanđelja. "Savjest je poput pravilne vožnje: ako ih se držiš idući prema Božjemu cilju, ne ćeš lutati šumama i gorama svojih sedam glavnih grijeha. Ako ne ispunjavaš svoje vjerske i građanske obveze, vidjet ćeš koliko si nečovjek. I drugi će ti dokazivati, pogotovo policija, sudovi i zatvori." Pa i Isusovi učenici, "dvojica braće", koji su razočarani i beznadni putovali iz Jeruzalema u Emaus onoga dana, kao što smo pročitali u Evanđelju (Lk 24,13-35), kada su se otkinuli "od Mojsija i svih Proroka", samo im je preostalo lutanje religiozno-društveno-političkim bespućima. Nakon što im je uskrsli Gospodin rastumačio i vratio im savjest na pravo mjesto, pretvorili su se u radosne glasnike novoga Evanđelja, uskrsnoga, koje ne vara. Pozvao je krizmanike i sve vjernike da vjerno slijede dobro odgojenu kršćansku savjest!

Prije završnoga misnog blagoslova zahvalu biskupu, svećenicima, roditeljima i svima koji su im pomogli na putu ljudskoga i vjerničkoga rasta izrekla je jedna krizmanica, a župnik fra Stipe zahvalio je biskupu na dolasku, molitvama i poticajnim riječima.

Nakon blagoslova slikanje po skupinama pred oltarom te svećeničko zajedništvo u samostanskoj blagovaonici kamo su se priključila i ostala braća iz samostana. Prije povratka u Mostar biskup je pozdravio osoblje u službi crkve i samostana, sestre i gospođe, majke franjevačkih kandidata. Biskup s pratnjom nije mimoišao ni samostana sestara franjevaka u gradu, u ulici Braće Šimića, gdje se nakon pohoda Presvetomu u samostanskoj kapelici zadržao u razgovoru sa sestrama i ostavio im malo duhovnoga štiva.

NE UVODITI ZLIH OBIČAJA!

Kočerin, 10. svibnja 2014. - Spomendan blaženoga Ivana Merza. Zakazana sv. Misa s krizmom u Kočerinu, u Posuškom dekanatu. Župnik je fra Mario Knezović, a kapelan mu je fra Goran Ćorluka. U župi pomažu i tri sestre franjevke.

U Kočerinu je ove školske godine vjeronaučno pripremano 118 kandidata za sv. krizmu: iz osmoga osnovne 67 i iz prvoga srednje 51, tj. 17 učenika razlike među razredima.

Procesija s krizmanicima i krizmanicama i njihovim kumovima pošla je s donje strane župne crkve sv. Petra i Pavla na glavni ulaz. Prostrana crkva puna vjernika. Kor također. Pomlađeni župni zbor intonira pjesmu. Pred oltarom jedan krizmanik u ime svih kandidata pozdravlja biskupa Ratka. Govori odgovorno i obećajno: svi žele rasti u pravoj vjeri, u svjedočenju svoje katoličke vjere u ovom izazovnom vremenu i svijetu. Uzor im je mladi Ivan Merz, blaženik od 2003. godine. Djevojka pruža cvijeće, izraz mladosti i svježine, koje se stavlja na oltar. Župnik u ime župe izražava biskupu dobrodošlicu. Iznosi radosne strane dinamične i žive župe, iz koje su i tri duhovna zvanja. Jedan je sjemeništarač iz Visokoga među krizmanicima. Ali napominje i one negativne: nekada su u Kočerinu služila četiri fratra, danas dva. Ima sela koja izumiru. Crne Lokve imaju ove godine svoga krizmanika. I Bog zna kada će doći sljedeći. Za sada se ne vidi na pomolu.

Biskup pozdravlja župnika i koncelebrante, i trajnoga đakona Stanka koji služi u Zagrebu. I sve krizmanike i njihove roditelje i kumove i sve misare. I zahvaljuje Bogu za duhovna zvanja. Čitanja i molitve vjernika povjerene su krizmanicima.

U propovijedi biskup ističe tri primjera Isusovih učenika, koje je lako i pratiti i zapamtiti:

Juda apostol – izdao Isusa. Biskup, na temelju Evanđelja dana (Iv 6,60-69), govori najprije o Isusovu učeniku Judi, koji je proigrao Isusovo povjerenje. Gospodin je Judi ponudio ne samo apostolsku katedru, nego i novčarku i ekonomsku brigu za putujuću zajednicu kao i za siromahе, kojih je uvijek bilo. Juda je zdušno prihvatio apostolski izbor, priključio se Isusovoj družbi i sa zahvalnošću preuzeo novu odgovornu službu. Jest opasno, ali je i časno. Iz evanđeoskih prikaza pozorniji čitatelj primjećuje da se Juda pomalo osjećao po strani: Judejac među Galilejcima. On će se tijekom vremena posve udaljiti iz zajednice najprije duhom pa onda i tijelom. Pokazao se i

kao lažac i kao kradljivac. I konačno kao izdajnik. Isus je izabrao Judu da ga spasi i da s pomoću njega spašava i druge. Ali on nije htio ni jedno ni drugo. Do te će mjere pasti da će Isus jednom zgodom reći – u današnjem Evanđelju - ciljajući na nj: ima ih među vama koji nemaju vjere! Štoviše, reći će da ima među njima jedan izdajnik, koji je prodao svoju ljudsku dušu đavlu.

- Vi ste, krizmanici, svi pozvani da se spasite i da pomognete spasenju i drugih. Ali hoćete li vi ići za spasenjem i surađivati s Božjim zapovijedima, to je vaša slobodna volja i odluka. Hoćete li vi svi, ili neki, nakon primanja ovoga predivnog sakramenta sv. krizme u kojem vam se daje sedam najljepših darova – od mudrosti do bogobojznosti – poći večeras u disko klub, kako sam čuo od nekih ovdje da se spremate, hoćete li večeras svih sedam darova - bisera staviti pod noge i izdajnički ih gaziti, hoćete li se opiti do bezumlja, ili se pretvoriti u besramnike i besramnice u mislima, riječima i djelima, to je vaša odluka i odluka vaših roditelja koji vam to kao maloljetnicima dopuštaju. I još neki takvo nešto i opravdavaju: "Što ćeš? – Mlado, ludo!" Dobro, razumijem: mlado. Ali odakle te smatra i ludim i ništa ne poduzima da te odvрати od te ludosti i javnoga grijeha? Kao da misle da ima dana u godini kada imate pravo grijehiti, i to na sam dan primanja darova Duha Svetoga! To je izravan grijeh protiv Duha Božjega! Od kada je uveden taj zao običaj među vama? Želite li biti kao Juda otpadnik, koji je s Isusom drugovao i onda ga bestidno izdao i sam završio na najgori mogući način?

Petar apostol – odrekao se Isusa. Iako je izrazio velik čin vjere u Gospodina, čuo i primio Isusovo obećanje o Crkvi, hvalio se na Posljednjoj večeri da se ne će sablazniti nad Isusom, otkinuo uho Malhu stražaru u Getsemanskom vrtu da "obrani" Isusa, ipak mu se dogodilo da je u svojoj samodostatnosti i preuzetnosti pokleknuo, pao, odrekao se Isusa, tri puta izjavio pred sluškinjama na Kajfinu dvorištu da ne pozna "toga čovjeka"! Kada ga je pijevac probudio iz njegovoga grijeha, gorko je zaplakao. I plakao je cijeloga života, pogotovo kad bi čuo kukurikanje! Isus mu je zbog tolika kajanja oprostio grijeh i očitovao mu svoje milosrđe.

- Može se i svakomu od nas, krizmanici, dogoditi da padne. Jedno je da se dogodi, a drugo je da se danima priprema kako će grijehiti i da svjesno, namjerno i hotimično srlja u grijehе, i to

na dan sv. krizme! Hoćemo li svojim namjernim griješenjem i takvim svojim navodnim kajanjem zaslužiti milostivi pogled Isusov?

Ivan apostol – kojega je Isus ljubio. Od početka do svršetka bio je vjeran učenik. Eto ga i u Maslinskom vrtu, gdje se Isus krvavim znojem znojio, i u Kajfinu dvoru, gdje je Isus bio osuđen na smrt po židovskom zakonu, i u Pilatovu predvorju, gdje je Isus bio bičevan i osuđen na smrt na križu, i na Kalvariji, gdje je Isus visio šest sati na križu (Mk 15,25.34). Njemu je Isus predao svoju majku. Kakve časti i radosti!

- Kojega biste vi, krizmanici, Isusova učenika željeli slijediti? Među vama ima barem dvadeset Ivana, muških i ženskih, i kao da opet želite sto-

pama učenika izdajnika! Budi Ivan! Vjeran do kraja. Isusov prijatelj. Gospin sin.

Krizmanici su bili pozorni, što se moglo vidjeti i prigodom krizme kada je biskup tu i tamo pokojega znao upitati poneku misao o trojici spomenutih Isusovih učenika. I kakvi bi trebali biti kao svjedoci vjere.

Krizma je tekla uredno i mirno. Župnik je čitao imena, đakon je držao ulje i mikrofon pred krizmanicima, kapelan je bio odgovoran za pristup primanju svetoga sakramenta, u skladnosti i pobožnosti. Na kraju zajednička slika pred crkvom.

Župnik je u župnoj kući počastio biskupa, i svećenike koji su došli čestitati župniku i cijeloj župi.

DRŽATI SE UZORA BLAŽENOGA MERZA!

Kruševo, 10. svibnja 2014. - U 16.00 sati, u dogovoru s don Ljubom Planinićem, župnikom u Kruševu, u Čitlukom dekanatu, u obnovljenoj župnoj crkvi sv. Ilije proroka pod sv. Misom podijeljen je sakrament sv. krizme učenicima osmoga razreda i polaznicima prvoga razreda srednje škole, kojih je bilo 35 na broju. Predstavnici krizmanika izrazili su svoje pozdrave, a potom župnik dobrodošlicu biskupu Ratku u ime cijele župe.

Biskup je u propovijedi krizmanicima posvjesticivao značenje i smisao sakramenta sv. krizme ili potvrde u usporedbi sa sakramentom krštenja koji su krizmanici primili kao djeca, i to snagom vjere svojih roditelja. U oba sakramentalna obreda ponavlja se ime primatelja sakramenta. U oba se sakramenta vrši čin odreknuća od đavolskoga utjecaja: u krštenju djece to roditelji čine u njihovo ime, a ovdje krizmanici sami odgovaraju, kao što se također ispovijeda vjera u osobe i djelovanje Presvetoga Trojstva. Dok se na krštenje dolazi s iskonskim grijehom od kojega se dijete milošću Božjom oslobađa, na sv. krizmu dolazi se nakon čestito obavljene sv. ispovijedi. Biskup je napose stavio pred oči krizmanika blaženoga Ivana Merza, koji je bio odličan učenik i koji je još od gi-

mnazijskih dana vodio svoj duhovni dnevnik. Taj je dnevnik bio glavni svjedok njegove duše, vjere, pouzdanja u Boga, njegovih misli, osjećaja, molitava, u njegovu procesu za beatifikaciju. Napisao je preko 900 stranica teksta osvrta, komentara, kritike, prikaza raznih pročitanih knjiga, vide-nih filmova, susreta. Iz svega je vidljiva njegova uzorna vjernost Bogu i Crkvi kao i pobožnost u liturgijskom životu slave, hvale i zahvale Bogu Stvoritelju i Spasitelju. Krizmatelj je zamolio krizmanike da se u svome životu drže Merčeva primjera te da ne dopuste da darovi Duha Svetoga, koje danas primaju, oslabe i zamru, nego da s njima surađuju u intelektualnom i moralnom pogledu, na dobro samih sebe, kao i na dobro cijele zajednice i društva.

Župnik je na kraju zahvalo svima koji su pridonijeli za pripremu krizmanika i za uspješnost ove svečanosti. A pozdravio je i počastio, osim biskupa i njegova tajnika vlč. Ljubana, također dekana čitlučkoga fra Darija Dodiga i susjedne župnike don Jakova Renića iz Pologa, don Đuru Bendera s Gradine i don Ivana Turudića s Ploča-Tepčića.

PRIJANJATI UZ CRKVENI NAUK O GOSPI!

Međugorje, 17. svibnja 2014. - U župi Međugorje svake se godine održava slavlje sv. krizme polaznicima osmoga razreda osnovne škole, jer obično ima oko 80 kandidata. Ove godine točno 79. U subotu, 17. svibnja, sveta je krizma zakazana u 10.00 sati.

Procesija polazi ispred crkve koja se ispunjava krizmanicima na jednoj strani, a njihovim kumovima na drugoj. Roditelji i ostali vjernici sa strane, ili ostaju pred župnom crkvom sv. Jakova Starijega. Na koru pjevači intoniraju "Dođi, Duše Presveti!" Nekoliko je svećenika u koncelecijaciji, među kojima župnik fra Marinko Šakota i dekan čitlučki fra Dario Dodig. U crkvi primjeren red. Pripravnici, koje je vjeronaučno spremio fra Ivan Landeka, mlađi, dobro pripremljeni i prije dva tjedna od povjerenika provjereni.

Dvoje krizmanika u ime svih vršnjaka izražavaju pozdrav biskupu Ratku i mole da im podijeli sakrament sv. krizme. Svježe cvijeće koje uručuju najbolje je staviti na oltar!

Dobrodošlicu biskupu, svećenicima i svima u crkvi upućuje župnik fra Marinko.

Biskup iskazuje slavu i hvalu Presvetomu Trojstvu. I čast Blaženoj Djevici Mariji, Isusovoj Majci, koja je najbliža od nas ljudi Božanskomu Trojstvu. Kao što sv. Pavao u Poslanici Galaćanima kaže: "Ne varajte se: Bog se ne da izrugivati! Što tko sije, to će i žeti" (6,7), slično se može reći: Ne igrajte se Gospinih navodnih "poruka" i "ukazanja", onih privatnih! Držite se javnih Božjih istina o Gospi i obvezatna crkvenog nauka! Čast i sv. Jakovu, naslovniku crkve i zaštitniku župe!

Biskup je pozdravio župnika i njegove pastoralne suradnike, sve koncelebrante, krizmanike i sve misare.

Krizmanici savjesno obavljaju svoja zaduženja: čitanja i molitve vjernika. Na primanje sakramenta sv. krizme dolaze u pobožnosti i tišini, samo se čuju riječi biskupove i krizmanikove. Jednako tako u sabranosti dolaze i na sv. pričest.

BISKUPOVA HOMILIJA

Isus: "Tko vidi mene, vidi i Oca"

Braćo i sestre, dragi krizmanici!

Pročitali smo evanđeoski odlomak (Iv 14,7-14) o Bogu Ocu koji se na vidljiv način ukazuje u Isusovu govoru i tvorbu, kako to sam Krist tumači u odgovoru Filipu: Tko vidi Sina vidljivoga, vidi i Oca nevidljivoga. Ta nas Isusova istina i izreka istodobno začuđuje i zadivljuje. Začuđuje, jer na prvi pogled udara protiv svega tadašnjega grčko-filozofskog duha, koji je uvijek smatrao da je Bog nepristupačan, da se nikako ne može vidjeti; a isto tako i protiv židovsko-religioznoga duha, koji je naučavao da je i najizabraniji među ljudima, Mojsije, mogao vidjeti Boga u njegovoj objavljenosti slavi samo "s leđa", a "s lica" se nije mogao vidjeti (Izl 33,23). Sada najednom Isus govori - i to nas zadivljuje - da je zapravo sve jednostavno da ne može biti jednostavnije. Svi, naime, vide Sina koji je u tijelu sa svim ljudskim obilježjima i potrebama: hrane i pića, rada i odmora, razgovo-

ra i prijateljstva. Ako je to tako - a jest jer to Isus kaže - onda zaključujemo na više važnih istina u našem kršćanskom životu:

Prvo: **Obitelj.** Bog je ušao u običnu ljudsku kuću. Boga je životno ugodila redovita ljudska obitelj Marije i Josipa. Marija kao prava tjelesna majka, a Josip kao pravi duhovni, a ne tjelesni, otac - udomili su Sina Svevišnjega. Zato tko vidi toga Sina zemaljskoga, vidi i njegova Oca nebeskoga. On je Odslik, Odraz, Odsjaj Očev. Sin je rođen kao što smo i mi rođeni. On je bio malen kao što smo i mi bili maleni. Ljudi su očekivali Mesiju koji dolazi kao slavni Kralj, a ispred njega trube jerihonske koje ruše i bedeme babilonske! Ništa od toga! Ispred našega novorođenoga Kralja skakutali su i pijukali dvorišni vrapci a sve blago betlehemske Dječčiče bijaše u suzi i u zagrljaju janjeta u štali. Isus je svojim rođenjem posvetio ljudsko rođenje, svojim djetinjstvom blagoslovio svako djetinjstvo, a svojim ulaskom u obitelj po-

častio svaku obitelj. Na nama je da se toga nikada ne zaboravimo, nego da na tome uvijek budemo zahvalni.

- Krizmanici, mi smo nakon rođenja kršteni u ime Presvetoga Trojstva. Imamo vlastito ime i neizbrisiv krsni biljeg da pripadamo Bogu kao njegovo vlasništvo i dušom i tijelom, i prošlošću i sadašnjošću i budućnošću. Mi smo po vjeri u kući Oca vječnoga i Sina njegova i Duha Svetoga. Iako ga danas tjelesnim očima ne vidimo, mi ga ipak po njegovim zapovijedima i darovima u svojoj vjeri doživljavamo.

Drugo: Rad. Utjelovljenomu Sinu Božjemu nije bilo iz poniženja obavljati svaki pošten ljudski posao. Do pranja nogu apostolima. On je bio radnik, tesar, drvodjelja u Nazaretu. On razumije sve naše poslove: i kada je čovjek zadovoljan svojom plaćom, i kada mjesecima nema svoje zaslužene plaće, i kada je otpušten s posla nakon trideset godina radnoga staža. U Starome Zavjetu rad je prikazan kao prokletstvo: "U znoju svoga lica kruh svoj ćeš jesti" (Post 3,19). U Novome Zavjetu po rukama Isusa Radnika ljudski je rad blagoslovljen i zato povezan s vanjskom nagradom i s unutarnjom radošću.

- Krizmanici, to je i nama svima poruka da svoj kruh svagdanji pošteno zarađujemo, da živimo u evanđeoskom duhu i istini, u Kristovoj istini i ljubavi, a ne da se tjelesno i materijalno bogatimo, a najmanje na račun i na štetu drugoga!

Treće: Kušnje. Zna Bog što su naše životne kušnje. Nije Isusov život u Nazaretu, a ni u nastupu među narodom bio bezbrižje, idila, nego borba za kruh svagdanji, borba povezana sa životnom kušnjom, čak i s napastovanjem od Sotone, koje se sustavno očitovale u Judejskoj pustinji u početku Isusova javnog djelovanja. Tada je Gospodin osobno pobijedio Sotonu, oca laži i njegove vraske zasjede. Na prvo je mjesto stavio riječi Božje, a tek onda potrebu kruha; apsolutno klanjanje Bogu, a potpuno izbjegavanje idola i lažnih božanstava; isticanje Božje slave, a ne traženje ljudske prazne popularnosti. Na sva napastovanja Zloga Gospodin je odgovorio svojim odlučnim božanskim "Vade, Sātana! - Odlazi, Sotono!" (Mt 4,10).

- Krizmanici, vi ćete danas na osobit način potvrditi što su vaši roditelji na vašem krštenju u vaše ime obećali, tj. odlučno, svjesno i slobodno reći da se odričete đavla i njegove varave zavodljivosti, njegova lažna sjaja i obećanja, a prijanjate vjerom uz Boga Stvoritelja, Boga Spasitelja i Boga

Posvetitelja, koji je isti Bog u Trima Božanskim Osobama Ocu, Sinu i Duhu Svetomu.

Četvrto: Ljubav. U Isusovu životu vidimo Boga koji ljubi nas ljude darom kruha i oproštenja, blagoslova i mira. Mi u Isusu doživljavamo Boga koji se živo, životno i providnosno brine za nas, koji osjeća za nas i s nama, koji ljubi ljude želeći sve dovesti do spoznanja istine i vječnoga spasenja. Isus nam je pokazao primjer i pouku kako se brinuti za Kraljevstvo Božje, a ostalo će se dodati; kako misliti više na drugoga nego na sebe, jer ćemo mi ljudi biti suđeni i spašeni ne po sebeljublju, nego po čovjekoljublju.

- Krizmanici, vi danas u sakramentu sv. krizme svjesno primete darove Duha Božjega: životnu mudrost, stalnu razboritost, spasonosno znanje, sposobnost primanja i davanja pravoga savjeta, moralnu jakost, plodonosnu pobožnost i u svemu bogobojaznost. Što budete više s tim darovima surađivali, to ćete biti više ne samo dobri vjernici nego i pravi Isusovi svjedoci.

Peto: Patnja. Otkako je u ljudski život ušla ljubav, ušla je i njezina pratiteljica patnja. U Isusu vidimo Boga na križu. Mi ljudi lakše, doduše, zamisljamo Boga koji zlikovce kažnjava. Ali da je Božji Sin izabrao križ i da se dao pribiti na križ za nas grješnike, to nema nigdje ni u kakvoj religiji na svijetu. Njegovo čudesno začecje, njegovo kalvarijsko raspeće i njegovo slavno uskrsnuće postoji samo u našoj kršćanskoj vjeri kao temeljna istina i put našega vječnog spasenja.

- Krizmanici, Isus je danas u Evanđelju izrekao i jedno veliko Obećanje: "Što god zaištete u moje Ime, učinit ću". To je rekao dva puta (Iv 14,13.14). Ne kaže Isus da će uslišiti svaku našu molbenicu, nego samo onu koju mu upućujemo u njegovo ime. Zato kada se Bogu moliš, upitaj se možeš li izraziti tu prošnju u ime Isusovo. Odobrava li Isus to što moliš? Je li to pristojno i pošteno? Sviđa li se to Isusu ili ne sviđa?

Ako ti moliš Isusa da se nekomu osvetiš, tu ti Isus ne će pomoći, jer ti je to grijeh. A on grijeha nikomu ne potpisuje.

Ako ti moliš da neku drugu ekipu u nogometu ili u tenisu pobijediš, tu te Isus ne će slušati, jer on bolje zna tko je njemu bliži, tko se njegovih zapovijedi drži i komu će više duhovno koristiti takav prolazni uspjeh. On jednako odgaja i jednu i drugu momčad u njihovu nadmetanju i u njihovu međupoštovanju.

Ali ako ti moliš Isusa da ostvariš duhovno zvanje koje osjećaš, da on pozove u sjemenište ili u

samostan one koje je on odabrao, tu očekuj da će te uslišati, jer pogađaš i njegovu i Očevu volju.

Zaključak. Kada molimo, uvijek se pitajmo: je li naša prošnja razumna, časna i dostojna te stoga moguća? Ili je puna želje za isticanjem sebe, odnosno puna težnje za zaboravljanjem ili poniženjem drugoga? Najuslišanija je molitva onoga koji moli: Bože, pripravi me da prihvatim tvoju

volju kako god meni u životu bilo, jer što god od tebe dolazilo, za moje je trajno dobro! Kada tako moliš, ti se moliš u ime Isusovo! Tko poštuje i voli Isusa, Pastira Dobroga, Srca milosrdnoga, Suca pravednoga, kojemu ništa nije nemoguće, taj doživljava i Oca ljubavi, milosrđa i spasenja; voliš i Duha Svetoga, razveselitelja ljudi s pomoću božanskih plodova i darova!

KRIZMA JE POTVRDA KRŠTENJA!

Humac, 18. svibnja 2014. - U humačkoj župi sv. Ante Padovanskoga proslavljena je sv. krizma koju je u župnoj crkvi pod sv. Misom podijelio biskup Ratko Perić iz Mostara na Petu vazmenu nedjelju, 18. svibnja. Bilo je 216 kandidata iz župe. Čak su četvorica vjeroučitelja pripremala polaznike prvoga razreda raznih srednjih škola za sv. potvrdu: župnik fra Ivan Boras i trojica župnih vikara - fra Velimir Mandić, fra Slaven Brekalo i fra Nikola Rosančić.

Duga procesija već se počela formirati oko 9.30 pred crkvom. Župni zbor pjeva uskrсну pjesmu: "Zemlja uzdrhta...". Jedan krizmanik pozdravlja krizmatelja i govori između ostaloga biskupu: "Od Vas očekujemo i riječi pouke kako biti sveti. Kako svjedočiti u svijetu pripadnost Kristu u okrilju Katoličke Crkve i kako biti dobri ljudi. Neka ovaj pozdrav bude izraz i naše molitve za Vas, oče biskupe, jer znamo koliko je molitva potrebna".

Sedmero krizmanika poredano pred oltarom na razglasu opisuje sedam darova Duha Svetoga. Mudrost osposobljuje primatelja da u životu razlikuje "važno od nevažnoga", bitno od nebitnoga. Razum se od Duha Svetoga prosi da nas prosvijetli "da volimo ono što vjerujemo i sve jasnije razumijemo ono u što vjerujemo". Znanje "mijenja ovozemaljski duh" na moralno dobro. Savjet pomaže čovjeku u oblikovanju njegova osobnog mišljenja i u donošenju osobne odluke". Jakost "uklanja naše slabosti", jača "našu volju". Pobožnost osigurava Duhovu blizinu i osposobljuje moliti se s pouzdanjem. Strah Božji daje krizmaniku doživjeti "duboko poštovanje prema Bogu i veliko predanje u njegovu beskonačnu dobrotu".

Župnik fra Ivan pozdravlja u ime župe i otvoreno ističe da povjereni mu "puk nije bez mane i nedostataka, ali uz negativne izazove što ih donosi moderno vrijeme, ovaj je narod ostao vjeran svomu Bogu, svojoj Crkvi: jednoj, svetoj, katolič-

koj i apostolskoj!" Dokaz je tomu i redovito primanje svetih sakramenata.

Prvo je čitanje uzeto iz Djela apostolskih (6,1-7), gdje sv. Luka prikazuje apostolsko polaganje ruku na izabrane učenike, koji postaju đakonima, posebnim svjedocima i radnicima u vinogradu Gospodnjem. Drugo se čitanje čita iz Prve Petrove (2,4-9): "A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještajte silna djela Onoga koji vas pozva iz tame k divnom svjetlu svojem", primjenjivo i same krizmanike koji se svjesno odriču đavolskoga lažljiva sjaja, i postaju djeca prave Božje svjetlosti.

Evangelje je od dotične nedjelje (Iv 14,1-12). Isus poziva sve svoje učenike, i tadašnje, i sadašnje, i sve one do svršetka svijeta, da vjeruju u Boga Oca i u njega Sina vječnoga, i Duha životvorca.

Biskup u propovijedi krizmanicima govori da smo gotovo svi krštenje primili kao djeca, dok nismo bili svjesni ni prisebni. Sve su roditelji u naše ime govorili. A sada ste vi, krizmanici, kadri reći u svoje ime, pogotovo kao polaznici srednjih škola, i da se odričete napasnika i da prihvaćate vjeru u Boga Stvoritelja, Upravitelja i Suca. Potvrđujete sve što su na krštenju roditelji i kumovi željeli u vaše ime, samo još primete pečat dara Duha Svetoga s posebnim darovima koji se odnose na našu pamet i na naše srce. Krizmanici su se odrekli đavla, i njegova sjaja i svega zavoda njegova. A izrazili su četiri puta svoju vjeru u Boga uključujući sve članke svete vjere.

Obred sv. krizme, uz pomoć trojice svećenika, jednoga koji čita imena, drugoga koji drži sv. ulje s mikrofonom pred krizmanikom da se čuju njegovi odgovori, i trećega koji je sve dovodio u red da sve bude pobožno i u najvećem strahopoštovanju prema Bogu.

U Molitvi vjernika krizmanici su iznijeli sedam službenih molbenica: za Crkvu Božju, za

same krizmanike, za njihove roditelje i kumove, za sav svijet, za dušobrižnike, za opsluživanje Božjih zapovijedi, za pokojne.

Na prinos darova krizmanici su donijeli: krsnu svijeću, Bibliju, vjeronaučni udžbenik, kruh, vino i vodu, uz kratko obrazloženje.

Na kraju sv. Mise krizmanička zahvala Bogu, roditeljima koji ih odgajaju u vjeri i poštenju, krizmatelju, vjeroučiteljima, svima: "molite za nas da živimo Bogu na slavu, svojim roditeljima, biskupiji, Crkvi na ponos i diku". Obećajemo svoje molitve, a vi surađujte s darovima koje ste danas primili!

I župnik je izrazio zahvalnost svima koji su sudjelovali u pripremama za ovo jedinstveno godišnje

slavlje, obraćajući se posebno roditeljima: "Duh Sveti preko vaših krizmanika pohodit će danas na poseban način i vaše obitelji i vaše kuće. Neka se izlije na vas i vaše ukućane te budemo svi skupa svojim životom Kristovi svjedoci u ovom našem vremenu".

Ovaj kratak sažetak svečanosti dijeljenja sv. krizme lako je bilo učiniti zato što je župnik izdao jednu prigodnu šapirografiranu knjižicu maloga formata na petnaestak stranica kao praktično pomagalo svima koji su izravno sudjelovali u bilo kojoj liturgijskoj službi na sv. krizmi.

Na odlasku biskup je srdačno zahvalio svima: gvardijanu i svoj braći na ugodnu razgovoru u samostanskom blagovalištu.

UGLEDATI SE U VJERNE APOSTOLE!

Klobuk, 18. svibnja 2014. - Na ispitu vjeronaučnoga znanja prije svete krizme, kada se pripravniku postavi pitanje da nabroji dvanaest apostola, ispitanik, kao u nekom pravilu, počinje ovako: "Juda, Toma..." Pa kako Judu na prvo mjesto, Bog s tobom? Njega, kojega svaki evanđelist uvijek stavlja na zadnje mjesto (Mt 10,4; Mk 3,19; Lk 6,16), eto dotle na zadnjem mjestu da je, na žalost, ispao iz posljednjega popisa Dvanaestorice (vidi Dj 1,13) i završio najtragičnije kako je mogao završiti. Kako tebi, krizmaniče ili krizmanico, ne padne na pamet da prigodom nabiranja spomeneš na prvome mjestu sv. Ivana - ako već ne spominješ sv. Petra, kojega opet svi sveti evanđelisti navode na prvom mjestu - velim, Ivana koji je ostao vjeran u svakom trenutku od početka do svršetka, ili sv. Bartolomeja, koji je uzoran i vjeran u svakome svom nastupu.

Istina, i biskup je krizmanicima u Klobuku, u nedjelju 18. svibnja poslije podne u svome razgovoru pod sv. Misom prije dijeljenja sv. krizme govorio samo o trojici apostola, te je i on spomenuo prvoga Judu, da ga nitko živ ne smije slijediti ni u njegovoj krađi, ni laži, ni nevjeri, ni konačnoj izdaji, ni samoubojstvu. Zatim je naveo sv. Petra, koji jest zaniijekao Isusa u svojoj ljudskoj slabosti, ali se ubrzo opametio i gorko proplakao tako da mu je Gospodin sve milosrdno oprostio. A najviše se zadržao na prikazu sv. Ivana, voljenoga Isusova učenika, koji je ostao vjeran Gospodinu i privržen Isusovoj Majci i pred Pilatom i na samoj Kalvariji. Zato mu je Isus povjerio svoju Majku za majku, a njega Majci za sina. U tome činu Crkva

je od početka čitala i tumačila da smo svi mi predani Gospi kao njezini duhovni sinovi, a Gospa nama kao naša duhovna mati.

Procesija od 35 krizmanika osmoga razreda osnovne i prvoga razreda srednjih škola: 25 ženskih i 10 muških - a župnik fra Robert Jolić reče da su se za prvu sv. pričest ove godine prijavile dvije djevojčice i deset dječaka - pošla je ispred župnog ureda u crkvu! Radosna pjesma.

Pred oltarom uobičajeni pozdravi i krizmanika u ime njihovih vršnjaka, i župnika u ime cijele župe.

Biskup zahvaljuje i sve potiče na čin kajanja, iako su se dan prije ispovjedili i svi krizmanici i njihovi kumovi. Uvijek je dobro i korisno pokajati se pred Bogom.

Prigodom sv. krizme, uza župnika bio je i njegov susjed iz Šipovače don Jozo Čirko.

Krizmanici su dobro odgovarali na ispitu prije nekoliko dana, a pokazali su da su pozorni i u crkvi na ono što se propovijeda. Župnik upozorava, a i biskup naglašava, da ni na koji način sv. krizma ne smije biti "oproštaj" od Crkve. Kakav "oproštaj"! Ovo je nova obveza, svjesna i odgovorna, da krizmani budu bliže svetim sakramentima, da učenici bolje sudjeluju u ministriranju i svakom drugom posluživanju, a učenice u misnim čitanjima i svakom drugom svjedočenju.

Ovim krizmanicima - reče fra Robert - nije trebalo naglašavati da se na dan sv. krizme okane večernje "diskoteke", ne samo zato što je sv. krizma bila uvečer, nego zato što inače to ne rade. Kamo sreće da se takvi naopaki izlasci ne čuju i ne čine ni u jednom mjestu hercegovačkih biskupija!

UVIJEK VIŠE, UVIJEK BOLJE!

Jare, 18. svibnja 2014. - Župa Svih Svetih u Jarama jedna je od područno a i brojčano manjih župa Mostarsko-duvanjske biskupije u Širokobriješkom dekanatu. No svojom crkvenom organiziranošću i pastoralnom zauzetošću te vjerničkim osjećajem i odazivom zasigurno se ubraja u red uređenijih župa naših biskupija. Uza župnu crkvu, sagrađenu na sredini mjesta gdje je najudaljenijem vjerniku potrebno možda 20-tak minuta pješaćenja do župnoga središta, izgrađen je pastoralni centar sa župnom kućom. Dvorište je ukrašeno Lurdskom špiljom i spomenikom poginulim braniteljima i u Drugom svjetskom ratu i u ovom Domovinskom. Kao vidljiv problem, posebno kod redovitih nedjeljnih misnih slavlja, a onda posebno na svečane dane, pokazuje se nedostatak parkirnoga prostora. Ne sumnjamo da će vrijedni Jarani sa svojim župnikom naći načina i riješiti i ovaj problem.

Ono što je uočljivo, od osnutka župe i blagoslova kamena temeljca 1966. godine pa sve do danas, u ovoj se župi uvijek nešto gradi i dograđuje. I jednako, bio župnikom don Nedjeljko Galić, don Tomislav Majić ili sadašnji don Krešimir Pandžić, Jarani uvijek nešto grade. Svake godine nešto novo, uvijek više, uvijek bolje, Bogu na slavu i vjernicima za duhovnu okrpju i pastoralnu dopunu. Tako, ove godine, uza svesrdan dar pojedinaca župna crkva poprima novo duhovno ozračje: promjena prozora i ugradnja ukusnih umjetničkih vitraja. Već ih je postavljeno šest, a u izradi su još četiri za preostale prozore. I sve to donacijom pojedinaca koji se bez posebna isticanja imena kao živo kamenje ugrađuju u duhovni dom. Kada bude sve gotovo, kao i oltarska slika u tehnici mozaika, bit će to poseban duhovno-liturgijski prostor koji će vjerničkoj duši pomoći u promatranja otajstava vjere, duhovnoj sabranosti i molitvenoj zaufanosti. A i svaki vjernik nastoji svojim darom, pa i onim udovičinim novčićem, ugraditi sebe u svoju crkvu. Neka Bog blagoslovi a, ako Bog da, kada sve bude gotovo blagoslovit

će i pohodom mjesnoga biskupa Ratka o svetkovini Svih Svetih.

Jedan od posebnih dana svake župe jest slavlje sv. potvrde. Ove godine to je slavlje u Jarama upriličeno na 5. uskrсну nedjelju, 18. svibnja. Biskup Ratko, zbog preuzetih obveza krizmanih slavlja na drugim mjestima, delegirao je generalnoga vikara don Željka Majića da pođe u župu Jare i predvodi liturgijsko i crkveno slavlje te pripremljenim kandidatima podijeli sakrament Duha Svetoga. Župa je predstavila 26 kandidata: 19 muških i 7 ženskih. Svi uredno pripremljeni u znanju, vjeri i vanjskom držanju i ponašanju. Na početku misnoga slavlja krizmatelja i sve prisutne pozdravlja krizmanik koji je sam sastavio pozdravnu riječ a potom župnik don Krešo u ime cijele župe. Pjevali su veliki zbor mladih i dječji zbor iz župe pod vodstvom gospođe Anite. Misna čitanja i molitveni zazivi pripali su krizmanicima.

U propovijedi predvoditelj, oslanjajući se na misna čitanja, poziva i hrabri vjernike, posebno krizmanike, da uvijek sve više i sve bolje koračaju putom Krista koji je sam za sebe rekao da je Put, Istina i Život (Iv 14,6) te mole milost prepoznavanja Boga na putovima života jer jedino tako ne će lutati stranputicama na koje ih neprestano zovu znakovi ovoga svijeta. Krizmanicima je upriličio primjer mladoga svjedoka vjere Marka Milanovića koji je pred krvničkim mačem četiri puta hrabro ispovjedio svoju pripadnost Katoličkoj Crkvi upravo kao što će i oni sami u obnovi krsnih obećanja četiri puta potvrditi, svjesno i slobodno, svoju opredijeljenost za Trojedinoga Boga i vjernost svetoj katoličkoj i apostolskoj Crkvi.

Nakon završnoga misnog blagoslova te zajedničkoga i pojedinačkoga fotografiranja, ozračje se slavlja nastavilo u obiteljskim kućama. Župnik je u svome domu ugostio predvoditelja misno-krizmenoga slavlja i svećenike susjede koji su nakon svetih Misa u svojim župama došli na bratsko zajedništvo i čestitanje.

BUDITE POPUT SVETOGA TIMOTEJA!

Čerin, 24. svibnja 2014. - Nije prošlo ni dva deset dana od posvete župne crkve sv. Stjepana prvomučenika, 6. ovoga mjeseca, a župnik fra Dario Dodig sa svojim suradnicima fra Ivanom Ivanom i fra Tomislavom Bazinom priredio je novo crkveno slavlje: krizmu za 60 pripravnika – učenika i učenica osmoga razreda. Sve pred kapelicom pokraj župne crkve, u prekrasnu prostoru među lisnatim drvećem. Klupe za krizmanike i njihove kumove a drugima koliko dotekne. U konceleciji su s biskupom Ratkom i župnikom fra Darijom zamjenik provincijala fra Ivan Ševo iz Mostara, don Đuro Bender s Gradine, don Tomislav Ljuban, tajnik. Kasnije će se čestitkama priključiti don Ljubo Planinić iz Kruševa, fra Marinko Šakota iz Međugorja i don Ivan Turudić s Ploča Tepčića.

U početku dvoje krizmanika izražavaju dobrodošlicu i pozdravljaju krizmatelja i sve krizmanike. A jedan krizmanik daje biskupu istesana goluba kao simbol Duha Svetoga. U ime župe biskupa pozdravlja fra Dario i predstavlja svojih šezdeset kandidata.

Dva su misna čitanja povjerena krizmanicima, a Evanđelje o. Ševi.

Biskup zahvaljuje na pozdravima, kao i na daru goluba, znaku Božjega Duha, Duha koji će udijeliti sedam svojih darova današnjim krizmanicima da budu u životu mudri i razboriti, puni pravoga znanja i savjeta, što se odnosi na naš ljudski razum, te jaki, pobožni i bogobožni, što se odnosi na naše srce i značaj.

U propovijedi stavljen je pred oči i pozornost krizmanika i ostalih misara lik mladića Timoteja, sina gospođe Eunike, Židovke, i unuka babe Lojde, kojemu je otac bio Grk, poganin. Kada je sv. Pavao prvi put prošao kroz Listru u Galaciji, današnjoj Turskoj, bio je gost u toj kući i tom prilikom pokrstio sve članove u domu. Kada se nakon nekoliko godina Pavao svratio na svome Drugom misijskom putovanju u kuću u Listri, raspitao se o Timoteju kakav je, jer je primijetio da on u sebi ima obilje Duha Božjega. Primili se i rascvali u njemu oni darovi koje mu je Duh dao. Svi sve samo najljepše o Timoteju: te Boga poštuje, nikada ništa ne psuje; te prema roditeljima pun poštovanja kao i uopće prema starijima; ne krade ni sitnih ni krupnih stvari, ne laže ni nasitno ni nakrupno. Svaka bi ga djevojka u Listri željela imati za zaručnika, a svaka majka za zeta. "Uživao je dobar glas među braćom u Listri i Ikoniju" (Dj 16,2). Eto uzora svakomu kršćaninu. I Pavao ga poveo sa sobom u misije. I bio mu najvjerniji suradnik. I ostavio ga za biskupa u Efezu.

Na kraju sv. Mise biskupu je darovana knjiga Ž. Dugandžića, Demografske značajke župe Čerin (1900.-1953.), Čerin, 2014., na čemu je biskup zahvalio i izrazio radost da ima više knjiga o župi. O 140. obljetnici župe izišao je Zbornik župe Čerin, Mostar, 2007.

Župnik je goste počastio u župnoj kući objedom koji su pripremile sestre franjevke. Svima velika hvala i od Boga plaća!

POTVRDITE ŠTO VAM RODITELJI NEKOĆ OMOGUĆIŠE!

Goranci, 25. svibnja 2014. - U nedjelju, 25. svibnja 2014. u 9.00 sati u župnoj crkvi Velike Gospe u Gorancima iznad Mostara, u dogovoru sa župnikom fra Ferdinom Bobanom, pod svetom Misom biskup je Ratko, uz posluživanje župnika i don Mile Vidića, katedralnoga kapelana, podijelio je sakrament sv. krizme skupini od 21 pripravnika prvoga razreda srednjih škola, koji su podrijetlom iz Goranaca ali žive u Mostaru i vjeronaučno su se pripremali u raznim mostarskim župama. Nedavno ih je ispitao biskupov tajnik don Tomislav Ljuban i našao prikladnima za primanje svetoga sakramenta potvrde.

U početku svete Mise pozdrav je biskupu izrekla jedna krizmanica obećavajući u ime krizmanika u molitvi, između ostaloga:

"Da mi Kristu vjerni ostanemo i po krizmi bolji postanemo!"

U ime župljana, koji su zajedno s krizmanicima i njihovim roditeljima i kumovima ispunili župnu crkvu, dobrodošlicu je preuzvišenom krizmatelju uputio župnik fra Ferdo.

Biskup je u prigodnoj propovijedi kratko protumačio u kojem je smislu sveta krizma potvrda svetoga krštenja, uza specifičnost sedmerostrukoga krizmenoga dara:

Na krštenju svećenik pita:

Roditelji, koje ćete ime dati svomu djetetu?

- Marko, Marija, Mile...odgovaraju roditelji i kumovi u ime nazočnoga djeteta, koje nije ničega svjesno. Uvijek se preporučuje da ime bude evanđeosko-kršćanskoga prizvuka.

Svećenik: Što istete od Crkve Božje?

- Krštenje! odgovaraju.

Što vam daje krštenje?

- Vjeru! nadnaravnu vjeru, onu bogoobličnu.

Sada ćete, odričući se đavla, ispovjediti vjeru prihvaćanjem svih članaka kršćanskoga Vjerovanja. A najprije:

Odričete li se đavla?

- Odričem, svatko u svoje ime govori, a roditelji i u svoje ime i u ime djetetovo.

Vjerujete li u Boga?

- Vjerujem! svatko u svoje ime odgovara, a roditelji i u ime krštenoga, koji će rasti u toj vjeri u obiteljskom okružju.

Svećenik: Marko, ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. I polije vodom po glavi tri puta. Dijete je kršteno u ime Presvetoga Trojstva. Sve obavljeno po sakramentu Crkve, milošću Božjom i snagom vjere djetetovih roditelja i kuma.

Na potvrdi biskup razgovara sa svjesnim i odraslim pripravniciima za sv. krizmu:

Kandidati svete krizme, vi ćete sada kao svjesni i slobodni srednjoškolci zahvaliti svojim roditeljima i potvrditi ono što su vam oni, u vaše ime, omogućili prije 16 ili toliko godina, uvevši vas u katoličku vjeru i Crkvu jer oni imaju naravno i vjerničko pravo na takav čin.

Odričeš li se đavla?

- Odričem, odgovaraju srednjoškolci u glas, a to potvrđuju i njihovi roditelji i kumovi zajedno s njima.

Odričeš li se i njegove zavodljivosti?

- Odričem, odgovara svaki pojedinačno u crkvi.

Vjeruješ li u Boga Oca svemogućega... Isusa Krista Spasitelja i Otkupitelja... i Duha Svetoga, Gospodina i životvorca...?

- Vjerujem, odzvanja crkvena dvorana.

Ova ti sv. krizma daje sedam darova Duha Svetoga koje biskup zaziva u posebnoj molitvi raširenih ruku nad krizmanicima a potom uljem maže po čelu svakoga krizmanika i izgovara riječi:

Marko (Marija, Mile...), primi pečat dara Duha Svetoga!

- Amen, odgovara na mikrofon krizmanik, a roditelji prate i mole za svoju djecu da surađuju s tim Božjim darovima.

Mir tebi, kaže mu biskup:

- I s duhom tvojim, odgovara potvrđenik.

Vidiš li da je to prava potvrda pravoga krštenja?! I imenom. I odreknućem od đavla. I prijanjanjem uz vjeru Katoličke Crkve. Samo što si u sakramentu svetoga krštenja oslobođen iskonskoga grijeha i dana ti je posvetna milost postajući dijete Božje i član Crkve, a sada u sakramentu svete krizme primio si sedam darova Duha Svetoga: mudrost, razum, znanje i savjet za milosno prosvjetljenje i osnaženje tvojih umnih sposobnosti, a jakost, pobožnost i bogobojznost za milosno opredjeljenje tvoga slobodnog srca za opsluživanje Božjih zapovijedi i za jačanje tvoga kršćanskoga karaktera.

Slijedila je "molitva vjernika" kojih je zazive izmolilo desetero krizmanika ispred oltara. Potom je nastavljena sv. Misa. Za svetu Pričest u sličnu su redu, pobožno i sabrano, sklopljenih ruku, kako se i doliči tomu uzvišenu liturgijskom činu, dolazili krizmanici i njihovi kumovi i roditelji.

Župnik je na kraju sv. Mise čestitao potvrđeniciima i njihovim obiteljima te zamolio da oстане i jedna fotografska uspomena u župi.

Biskup je blagoslovio sve misare i sve župljane želeći im vedar i radostan dan svete krizme, jedinstven čin u vjerskom životu krizmanika.

UZVRATITI NA 7 DAROVA SURADNOM!

Seonica, 31. svibnja 2014. - U subotu, na blagdan Pohoda Blažene Djevice Marije, pod prijedpodnevnom sv. Misom u župnoj crkvi Velike Gospe u Seonici, u Duvanjskom dekanatu, biskup je Ratko, u dogovoru sa župnikom fra Vinkom Kurevijom, podijelio je sakrament sv. krizme učenicima osmoga razreda osnovne i prvoga razreda srednjih škola, u svemu 37 kandidata.

U koncelebraciji su sudjelovali, osim župnika, također susjedni svećenici iz Duvna gvardijan fra Ante Pranjić i fra Gabrijel Mioč te župnik iz Bukovice fra Mladen Rozić. Dvoje krizmeničkih predstavnika pozdravilo je i biskupa i sve nazočne. Krizmanici su bili uključeni i u misna čitanja, i u molitve vjernika, i u donošenje darova i u konačnu zahvalu.

U propovijedi krizmanicima kao i ostalim misarima koji su ispunili seoničku crkvu, biskup je krizmatelj pošao od slavlja liturgijskoga blagdana Pohoda Blažene Djevice Marije njezinoj rođakinji Elizabeti. Dvije žene, obje ispunjene milošću Duha Svetoga. I obje bile vjerne na putu vjere u Božja otajstva. Gospa iznad svih žena i svih ljudi, po posebnoj povlastici Božjoj, koja se razgranala u četiri velike mariološke istine:

(1) bez iskonskoga grijeha začeta,

(2) djevicom uvijek ostala, tj. i prije poroda i u porodu i poslije poroda, zatim postala

(3) Bogorodicom, Majkom Sina Božjega koji oduvijek postoji, ali se u određenom povijesnom trenutku htio utjeloviti i čovječanstvo otkupiti, i konačno

(4) dušom i tijelom uznesena u nebesku slavu. Nitko od nas ljudi nije bio bliže Presvetomu Trojstvu od Marije. Nju je Otac pripremio i izabrao za Majku svomu Sinu. U njoj se vjekovječni Sin učovječio, a sve se dogodilo po djelovanju ili "osjenjenju" Duha Svetoga, kako veli sveti pisac. Gospa o tom čudu i otajstvu nikomu nije ništa pričala, ali je Elizabeta, u susretu s Gospom, jer je i sama bila puna Duha Svetoga, očitovala veliku kršćansku istinu: Odakle meni to da majka moga Boga dođe k meni? (Lk 1,43) Ivanova majka Isusovu majku

naziva Majkom Gospodina moga, Boga. Eto i istine da je Isus pravi Bog i da je Marija Bogorodica, tjelesna i zemaljska majka Isusova.

I mi smo svi kao kršćani pozvani slijediti stope Marijine s obzirom na njezinu blizinu, vjeru i odanost Duhu Svetomu, napose vi, krizmanici, koji danas u sakramentu sv. potvrde primete sedam darova Duha Božjega: od mudrosti do bogobojznosti. Nije dosta samo Božji dar primiti, valja na daru zahvaliti i na dar uzdarjem uzvratiti. A najbolji način uzvraćanja na daru jest suradnja s tim istim Duhovim darovima da se u vama očituje mudrost, razbor, spasonosno znanje, pravi savjet koji primete i koji ćete tijekom vremena davati drugomu, jakost u krjepostima, dar pobožnosti u životu i bogobojznosti u svim odlukama i činima.

Poslije sv. Mise biskup je sa župnikom otišao u selo Stepen, seoničku filijalu, krizmati Ivana koji je zastao u razvoju za svojim bratom blizancem koji se krizmao u crkvi.

Župnik je goste počastio u župnom dvoru, a vrijedna Matija, župljanka, pastirica, u skladu sa životnom obiteljskom tradicijom, biskupu – janje! Uz molbu da odsluži svetu Misu za pokojne, što joj je biskup rado obećao i srdačno joj blagoslovom zahvalio.

MALA KORIST OD OBREDA, AKO NEMA SURADNJE

Stolac, 31. svibnja 2014. - Blagdan Pohoda Blažene Djevice Marije rođakinji Elizabeti, na što nas podsjeća druga desetica krunice radosnih otajstava: "Koga si Djevice Elizabeti u pohode nosila", koji se slavi posljednjega dana mjeseca svibnja, bijaše sunčan i divan, ali pomalo vjetrovit. Stolački župnik don Rajko Marković smatrao je razboritijim sve liturgijski prirediti u župnoj crkvi radije negoli pred crkvom u zelenilu, a na nesigurnu lahoru. Crkva je ispunjena vjernicima, a mnogo svijeta ostaje pred crkvom prateći obred sv. Mise i sv. krizme preko dobra razglasa.

Pozdrav biskupu Ratku izriče jedan krizmanik kojega je tekst školskim natječajem izabran da predstavlja razred i 54 krizmanika. A krizmanica u ime svojih vršnjaka i vršnjakinja dodaje buket cvijeća, valjda i on natječajem izabran!

Župnik izražava srdačnu dobrodošlicu i kazuje bitne događaje koji su se od prošle krizme zbili i opečatili župu na cjelovitoj razini: kolaudacija

orgulja, veličanstveni Križni put na Veliki petak na Križevcu... I Bogu iskreno zahvaljuje.

U koncelecijaciji sudjeluju, osim župnika, i don Damjan iz Rotimlje, don Marko s Aladinića, don Tomislav ceremonijar, a đakon Ante poslužuje.

Biskup zahvaljuje na pozdravima i dobrodošlici te sve poziva na čin kajanja da nas Bog sve učini dostojnima sv. Mise, a krizmanike dostojnima svete krizme.

Krizmanici su uključeni u sudjelovanje sv. Mise na najbolji mogući način: ne samo pozdravima, nego i čitanjem prigodnih biblijskih odlomaka, i molitvom vjernika, i zahvalom.

Biskup u prigodnoj propovijedi, oslonjenoj na blagdansko Evanđelje (Lk 1,39-56), govori o dva velika čuda u dvije židovske obitelji. Jedno je čudo u kući Zaharije i njegove supruge Elizabete, koji su bili svega svoga bračnog života bez djeteta, a toliko za njim čeznuli. Bogu se svidjelo da im, po navještenju arkandela Gabriela, daruje sina,

Ivana. Nerotkinja, koja nije mogla roditi ni u najplodnije svoje mladenačko doba, rađa pod stare dane kada žena ni ne začinje niti rađa. Paradoksalno rečeno: Kada je mogla rađati, nije mogla roditi, a sada kada ne može roditi, rađa najvećega rođena od žene! Jer, u Boga ništa nije nemoguće.

A drugo je čudo, šest mjeseci kasnije u domu Marije Djevice Nazarećanke, gdje navještajem istoga arkanđela Gabriela, njezinim pristankom i intervencijom Duha Svetoga začinje i rađa djevičica i ostaje djevicom. Nije to više samo nadnaravno čudo, nego pravo nadnaravno otajstvo: "Koga si Djevice po Duhu Svetom začela!"

Radost zbog jednoga i drugoga čuda i otajstva očitovala se u fizičkom susretu ovih dviju žena, rođakinja - bile su od dvije sestre - u Ain Karimu, gdje je Gospa, Anina kći, s utjelovljenim Sinom Božjim pod srcem, izgovorila svoj veličanstveni himan zahvalnosti Bogu: "Veliča duša moja Gospodina", a Elizabeta, Sobina kći, nadahnuta Duhom Svetim, izgovorila glavnu istinu naše svete vjere o Isusovu božanstvu: "Otkuda mi da majka Gospodina moga dolazi k meni?!"

Iako su ove obje svete žene bile ispunjene milošću Duha Božjega, ipak još Duh Sveti nije bio poslan sa svojih sedam darova, kao što će se to kasnije dogoditi. Pa će ti darovi u obliku ognjenih jezika sići i na Blaženu Djevicu Mariju u društvu zajedno s Isusovim Apostolima.

- Vi, krizmanici, danas primete tih sedam darova u obliku pečata dara Duha Svetoga posebnim liturgijskim činom svete krizme ili potvrde.

A ništa vam ti darovi koristili ne bi, ako ne biste u kršćanskom životu odgovorili svojom poslušnošću na te darove i surađivali s njima:

- Upotrijebite sve sile svoga mladenačkoga uma, Duh će vam obilno pomoći svojom mudrošću.

- Uvijek se i u svakoj odluci i činu oslanjajte na razboritost, pa vam Duh Sveti nikada ne će uskratiti svoga dara razumnosti.

- Ne budete li se pošteno i vjernički borili za znanje koje spašava, ne će vam ništa koristiti sve svjetsko i svjetovno znanje. A vaše će nastojanje nagraditi Duh Sveti svojim darom znanja.

- Budete li se pokoravali savjetu svojih roditelja, župnika i razumnih odgojitelja i nastavnika, budete uvjereni da će vam Duh Sveti neizostavno pomoći da izaberete pravi put kroz život.

- Vi se potrudite, koliko je do vas, biti jaki u ljudskim i moralnim krjepostima, a Duh vam daje poseban dar jakosti da uspijete biti hrabri i sveti u Gospodinu.

- Opslužujte svaku Božju zapovijed kao prvu i glavnu, Duh će vas iznova obdarivati svojom milošću da budete vjerni Bogu, odani i pobožni.

- Pokažite se puni strahopoštovanja prema Bogu i njegovu zakonu, uvijek će vas pratiti milost Duha Svetoga da budete u skladu s voljom Božjom.

Zbor je predvodio misne i pučke pjesme.

Župnik je u zelenu dvorištu počastio biskupa i spomenute svećenike kojima su se pridružili župnik don Anđelko iz Prenja i don Ivan s Domanića.

POTVRDITE KRŠTENJE I PRIMITE JOŠ 7 DAROVA!

Čapljina, 1. lipnja 2014. - Župnik don Ivan Kordić i njegov pomoćnik don Dragan Filipović pripremili 52 kandidata za svetu krizmu za prvu nedjelju lipnja u Pastoralnom centru svetoga Franje Asiškoga "Betaniji" u Čapljini. Ministranti su oko oltara. Krizmanici su s kumovima u nekoliko prvih klupa, zatim ostali narod, a u dnu crkve na povišenu postolju župni zbor pod ravnanjem Ivica Maslaća. Kada je biskup Ratko s koncelebrantima izišao pred oltar, najprije je jedan krizmanik, u ime ostalih kandidata, izrazio svoj pozdrav:

"Preuzvišeni oče Biskupe,

zovem se Domagoj Šimović i jedan sam od krizmanika, kojima ćete Vi danas podijeliti svetu

Potvrdu. Ovim sakramentom Duha Svetoga postajemo odrasli članovi Katoličke Crkve.

Evo me, oče Biskupe, na prvom ozbiljnijem raskrižju života. Od maloga dječaka i ministranta, danas postajem "odrasli" član Katoličke Crkve. Kamo dalje ide moj životni put, ne znam? Želim, vjerujem i nadam se onom istom stazom kojom je koračalo moje djetinjstvo na životnom putu prema vječnosti...

Bog me podario savjesnim roditeljima koji su znali odabrati pravu stazu života. Vi ste nam, oče Biskupe, poslali dobre pastire koji su nam tu stazu obasjali i proširili, te nas njome vodili.

Našim dragim svećenicima velik hvala, za sve što su za nas učinili. Neka i dalje mole i bdiju nad

nama, jer dolaze godine velikih preokreta i kušnji u našim životima. Iza svakog ugla vrebat će nas napast... Zlo zvano: alkohol, droga, sekte i taj "moderna svijet" koji jedan, normalan, čovjek i vjernik ne može razumjeti.

Odlazimo u nove škole; neki radi škole u novu sredinu i tko zna dokle će nas vjetrovi života otpuhati.

Dragi oče Biskupe, sretan sam što ste danas s nama, što dijelite s nama ovaj naš radostan dan. Sretan sam, jer znam da s ovim danom ostajemo s Vama u Vašim mislima i molitvama. Trebat će puno molitve da ove naše staze ne odu u krivom smjeru.

Molite za nas, oče Biskupe, molite za nas vi, naši svećenici, molite za nas vi, naši dragi roditelji, molite za nas vi, naši dragi kumovi!

Prije godinu dana imao sam čast da Vam, na ovaj svečani dan, držim biskupski štap. Vi ste me kao najvišega ministranta odabrali. Ove godine, imam čast da Vam u ime svih pedeset I dvoje krizmanika i krizmanica pročitam ovo pismo dobrodošlice.

Hvala Vam što ste s nama na ovaj dan i što ćete s nama moliti i pjevati, što ćete nam svetu Potvrdu podijeliti. Danas ćemo, oče Biskupe, skupa Boga slaviti. Na ovome svijetu ne postoji ljepši način da provedemo vrijeme, nego što je vrijeme u kojem s Vama slavimo Boga.

Oče Biskupe, dobro nam došli!"

Zatim je župnik u ime cijele župe izrazio kratku pozdravnu dobrodošlicu.

Biskup je u propovijedi govorio o sakramentu sv. krizme kao potvrde onoga što su krizmanici svojedobno kao djeca primili vjerom svojih roditelja. Uspoređivao je pojedine elemente krštenja: ime, odreknuće od đavla, vjeru u Presveto Trojstvo, što su svojedobno činili kumovi i roditelji s onim što oni danas kao učenici osmoga razreda svjesno i svojevrijedno čine zahvalni roditeljima koji su ih od djetinjstva uveli u zajedništvo Katoličke Crkve.

Napose je naglasio da sv. krizma nije samo potvrda krštenja, nego pravi novi sakrament u kojem Duh Sveti dijeli svoje darove raspoloživim srcima i umovima. Četiri se dara odnose na umnu stranu: mudrost, razum, znanje i savjet, a tri se odnose na ljudsku slobodu i srce: jakost, pobožnost i strah Božji.

Nakon sv. krizme, pod kojom je vladao samo molitveni mir i red, biskup je pozvao i Domagoja i sve Domagoje i Domagojke da ostanu čvrsto uz Gospodina i uz njegov oltar. A ako se netko osjeti pozvanim izbližega slijediti Gospodina, neka se ne ustručava odazvati se svim bićem svojim i svim srcem svojim. Bog voli vesela darivatelja.

Na okupu su se našli okolni svećenici župnici: don Marko iz Gabela Polja, don Ante iz Gabele, don Drago iz Gorice-Struga, don Ivo iz Studenaca, don Srećko, umirovljenik, iz Betanije, don Tomislav iz Mostara, a Martin iz Svitave, poput "permanentna đakona", uredno posluhuje "kod stolova".

MOLITE IZ LJUBAVI!

Prenj, 1. lipnja 2014. - Na području plodnih Dubrava u Trebinjskoj biskupiji dugo kroz povijest bila je samo jedna župa koja se prostirala čak do današnjega Hutova. Godine 2007. proslavljeno je 300 godina od osnutka i plodnosna djelovanja. Već pred kraj Otomanskoga carstva na području prostrane župe počele su se osnivati nove župe: najprije Stolac 1863., zatim Klepci 1874. od koje su se kasnije razvile dvije župe Dračevo i Čeljevo, pa onda Rotimlja 1917., od koje je cijepanjem 1974. nastala župa Stjepan Krst, a onda Domanovići 1969. i najmlađa "kćerka" Aladinići 1977. godine. Na žalost, pisanu povijest koja se najbolje čita u crkvenim maticama progutala je vatra. Naime, nakon što je komunistička vlast bespravno otuđila župne

matice, one su u nerazriješenu požaru u mjesnom odboru izgorjele. Svijest da je to nekada bila jedna župna obiteljska zajednica i danas je prisutna, jer vjernici zajedno sa svojim dumama rado prilaze na crkvena slavlja jedni drugima, a poseban osjećaj je prema župi "majci" Prenju koja je, uz razorenu i iseljenu župu Stjepan Krst, jedna od najmanjih župa Stolačkoga dekanata; oko 500 duša u 130 obitelji.

Posebno zajedništvo očituje se među župama Prenj i Aladinići. Župnici dijele pastoralna iskustva i muke, priskaču jedan drugomu u pomoć i zamjenu, a redoviti su i sustolnici kod objeda koji se uglavnom priprema u župi Aladinići. Isto tako i vjernici obiju župa osjećaju se domaćima na liturgijskim slavljinama jednako u obje župe.

Izlazeći želji župnika vođenoj pastoralnim razlozima da se sakrament potvrde dijeli učenicima osmih razreda osnovne škole, biskup je pozvao župnike da naizmjenično i zajednički pripremaju krizmeno slavlje te i na taj način posvjedoče crkveno zajedništvo, ali i rasterete zgusnuti raspored podjeljivanja sakramenata u proljetno-ljetnim mjesecima. Aladinići i Prenj ubrajaju se u malobrojne župe koje su se odazvale ovom pozivu. Ove godine red domaćinstva pripao je župi Prenj i župniku don Anđelku Planiniću. S Aladinića, predvođeni župnikom don Markom Šutalom i đakonom don Antom Čarapinom, došlo je 43 krizmanika u pratnji kumova, roditelja, rodbine i prijatelja. Župnik don Anđelko predstavio je devetero krizmanika i krizmanica. Bog podario lijep i ugodan proljetni dan te se slavlje sv. Mise i sakramenta potvrde moglo odviti u hladovini pred župnom crkvom sv. Mihovila i na oltaru ispred Gospine špilje.

Na Sedmu uskrсну nedjelju mjesni je biskup Ratko Perić pošao na slavlje u župu sv. Franje u Čapljini, gdje je pripremljenim kandidatima podijelio sakrament sv. potvrde, a za slavlje u Prenju delegirao je generalnoga vikara don Željka Majića. Na slavlju uza župnike domaćine i đakona don Antu sudjelovali su i don Vinko Raguž, župnik u Dračevu, i stolački dekan te dvojica domaćih sinova: don Ivan Štironja, nacionalni ravnatelj PMD za BiH, i don Rajko Marković župnik iz Stoca. Pjevao je župni zbor, a krizmanici navijestili svetopisamsku Riječ, uputili molitvu te izrekli pozdrav i zahvalu. Nakon pozdrava krizmanice i iskazane radosti zbog sakramenta Duha

Svetoga, predvoditelja i sve nazočne pozdravio je župnik domaćin don Anđelko, a sudomaćin don Marko svime koordinirao. Đakon don Ante navijestio je evanđelje.

Predvoditelj u uvodnom dijelu prenosi pozdrave i duhovnu blizinu biskupa Ratka, poziva vjernike na sabranost i molitvu za krizmanike te za maloga Dilana, učenika sedmoga razreda iz Bobanova Sela, aladiničke župe, koji je večer prije, vozeći se na biciklu u prometnoj nesreći smrtno stradao. A u propovijedi, oslanjajući se na nedjeljna čitanja, govori o dvama stupovima vjere, a to su: molitva i ljubav. U molitvi jednodušni, postojani i ustrajni poput učenika, Marije Majke Isusove i pobožnih žena koji su se sabrali u "gornjoj sobi" u iščekivanju Duha Svetoga. U ljubavi nesebično poput Učitelja. Molitva i ljubav ne smiju biti samo bljesak u našim životima rezerviran za iznimno teške osobne ili zajedničke trenutke života, nego trajno obilježje, životni stil svakoga vjernika istoga Duha koji proizlazi od Oca i Sina. Propovjednik se prisjetio i velike krizme koju je, nakon duga niza godina, na tom istom mjestu u veljači i svibnju 1856. godine podijelio talijanski isusovac p. Vincenzo Basile. Među 650 krizmanika bio je i svjedok vjere Marko Milanović iz stolačkoga Kruševa koji je svoju četverostruku ispovijest vjere u obnovi Krsnih obećanja, četverostruko potvrdio pred krvničkim mačem na brdu Jakomiru na nevesinjskim Morinama. Pozvao je sve krizmanike i nazočne vjernike da se ponose ovim divnim mladenačkim likom koji je iznjedrila prenjaska župa, njega nasljeđuju i za njegovu beatifikaciju Bogu molitve upućuju.

U DUHU JOŠ VIŠE VOLJETI ISUSA!

Duvno, 7. lipnja 2014. - Duvanjski župnik fra Velimir Bagavac sa svojim je pomoćnicima i suradnicima pripremao 122 kandidata i kandidatice za sv. krizmu upriličenu u subotu, 7. lipnja, uoči svetkovine Duha Svetoga. Na tu se duhovsku uočnicu već više od dva desetljeća svake godine dijeli sv. potvrda u toj župi. Kandidati prvih razreda srednjih škola sa svojim kumovima i roditeljima, braćom i sestrama i ostalim misarima ispunili su prostranu župnu crkvu koja je 2011. posvećena sv. Nikoli Taveliću. Naroda, koji nije mogao ući u crkvu, ostalo je i u crkvenom dvorištu. Među kandidatima bio

je i jedan franjevački sjemeništarač koji pohađa gimnaziju u Visokom.

U ime pripravnika u pozdravu se, već prema strofama, izmjenjivao jedan krizmanik s krizmanicom, a onda je treća pružila biskupu Ratku buket cvijeća, u znak mirisne mladosti i proljetne svježine. Krizmanici su i u svim drugim dijelovima sv. Mise aktivno sudjelovali: čitanjem biblijskih odlomaka, moljenjem psalma, molitvom vjernika, prinošenjem darova, zahvalom na kraju. Župnik je u ime svih župljana izrazio srdačnu dobrodošlicu podsjećajući na prošlojesenski pastoralni pohod župi, kada je bio upriličen i susret

između biskupa i kandidata sv. potvrde te iznio želju koju nose i svi sudionici sv. Mise očekujući riječ kojom će biti potaknuti na još veću ljubav prema Gospodinu Isusu, Očevu Sinu, i prema Duhu Svetomu. Dekan fra Vinko Kurevija, župnik iz Seonice, pročitao je misno Evanđelje.

Biskup je u propovijedi krizmanicima i drugim misarima pošao od dva novozavjetna primjera u kojima se vidi koliko Isus drži do vjere ljudi, pa čak i do vjere onih koji se zauzimaju za svoje bližnje a posve su nemoćni, bolesni, hendikepirani. Najprije slučaj onoga uzetog čovjeka kojega su četvorica prijatelja donijela k Isusu te ga, razvršivši krov, spustila pred Isusa jer nije bilo druga pristupa Liječniku zbog natiskana mnoštva. A Isus vidjevši njihovu vjeru, te četvorice prijatelja, reče uzetomu da mu se opraštaju grijesi, i da se digne na noge i prohoda. I bi tako. A drugi slučaj odnosi se na rimskoga časnika, stotnika, koji je imao bolesna slugu, pa je tražio Isusovu intervenciju s obzirom na njegovo zdravlje. Isus, vidjevši njegovu vjeru i njegovu ljubav prema bližnjemu, odmah mu je izliječio slugu. Eto propusnice k Isusu, spasitelju i ozdravitelju naše ljudske ranjene naravi i našega srca. Eto prilike i poticaja da još više zavolimo Krista Gospodina, Spasitelja i Otkupitelja.

Tako je, krizmanici, Isus pogledao i na vjeru vaših roditelja koji su vas prije 16 godina donijeli na krštenje i zajamčili da ćete rasti u vjeri njihovoj i njihovih otaca i pradjedova. Oni su se na vašem krštenju odriicali đavla i njegova sjaja i svega

njegova zavođenja, a ispovjedili vjeru u Presveto Trojstvo i u Crkvu Božju u vaše ime. A vi danas, zahvalni roditeljima i kumovima, koji su vas svojom vjerom i crkvenim krštenjem uključili u katoličko zajedništvo ove župe. Krizma nije samo potvrđivanje krštenja, nego i sakrament više, tj. dijeljenje i primanje sedam nadnaravnih darova Duha Svetoga. Sedam darova od kojih četiri dotiču i usavršavaju ljudski razum: mudrost, razbor, znanje i savjet, a tri se odnose na ljudsko srce: jakost, pobožnost i strah Božji. Sve u službi besmrtna života i vječnoga spasenja. Duh nam velikodušno daje svoj besplatan, neprocjenjiv i dalekosežan dar, a mi moramo pokazati svoj ustrajan rad, marljivu suradnju, odgovor uzdarjem na njegovih sedam svetih darova koji nas pripremaju i na moralni i duhovni napredak u ovom životu i na vječni život na nebesima.

Sveta je krizma tekla sabrano, pobožno i dija-loški između krizmatelja i krizmanika. Oči sviju usmjerene su na krizmanike, a molitve Bogu za njih da ih se prime ovi darovi i donose obilne plodove.

Pjevao je župni zbor nepromjenljive misne dijelove na latinskom jeziku, a pučke uskrzne pjesme na hrvatskom.

Krizmanici su pred crkvom na stepenicama zaželjeli zajedničku fotografiju s ove jedinstvene sakramentalne svečanosti.

Gvardijan fra Ante Pranjić počastio je goste i domaće u samostanskoj blagovaonici. Biskup je pozdravio sestre franjevke i zahvalio im na pastoralnom zalaganju u župi.

ČUVAJTE SE ZALA, A DRŽITE SE BOŽJEGA DARA!

Mostar, 8. lipnja 2014. - Na svetkovinu Treće Božanske Osobe - Duha Svetoga posebno je svečano u Mostaru. Prostran Gospin trg ispred katedrale Marije Majke Crkve i Kraljice neba i zemlje taj dan postane pretijesan da primi više tisuća vjernika koji žele sudjelovati u ovom slavlju. Jedva da se osigura mjesto za krizmanike i njihove kumove. Roditelji, rodbina i prijatelji ispune dobar dio prostora parkirališta i svu raspoloživu hladovinu, a mnogi se ne žale ni na jako pro/ljetno sunce ni na dvosatno stajanje sve kako bi, ne samo molitvom u srcu nego i očnjim vidom, pratili svoje sinove i kćeri u ovom njihovu posebnu i jedinstvenu danu. Tako je bilo i ove godine, 8. lipnja. Mostarski župnici, msgr. Luka Pavlović iz Katedrale, fra Josip

Vlašić iz Svetoga Petra i Pavla, don Krešo Puljić iz Svetoga Tome, don Ivan Perić iz Svetoga Marka i Svetoga Luke, don Ivica Boras iz Svetoga Mateja i don Mladen Šutalo iz Svetoga Ivana, biskupu su Ratku predstavili 491 krizmanika i krizmanicu. Primjetno je kako je ove godine broj krizmanika manji za 136 (doduše, 22 Mostarca krizmala su se na Gorancima 25. svibnja). Prošle godine bijaše ih 627 upisanih. Ostaje pitanje razloga tomu. Je li to iznimka ili se pošlo silaznom putanjom kako naznačuje i civilne statistike.

U pratnji ministranata i zvuke zvona ulazna procesija, u kojoj su uza spomenute župnike bili i župni vikari fra Marko Jurić, don Davor Berezovski i don Pero Miličević te krizmatelji msgr. Tomo

Vukšić, vojni ordinarij; i don Željko Majić, generalni vikar, pošla je iz katedralne kriptе sv. Josipa na Gospin trg. Pjevao je veliki katedralni zbor pod ravnanjem don Nike Luburića, zborovođe. Prije početka misnoga slavlja pozdrav predsjedatelju, krizmateljima, svećenicima, kumovima, roditeljima i svim vjernicima u ime svih krizmanika uputila je jedna krizmanica, a krizmanik u znak dobrodošlice pružio cvijeće. Nakon njega, u ime svih župnika, sve je pozdravio katedralni župnik i dekan msgr. Luka Pavlović kojega je biskup ovlastio da dijeli sv. potvrde. Ceremonijama je ravnao don Mile Vidić, katedralni kapelan, kojemu pomažu i sjemeništarci koji su nakon uspješno završene školske godine otpočeli ljetni odmor. Misna čitanja i molitvu vjernika čitali su krizmanici, a Evanđelje je navijestio đakon don Tomislav Zubac. Biskup je u propovijedi, u prvom redu krizmanicima a onda i svim krizmanima, govorio o naravnim porivima - Sedam glavnih grijeha, i o nadnaravnim darovima - Sedam darova Duha Svetoga. Cjelovita biskupova propovijed na kraju ovoga izvješća.

Četvorica krizmatelja 491 put: Primi pečat dara Duha Svetoga. A krizmanici pripremljeno i spremno: Amen. Mir tebi. I s duhom tvojim. Imena mahom biblijska i kršćanska, što biskup primjećuje i javno pohvaljuje. Blagi povjetarac ublažuje jako mostarsko sunce. Sve teče u najboljem redu.

Na pričest uz krizmanike njihovi kumovi i nemali broj ostalih misara. Potpuno sjedinjenje s euharistijskim Isusom. I pouzdana vjera da će Bog Otac sve očinski i obilno blagosloviti!

Prije završnoga misnog blagoslova domaćin don Luka zahvaljuje biskupima, krizmateljima, svećenicima, krizmanicima, ministrantima, pjevačima i svima koji su pridonijeli da se ovo slavlje odvija dostojanstveno u savršenu miru i redu. Ne zaboravlja djelatnike Policijske uprave u Mostaru koji su osiguravali promet tako da s obližnje glavne ceste buka vozila nije ometala krizmenu atmosferu, zatim zahvaljuje djelatnicima mostarskoga Doma zdravlja koji su bili na raspolaganju za medicinsku intervenciju, koje, srećom Božjom, nije trebalo. A biskup je pozvao sve krizmanike i njihove roditelje da zadrže duhovsko ozračje i poslije podne, i uvečer, odričući se đavla i njegova i njegova sjaja, kako su obećali prije primanja sakramenta sv. krizme. U nekim se gradovima počela uvoditi zla praksa da se te iste večeri ti isti mladi nađu u "diskačima". Biskup je pozvao roditelje da se ne prepuštaju uzrečici: "Mlado – ludo!" Dobro: mlado, ali zašto: ludo? - ako se svi trudimo da nam krizmanici budu: mudri, razboriti, s darom znanja i pravoga savjeta, jaki, pobožni i bogobojazni!? Prije podne s Duhom Svetim, a uvečer sa zloduhom grijeha, sve sa znanjem i dopuštenjem njihovih roditelja!?

BISKUPOVA PROPOVIJED

Krizmanici, a i svi krizmani!

Pogledajmo što u nama proizvodi 7 glavnih grijeha, a što 7 darova Duha Svetoga.

1. - Grijeh OHOLOSTI. Prvi su ljudi slobodno odlučili biti "kao Bog" pa su se našli ispražnjeni od Božje milosti, lišeni prijateljstva, ogoljeni od darova Božjih, izbačeni iz zemaljskoga vrta. I svi smo mi od tada prognani sinovi Evini. Oholi ili umišljeni jesu oni koji u duši misle da znaju, a ne znaju; da dobro rade, a ne rade. Oholi ili uobraženi jesu oni koji svojim zemaljskim grješnim zakonima u parlamentima udaraju na Božji vječni mudri zakon. Koliko god imali škole, pojedinci pa i narodi, prazne su ili ohole glave i srca ako im Bog nije glavna osoba u životu! Suprot grijehu oholosti jest

- Dar MUDROSTI. Mudar je onaj učenik koji poduzima razumna sredstva da postigne razu-

man cilj. Škola: uči da dobro maturira. Maturira da pohađa i dobro završi fakultet. Diplomira da se zaposli i bude koristan društvu. Radi da stekne život vječni. Uči ne za školu, nego za život, i ovaj i onaj. Da vrijedi u sebi, u obitelji, u narodu. Mudra je ona djevojka koja čuva svoj dobar glas iz obitelji u društvu, da može s mladićem koji je njezina srca osnovati zakonitu ženidbu imajući vječnost pred očima.

Krizmanici, vi se danas odrićete grijeha oholosti da steknete dar Mudrosti?

2 - Grijeh LAKOMOSTI. Pohlepa. Glad za još više. Škrtu je čovjeku cilj života bogaćenje, pa i krađom, otimačinom, na štetu drugih, i na svoju štetu zemaljsku i nebesku. Suprot lakomosti jest

- Dar RAZBORA. Razbor dolazi od razabrati, razumom razlučiti, razbistriti što u životu valja, što ne valja; što je čast, a što sramota. Što je krađa, a što je rađa. Što je zdrava štednja, a što bolesna škrtost. Nerazborit je tko ne razabire zaslužen bogatstvo od pohlepna bogaćenja. A nitko ti ne može dati dara razbora doli Duh Sveti.

Krizmanici, vi se danas odričete grijeha lakomosti da surađujete s darom Razbora.

3 - Grijeh LIJENOSTI. Lijen je mladić koji ima ruke nevaljale i nevoljne. Mozak mu zahrđao, nema više u njemu daha Božjega. Cijelo tijelo lijeno, tromo, neradino. A lijen narod jest neradin, nekultiviran narod, propao na povijesnom i svakom drugom ispitu i testu.

- Dar ZNANJA. Nitko ne bi želio biti neuk, nepismen, s neznanjem, osim lijenčine. I svatko razuman radostan je i ponosan da ima bar malo pismenosti, kulture i pameti u glavi, u kući, u gradu. Zato škole, gimnazije, fakulteti, znanstveni instituti, akademije. I sve nam to ništa koristilo ne bi kada ne bismo imali znanja potrebna za vječno spasenje. Pravo znanje ima onaj tko poštuje svoje roditelje, koji im se ne ruga i ne kaže: "Tebe, čaća, pregazilo vrijeme! Što ti, mama, znaš? Ušuti!" A pravo znanje daruje Duh Sveti u sakramentu sv. potvrde.

Krizmanici, pamet u glavu i zasukati rukave ako želite duhovne plodove znanja sadašnjosti i budućnosti! I nakon krizme razvijajte dar znanja radi vječnoga spasa.

4 - Grijeh ZAVISTI. Zavidan je u duši onaj tko ruši tvoju kuću da je nemaš, koji želi da nastradaš, da se razboliš i umreš. Možda nigdje davao nema toliko uspjeha, a mi ljudi, na žalost, popuštanja kao u zavisti. Zavist je izvorište novih grijeha.

- Dar SAVJETA. Kako je majka neopisivo radosna kada joj djeca usvajaju razuman savjet u kući, u školi, na ulici, u crkvi! I kako je žalosna kada mora svim i svačim odvrćati sina da ne luduje na cesti s posuđenim autom, a kćer urazumljivati da ne gazi savjesti radi svojih smrtonosnih strasti. Bog daruje svoga Duha onima koji njegov savjet slušaju, "onima koji mu se pokoravaju" (Dj 5,32), tj. koji njegove zapovijedi obdržavaju. Protiv dobra savjeta radi zao savjet ili vraška zavist.

5 - Grijeh BLUDNOSTI: zloraba tjelesne moći koja inače služi ravnoteži organizma i odgovornu rađanju novih bića. Iz bludnosti niču preljubi i svakovrsna zastranjenja protiv ljudske naravi. Teška i smrtna zloraba u uživalačke svrhe bez ikakve odgovornosti. Ništa nije odgovornije od prave ljubavi, a neodgovornije od grijeha

bludnosti. I ništa neodgovornije od priziva na bludnost u ime ljubavi. Jedno je pristojnost i ljudsko dostojanstvo, a drugo je prostaštvo i besramni govori, čini, psovke i šale koje čovjeka svode na neljudski stupanj. Oholost i bludnost dvije su slijepe blizanke, od kojih jedna drugu vodi i obje u jamu padaju. Suprot njima jest

- Dar JAKOSTI. Duh je naš Branitelj od zla i grijeha, od trajne i tragične smrti. Duh nam daje dar jakosti. Mi smatramo pravim svjedocima one koji su snažno uskladili svoje držanje i svoju vjeru sa zakonom Duha Božjega; onoga tko se ne stidi javno posvjedočiti za svoju vjeru i svoje podrijetlo. Tko zna dati razloge svojoj vjeri: molitvom i razumnim opravdanjem!

6 - Grijeh NEUMJERENOSTI U JELU I PIĆU. Piće oduzima pamet i obraz, uništava brak i obitelj. Ne opija se čovjek samo alkoholom, nego još gore: opojnim sredstvima, travama. Od heroína se ne postaje heroj, nego duhovni i tjelesni bogalj, sakat, hrom, hrđa fizička i psihička. To je suprotno Božjemu planu. Suprot takvoj neumjerenosti jest

- Dar POBOŽNOSTI. Pobožan znači "po Bogu", živjeti po Božjoj zapovijedi i školi. Pobožnost nas navodi da se drukčije vladamo u crkvi negoli na stadionu; drukčije na pričesti nego na plaži, a na oba mjesta poštujući Božji zakon. Da čuvamo svoju pamet i svoje srce kako ga je Bog stvorio i djelovanje mu odredio.

Krizmaniče, danas primaš dar pobožnosti da ostaneš čitava života pobožan i religiozan radi stjecanja vječnoga spasa!

7 - ZLA SRDŽBA u duši postaje grijehom jer je prilika za psovku, razbijanje, tučnjavu. Srditost je planuće strasti. Pokazujemo drugima kako nam je živčani sustav ugrožen. Srdžba je gubljenje volana iz ruke i ravno – u zid, i na mjestu mrtav. Postoji neki vanjski sud. Postoji pravda. Na stadionu toliko tisuća navijača srdito više, ali se računa samo kada sudac daje znak.

Krizmaniče, budi pravedan, nepristran, jak i odlučan kao sudac, a ne nepravedna, strastvena, srdita vika i galama. Suprot srdžbi i njezinim posljedicama jest

- DAR STRAHA BOŽJEGA. Bogobožnost jest početak prave mudrosti. Strah je ugrađen u našu krv i život kao neki ovoj od zla, fizičkoga i moralnoga. Ali, na žalost, mi ne bježimo toliko od zla grijeha, jer nas kazna odmah ne pogađa. Ali ona nas jednako stiže, bilo na ovome bilo na onome svijetu.

Zaključak: Očuvaj nas, Duše Sveti, od zloduha oholosti i lakomosti, od grijeha bludnosti i zavi-

sti, od neumjerenosti i zle srdžbe, i poroka lijenosti. Očuvaj osobito ove mlade krizmanike od tih sedam zala! Udijeli im darove svoje mudrosti i razbora, svoga znanja i savjeta, svoje jakosti, po-

božnosti i nada sve straha Božjega. A i nas sve da uvijek surađujemo s tobom čuvajući se sedam glavnih grijeha, a radeći sa sedam svetih darova! Sedam svojih dara daj!

ODGOVORITI NA BOŽJE DARE!

Ploče-Tepčići, 13. lipnja 2014. - Na svetkovinu sv. Ante Padovanskoga, zaštitnika župe Ploče-Tepčići u Bročanskom dekanatu, u petak 13. lipnja, u dogovoru sa župnikom don Ivanom Turudićem, biskup je Ratko pod pučkom sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme učenicima osmoga razreda i prvoga razreda srednjih škola. Bilo ih je u svemu 16.

Najprije su jedan krizmanik i krizmanica u ime svojih vršnjaka naizmjeničnim strofama izrazili hvalu Bogu i pozdravili biskupa, a potom je don Ivan kao župnik izrazio kratku i srdačnu dobrodošlicu na ovu veliku svečanost na kojoj je bilo ne samo župljana nego i vjernika iz drugih mjesta kao hodočasnika sv. Anti. Neki kažu da je bilo, barem prema onima koji su stajali vani pred crkvom, više svijeta nego prošlih godina.

Biskup je pozdravio župnika te koncelebrante fra Darija Dodiga, župnika u Čerinu i bročanskoga dekana, don Đuru Bendera župnika s Gradine i fra Roberta Kiša, župnika s Gradnića.

U propovijedi krizmatelj je na poseban način podsjetio krizmanike da ih je u sakramentu krštenja snagom vjere njihovih roditelja i kumova Bog oslobodio od ljage iskonskoga grijeha i udijelio im milost posvetnu, da se zovu i jesu djeca Božja

te da su postali pravi članovi jedne svete katoličke i apostolske Crkve, sve u povojima. Ta se milost tijekom vremena u obitelji razvijala. A ovim sakramentom danas sve to pripravnici potvrđuju svim srcem svojim, svom pameću svojom i svim svjedočanstvom svojim. Povrh toga, u ovom sakramentu primaju kao poseban pečat, trajan i neizbrisiv biljeg - sedam darova Duha Svetoga. Taj će pečat sedmerostrukoga dara: mudrosti, razboritosti, znanja, savjeta, jakosti, pobožnosti i bogobožnosti biti to učinkovitiji, što krizmanici budu bolje i marljivije surađivali s tim darovima u obitelji, u školi, u crkvi, na ulici, na poslu. Potvrđenici, odgovorite na te Božje darove!

Sveti je Ante bio Božji i crkveni čovjek, poslušnik Duhu Svetomu, odgovorio na Božje darove. I kada bi se on danas pojavio ovdje na Pločama-Tepčićima, budite uvjereni da bi došao u ovu crkvu, među ovaj narod, sudjelovao u ovoj sv. Misi i krizmi! Mi ga častimo kao pravoga sina Katoličke Crkve, crkvenoga sveca i naučitelja.

Krizmanici su imali uniformirane haljine s crvenim ovratnikom, znakom ognjenih jezika.

Župnik je u župnoj kući počastio biskupa, svećenike koncelebrante i čestitare.

MOLITVA NAŠA UZIŠLA K BOGU, A DAROVI BOŽJI SIŠLI NA KRIZMANIKE

Buhovo, 15. lipnja 2014. - U dogovoru sa župnikom don Pavom Filipovićem, biskup je Ratko na svetkovinu Presvetoga Trojstva, koje je liturgijski Naslov župne crkve u Buhovu, podijelio sakrament svete krizme skupini od petnaest kandidata, i to pet iz osmogodišnje i deset iz srednjih škola.

Marko je, u ime krizmanika, svojim riječima tako pozdravio krizmatelja da mu je biskup rekao: Ako Bog dadne pa budeš svećenik, mogao bi biti dobar propovjednik; a ako odeš u političare, mogao bi izmamiti podosta glasova pred izbore!

Don Pavo je u ime cijele župe pozdravio biskupa i svećenike koncelebrante, napose krizmanike.

Biskup je zahvalio na pozdravima i iskazao osobit čin klanjanja Presvetomu Trojstvu, iz kojega će Treća Božanska Osoba izliti svojih sedam darova nad ove krizmanike. Put od svetoga krštenja do svete krizme jest stalan rast svijesti, pobožnosti i vršenja Božjih zapovijedi, sve uz pomoć roditelja, cijele obitelji, kumova, župne zajednice. Kao što je Bog stvorio čovjekovo tijelo od materijalne stvarnosti i potom mu udahnuo besmrtnu dušu, slično sada Duh Sveti poput neizbrisiva biljega utiskuje

u dušu svojih sedam darova: četiri koji se odnose na intelektualnu, a tri koji se odnose na moralnu stranu čovjekovu. A čovjeku je određeno da se razvija i tjelesno, i intelektualno, i moralno. Ne ide to samo od sebe, nego uz ozbiljan napor i volju, unatoč raznim neuspjesima: tjelesnim bolestima i slabostima, intelektualnim zaboravima i neshvaćanjima i moralnim padovima i porazima. Za to su tu Božji darovi da pomognu ovoj našoj čudo-

rednoj i umnoj strani, darovi s kojima treba iskreno i marljivo surađivati. Stoga je ovaj sakrament samo jedna od faza našega kršćanskog razvoja i uspona. Neka naša molitva uzide k Bogu, a darovi Duha Svetoga siđu na vas pripravnike.

Desetak je svećenika došlo župniku čestitati, a župnik je sve počastio kako je i kršćanski običaj za proslavu ovoga najuzvišenijeg Naslova župne crkve i za podjeljivanje svete potvrde.

POTVRĐUJETE KRŠTENJE I - JOŠ VIŠE!

Neum, 19. lipnja 2014. - Don Ivica Puljić, župnik, i don Stipe Gale, njegov pomoćnik, vjeroučiteljski su pripremali ovogodišnje krizmanike u župi Gospe od Zdravlja u Neumu. Njih pedeset i šestero učenika i učenica osmoga razreda. S jednim ili drugim kandidatom iz druge župe. Sveta je krizma zakazana za svetkovinu Tijelova ili Brašančeva. Čak se dogovaralo i vježbalo da krizma bude nakon procesije od župne crkve do gradskoga Križa, ali Nebo je poručilo svojim kišonosnim oblacima da bi bilo razboritije da se sve odvija u župnoj crkvi. Svi su se pripravnici poredali u velikoj župnoj dvorani i u procesiji došli na svoja pripremljena mjesta. Biskup Ratko sa svećenicima koncelebrantima za krizmanicima došao je pred oltar, kod kojega je skupina krizmanica - pjevačica otpjevala pozdravnu pjesmu.

Biskup je, zahvalivši na dobrodošlici župniku i pjevačicama, svratio pozornost vjernika na Tijelovo, jednu od četiriju godišnjih zapovijedanih svetkovina (uz Božić, Veliku Gospu i Sve Svete), koju Katolička Crkva svečano i processionaliter slavi. Svaka sveta Misa jest ne samo Isusova žrtva – pogledajte onaj prekrasni Križ koji dominira svetištem! – nego i proslava Tijela i Krvi Gospodnje.

Krštenje je, krizmanici, djelo Presvetoga Trojstva. U krštenju smo primili trajan pečat, ucijepili se u Krista, postavši djeca Božja, i zato nema više puta u životu sakramenta krštenja, kao što svakoga dana možemo primiti Tijelo Kristovo, kao hranu za dušu.

A krizma je specifičan liturgijski čin i dar Duha Svetoga kojega je Otac zajedno sa Sinom svojim poslao na Apostole i na Gospu. I danas ga šalje na vas. Ne jedan dar nego sedam darova: mudrost, razbor, znanje, savjet; pobožnost, jakost i strah Božji. Tako i u krizmi primamo neizbrisiv i nepovrljiv pečat Duhovih darova. Jednom u životu. U krštenju nam se daje vlastito ime. Roditelji i

kumovi, umjesto nas i u ime naše, odgovaraju na upite svećenika i svoju vjeru ispovijedaju.

A u krizmi ovlaštenu djelatelj svete krizme najprije molitvom zaziva sedam darova a potom, nakon što prozove vaše krsno ime, svetim uljem maže po čelu i udjeljuje vam pečat dara Duha Svetoga.

U krštenju kao mala djeca niste bili ni svjesni toga velikoga milosnog momenta.

Danas ste, pristupajući krizmi, puno razvijeni, svjesniji svega toga, danas vam je najmanje petnaest godina, završavate osmi razred.

U krštenju vam je bio potreban kum, a danas bi bilo idealno da taj isti krsni kum stavi ruku na vaše rame i posvjedoči svoju vjeru i izrazi Bogu zahvalnost što se i u vama razvila krsna milost i bogooblična krjepost vjere.

A budući da svetu krizmu svjesno primete, nije više ni bitan kum, bitni ste vi koji se odričete vruga i prijanjate uz Boga;

koji zahvaljujete roditeljima koji su vas "ukristili" u Krista i njegovu svetu Crkvu;

koji su vas upisali u katoličku zajednicu i vjeru;

koji su vas kršćanski odgajali da se ispovijedu i vjeronaučno pripravite na ovaj dar i sakrament svete krizme.

Danas, od trenutka primanja sakramenta sv. potvrde postajete odgovorniji, Crkvi privrženiji, svjedočki raspoloženi.

Krizmanici su čitali biblijske odlomke Tijelovske svetkovine, predmolili molitvu vjernika. Razglas je bio sasvim zvučan za vrijeme svete krizme. Roditelji su razgovijetno mogli čuti imena svojih sinova i kćeri i moliti za njih Duha Svetoga da uvijek ostane u njima duhovno djelatan i plodan.

Župni zbor na liturgijskoj visini kao i uvijek. Nije na kraju izostalo ni slikanje pred oltarom kao uspomena na ovaj svečani dan.

Župniku hvala na čašćenju i razgovoru.

BRINUTI SE, ALI NE TJESKOBNO

Grabovica, 21. lipnja 2014. - U župama Mostarsko-duvanjske biskupije oko Buškoga jezera uvedena je sretna praksa da se krizmanici iz triju župnih zajednica sastanu u četvrtoj župi gdje biskup Ratko ili njegov ovlaštenik podjeljuje sv. krizmu svake godine. Obično bude u svemu do tridesetak kandidata Ove je godine, u subotu 21. lipnja, red bio da domaćin bude župa Grabovica, koju pastorizira župnik don Marko Lukač i koja je imala devet krizmeničkih kandidata. Njima se priključilo osam osmoljetkaša iz Rašeljaka koje je poučavao i doveo župnik don Mijo Klarić, zatim sedam kandidata iz Prisoja koje je kroz ovu godinu pripremao župnik don Gordan Božić i tri kandidata iz župe Vinica kojima je župnik don Bariša Čarapina. U svemu 27 pripravnika. Don Gordan je doveo i svoj zbor, koji je u početku u znak pozdrava otpjevao jednu pjesmu.

Župnik don Marko pozdravio je kolege koncelebrante, među kojima je bio i seonički župnik fra Vinko Kurevija, duvanjski dekan. Krizmanici su bili angažirani ne samo u pozdravima, nego i u čitanjima, molitvama vjernika i zahvalama.

Biskup je u propovijedi navodio Isusove dokaze o Očevoj providnosti oslanjajući se na dnevno misno Evanđelje. Najprije biljni svijet: "I za odijelo što ste zabrinuti? Promotrite poljske ljiljane, kako rastu. Ne muče se niti predu..." (Mt 6,28-29). Poljski ljiljani procvjetaju i uvenu. A oni su izraz ljepote po boji, obliku i mirisu. Ni kraljevi u svojim carskim palačama nisu ni blizu "odjeveni" kao ovi poljski divlji ljiljani.

I Isus zaključuje: Ako, dakle, vaš Otac daje ovakvu mirisnu krasotu jednomu cvijetu koji danas jest, a sutra se u peć baca, koliko li će više vas, malovjerni, Očeva ruka obući u trajne mirisave haljine koje nikada ne će ni izgorjeti. Vrijedniji ste nego mnogo cvijeća, koje nimalo ne doprinose Kraljevstvu Božjemu. A mi ljudi doprinosimo barem malo. Koliko li je više nas Bog obdario duhovnim cvijećem koje je određeno za vječnost? Ne bojmo se, jer nam je određeno da se s ove zemlje presadimo u vječnost.

Svijet ptica: "Pogledajte ptice nebeske! Ne siju, ne žanju niti sabiru u žitnice, pa ipak ih hrani vaš nebeski Otac. Zar niste vi vrijedniji od njih?" (Mt 6,26). Ne unosite pesimizma u svoju zajednicu. Gledajte ptice nebeske koje se ničim ne bave, osim kako će preživjeti. Ne uzrujavaju se. Nemaju osiguranja, ni zločina abortusa, ni protuprirodna "partnerstva". Isus ne uzima za primjer ptice zato što one ne rade, nego zato što se ne brinu tjeskobno. One doista rade cio dan: skaču, traže, lete, hvataju, skupljaju, ali ne gomilaju u hambare.

Isus zaključuje: Ako se za ptice, koje nimalo ne doprinose Kraljevstvu Božjemu, Otac nebeski tako mudro brine da imaju što jesti, zaštititi se toplim perjem od zime, i napraviti sebi gnijezda u vrijeme razmnožavanja, koliko li će se više Otac vaš nebeski pobrinuti za vas, malodušne stvorove, koji koliko-toliko radite svojom pravdom i ljubavlju za Kraljevstvo Božje. Vrijedniji ste nego "mnogo vrabaca"! (Mt 10,31).

Ljudski rast: "A tko od vas zabrinutošću može svome stasu dodati jedan lakat?" (Mt 6,27). Isus kao prisposobu uzima pojavu ljudskoga rasta, koja je još uvijek neodgonetiva. Nije da čovjek svojom "zabrinutošću" može svomu rast dodati jedan "lakat"?

Isus dokazuje Očevu providnost u našem životu: Što se živčano brinete o svojoj fizičkoj pojavi. Sav je vaš život u Božjim, Očevim rukama. Ne možete svojom voljom rasti, niti se možete umanjivati. Ne možemo sebi dati ni vida, ni sluha, ni disanja, ni krvotočnosti, a najmanje rasta. Postoji netko tko je mudro i s ljubavlju odredio svu stvarnost i ostavio jedan dio nedovršenim jer želi našu razumnu i moralnu suradnju u ispunjavanju njegovih zakona i zapovijedi, po vjeri i razumu.

Biskup je zahvalio župnicima na njihovu pastoralnom radu, napose na ovogodišnjoj pripremi krizmanika. Don Marko je u župnoj kući počastio i susjedne dalmatinske i hercegovačke svećenike koji su se našli na svečanosti.

KRIZMA POMAŽE DUHOVNOMU RASTU I ODGOJU

Roško Polje, 21. lipnja 2014. - U dogovoru sa župnikom fra Jozom Radošom biskup je Ratko pod večernjom svetom Misom, 21. lipnja, podijelio sakrament sv. krizme kandidatima osmoga razreda i prvoga srednjih škola u župnoj crkvi u Rošku Polju. Bilo ih je trinaest.

Zahvalivši na pozdravima župniku i krizmanicima biskup je zaželio što bolju duhovnu pripremu župljanima koji se trodnevnicom pripremaju za svetkovinu zaštitnika župe sv. Ivana Krstitelja.

U propovijedi je krizmatelj govorio o Božjem stvaralačkom činu koji se očitovao u proizvodnji materijalnoga i duhovnoga svijeta. Čovjeka je Bog stvorio iz oba ta elementa. Tjelesno se razvija prema trajnu planu do određene dobi, a duševno odgojem. Samo čovjek ima odgojno-obrazovne sposobnosti koje tijekom života razvija u obitelji, u crkvi, u školi, u društvu. Eto koliko je potreban sustavan odgoj slobode i ispravan razvoj umnih sposobnosti shvaćanja, pamćenja i zaključivanja da se sinovi i kćeri smatraju maloljetnicima sve do njihove osamnaeste godine, do mature, do ispita zrelosti. A to je samo završetak srednje škole. Tek je tada pred njima pravi život.

Crkva prati svoju djecu od njihova početka. Kada dođu na svijet, uključuje ih obredom kršte-

nja u zajednicu snagom vjere njihovih roditelja. Kada počinju razlikovati dobro od zla, priprema ih za sv. ispovijed i kajanje pred Bogom. Tada razlikuju običan kruh od presvete Euharistije. Eto Prve svete Pričesti. Kada dođu do petnaeste godine, tj. kada završavaju osnovnu školu, podjeljuje im sakrament sv. krizme u kojem oni potvrđuju ono što su primili kao djeca u vjeri svojih roditelja, odričući se utjecaja đavla a pristajući vjerom uz boga, i daje im se novost, sedmerostruki pečat darova Duha Svetoga, od mudrosti do bogobojaznosti. Ti su darovi u nama kao trajan biljeg, i uvijek je korisno pobuditi molitvom i radom te Duhove darove. Ništa ne ide samo od sebe. Svugdje se hoće slobodno zalaganje, marljivo nastojanje, poslušnost glasu starijih, iskusnijih, odgovornih. Mi ne možemo opsluživati Božje zapovijedi bez Božje pomoći. Bez božanstva tvojega čovjek je bez ičega... Sveta je krizma posebna pomoć u svemu tome.

U koncelebraciji su osim župnika sudjelovali i seonički župnik fra Vinko, dekan duvanjski, koji je prije petnaestak dana u ime Ordinarijata vjeronaučno ispitao krizmanike, i don Tomislav Ljuban. Svečanosti se priključio i fra Mirko Bagarić iz duvanjske župe.

KRIZMANICI, VRJEDNIJI STE NEGO MNOGO VRABACA!

Gradina, 22. lipnja 2014. - U nedjelju 22. lipnja 2014. u župi Mučeništvo sv. Ivana Krstitelja - Gradina u Bročanskom dekanatu svečano je slavljena sv. Misa pod kojom je 90 mladih pripravnika primilo sakrament sv. krizme. Misno i krizmeno slavlje predvodio je mjesni biskup Ratko Perić.

Krizmanici su sa svojim kumovima i rodbinom dočekali biskupa već u 10.30 ispred župne crkve. Zajedno su u svečanoj procesiji ušli u crkvu, a župni je zbor pjevao himan "Dođi, Duše Presveti!"

Misno je slavlje počelo u 11.00 sati. Uz mjesnoga biskupa sudjelovali su: župnik župe Gradina don Đuro Bender, župnik župe Ploče-Tepčići don Ivan Turudić te biskupov tajnik don Tomislav Ljuban.

Liturgijsko crkveno slavlje posluživali su oko oltara ministranti koji su se radosno pripremali i vježbali u nošenju i rukovanju kadionicom da se i

na taj način iskaže Bogu osobita hvala i slava. Veliki župni zbor Gradina također je obogatio ovo bogoslužje pjesmama i gregorijanskim napjevima psalama kako je prikladno slavljju sv. krizme, pod ravnanjem župnoga vikara don Ivana Bijakšića.

Na početku Mise dvoje je krizmanika pozdravilo biskupa izražavajući mu dobrodošlicu i veliku radost zbog ovoga događaja. Zatim je župnik, pozdravivši biskupa, krizmanike i sve prisutne, u znak zahvalnosti u ime župe poklonio novu misnicu (kazulu), starinskoga kroja, koju je biskup nosio u ovoj svečanoj prigodi. Biskup je u uvodnom govoru zahvalio na daru, ističući da je svoje duhovno zvanje gledao i kroz sličnu misnicu na svome župniku don Ivanu Kordiću još od ministrantskih dana. Pohvalio je i župnikovo zalaganje oko ujednačenosti krizmenih haljina, posebno protiv naopake mode gdje neke ženske ne mogu

odoljeti napasti da za takve prigode ispadnu svakakve samo ne pristojne kako se dolikuje sakramentu Duha Svetoga. Ovakve haljine još više pridonose ljepoti i skladu liturgijske svečanosti.

U propovijedi biskup je protumačio nedjeljno Evanđelje (Mt 10, 26-33), kojemu je glavna misao bila: "Ne bojte se!"

Prvo, ne bojte se istine! Sve što je skriveno izići će na vidjelo. Što se šušalo u skrovištima, propovijedat će se s krovišta. Istina je najmoćniji sud i povijesni i vječni.

Drugo, ne bojte se onih koji ubijaju tijelo! Duh je jači od materije, duša je važnija od tijela. Duša je život, a tijelo ne koristi ništa! Bojte se onoga tko je kadar ubiti i tijelo i dušu.

Treće, i onda Isus rabi jednu sliku o vrapcima da pokaže Božju brigu za čovjeka. Ako se na tržnici dva vrapca prodaju za jedan novčić (Mt 10,29), a za dva novčića daje se pet vrabaca (Lk 12,6), to znači da se jedan vrapac, onaj peti, daje besplatno onomu tko hoće uzeti četiri vrapca. Isus dodaje: eto za toga besplatnoga i bezvrijednoga vrapca Bog se brine, a da se ne brine za nas, malovjerne! Ne bojte se! Vrijedniji se od mnogih vrabaca!

Posebno smo pozvani javno svjedočiti svoju pripadnost Kristu: "Tko god se, dakle, prizna mojim pred ljudima, priznat ću se i ja njegovim pred Ocem, koji je na nebesima. A tko se odreče mene pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred svojim Ocem, koji je na nebesima" (Mt 10, 32-33).

Naša je kršćanska zadaća svjedočiti za Isusa navješćujući njegovu poruku istine, pravde i ljubavi. Ako smo Kristovi, ne bojmo se prihvatiti život, upustiti se u ostvarenje duhovnoga zvanja, kojega nema bez usrdne molitve Bogu, Gospodaru žetve. A oni koji su pozvani zasnovati obitelj, velikodušno će surađivati s Božjom milošću i njegovim darovima.

Na kraju Mise župnik je čestitao krizmanicima i njihovim kumovima i roditeljima. Zahvalio pjevačima, ministrantima, biskupu. Krizmanici su uputili riječ zahvale na primljenim duhovnim darovima. Biskup je pozvao sve vjernike da ovako radosno i u Božjem duhu provedu i poslije podne u svojim obiteljskim zajednicama.

Poslije svečanoga blagoslova krizmanici su se slikali pred oltarom za jedinstvenu uspomenu. Svećenike koji su došli na čestitke župnik je počastio u prostorijama župne kuće.

NA PRVOM MJESTU BOŽJA!

Rakitno, 28. lipnja 2014. - U subotu, uoči Petrovdana, u župi Rođenja sv. Ivana Krstitelja u Rakitnu biskup je Ratko slavio pučku sv. Misu pod kojom je podijelio sakrament sv. potvrde učenicima osmoga razreda i prvoga srednjih škola, u svemu 41 pripravnik i pripravnica. Župnik ih je fra Marinko Leko pripremao, a prije koji tjedan ispitao ih je biskup sa svojim tajnikom vlč. Ljubanom.

Najprije su kandidati ispred župne kuće pošli u procesiji u župnu crkvu ukrašenu vitražima, zauzimajući već pripremljena mjesta, a župni je zbor kroz to vrijeme pjevao himan "Dođi, Duše Presveti". Jedna je krizmanica pred oltarom izgovorila nekoliko vjernih riječi a potom druga cvijeće pružila kao znak svježe mladosti i pozdrava u ime svih krizmanika. Župnik je u ime cijele župe izrazio dobrodošlicu ističući da svi radimo na tome da se ova mladež održi u Božjem zakonu i zato joj u ovim presudnim godinama pomažemo pečatom Duha Božjega, duha mudrosti i bogobjaznosti, razbora i jakosti.

U konceleciji su bili svi župnici dekanata - što nije česta pojava - s posuškim dekanom fra Mladenom Vukšićem: don Ante Ivančić iz Zagorja, fra Ivan Landeka, stariji, iz Posuškoga Graca, don Ilija Drmić iz Vira, don Joko Blažević iz Vinjana i don Slaven Čorić iz Sutine.

Biskup je u propovijedi govorio o 12-godišnjem dječaku Isusu u Hramu, prema Evanđelju pročitano na spomendan Srca Marijina, gdje je očito namjerno Isus ostao, a da ga majka Marija i Josip nisu primijetili, jer su bili uvjereni da je "među rodbinom". Bio je i više od toga. On je u kući Oca svojega. I kada je majka neodoljivo primijetila zašto im je to učinio, on je rekao da je na prvom mjestu Božja zapovijed, a tek na četvrtom zapovijed o roditeljima. Tako smo i mi svi pozvani prvo slušati Božji glas - ako nas Bog zove da ga slijedimo u duhovnom zvanju - a roditelji bi trebali biti pomoćnici u tome, a ne da odvrćaju svoje sinove i kćeri od Božjega puta svećeničkoga i redovničkoga staleža. Potaknuo je krizmanike da surađuju s pečatom Duhovih darova kroz život,

koji je pun zamki i napasti. Zato se najprije odriču đavla i njegova sjaja i njegove zavodljivosti, a onda još jačim glasom ispovijedaju svoju vjeru u Presveto Trojstvo i u Crkvu Božju, voditeljicu ljudi na putu spasenja. Pod krizmom redovito nema pjevanja, nego samo čuje glas krizmatelja i krizmanika i tiha molitva roditelja za svoju djecu da ono što danas primaju doista se i primi u životu

krizmanika te da napreduju u daru mudrosti i jakosti, u dobi i milosti.

Na kraju Misnoga slavlja snimljene su uspomenes predškolskom djecom, sa zborom i s krizmanicima. Župnik je u župnoj dvorani počastio susjedne župnike i nekoliko sjemeništara i bogoslova. A razgovor je tekao u bratskoj slozi, šali i korisnoj razmjeni vijesti.

SUSRETI I HODOČAŠĆA

ĐAKONI IZ ZAGREBA U HERCEGOVINI

Mostar, 22. travnja 2014. - U svojoj šestoj godini teološkoga studija, takozvanoj pastoralnoj, đakoni koji pripadaju raznim biskupijama ili redovničkim zajednicama a studiraju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, njih dvadeset i dva, pohodili su u Vazmenoj osmini više mjesta u Hercegovini. Njima su se pridružila i dvojica mostarskih đakona, koji provode svoju pastoralnu praksu na župama Blagaj-Buna i Aladinići.

Svi su đakoni prije primanja sakramenta reda đakonata diplomirali iz teologije i određeni za neku službu u pastoralnoj praksi, a neko vrijeme provedu i u slušanju zajedničkih predavanja i polaganju pastoralnih ispita. U tom sklopu studija, pod vodstvom dr. Tomislava Markića, ravnatelja Pastoralnoga centra na Kaptolu u Zagrebu, pohodili su - ovo je peti put posljednjih godina - i mostarsku katedralu, u utorak, 22. travnja. Najprije im je mjesni biskup Ratko Perić u katedralnoj kripti sv. Josipa održao pastoralno predavanje pod naslovom "Kvocijent zrelosti svećeničkoga pripravnika". Na tridesetak probranih pitanja iz života i razmišljanja suvremenoga bogoslova-đakona, na paradigmi biblijskoga đakona Stjepana, koji je otišao u red mučenika, onih vrhunskih, i đakona Nikole, koji je otišao u "nikolaite", nemoralnu sektu po njemu prozvanu, vrativši se u poganstvo odakle je kao "pridošlica" i došao, biskup je jasno razlučio kojega đakona i sutra prezbitera Crkva želi i treba, a kojega nikako ne treba ni kao đakona ni kao vjernika. A sva su pitanja utemeljena na Božjem Dekalogu.

U zaključku biskup je pozvao đakone da odgovore u svojoj savjesti na pitanja koja je postavio sv. Pavao ne đakonima, nego svojim običnim vjernicima u Filipima (3,1-21):

Uzdamo li se u tijelo? Ili se dičimo Kristom Isusom?

Smatramo li sve gubitkom i otpadom, u odnosu na spoznanje Isusa Krista?

Držimo li više do svoje prošlosti? Ili do buduće Isusove nagrade?

Je li nam slava u sramoti? Ili u prijateljstvu s Križem Gospodnjim?

Suobličujemo li se kriteriju Kristovu? Ili standardu ovoga svijeta?

"U životu nam je nerijetko velik raskorak između stupnja spoznanja Isusa Krista i stupnja primijenjena Kristova morala. Raskorak u rastu dviju duševnih moći: u zrijevanju emocije i u razvitku inteligencije, u stečenoj navici i u stečenu znanju. U ponašanju i poznavanju? U značaju i pameti? U karakteru i intelektu? U bogoslovnom moralu i đakonskom godištu studija? U vlastitom dostojanstvu i u ocjenama u Indeksu.

Sveti je Pavao napisao načelo: *Scientia inflat, charitas aedificat* - "Znanje napuhuje, ljubav izgrađuje" (1 Kor 8,1). Komu je to on napisao? Samo Stefaninoj kući, Klojinoj obitelji, Fortunatu i njegovima, Krispu i Ticiju Justu? I zašto? Možda je i meni danas nešto rekao?"

Nakon predavanja biskup je predvodio sv. Misu u katedrali u 18.00 sati, u kojoj su sudjelovali đakoni i mnoštvo naroda. Pod Misom je nakon homilije podijelio liturgijsku službu akolitata lektoru Marinu Skenderu, bogoslovu iz Bijeloga Polja, studentu pete godine studija teologije na Kolegiju Družbe Isusove u Zagrebu.

Đakonima je, nakon sv. Mise, župnik don Luka iznio dramatičnu povijest katedrale, a tek joj 34 godine od posvete, a potom im je stavljena na raspolaganje biskupova knjiga "Isus silan na riječi", u izdanju Crkve na kamenu (2014.), u kojoj su obrađene Kristove parabole.

ŠESTERO HODOČASNIKA U LURDU

Mostar, 28. travnja 2014. - Godine 2014. Biskupijski caritas Mostar, u suradnji s Udrugom roditelja i djece s posebnim potrebama "Vedri osmijeh" iz Mostara, organizirao je u poukrskom tjednu (21-26. travnja) hodočašće u marijansko svetište Lurd za šestero djece i mladih s invaliditetom: Ivan Kegelj, Kristijan Nikolić, Marin Bevanda, Mile Dragoje, Klara Puljić i Anđela Marić. Njih je pratilo šestero volontera: A. Bender, F. Brkan, S. Elezović, G. Martinović, M. Rozić i M. Sosa te svećenik T. Ljuban i medicinska sestra M. Zelenika.

Ovogodišnji polazak, na sam Uskrs, bio je ispred Rehabilitacijskog centra za osobe s posebnim potrebama "Sveta Obitelj" iz Mostara. Puna dva kombija do Zagreba, a od Zagreba zrakoplovom do zračne luke Tarbs, koja je udaljena 20 minuta autobusom od Lurda.

Djeca i mladi zajedno s volonterima proveli su šest dana u Lurdu zajedno s ostalim hodočasnicima svijeta. Ove je godine na tom europskom hodočašću bilo 12.500 hodočasnika, što predstavlja najveće godišnje okupljanje djece i mladih s invaliditetom uopće u Europi. Svake godine slave se dvije velike sv. Mise. Prva je Misa ove godine bila u sklopu "Osiguranje Irskoga hodočašća" (Irish Pilgrimage Trust - IPT) za sve skupine koje potpadaju pod Irsku upravu, gdje se nalazila i Hrvatska i Bosna i Hercegovina. Glavni je misnik bio msgr. William Crean, biskup Cloynea u Irskoj. Druga velika Misa bila je u organizaciji "Osiguranje Hodočašća hendikepirane djece" (Handicap Children Pilgrims Trust - HCPT) u bazilici sv. Pija X., koju je predvodio msgr. Kieran Conry, biskup Arundel-a i Brighton-a u Engleskoj, u koncelebraciji s još šest biskupa i više svećenika, a sve pod ovogodišnjim geslom "Mi smo kuća Božja".

Povijest hodočašća u Lurd ne može se pojmiti bez povijesti agencije HCPT iz Irske od 1956. i Dječje Udruge Hrabrost (D.U.H.) iz Zagreba od 2003. godine.

Godine 1951. utemeljitelj udruge HCPT-a, dr. Michael Strode, prvi je put posjetio Lurd. Strode je radio u školi s djecom s invaliditetom te je 1954. godine s prijateljem Peterom Keevneyem poveo skupinu djece s invaliditetom u Lurd. Budući da je to hodočašće pozitivno odjeknulo i kod djece i kod roditelja, kao i u cijeloj udruzi, već sljedeće godine povelu su u Lurd dvije skupine. A godine 1956. utemeljena je udruga s naslovom HCPT.

Godine 1957. organizirano je prvo hodočašće udruge HCPT i tu počinje hodočasnička lurdska priča koja traje do danas. Udruga se godinama ši-

riključivale mnoge organizacije iz cijeloga svijeta.

Utemeljitelj HCPT-a, dr. Strode, i danas je aktivan član Udruge, a 2013. godine primio je na hodočašću u Lurdu posebno priznanje, Medalju Gospe Lurdske, za predanost i požrtvovnost. Sadašnji je predsjednik HCPT-a spomenuti biskup Kieran Conry.

Godine 2003. Zagrebačka DUH-ova hodočašća započinju četiri volontera iz Hrvatske. Te su se godine na hodočašću u Lurdu priključili raznim skupinama i na poticaj Paula O'Gradya osnovali su HCPT skupinu u Hrvatskoj. Sedamdesetih godina Paulova majka, Anthea O'Grady, bila je jedna od utemeljiteljica spomenute udruge "Osiguranje Irskoga hodočašća" sa sjedištem u Irskoj. Paul O'Grady bio je član te udruge i godinama je odlazio na hodočašća u Lurd, jer je cijela njegova obitelj povezana s udrugom.

Godine 2003., u studenome, Paul O'Grady, Annika Gifford, Andrea Zec i Tomi Šebek utemeljili su Dječju udrugu Hrabrost, skraćeno DUH, u Zagrebu.

Godine 2004. godine DUH-ovci prvi put odlaze na hodočasnički susret u Lurd. U prvom DUH-ovu hodočašću sudjelovalo je sedmero djece i mladih s invaliditetom i osam pomagača te medicinska sestra i svećenik fra Anto Stjepanović.

Od 2004. godine DUH-ovci su putovali do Lurda raznim prijevoznim sredstvima, a organizatori su, zahvaljujući upornosti i predanosti, uspjeli odvesti na hodočašće više od 130 djece i mladih s invaliditetom iz 4 zagrebačke škole.

U DUH-u je trenutačno oko 90 aktivnih volontera, a taj broj stalno raste.

Godine 2012. Tomislav Šebek prenosi cio program hodočašća Mostarskomu caritasu, iz kojega F. Brkan prvi put odlazi kao volonter-pomagač da osobno pobliže upozna hodočašće za djecu i mlade s invaliditetom i o tome izvjesti upravu Caritasu.

Godine 2013. Caritas Mostar zajedno s Caritasom Banja Luka organizira prvo službeno hodočašće Bosne i Hercegovine za troje djece i mladih s invaliditetom, s dva volontera, svećenikom i medicinskom sestrom. Bila su to djeca: Slavko Sudar (MO), Mladen Drozdek (BL) i Mirko Bobonja (BL). Volonteri: B. Lukenda (BL), F. Brkan (MO), svećenik A. Komadina (MO) i medicinska sestra S. Brkić (MO). Hodočašće je urodilo plodom tako da se prigodom ovogodišnjega hodočašća za Uskrs samo iz Mostara ušesterostručilo.

T. Ljuban - F. Brkan

MATURANTI NA ZAHVALNICI U KATEDRALI

Mostar, 8. svibnja 2014. - U četvrtak, 8. svibnja 2014., na rođendan blaženoga kardinala Alojzija Stepinca (rođen 1898.), kojega bi uskoro, ako Bog da, papa Franjo proglasio svecem, maturanti iz 12 srednjih škola u Mostara došli su u podne na sv. Misu u Mostarsku katedralu da zahvale Bogu na uspješno završenih 12 razreda osnovno-srednjega školovanja. Moglo je biti oko 400 maturanta i maturantica. Misu je predvodio biskup Ratko Perić, a s njim su koncelebrirali don Mladen Šutalo, povjerenik za mlade; don Tomislav Ljuban, tajnik; i don Davor Berezovski, katedralni kapelan. Maturanti su pjevali, čitali misno čitanje i izgovorili molitvu vjernika.

Don Mladen je predstavio škole: Srednja strojarska škola Fausta Vrančića; Srednja medicinska škola Sestara milosrdnica; Srednja ekonomska škola Joze Martinovića; Gimnazija fra Grge Martića; Gimnazija Mostar; Internacionalna privatna gimnazija; Srednja prometna škola; Srednja elektrotehnička škola Ruđera Boškovića; Srednja građevinska škola Jurja Dalmatinca; Srednja tu-

rističko-ugostiteljska škola; Glazbena škola Ivana pl. Zajca; Srednja škola likovnih umjetnosti fra Gabrijela Jurkića. Don Mladen je maturantima rekao: "Život je neponovljiv i zato veoma ozbiljan. I odgovoran. Neki će od vas nastaviti druženje s knjigom, a neki će se opredijeliti za posao - ako ga uspijete pronaći. Dao Bog!"

Biskup je u početku podsjetio maturante da su prije 3-4 godine bili pred ovom istom katedralom na svetkovinu Duha Svetoga i primili sedam njegovih darova. Jesu li se primili ti Duhovi darovi? Kako je s razborom, s razumom? Jeste li uzrasli u razumnosti birajući ono što je Božje? Ili su možda neki mislili da ima u godini dana, maturijada, brućošijada, kada je dopušteno iskočiti iz pameti i iz moralnoga reda, i biti nerazuman, nerazborit, jadan, u moralnoj kaljuži?

Ova sv. Misa za sve vas i za sve maturante u Hercegovini, da vas Bog uputi svojim putom, Misa za vaše roditelje, za sve vaše nastavnike i odgojitelje kao zahvalnica za njihovo obrazovno-odgojno djelo.

BISKUPOVA PROPOVIJED

Poniznost – uvjet uspjeha i spasa

Dragi mostarski maturanti!

Hajmo nekoliko riječi o jednoj riječi ili vrlini koju vi, maturanti, možda uopće ne volite, a bez koje nema ni uspjeha ni spasa; ta je riječ poniznost do koje se dolazi osobito putem patnje i poniženja. Možda biste voljeli da vam govorim po ponosu, a ne o poniznosti.

Poniznost znači ponizno po-nizini pješačiti, hoditi, ići. Po niskoj zemlji, a ne s glavom iznad oblaka. I latinski pojam humilis/ponizan ima veze s humusom, sa zemljom, nizinom. Od humusa dolazi i naziv našega Huma iznad Mostara do kojega se dolazi s pomoću četrnaest postaja Križnoga puta.

Poniznost je smjerno priznanje svoje nemoći i ovisnosti o drugome. I zato je uvjet za stjecanje Božje pomoći i mudrosti; sredstvo vremenita uspjeha i vječnoga spasa.

Na poniznost nas navode osobito tri ljudske pojave, na koje smo inače nerijetko preponosni,

a sve nosimo "u glinenim posudama" (2 Kor 4,7): živica tijela, žigica razuma i žica ćudoređa.

1 - Fizička konstitucija. Posve ovisimo o drugima, o svojim roditeljima ne samo od začeca do rođenja, i do sedme godine kada pomalja žmigavac razuma, nego čak i do svoje punoljetne granice kada još nismo došli do samostalne pameti, jer nam oni, ti roditelji, sve osiguravaju: od hrane do stana, od učenja do zaposlenja, do ženidbe ili udaje, i još malo dulje. Nitko sebi ne može dati zdravlja koliko želi, niti ga drugi može dati. A kada se počne osipati, nikako ga zaustaviti prije smrti. Otiđi na Bijeli Brijeg, porazgovori s pacijentima raznih odjeljenja pa ćeš čuti kako smo jadni. Bez obzira odakle patnja dolazila, vidimo da u životu, kada prevalimo određenu dob, primjećujemo na sebi sustavne fizičke promjene nagore:

smanjuju nam se potrebni vitamini i proteini, a povećava se šećer u krvi;

učestalo znojenje i usporeno disanje, makar se i ne uspinjali pješke uza stranu;

što nam se ubrzanije gubi očinji vid, to nam jače skače i očinji i drugi tlak;

kako nam se više gubi ušni sluh, tako se povećava ušni šum do zaglušnosti - smeta nam i jedno i drugo, i to još neugodnije od očinjega nevida i svakovrsna tlaka;

kako nam ispadaju izgledani zubi, tako nam po crijevima bujaju polipi koji se hrane željezom iz krvi i ne odstranjuju se bez kirurškoga zahvata;

a kada se utroba rastvori, onda se primijete i druga oštećenja: na gušterači, na jetri, na plućima, u želudcu ili u žuči itd.; više puta samo: otvori i zatvori!

Nije nam drago, jer nije zdravo, ni ono što se neprirodno umanjuje i sužava ni ono što se neobično umnaža i pojačava. Ono što se umanjuje, nimalo nam ne godi; a ono što se povećava, uvelike nam škodi. To nam je tjelesni zakon raspadaanja, bez obzira koliko mi to nadoknađivali neprirodnim naočalama, ušnim spravama, umjetnim zubalima, pacemakerima, mazama, prašinom ili tekućinom.

Čime se to ti hvališ, vrli maturante i maturantice - tjelesnom konstitucijom u kojoj nosiš zakon raspadljivosti, trulosti i smrti?

2 - Inteligencija. Mi ljudi kao stvorenja imamo u sebi sliku i priliku Božju: Bogu smo slični po daru razuma i slobodne volje. A gle kakvi smo i tolišni smo po razumu ili intelektu: idemo u školu četiri osnovne, pa druge četiri osnovne, pa treće četiri o/srednje, pa neki četiri ili pet godina fakulteta, netko završi s diplomom, netko na ulici; oko 60% studenata nikada ne diplomira. A pri tome svemu slabo shvaćanje gradiva, još slabije pamćenje bilo kakva štiva - ne zapamtimo ni dva posto od onoga što čujemo na satu predavanja ili pročitate iz knjige - a najslabije nam zaključivanje, razmišljanje, pogotovo u odnosu na budućnost, koja uopće nije u našoj moći. Resi nas dakle preobilno neznanje i sustavan zaborav. Nevjerojatno koliko nam u životu nedostaje zrele logike i zdrave memorije; i što više zalazimo u godine, ne postajemo pametniji, nego senilniji. Ne možemo naučiti što bismo htjeli, niti zapamtiti što bi trebalo, niti se sjetiti kada nam nešto zatreba, pogotovo na ispitu kada nas profesor pita, niti možemo razumjeti koji je smisao života, pogotovo ovoga patničkoga.

Uostalom i da sve razumijemo što se nalazi na ovome svijetu, sva ta beskrajna enciklopedijska mnoštva podijeljena u 50 znanstvenih užih polja u kojima rastu 243 bujne grane znanosti, koje ot-

krivaju sve od početka svijeta, od začetka čovjeka, od prirode do duše, od rađanja do smrti, svu fiziku i malo metafizike. Ti završavaš srednju školu a ostale ti sve grane znanosti u koje nisi pravo ni primirisao, a sada ćeš, nastaviš li, izabrati samo jednu od 243 grane. Zato zauzmi posljednje mjesto poniznosti i ne daj se s toga položaja bez velika jada! Kada su prošle godine maturante u jednom našem gradu pitali da pred televizijom sažmu svoje osnovno i srednje školovanje "u tri riječi", jedan je duhovito provalio: "Sjedi doli, jedan!" Eto tri riječi! Eto istine! Eto tijeka školovanja i što je zapamtio iz 12 razreda trljanja klupa!

Čime se to oholiš, ponosni maturante i maturantice - inteligencijom u kojoj nosiš zakon ne-shvaćanja i zaboravljanja?

Uostalom, ne ćemo se znanjem spasiti. Ne spašavaju nas podatci povijesni, zemljopisni, prirodopisni, leksikonski; ne spašavamo se razumom, nego vjerom, povjerenjem u Božju providnost i pouzdanjem u milosrdni sud Božji. Isus nam daje i od nas traži osobnu vjeru u njegovu moć i pomoć.

3 - Moralni značaj. Ne možemo činiti što hoćemo niti postići što odlučimo; "ta ne činim ono što bih htio, nego što mrzim - to činim", veli Apostol Rimljanima (7,15). A ono što bismo trebali činiti, to ne radimo, pa se ljutimo, živciramo, griješimo i kajemo se. Odlučimo da ne ćemo više griješiti, ne možemo ni blizu ostvariti. Koliko pokušaja - toliko promašaja. Neprestano posrćemo, ispovijedamo se, dižemo se, padamo, odlučujemo, i sve iznova. Koliko smo obavili sv. ispovijedi, primili sv. pričesti, pročitali vjerskih članaka, jesmo li se temeljito obratili? Ili smo još uvijek u moralnoj kaljuži?

"Ah, čijem si se zahvalila tašta ljudska oholasti, sve što više širiš krila..."

Ograničeni smo u ljudskom pravu: nismo vlasnici ni svoje pameti, ni slobode, ni svoga tijela. Ne možemo se ni roditi ni umrijeti kada mi hoćemo. Sva nam se prava u hipu mogu oduzeti, ne znamo ni kako, ni od koga. Samo nas nema. Netko drugi nama upravlja kao Gospodar, Vlasnik, pa ili mi to priznali ili ne priznali. Ograničeni smo ne samo kao pojedinci, nego i kao društvo. Da te ne mučim pričom o društvenoj recesiji: kako se jednima smanjuju penzije, tako se drugima povećavaju kamate na kredite, a svima se nezaustavljivo povećava depresija duha i tijela. Sveopća nezaposlenost, bijeg mladih i sposobnih iz hrvatske EU u njemačku EU, ekonomske prijevare i pljačke, bankarske malverzacije, političke

manipulacije, bogaćenje bogatih, a siromašenje siromašnih.

A u nama nema jače i dublje težnje od nadi-
laženja ovoga ograničena vremena i prostora, ži-
votne kondicije i konstitucije. Željeli bismo živjeti
zauvijek, i to zdravi i mladi, razumni i slobodni.
A sve nas smeta na ovome svijetu - bolesti, umori,
nerazumijevanja, neuspjesi, starost, da ne živimo
ni zdravi, ni mladi, ni pametni, ni slobodni. A po-
gotovo nam je patnja i konačna smrt - jednom
riječju križ - zapreka da se protegnemo mišlju,
riječju, željom i djelom u vječnost, osim ako križ
uzmemo kao sredstvo spasenja.

Bez Boga ne možemo ništa - Bez Božje mu-
drosti i razbora, bez njegova znanja i savjeta, bez
njegove jakosti i dara strahopoštovanja sve je naše
- šaka jada. "Bez Božanstva tvojega čovjek je bez
ičega, tone sav u crnom zlu", pjevamo u himnu
Duhu Svetomu. Bog nas ne da iz svoje ruke, ispod
svoga nadzora. O njemu posve ovisimo. Milost je
njegova i ovo naše htijenje i ovo naše djelovanje.

Bez njegove pomoći ne možemo opsluživati nje-
gova zakona. Svima nam je ostavio mogućnosti
da se spašavamo po skrušenu kajanju za ono što
smo počinili zla, i za ono što smo propustili do-
bra. Eto istinske potrebe poniznosti, jer ohol se
čovjek ne kaje! Božji je dar naš spas, a ne naše za-
sluge. Ali hoće se i ovo naše malo suradnje, naše
prihvatanje Božjega dara.

Dragi maturanti, budite iznad svega zahval-
ni Bogu, zatim svojim roditeljima, koji su vam,
odmah poslije Boga, najviše dali, pa onoj plejadi
učitelja, vjeroučitelja, nastavnika, profesora, od-
gojitelja, koji su vam pokušavali dati gen svoje pa-
meti i poštenja da budete netko i nešto, a ne nitko
i ništa. Ovisi o vama što ćete biti. Budite i vi sutra
učitelji drugima! Umjesto da budete preponosni,
budi samo ponizni! Bog ohole ponizuje, a poni-
zne uzvisuje!

Duh vas Božji ravnim putom vodio i za sebe
čuvao!

SVEĆENIČKO HODOČAŠĆE NA OTOK MRKAN

Otok Supetar, 20. kolovoza 2014. - Trebinjski
župnik i dekan don Milenko Krešić, u kontaktu s
mostarskim Biskupskim ordinarijatom, ovoga je
ljeta naumio upriličiti svećeničko hodočašće na
otok Mrkan, 20. kolovoza 2014. U tu je svrhu tre-
balo raščistiti put od obale do ruševina crkve sv.
Mihovila, gdje su više stoljeća rezidirali mrkanski
biskupi. Velikodušnu su pomoć dali gradonačel-
nici Konavala i Župe Dubrovačke.

U Cavtatu se našlo oko 20 svećenika s jednim
bogoslovom i s biskupom Ratkom te s dvade-
setak laika iz Hercegovine i iz Dubrovnika. Od
građanskih vlasti: zamjenik načelnika Župe Du-
brovačke Mirko Maslač, načelnici Stoca Stjepan
Bošković i Ravna Andrija Šimunović. Skupina je
trebala brodicom "Adrijanom" iz Cavtata isploviti
oko 11.00 sati, ali uzburkano more nije dopustilo
pristup Mrknu, pa su se hodočasnici iskrcali na
obližnjem otočiću Supetru. Tu je biskup sa sve-
ćenicima slavio sv. Misu u čast sv. Mihovila ar-
kanđela te se zaustavili na otočiću na kojem Niko
Miljas drži restoran. Čak je gospodar Niko i veli-
kodušno počastio družinu, na čemu mu iskrena
hvala. Ipak kada su se poslije objeda hodočasnici
stali razilaziti a more smirivati, jedna se skupina
- hrabra četa - odvažila i odplovila na Mrkan i
sretno se vratila.

Prije Misnoga slavlja don Milenko je iznio
nekoliko podataka iz milenijske povijesti Tre-
binjsko-mrkanske biskupije pretpostavljajući da
će se sv. Misa slaviti u dvorištu crkve sv. Miho-
vila na Mrknu.

"Svetište Njegovo opustje kao pustinja..." (1
Mak 1,39). Svetište, oltar, crkva posvećena sv. Mi-
hovilu arkandelu ovdje na ovom mjestu, na otoku
Mrkanu koju sagradiše vrijedni redovnici sv. Be-
nedikta prije više od 800 godina. Oni, redovnici,
čijom zaslugom naši predci bijahu upućeni u tajne
svete vjere, postadoše dionici Kristova spasenja te
dionici i baštinici kršćanske i europske kulture.

Ovi posvetitelji i prosvjetitelji hrvatskoga ko-
rijena življahu na ovom otoku oko sto godina
uzdižući Bogu svoje molitve, slaveći Presvetu Eu-
haristiju za posvećenje i spas svoj i svoga naroda,
čiji su izdanci bili i oni sami i među kojima su
radili i molili. I tako svaki dan: bdjenje, jutarnja,
sveta Misa - treći, šesti, deveti čas, večernja, po-
večerje, noćturno.

Jednoga jutra 1252. godine poslije jutarnje
molitve, dok su neka braća odlagala svoje brevija-
re u korske klupe, a neka već pošla prema svojim
sobicama da se pripreme za svetu Misu, začuo se
glas staroga opata: "Ostanite kratko!" Redovnici
zastadoše ondje gdje ih glas zateče, a on nastavi:

"Noćas je protjeran naš subrat, biskup Slav [Slavius, Salvius]. Pod okriljem noći, bez igdje ičega, iznijevši samo živu glavu izbjegao je iz Trebinja. Da nije noćas uspio izbjeći, sutra više ne bi bio živ. Uroš bi ga sigurno ubio. Čuli ste za njegove prijetnje našem Biskupu da bi ga najradije ubio i da u njegovu kraljevstvu nema, ne samo on nego ni Papa nikakve vlasti. Biskupa su Slava braća jutros prevezla na Lokrum i nalazi se u našem samostanu. Mi smo još na svome. Ali, ako Uroš i na nas krene, što će biti s nama i s našim narodom, sam Bog zna! Zato braćo na koljena!"

Slav se više nikada nije vratio u svoju biskupiju. Tribunijom ili Travunjom, Trebinjskom oblasti, poslije Uroševe smrti vladali su njegovi sinovi, unuci i praunuci (svi Uroši I., II., III. itd.). I sve dok su njome vladali srpski kraljevi, biskupu trebinjskom, za njih u Trebinju nije bilo mjesta, osim, možda, u vrijeme kada je ova pokrajina bila povjerena Jeleni, majci kraljici (1284.-1314.) U dokumentima toga vremena susrećemo biskupa mrkanskoga i trebinjskoga, odnosno trebinjskoga i mrkanskoga u istoj osobi.

Prvi poznati biskup, koji je nosio te naslove, bio je Nikola. Njemu je Malo Vijeće u Dubrovniku 1322. godine udijelilo milostinju. Malo prije toga, na prijelazu stoljeća, je li to bilo 1284. ili poslije, dubrovačka plemićka obitelj Theophilis / Tefla/, koja je bila pokroviteljica mrkanskoga samostana, ovomu biskupu ili njegovu predšasniku darovala je otoke Mrkan, Bobaru i Supetar da se imaju gdje skloniti i od čega živjeti.

Od tih godina, od kraja 13. stoljeća pa sve do 1948. ovi su otoci u vlasništvu trebinjsko-mrkanske biskupije i, gledajući kroz povijest, svrha im je bila bitno trostruka:

1 - Mjesto bogoslužja – Crkva Sv. Mihovila (još je jedna bila na otoku – crkva Gospe Snježne na samoj obali) služila je kao katedralna crkva trebinjsko-mrkanskih biskupa. Za vrijeme srpskoga progonstva (kraj 13. i prva polovica 14. stoljeća) i turskoga (sredina 15. stoljeća i 17. i prvi dio 18. stoljeća), odnosno za vrijeme njihova boravka ili ovdje na otoku ili u Dubrovniku, u toj su se crkvi slavile pontifikalne Mise. Posljednji je slavio pontifikale u crkvi sv. Mihovila, kako nam prenose dokumenti, biskup Scipion de Martinis, poslije velike trešnje 1667. godine. Njegov nasljednik Antun Primi (Primić) redovito je tražio i dobivao od Svete Stolice dozvolu da pontifikale može služiti na području Dubrovačke nadbiskupije.

2 - Mjesto biskupova stanovanja, odnosno biskupski ordinarijat ili rezidencija – S velikom vje-

rojatnošću, koja graniči sa sigurnošću, možemo tvrditi da su biskupi od kraja 13. stoljeća pa sve do četrdesetih godina 14. stoljeća stanovali u ovom samostanu na Mrknu. Drugoga mjesta stanovanja, druge rezidencije, koliko nam je poznato, jednostavno nije bilo. Kada je Trebinjska pokrajina došla pod vlast zetske braće Balšića, koji su bili katolici, 1373. godine, te koju godinu poslije pod vlast bosanskoga kralja Tvrtka 1377., počela je obnova katoličanstva na području Trebinjske biskupije te su se i biskupi mogli nastaniti na njezinu terenu. Međutim, u to isto vrijeme, 1377. godine, Republika im je kao nadoknadu što su samostan na Mrkanu ustupili za karantenu (prva u Europi), darovala kuću u Dubrovniku. Od toga vremena imali su priliku stanovati na području Trebinjske biskupije ili u Dubrovniku. Vjerojatno su koristili i jednu i drugu mogućnost. Posljednji od njih, koji je u ovom razdoblju boravio na području biskupije na kopnu, bio je biskup Mihovil Natalis (1436.-1456.). Za njega povijesni izvori kažu da se oko 1450. godine povukao iz Trebinja u Dubrovnik a biskupiju povjerio kanonicima sv. Petra u Čičevu (nekadašnji benediktinski samostan kod Trebinja, danas samostan pravoslavnih monahinja), i Ivanu knezu Popova i Trebinja. Biskup je Mihovil umro 1456. godine u vrijeme kuge i pokopan u crkvi sv. Mihovila na Mrkanu. Ovo je jedini biskup za kojega sa sigurnošću možemo tvrditi da je pokopan u ovoj crkvi. Vjerojatno da nije pohađao Mrkna i slavio Boga u ovoj crkvi ne bi je ni odabrao za svoje ukopno mjesto. Poslije biskupa Mihovila (drugo progonstvo, ono tursko) trebinjsko-mrkanski biskupi stanovali su u Dubrovniku u kojem su, neki od njih, vršili službu generalnoga vikara dubrovačkoga nadbiskupa. U vrijeme obnove katoličanstva pod vlašću Zlatnoga polumjeseca (Otomanskoga carstva) na početku 17. stoljeća trebinjsko-mrkanski biskupi ponovno se nalaze na Mrkanu. Biskup Krizostom Antić (Antica) (1615.-1647.) na više mjesta piše kako je obnovio rezidenciju i crkvu na Mrkanu, da povremeno na njemu živi i u crkvi sv. Mihovila obavlja pontifikalne Mise (sa svim biskupskim znakovljem). Isto čini i njegov nasljednik Sabin Cvjetković (1647.-1661.). U njegovo vrijeme vodio se rat između Venecije i Turskoga carstva (Kandijski rat: 1645.-1669.). Njegova je rezidencija na Mrkanu bila česta meta uskočkih, odnosno hajdučkih – razbojničkih pljački. Kako piše, spomenuti pljačkaši, više su puta napali samostan i odnijeli iz njega što su mogli odnijeti. U opustošenom samostanu nije mogao stanovati te

se trajno preselio u Dubrovnik. Međutim, ljudsko trajno nije Božje trajno. Dubrovnik je u travnju 1667. pogodila velika trešnja ili potres. Grad je bio porušen, pa tako i biskupova kuća u gradu. Samostan je na Mrkanu, čini se, malo bolje prošao, barem se u njemu moglo stanovati te je biskup Scipion de Martinis ovamo premjestio svoj ordinarijat. On je bio posljednji biskup koji je na otoku stanovao.

3 - Izvor prihoda za održavanje biskupa, ordinarijata i biskupije – Kad je obitelj Tefla kra-

jem 13. stoljeća darovala trebinjskomu biskupu otoke Mrkan, Bobaru i Supetar, darovala ih je s ciljem da prognani biskup ne bude prosjak, nego da ima od čega živjeti. Od tada pa do 1948. godine, kada je komunistička Jugoslavija biskupiji oduzela spomenute otoke, biskupi, a poslije njih i apostolski upravitelji iznajmljivali su spomenute otoke pojedincima iz okolnih mjesta na kopnu te od te najamnine uzdržali sebe, ordinarijat i biskupiju.

GLAVNI PODATCI O MRKANSKOJ BISKUPIJI

Don Ivica Puljić, povjesničar i župnik u Neumu

- 1276. Papa je imenovao prognanoga trebinjskog biskupa Salvija dubrovačkim nadbiskupom. Prognan očito u vrijeme rata s Dubrovnikom prethodnih godina. Gdje je Salvius do progona rezidirao?

- 1241.-1242. Tatari su porušili i Trebinje, vjerojatno se već otada trebinjski biskup nastanio u samostanu sv. Petra u Polju (Crnač u Dživaru).

- 1276. Kralj Dragutin zbacio je oca kralja, prognitelja, Uroša, okrenuo se Zapadu protiv Bizanta. Od 1282. suvladar mu je brat Milutin koji u početcima slijedi bratovu politiku. Dragutin od Pape traži i dobiva franjevce za osvojene dijelove Bosne.

- 1284. Primorje spomenuta braća predadoše u upravu majci Jelenu. Uspjela je dogovorno s barskim nadbiskupom obnoviti neke biskupije, gradila je i obnavljala crkve i katolicima i pravoslavnima, po čemu je i kod jednih i drugih ostavila najljepšu uspomenu.

- 1284. papa Martin IV. naređuje dubrovačkomu nadbiskupu Bonaventuri da je čuo da su upražnjene trebinjska i stonska biskupija pa određuje da ih - ako se to pokaže istinitim - popuni.

- 1286. papa je Martin umro, a Honorije IV. ponavlja naredbu.

Po svemu sudeći inicijativa je i ovdje pošla od kraljice Jelene koja je imala dvor i u Trebinju. Kako se ubrzo se s nadbiskupom Bonaventurinom spominje "Petrus Stannensis" i biskup "Stavensis", stonska je biskupija popunjena, a treba zaključiti i - trebinjska.

- 1322., 1323., 1325. dubrovački dokumenti spominju biskupa na otoku Mrkanu. Naziv se već usta-

lio, očito je da on tu duže vremena rezidira. Znamo da je riječ o bivšem trebinjskom biskupu jer

1326. trebinjski biskup Nikola raspolaže dobrima mrkanskoga samostana.

Kako, kada i zašto je do toga došlo?

- 1294. susrećemo posljednjega mrkanskog opata a posljednjega monaha nalazimo preseljena na Lokrumu 1296. god. Po tradiciji, samostan je opustio od kuge. – Dakle, na Mrknu je trebinjski biskup između 1296. i 1322. godine.

Iz političkih prilika i neprilika nije teško vrijeme suziti i proniknuti:

Na prijelazu iz XIII. u XIV. st. kralj se Milutin sve više okreće Bizantu s kojim ulazi i u rodbinske veze. Njegov sin Stefan ženi se bugarskom princezom i nasljeđuje onemoćalu staricu Jelenu u Primorju.

- 1308. javljaju sve češće vijesti o progonu katolika: "U ovom primorskom kraju stanovnici su čisti katolici, jednako kao Latini. Drugi pak ovoga kraljevstva i kralj jesu nevjerni raskolnici i zbog toga jako progone katolike i vrlo često razaraju i nište crkve Latina, napadaju crkvene dostojanstvenike, robe ih i mnoga neopisiva zla čine, pa su zbog toga navedene crkve siromašne."

- 1314. umrla je Jelena, dvije godine kasnije i Dragutin. Milutin na silu ponovno krštava katolike, Papa pokreće križarski rat protiv "nevjernoga raškog kralja." Milutin ratuje s Dubrovnikom i hrvatsko-ugarskim kraljem, što otežava položaj katolicima u dubrovačkom zaleđu.

- 1317-1318. rat osobito bjesni, Dubrovčani u strahu poruše franjevački samostan na Pilama

da ne posluži srpskom kralju. Iako se mrkanski biskup spominje tek godinu iza Milutinove smrti (umro je 1321.), vjerojatno je izbjegao upravo u ovom sukobu, pa se u sljedećih nekoliko godina za njega već mogao ustaliti naziv mrkanski biskup. Milutinovim putem pošli i njegovi nasljednici.

- Na Mrknu uza samostansku zgradu biskup je dobio dvije crkve. Uglednija je bila posvećena sv. Mariji (Navještenju ili Gospi Snježnoj), i po njoj se samostan najčešće zvao, a druga sv. Mihovilu, koja mu je lako mogla biti veza s titularom biskupije. Osim toga dobio je i bivši benediktinski priorat na otoku sv. Petra i otok Bobaru. Navedeni su samostani imali nešto zemlje i vinograde na obali, u Župi, od čega je biskup mogao nekako živjeti sa svojom posluguom. Ipak, njegovo siromaštvo bilo je dobro poznato pobožnim osobama u Dubrovniku te je biskup često primao njihove darove i darovnice. Budući da se i kasnije javljaju prokuratora navedenih samostana, možemo to protumačiti ili smrću biskupa ili mogućnošću da svi samostanski posjedi nisu predani biskupu.

- 1377. Dubrovačka je Republika odredila mrkanski samostan za karantenu (prvu ustanovu te vrste na svijetu!), biskup je dobio kao naknadu kuću u gradu i neke posjede u gradskoj okolici.

- Prelaskom na Mrkan i kasnije u Dubrovnik, trebinjski biskup gubi kontakt sa svojom biskupijom. Javlja se niz trebinjskih biskupa (titularnih), koji nikada nisu došli u ovaj kraj, i niz mrkanskih biskupa u Dubrovniku koji ne nose trebinjskih naslova.

- 1346. Iz Papinih pisama Dušanu, bosanskom banu Stjepanu, vidimo da su srpski kraljevi nakon progona trebinjskoga biskupa podvrgli ovu biskupiju kotorskom biskupu. On je: "dioecesanus" ili dijecezanski biskup i ovih pokrajina: Trebinja, Konavala, Dračevica, Risna, Lastve kojima je upravljao od pamtivijeka preko svojih vikara. Ali su mu to Dušanovi prethodnici sve oduzeli, što se zaključuje i iz više žalbi kotorskih biskupa.

- 1373. trebinjsko područje osvajaju braća Balšići, saveznici i prijatelji Dubrovnika a neprijatelji Kotora. Posredstvom svačkoga biskupa stupili su u puno jedinstvo s Papom te često s njim komunicirali. Dubrovčani u stvaranju prijateljstva s braćom među legatima ili zakladama šalju upravo i mrkanskoga biskupa. Upravo 1373. godine biskup se Franjo zove trebinjskim biskupom, a 1374. "Dei gratia episcopus Tribuniensis et Merchantium".

- 1377. trebinjsko je područje zauzeo kralj Tvrtko. Tvrtko je u to doba prijatelj Dubrovčana. Njihova stonskoga kancelara svećenika Ratka Priboju uzeo je za svoga dvorskog kapelana te ga uskoro imenovao svojim (prvim) protovestijarom (ministar financija).

Svakako prije 1385. godine, dubrovački je nadbiskup posvetio za trebinjskoga biskupa upravo Ratka! Njegovi nasljednici se teško odvajaju od dubrovačkih kuća i posjeda. Ipak do biskupa Mihovila barem povremeno borave i u biskupiji, u samostanu sv. Petra u Polju gdje su imali i kaptol i kanonike.

PREDSTAVLJANJE KNJIGA

TROSTRUKA DUHOVNO-KULTURNA SVEČANOST

Foča, 19. svibnja 2014. - Jedne noći čovjek je usnio san. Sanjao je da hoda plažom s Bogom. Preko neba bljeskale su slike njegova života. Uza svaku sliku primijetio je i dva para otisaka stopala; jedan koji je pripadao Bogu, a drugi njemu! Kada je i posljednja slika njegova života bljesnula pred njim, pogledao je unatrag na otiske u pijesku. Primijetio je da je mnogo puta na stazi njegova života bio samo jedan par otisaka stopala. To se događalo u najtežim trenucima u njegovu životu. To ga je jako mučilo pa je upitao Boga o tome: "Bože, Ti si rekao da ćeš, kada Te jednom odlučim slijediti, hodati sa mnom duž cijeloga puta, ali primijetio sam da u vrijeme najtežih dana u mome životu ima samo jedan par otisaka. Ne razumijem zašto si me, kada sam Te najviše trebao, ostavio?" Bog se nasmiješio i odgovorio: "Moje drago dijete, volim te i nikada te ne bih ostavio! Kada si vidio samo jedan par otisaka, to je bilo onda kada sam te nosio..."

Don Ante Luburić, kancelar i ekonom Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije i župnik župe Uznesenja Blažene Djevice Marije u Nevesinju, nije usnio san, nego je spremno prihvatio biskupov dekret da posjeti vjernike na području Foče i Čajniča, koje su kroz desetljeća pastorizirali svećenici Vrhbosanske nadbiskupije, ali uvijek i s odobrenjem Ordinarijata u Mostaru jer je to povijesno područje 1890 godine izuzeto iz Trebinjske i pripojeno Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. S pomoću Božjom o svetkovini Svih Svetih i o Spomena svih vjernih mrtvih 2010. godine pošao je putom koji će neki prepoznati kao "dubrovački", neki proglasiti bespućem preko napuštenih brda i planina u nepoznato i komu?, dao se putom vjere i crkvenosti kako bi odgovorio na glas onih koji su čeznuli za sakramentima ispovijedi i pričesti, slavljju svete Mise i vjerske utjehe i

snage. Znao je da tim krajevima ne prolazi prvi, stoga je na putu zahvaljivao dobromu Bogu na vidljivim stopama vjere koje su na ovom području ostavili: fra Ivan iz Foče, don Vidoje Maslač, don Lazar Lazarević, biskupski vikar Trebinjske biskupije, Peter Szmrecsanyi iz Slovačke, Josef Rezač i Alois Lauč iz Češke, Ludwig Polykovics iz Mađarske, Milan Crnek iz Zagreba, Julijus Vojtosak, posljednji vojni svećenik na dužnosti u Foči te goraždanski župnici Travničani: Ivan Dolinac, isusovac, mons. Anto Alaupović i Josip Matušić, zatim Andrija Antunović iz Gračaca koji je sjedište župe iz Goražda prenio u Višegrad, Ljubomir Ivan Roje kojega se zbog iznimne brige za katolike fočanskoga područja može nazvati i "fočanskim župnikom", Anton Weiss iz Sarajeva, Ivan Miletić iz Staroga Petrova Sela, Jakov Čabraja, Vlado Markić i Zvonko Petrović, svećenici Vrhbosanske nadbiskupije. Nezaboravan trag ostavio je vlč. Ivan Mršo, rodom iz Bugojna te Zvonimir Baotić koji je bio dušobrižnikom ovih krajeva sve do početka posljednjega rata. Tim dakle putovima vjere kojima su prošli i veliki Bartol Kašić, isusovac, glasoviti filolog i prevoditelj Svetoga Pisma na hrvatski, nadbiskup barski Marin Bizzi i mnogi drugi koji su svojim misionarskim i dušobrižničkim djelovanjem ostavili dubok trag, pošao je i don Ante nošen crkvenim posluhom i snagom vjere. Zasiurno tada nije ni slutio dubinu tragova vjere na ovim područjima. Jer gusta ih je prašina povijesnih ljudskih naplavina prekrila. A onda su se, uz Božje suputništvo i nošenje, na blagdan sv. Ane i sv. Joakima 2010., pridružile i stope mladoga katolika iz Mostara, Antona Šarca, tada apsoluta na Filozofskom fakultetu u Zadru a danas profesora hrvatskoga i njemačkoga jezika u Katoličkom školskom centru "Blaženi Ivan Merz" u Banjoj Luci. Njegova želja da na Za-

darskom sveučilištu obradi temu: Prošlost Katoličke Crkve u sjeveroistočnoj Hercegovini urodila je ne samo uspješnim diplomskim radom, nego i neumornom brigom u otkrivanju tragova Crkve i vjere na ovim područjima i dovela ga do prvih kršćanskih vremena o čemu svjedoči i očuvani dio luka nad ulazom u mauzolej iz mjesta Trbušće (Bukovica) kod Foče na prijelazu iz II. u III. stoljeće, a koji prikazuje vjeru u zagrobni život – besmrtnost duha.

Nakon četverogodišnjega studiozna rada, uza svesrdnu pomoć don Antinu, ovih je dana, a u prigodi 100. obljetnice gradnje fočanske crkve Srca Isusova (1914.), izišla iz tiska knjiga: Katolička Crkva u fočanskom i čajničkom kraju koju autorski potpisuje Anton Šarac, grafički obrađuje Goran Sudar, a tiska i kao svoj dar u cijelosti, uz izložbene panoje i katalog, poklanja tiskara Ante Sutona iz Širokoga Brijega. Svima njima, kao i mnogim drugima pojedincima i predstavnicima kulturnih i znanstvenih institucija, koji su se ugradili u ovo djelo, riječi zahvale u Predgovoru, u ime nakladnika - Župe Nevesinje, uputio je don Ante župnik. Predstavljajući kataloga i monografije te otvaranje izložbe upriličeno je u Foči, 19. svibnja u Muzeju "Stara Hercegovina".

Muzej "Stara Hercegovina" u Foči i prije suorganiziranja izložbe i predstavljanja kataloga i monografije, preko svoje kustosice gđe Dragice Ćurčić, pružio je suradničku ruku primivši gosp. Šarca "humano i kulturno kako to priliči jednoj takvoj instituciji", što je na poseban način u svom pozdravu istaknuo don Ante. Program trostruke svečanosti vodio je don Ivan Štironja, nacionalni ravnatelj PMD-a za Bosnu i Hercegovinu, pijevni dio predvodili bogoslovi iz Sarajeva, a riječi pozdrava i predstavljanja uzeli: gđica Branka Dragičević, direktorica Muzeja; gđa Dragica Ćurčić, kustosica; fra Leopold Rochmes, generalni vikar Beogradske nadbiskupije podrijetlom Fočak; profesor Bogoslovije Srpske Pravoslavne Crkve u Foči; gosp. Vjekoslav Jovanović; msgr. Ratko Perić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski koji je predstavio panoje, katalog i monografiju te proglasio izložbu otvorenom i don Ante koji je na početku sve pozdravio te izrazio svoju radost zbog ovoga dana: u kojem ovo mjesto, i zbog ovoga događaja, poprima još veći dobar glas u javnosti koja to zna čuti, vidjeti i cijiniti; u kojem ova Institucija, kao mjesto duha i kulture, pruža ljubiteljima dobra duha i kulture vrijedan, poučan, informativan i

sadržajan program; u kojemu ćemo doznati prilično toga što nismo znali, iako je to bilo tu među nama, i tako se obogaćeni vratiti ne samo s novim spoznajama nego i s doživljajima iz susreta s ljudima koji vole i teže višim vrijednostima istine, znanja i međusobna poštovanja; u kojem ćemo upoznati jednoga mladog, samozatajnog i vrijednoga kulturnog radnika koji nas je podario i novom knjigom i ovom izložbom; gdje će se pokazati da Katolička Crkva i njezini vjernici u ovom kraju ne žive u anonimnosti - niti su stablo bez korijena; gdje se proslavlja Bog Otac naš nebeski i njegov Sin Isus Krist uskrsnuli i Duh Sveti kojemu neka je svaka čast, hvala i slava!

Među više od 100 nazočnih bili su i Radisav Mašić, gradonačelnik Foče sa suradnicima; Radojica Mladenović, predsjednik Skupštine općine Foča sa suradnicima; o. Lazar Lazarević, arhimandrit i rektor Srpsko-pravoslavne bogoslovije "Sv. Petra Dabrobosanskoga" u Foči, delegat Mitropolije dabrobosanske i Eparhije zahumsko-hercegovačke s još dvojicom svećenika SPC-a; preč. Marko Zubak, rektor, i vlč. Žarko Vladislav Ošap, duhovnik na Vrhbosanskom bogoslovnom sjemeništu s trojicom bogoslova, te četvorica dijecezanskih svećenika iz Hercegovine, jedan franjevac i četiri časne sestre. Bila je tu i delegacija Bošnjačkoga instituta na čelu s mr. Aminom Rizvanbegović-Džuvić, direktoricom. Izložbenu dvoranu ispunili su vjernici Foče i Čajniča sa svojim prijateljima kao i poklonici kulture grada Foče. Svima njima biranim je riječima zahvalio don Ante nazvavši ih personae ne samo gratae, nego gratissimae, a posebno zaslužnima, Muzeju, direktorici Dragičević, kustosici Ćurčić te vlasniku tiskare "Suton" gosp. Anti Sutonu kao i tehničkom direktoru gosp. Tihomiru Kujundžiću uručio je zahvalnice.

Nakon službenoga dijela programa okupljeni su imali prigodu razgledati postavljenu Izložbu u kojoj je, osim panoa, izloženo crkveno ruho, liturgijske knjige i molitvenici te maketa fočanske crkve Presvetoga Srca Isusova koju je ratno razaranja oštetilo, a komunistički režim 1954. do temelja srušio i prostor na kojem je bila crkva i crkveno dvorište ustupio za potrebe realne gimnazije. Stoga je bio i razumljiv sjetni pogled starijih Fočaka koji su upamtili vrijeme kada je ta crkva bila ures grada i njihova duhovna oaza. Ostaje nada da će sadašnje gradske vlasti naći načina i zgone te za potrebe Crkve dodijeliti prikladno mjesto kako bi se s pomoću Božjom po-

novno izgradila crkva vjernicima i gradu itekako potrebna. Na poseban način biskup je ohrabrio gradonačelnika Mašića da se ne boji izići u susret ovoj potrebi vjernika katolika njegova grada, jer Crkva je ona koja nadilazi nacije, partije i društvena uređenja, otvorena vjernicima i svim ljudima dobre volje. U salonu Muzeja upriličen je i prigodan domjenak koji je bio prilika izmjene

iskustava, sjećanja i osjećaja radosti zbog ovako svečana duhovno-kulturnoga dana s nadom da će, kako reče prof. Jovanović, istraživanje historije biti od pomoći življenju sadašnjosti i građenju bolje budućnosti.

Pozdravno slovo don Ante i biskupov intervent donosimo u cijelosti.

POZDRAV DON ANTE LUBURIĆA NA OTVARANJU IZLOŽBE

Poštovani sudionici svečanosti otvaranja Izložbe u povodu 100-godišnjice izgradnje katoličke crkve u Foči!

Hvala poštovanoj gospođici Branki Dragičević, direktorici Muzeja Stara Hercegovina, na njezinim pozdravnim i uvodnim riječima koje nam je uputila kao domaćin ove Institucije gdje se nalazimo, i suorganizator ovoga projekta koji nas je ovdje u Foči danas okupio.

I ja, kao župnik Župe Nevesinje, i suorganizator ovoga kulturnog događaja, upućujem pozdrave gospođici Branki i svim njezinim suradnicima; gospođi Dragici Ćurčić, kustosu, i ujedno im zahvaljujem na spremnosti za ustupanje izložbena prostora i suorganiziranje ove Izložbe.

Danas je za nas doista velika svečanost. Upadna su njezina izvanjska obilježja, ali unutar njega su još dublja. Ni jedna značajna proslava ne prolazi bez njih, premda se može steći dojam kako su ona blijeda i skromna.

Svaka javna svečanost privlači i okuplja mnoštvo ljudi, često različitih pogleda na svijet i život. Ali svaka takva svečanost, nezavisno od toga tko ju je - kako i u koju svrhu - priredio, potiče razmišljanje, i to u dva smjera:

- budi sjećanja na minula vremena, ona bliza i ona daljnja, sve do pradavnoga doba u kojemu je, kako se kod mnogih naroda kaže, vladalo zlatno razdoblje blagostanja i sreće;

- jednako tako ovakve svečanosti izazivaju pomisli na budućnost, na ono što nas čeka; nehotice se pitamo što će doći i što će se s nama događati?

Kada bismo se mogli vratiti, recimo u 19. stoljeće, vjerojatno bismo bili mnogo vedriji nego što to možemo danas biti – tada glasovi koji najavljujahu budućnost bijahu vrlo radosni.

Danas nisu takvi!

Ma nisu nigdje, pa ni kod nas!

Glasni radosni zvuci o nekoj sretnijoj budućnosti utihnuli su i davno prije nesretnih događaja u našoj sredini u tek minuloj prošlosti.

Danas, na Međunarodni dan muzeja, u ovom "Muzeju Stara Hercegovina", okupio nas je spomen na 100-godišnjicu izgradnje katoličke crkve u ovom mjestu. To danas skromno obilježavamo ovom Izložbom, koja je slikovno-tekstualni prikaz knjige Katolička Crkva u fočanskom i čajničkom kraju, urađena za ovu prigodu od mladoga autora Antona-Tonija Šarca iz Mostara, profesora na Katoličkom školskom centru u Banjoj Luci.

Vrijednom autoru i vjernom suradniku u pastoralnim poslovima, koje kao župnik imam na ovim prostorima od Nevesinja ispod Veleži preko Crvnja i Morina, Zelengore i Lelije, pa ispod Treskavice i Jahorine do Čajniča ispod planine Vučevice do rijeke Lima, moja zahvalnost za uloženi rad i trud oko izdanja knjige i pripreme izložbe. Knjigu danas u ovoj prigodi i u ovom mjestu ujedno predstavljamo javnosti!

O knjizi, kao i o Izložbi, bit će koja riječ poslije, a meni neka bude dopušteno u ovoj prigodi reći sljedeće:

Ova današnja svečanost i ovaj naš susret ovdje u Foči ima i religiozni i kulturni karakter. Stoga ima smisla upozoriti kako upravo u tom duhu ide cjelokupna biblijska poruka o miru među ljudima, čemu želi doprinijeti i ova Izložba.

Poučna je za to biblijska epizoda o sukobu dvojice braće: Jakova i Ezava, unesena u Bibliju kao zoran primjer odnosa dvaju susjednih naroda Izraelaca i Edomaca. Sudarala su se braća još u majčinoj utrobi, kasnije se zavadila u borbi za prvenstvo, u sukobima se iscrpljivala i stradavala, a onda su na kraju uvidjela kako je to besmisleno pa su se izmirila jamčeći jedan drugomu poštovanje i uzajamnu suradnju.

Nadam se kako je današnja svečanost mali doprinos, upravo u tom biblijskom duhu, uzajamnu poštovanju i suradnji na opće dobro našega grada, njegovih stanovnika i svih naroda ovuda nastanjenih.

Ova Izložba i pojavljivanje spomenute knjige s naše je strane znak ispružene ruke za mirom, slovom, rastom i napretkom u prvom redu u boljem i većem uzajamnu upoznavanju i poštovanju, te ujedno uzdignute ruke prema Bogu - Ocu nebeskomu za njegov blagoslov, bez čega nema ništa!

Samo ondje gdje se budu uspostavljali dobri međuljudski odnosi i u onoj mjeri u kojoj se to bude cijeno, ljudsko će društvo moći opstati i imati vedriju budućnost. Bez toga te nade nema i ne će je i biti.

Svaki oblik sukoba štetan je i nemjerljivo pogibeljan. On je takav za poražene kao i za pobjednike, ako ih ima!

Nama je jasno kako je svaki poraz bolan i štetan, ali nije nam jasno kako je takva i svaka pobjeda čovjeka nad čovjekom, jedne skupine nad drugom. Ona je uvijek skupa i preskupa. Kada bi se njezine žrtve mogle pretočiti u miroljubivo rješenje sukoba, bilo bi nam svima jasno kako su susreti isplativiji od sukoba.

Zato sam danas ispunjen radošću jer ovim događajem:

- ovo mjesto, i zbog ovoga događaja, poprima još veći dobar glas u javnosti koja to zna čuti, vidjeti i cijeliti!

- ova Institucija, kao mjesto duha i kulture, pruža ljubiteljima dobra duha i kulture vrijedan, poučan, informativan i sadržajan program!

- danas ćemo ovdje doznati prilično toga što nismo znali, iako je to bilo tu među nama, i tako se obogaćeni vratiti ne samo s novim spoznajama nego i s doživljajima iz susreta s ljudima koji vole i teže višim vrijednostima istine, znanja i međusobna poštovanja!

- danas smo upoznali jednoga mladog, samozatajnog i vrijednog kulturnog radnika koji nas je podario i novom knjigom i ovom izložbom!

- Katolička Crkva i njezini vjernici u ovom kraju ne žive u anonimnosti - niti su stablo bez korijena!

- proslavlja se Bog Otac naš nebeski i njegov Sin Isus Krist uskrsnuli i Duh Sveti, kojemu neka je svaka čast, hvala i slava!

U toj radosti sve vas pozdravljam i srdačno zahvaljujem svima koji ste svojom nazočnošću počastili ovu inauguraciju kao dionici ove svečanosti.

Za sebe sam pridržao uputiti pozdrav i zahvalu

1. Preuzvišenom gospodinu mons. Ratku Periću, biskupu mostarsko-duvanjskom, koji s ljubavlju potiče, prati i upravlja životom Katoličke Crkve u Hercegovini, koja je povjerena njegovoj apostolskoj brizi. To se posebno očituje za područja gdje naša Crkva živi u malim zajednicama kao što je i ova fočanska ili čajnička. Oče Biskupe, hvala Vam za tu brigu koju pokazujete i današnjim svojim dolaskom na ovo slavlje u Foči, kao i riječi koje ćete nam uputiti!

2. Gosp. Radisavu Mašiću, načelniku i domaćinu ovoga mjesta. Hvala Vam za Vašu otvorenost i spremnost da, prema svojim mogućnostima, uz rješavanje svakodnevnih pitanja i potreba građana ove Općine, tražite i nađete rješenje i u našim međusobnim odnosima za pitanja koja imamo. Pozdravljajući Vas, pozdravljam i sve Vaše suradnike u općinskoj upravi koji su ovdje prisutni, kao i one koji su zbog radnih ili drugih obveza odsutni, kao i sve predstavnike različitih javnih ustanova i subjekata ovoga grada i kraja.

3. Zahvalan pozdrav upućujem i predstavnicima grafičke industrije "Suton" sa Širokoga Brijege: gosp. Anti Sutonu, vlasniku i gosp. Tihomiru Kujundžiću, tehničkom direktoru, koji su svojom donacijom tiskanja knjige i izložbenih panoa dali značajan prinos ovom svečanu Danu, još k tomu suglasili su se da sav prihod od ove knjige bude priložen za izgradnju župne crkve u Nevesinju. Od mene Vam hvala, a od Boga obilan blagoslov i nagrada!

4. Srdačan pozdrav i svim vjernicima – župljanima ove prostrane župe koji žive u fočanskom i čajničkom kraju, a danas su ovdje sudionici ove svečanosti. Ovo je u prvom redu njihova svečanost jer se spominjemo crkve koja je našim precima u vjeri služila. Neka i ovi javni kulturni susreti pridonesu vašoj ustrajnosti u vjeri, pripadnosti Crkvi Katoličkoj i sigurnosti vašega rada i života.

5. S moje strane hvala svima, iz bliza i iz daleka, koji ste personae gratae, gratissimae, ove duhovno-kulturne manifestacije!

Za prvoga dolaska gospodina Tonija Šarca u Foču, kao prethodnika za naše kasnije pohode i rad u ovim krajevima, prva osoba koju je susreo i koja ga je humano i kulturno, kako to i doliči djelatniku jedne kulturne ustanove, primila, bila je gđa Dragica Ćurčić. Zato gđi Ćurčić, kustosici Muzeja i suorganizatorici ove priredbe, mikrofon, a mi ćemo biti pozorni slušatelji riječi. Izvolite!

BISKUPOVO PREDSTAVLJANJE IZLOŽBE I KNJIGE

Poštovani Zbore!

Želio bih najprije iskazati uljudnu i iskrenu zahvalnost Upravi fočanskoga Muzeja "Stara Hercegovina", koja je velikodušno ugostila ovu Izložbu povijesnih crkvenih uspomena u Foči i Čajniču. Riječ je ovdje zapravo o jednoj kulturnoj manifestaciji u tri dijela:

1. - Izložba. Pred našim je očima Slikovni pregled u naravnoj veličini ili pravom formatu, postavljen u ovom Muzeju u povodu 100. obljetnice izgradnje katoličke crkve Presvetoga Srca Isusova u Foči (1914.-2014.). Tu je dvadesetak ovećih ploča ili panoa izložbenih slika i crteža iz raznih razdoblja povijesti ovoga kraja, napose o postojanju zgrade katoličke crkve u rasponu od četrdesetak godina prošloga stoljeća (1914.-1954.). S opisom ili didaskalijama.

2. - Katalog Izložbe. Da se ne bi obistinila ona izreka: "Kako s oka, tako s pameti", izlagači su se zauzeli, a tiskari nesebičnim dlanom pobrinuli da od ove Izložbe izrade i ovu njezinu umanjenicu u malom formatu na 20 stranica, koliko ima i izrađenih izložbenih ploča, s preko 130 figura, snimaka i grafika, koje su raznoliki znakovi kulta ili očuvani biljezi kulture kao i slike raznih osoba iz određenih epoha. I maketa crkve.

A bistrije će oko ovdje primijetiti i na velikom izložbenom ekranu i na ovom, nazovimo ga, kompakt-disku, katalogu, umjetnički i znanstveni talent Antona Šarca iz Mostara, profesora u "Katoličkom školskom centru" u Banjoj Luci, koji je sve sam smislio, skupio, sastavio, složio i stavio na table, i to razne relikte, elemente, fragmente i segmente historijskih faza nazočnosti i djelatnosti ustanove Katoličke Crkve u ovome kraju. S opisom. Tko sa sobom uzme samo ovaj mali katalog, ima cijelu Izložbu u kući na polici, u džepnom izdanju. Izložba u jednom primjerku, a katalog u više stotina primjeraka.

3. - Monografija. S izložbenih ploha ili ploča, na kojima je sve sažeto u riječi i slici, rasporedilo se i sedam puta više proširilo u knjizi - monografiji "Katolička Crkva u fočanskom i čajničkom kraju" u rasponu od gotovo dvije tisuće godina. Sve u planiranu projektu ili u gotovu objektu. Sve tri elaboracije: i Izložba i Katalog i Monografija djelo su autora prof. Šarca. Tiskana izdanja kataloga i monografije izišla su brigom tiskara Ante Sutona

sa Širokoga Brijega. Zaslužuje našu osobitu cijenu i rad prof. Šarca, i dar gospodina Sutona.

Ako se, dakle, želiš temeljitije informirati o prošlosti i sadašnjosti, uzet ćeš spomenutu knjigu s Predgovorom (str. 7-13) don Ante Luburića, nevesinjskoga župnika, te s osam poglavlja o Katoličkoj Crkvi u Foči kroz povijest na 80 stranica (str. 17-97), s jednim poglavljem o Crkvi u Čajniču (str. 99-117), s jednom stranicom posvećenom mjestu Rudo (118) i sa završnim ili desetim poglavljem s Dokumentima koji imaju najviše stranica (str. 119-139), obuhvaćajući period od oko 125 godina (1886.-2010.). Autor je Šarac konzultirao 9 arhiva, 17 izvornih djela, 65 članaka ili knjiga pomoćne literature (str. 141-144). Napravio je Popis prezimena i imena spomenutih u knjizi, njih oko 230, u koje je dodatno uvrstio sve obitelji Čajniča i Foče, kojih ih je 50 na broju (str. 145-151).

Prolazili su ovuda Kelti i Iliri, Grci i Rimljani, Huni i Avari, Tatari odnosno Mongoli, Turci i Austrijanci. Stvarale se države, koje su nekada "držale vodu dok majstori odu", a nekada i po više stoljeća, sve po onoj narodnoj: "Svaka sila za vremena, a Bog sudi svaku silu".

U ovoj se monografiji promatra uglavnom religiozni vid: nazočenje i djelovanje Crkve Kristove, koja je disala i svojim istočnim i svojim zapadnim plućnim krilom i koja je zastalno obilježila ove krajeve. Ako ne u kontinuiranu slijedu na vidljiv način, a ono svakako poput probojne ponornice, ta je Crkva protjecala, ponirala pa izranjala pa tekla stoljećima i uvijek željela biti u službi vječnoga spasenja ljudi dobre volje, tj. koji to spasenje vole. Dokaz su tomu razni povijesni religiozni ostatci: lukovi, kapiteli i stupovi s prijelaza iz 2. na 3. stoljeće; zatim crkve i crkvice iz 9., 11. 12. stoljeća. Registrirano je iako ne istraženo 12 srednjovjekovnih crkava u fočanskom kraju: u Kosmanu, u Prijedelu, u Đurđevici, u Borju, u Velenićima, u Vikoč-Igrištu, u Potpeći, u Ustikolini, u Kalac-Crkvini, u selu Rataje i u gradu Foči dvije crkve. A najveću pozornost arheolozi posvećuju crkvi Svete Gospe u središtu stare Hoče ili Foče na lijevoj strani rijeke Čehotine, a postojala je od 12. do 17. stoljeća (str. 25-26); grobne komore, grafički lukovi u kriпти, kamene škrinje, frizevi i rozete Gospine crkve; stećci iz 14. i 15. vijeka; dubrovačka naseobina s konzulom na čelu od 14. do

16. stoljeća, djelovanje Crkve pod osmanlijskom vlašću, sve do posljednjega i ovoga stoljeća s važnijim rukopisnim, strojopisnim i kompjutorskim dokumentima katoličke životnosti. Ta je Katolička Crkva po svojim biskupima, svećenicima i vjernicima slijedila naravne pojave u čovjeku kao i one objaviteljske u Bibliji, gdje je ljudsko povezano s božanskim, a nebesko sa zemaljskim.

Ono što posebno obilježuje ovu knjigu jest njezino istinski otvoreno gledanje na razne narode kojih su članovi ovdje živjeli ili žive: i Česi, i Slovaci, i Poljaci, i Mađari, i Srbi, i Hrvati, i Austrijanci, i Turci i svi drugi, kao i prema različitim vjeroispovijestima: konkretno pravoslavnima, ili religijama: tj. muslimanima. Katolička Crkva u svojim predstavnicima i vjernicima uvijek traži sebi parcelu prostora, pristojna prostora, radi Boga i svih vjernika, gdje će se okupljati i mali i mladi, i odrasli i ostarjeli te moliti i slavu Bogu davati, a svojim marljivim i stručnim radom spremni su pridonositi kulturi ovih gradova i kvaliteti njihova života.

Ovo o čemu govorimo djela su četvorice Anta ili Antona:

Prvi – mr. don Ante Luburić, nevesinjski župnik, koji poput motora povezuje Mostar s Fočom i Čajničem preko Nevesinja, fizički uporno i neumorno, crkveno zauzeto, ekumenski i dija-loški otvoreno.

Drugi - prof. Anton Šarac, Mostarac, autor i Izložbe pa prema tomu i kataloga kao i monografije, koji je pokazao darovitost i marljivost u interdisciplinarnom povezivanju građe iz raznih arhiva, iz arheoloških časopisa, iz slikarstva, iz građevinarstva, iz leksikona, iz crkvenih i profanih knjiga, osobito povijesnih. Čini se da nema ništa novo kao neko otkriće, što već nije negdje objavljeno, a ovdje citirano, ali je nov pristup, stil i cilj koji je Šarac postigao okupivši s raznih stra-

na na jedno mjesto sve ono vrijedno iz prošlosti pod crkvenim vidom u Foči i Čajniču. Kada bi mene netko ispeo na sveučilišno postolje da dijelim magisterije, ja bih mirne duše Šarcu dao takav gradus za ovaj maestralan rad.

Treći - gospodin Ante Suton, otiskar i knjige i kataloga. Ne samo da je sa svojim suradnicima izvrsno otiskao već posloženu građu, nego je i donirao cijelu knjigu i katalog kao svoj doprinos Crkvi u ovome kraju.

Četvrti - arhitekt Anton Möller, koji je projektirao crkvu u Foči prije stotinu godina, rodnom iz Češke.

Hvala spomenutim Antonima i Antama, svakomu na njegovu specifičnu radu, koji je vrijedan kulturni prilog i ovom gradu i ovom kraju.

Zahvalni smo također svima vama, poštovani posjetitelji, koji ste nas počastili svojom osobnom prisutnošću i zanimanjem za ovaj grafičko-literarni prikaz Crkve kroz razna razdoblja naše zajedničke prošlosti.

Gospodine gradonačelnice, hvala Vama kao i prijašnjem gradonačelniku na svojoj vašoj raspoloživosti koju ste pokazali, evo već pet godina, prema župniku don Anti Luburiću u njegovim traženjima da se ovdje podigne pristojan župni dom - i podignut je, Bogu hvala! - kao i prikladan katolički hram koji će biti otvoren vjerničkim srcima, a taj očekujemo uskoro. Ne bojte se staviti što god vrijedno na raspolaganje u zamjenu za ono doista vrijedno što je zubom vremena i njegove nepravde srušeno i uklonjeno. Gle makete! Katolička je Crkva u religioznoj službi ljudi. Ne veže se ni uz kakvu naciju a još manje uz neku partiju. Želi biti na dobro članova svih nacija i nacionalnih i etničkih manjina. Tomu je dokaz i ova trodijelna kulturna manifestacija - Izložba, Katalog i Monografija - koja govori o prošlosti. Tomu je dokaz i ova prezentacija danas. Vjerujte nam!

PREDSTAVLJENE DVIJE BISKUPOVE KNJIGE

Sarajevo, 29. svibnja 2014. - U Sarajevskoj bogosloviji, na svetkovinu Uzašašća Gospodnjega, upriličeno je predstavljanje dviju Biskupovih knjiga. O duhovnim vježbama *Isus silan na riječi*, Mostar, 2014., str. 419, govorila je s. Jelena Jovanović, služavka Maloga Isusa, studentica na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, objavljeno u *Crkvi na kamenu*, 7/2014., str. 28-29, a o knjizi *Isus silan na djelu*, Mostar, 2013., str. 309, govorio je bogoslov Markić iz Pologa. Njegove dojmove nakon čitanja objavljujemo ovdje.

ISUS SILAN NA DJELU

Domagoj Markić

Pred nama je knjiga *Isus silan na djelu* biskupa msgr. Ratka Perića. Ovo je još jedna iz niza knjiga istoga autora, zapravo duhovnih vježbi na temelju tekstova Staroga i Novoga Zavjeta, koje su protkane kratkim životnim primjerima, ilustracijama i primjenama na suvremeni život. Biskup radi u ulozi pastira vodeći i pišući duhovne vježbe. Do sada je objavio dvanaest knjiga duhovnih vježbi u izdanju Crkve na kamenu.

U ovoj knjizi sabrana su razmatranja na temelju nadnaravnih čudesa koja su se događala po Isusu Kristu, a koja nalazimo u Evanđelju. Razmatranja su podijeljena u pet cjelina: Oslobođanje od zloduha - razmatranja o četiri čuda; Vraćanje vida slijepima - šest čudesa; Ozdravljenja od raznih bolesti - sedam čudesa; Isusova hrana i obrana - tri čuda; Isusove instrukcije Petru - sedam čudesa. Ukupno dvadeset sedam razmatranja. Autor dodaje i tablicu, popis čudesa, koja su u knjizi obrađena ili je na njih upućeno, s njihovim mjestom u Novom Zavjetu. Na kraju donosi i "Pravila za duhovne vježbe", izvadak iz vlastite Okružnice svećenicima o duhovnim vježbama iz 2006. godine.

Isus je čudesa činio javno, a radilo se o ozdravljenjima, izgonu đavla, vraćanju sluha gluhima, vida slijepima, o nahranjivanju pet tisuća ljudi s malo kruha i ribe, o uskrišenju mrtvih i mnogim drugim nadnaravnim činima. Svojim djelima izazivao je kod nekih divljenje i afirimiranje sebe kao proroka, kao Sina Božjega, a kod nekih zgražanje, optužbe i klevetu. Njegova djela tražila su, i danas traže, osobno opredjeljenje: za ili protiv Isusa. Kaže autor: Ako mi Isusa volimo, nastojat ćemo protumačiti njegove čine na najbolji mogući način, u ključu njegova božanstva i njegove očigledne dobrote. I da mu se divimo i da mu se svidimo. I da mu ne prestajemo zahvaljivati.

A ako ga unaprijed odbijamo i izbjegavamo, naći ćemo najveća "protuslovlja" da ih primijenimo i vidimo u njegovu djelu. Jedno je sigurno istinito: prema Isusu ne može se biti neutralan. Ne može se reći: mene se Isus ne tiče, neka bude bez mene! (str. 36). Stoga nas biskup kroz dvadeset i sedam izabranih čudesa navodi na razmišljanje o osobnom stavu prema čudesima i Isusu čudotvorcu.

Razmišljajući o ozdravljenjima uviđamo da cilj iscjeljenja nije bio samo povratak zdravlja nego i buđenje vjere u Isusa, obećanog Mesiju i Sina Božjega. Autor često naglašava kako je Isusu bitna vjera bolesnika koje je ozdravljao. I ostala su čudesa imala jednaku zadaću: Probuditi vjeru!

Ovaj će nam prikaz Isusovih čudesa uvelike pomoći da preispitamo svoju vjeru u Isusa Krista. Zato ove meditacije, iako namijenjene svećenicima i posvećenim osobama, mogu biti od velike koristi i svakom vjerniku svjetovnjaku koji želi dublje upoznati lik Isusa Krista, njegovo djelo i božansku moć.

Kako izgledaju razmatranja?

Prvo što nam biskup donosi u razmatranju jest izvadak iz Novoga Zavjeta. Prilikom tumačenja Biblije oslanja se ponajviše na dvojicu egzegeta: Salvatorea Garofala, katoličkoga bibličara, i Williama Barclaya, episkopalijanskog pastora i sveučilišnoga profesora, bibličara u Glasgouu.

Ne propušta priliku usporediti svu četvoricu evanđelista, ako je to moguće. Kratko opisuje vrijeme kada se čudo dogodilo, tj. smješta ga u određeno razdoblje Isusova života. Opisuje i mjesto događaja, kakvo ono ima značenje. Kratko, jednostavno, poučno.

Opis događaja ne ostaje samo na novozavjetnom ulomku. Biskup ga detaljno tumači, usudio bih se reći i proširuje, ali ne udaljujući se od značenja Evanđelja. Čitatelj može stvoriti sliku

događaja, kao da je i sam prisutan, barem sam ja tako osjećao.

Biskup nas vodi kroz novozavjetne događaje. Jasno obrazlaže zašto Isus čini čudo. Nakon Isusova djelovanja slijede reakcije prisutnih. Ozdravljenik. Svjetina. Farizeji. Apostoli. Vjernici - Nevjernici. Autor pomno prebire reakcije likova uključenih u događaj. Uspoređuje ih s današnjim svećenikom, redovnikom, bogoslovom, svakim čovjekom.

Jednom prilikom, nakon promatranja reakcije farizeja na Isusovo ozdravljenje slijepca, veli: Koliko puta svijet ne želi priznati onim plemenitima i vjernima da dobro čine i da dobro žele ljudima, svima? Koliko se drugi izruguju duhovnim osobama, ne vjerujući u siromaštvo, ni u vjernost, ni u celibat, ni u poštenje, kamoli u dobre nakane. Ali ima uvijek i onih koji kažu: bez Boga je ovo nemoguće! Kao što je Isus bio povod da drugi u njega posumnjaju ili da u nj povjeruju, tako je i s njegovom Crkvom i njegovim autentičnim sljedbenicima. Uvijek će biti onih koji će vjeru i vjernike prezirati, kao i onih koji će ih uvelike poštovati. Ali autor postavlja pitanje: Nismo li mi, današnji ljudi, oni farizeji koji ne vjeruju? (str. 83).

Ova će nam knjiga pomoći približiti Isusovo djelovanje. U biskup vodi čitatelja kroz razmatranje tako da na kraju čitatelj sam može uvidjeti na kojoj je on strani. Izvlači pouke za svakoga. Jasno primjenjuje pouku Isusova djela na praktični život kršćanina. Daje očinski savjet.

Osim izravnih pouka biskup nerijetko ubaci i pokoju životnu zgodu. Mene se posebno dojmila ona u poglavlju gdje Isus ozdravlja opsjednuta padavičara. Isus poučava apostole da se zli duhovi, kao u onoga dječaka, mogu istjerati samo postom i molitvom. Autor dodaje zgodu o molitvi: Javio se bogoslov Toma na ispit iz antropologije u petak umjesto kolege Štefa, koji će izići početkom tjedna koji nadolazi. Stari profesor gleda popis ispitanika toga dana i pita Tomu kako se zove. - Majić, uz-

vрати bogoslov. - Gospodine, Vi niste predviđeni danas za ispit, nego tek za ponedjeljak. - Profesore, ja sam se dogovorio sa Šefom, on će u ponedjeljak, a ja bih morao hitno kući [zvao ga ćaća da početkom srpnja pokosi travu oko kuće i u ogradil]. - Ne može, gospodine moj. Ja sam jutros u misnom mementu spomenuo Štefa, a ne Vas. Samo oni koji su se za danas prijavili i za koje sam jutros u misnom kanonu molio, mogu sada izaći na ispit. Vi dođite u ponedjeljak. (str. 72). Autor dodaje: Gdje su danas takvi profesori Gahsi?

Svako Isusovo čudo ima poruku, ili nekoliko njih. Svaki njegov znamen govori nešto i našem životu. To trebamo prepoznati. Opet kažem može i ova knjiga pomoći.

Meni je najviše ostala u mislima jedna poruka u razmišljanju Isus poučava Petra hodati po vodi.

Biskup živo opisuje novozavjetni događaj. Prošlo je pola noći. Apostoli lađom plove na određite. Evo ih bore se s protivnim vjetrom. Vjetar se podigao, more se uzburkalo, lađa se uzljuljala, a Isusa nigdje. Pustio ih Isus malo samo da vide kakve su njihove nemoći i životne oluje. Apostol – evanđelist ne kaže da su se oni Bogu molili, iako su bili u nemaloj nevolji mora.

Slijedi usporedba sa današnjim životom. Koliko nas bura i oluja valja! Biskup navodi mnoge. Ne bih ih ni ponavljao. A na to slijedi odgovor: Kronicu i časoslov u ruke, neka molitva bude stalna obrana, a Euharistija hrana u našem svećeničkom životu! (str. 241)

Svako razmatranje ima i zaključak u kojem autor kratko navodi glavne teze razmišljanja i kratke smjernice za čitatelja. Neka nam ostanu u mislima.

Ovo nije knjiga koja se pročita i stavi u stranu. Ovo je, kao uostalom, i sve druge knjige duhovnih vježbi koje nam je darovao biskup Ratko, oruđe duhovne higijene, putokaz za razmatranje.

Hvala biskupu na još jednoj knjizi koja vraća na put Kristu. Na nama je da se uputimo.

ŽUPA U STVARI I U KNJIZI

Stjepan Krst, 24. lipnja 2014. - Vedar i lahorast Ivanjdanjski blagdan izvukao je mnoštvo vjernika, hodočasnika, iz Stoca, Bobanova i drugih mjesta, gdje su se naselili župljani Stjepan Krsta nakon katastrofične 1992. godine. A ovogodišnji Ivanjdan proslavljen je svečanom sv.

Misom pred župnom crkvom pod hladovinom u krugu više stotina vjernika a potom prezentacijom monografije o župi Stjepan Krstu. Sudionici u slavlju s biskupom Ratkom:

don Slavko Maslač iz Mostara, bivši župnik Stjepan Krsta;

don Damjan Raguž, rotimski župnik i današnji župni upravitelj Stjepan Krsta;

don Vinko Raguž, župnik iz Dračeva i dekan Stolačkoga dekanata;

msgr. Mirko Maslač i don Jozo Njavro iz Dubrovnika;

don Ivica Puljić iz Neuma;

don Ivan Perić, don Zdravko Ivanković, don Tomislav Ljuban i don Mile Vidić iz Mostara;

don Marko Štalo iz Aladinića i don Ivan Bek iz Domanovića.

Pjevao je rotimski zbor "Paulus" pod ravnanjem don Ivana Perića.

Biskup je u ovoj liturgijskoj svetkovini rođenja Ivana Krstitelja najprije govorio o starozavjetnom svećeniku Zahariji koji je bio vjeran svojoj supruzi Elizabeti, vjeran Bogu do Ivanova navještenja. A onda je posrnuo: nije mogao vjerovati arkanđelu Gabrijelu da mu žena može zanijeti u staračkoj dobi, pa je tražio čudo od anđela. I "zaradio" je čudo da nije mogao progovoriti jedne jedine riječi dok nije, nakon devet mjeseci, napisao ime Ivan i ujedno ga na glas izgovorio: Johanan – Bogu mio, Miljenik Božji.

Zatim je govorio o Elizabeti, Ivanovoj majci, koja je bila vjerna mužu, i vjerna Bogu, ali je i ona malo "posrnula": nakon što je u starosti svojoj začela, "krila se pet mjeseci" da je tko ne vidi. Najprije se godinama molila Bogu da joj Bog daruje dijete, a kada joj je darovao sina, ona se stidjela i krila od naroda po pećinama Ain Karima! Ali kada je rodila Ivana, sjatilo se selo i samo se žene pitaju: Što će biti od ovoga djeteta?

Konačno je biskup progovorio o Ivanu, najvećem između rođenih od žene, koji se u mladosti svojoj opredijelio za pustinju, a Bog mu dao proročkoga

dara. Propovijedajući Božji zakon svemu narodu, izrekao je oštru opomenu i galilejskomu kralju Herodu Antipi koji je doveo bratovu ženu sebi za prilježnicu: Ne smiješ činiti preljuba! grmio je Prorokov glas u Herodovu dvorištu. Umjesto da se kralj i prilježnica mu opamete i poprave, baciše Ivana u zatvor. Očekivao je zatvorenik Isusov posjet, nije mu bio jasan Isusov stav, poslao je upit Gospodinu koji ga je utješio. Mesijanska su djela očigledna: mrtvi ustaju, hromi hodaju, gluhi čuju, slijepi vide, Evanđelje se propovijeda siromasima. Ivane, ne boj se, na dobru si putu! – poruka je Ivanu.

Na kraju sv. Mise župnik je don Damjan uručio zahvalnicu gospođi Evi Popp, koja je među istaknutijim dobročiniteljima župne crkve na Stjepan Krstu.

Organizatori su upriličili domjenak za sve misare kod crkve, a župnik objed za svećenike u župnoj kući.

Poslije misnoga slavlja predstavljen je tek izišli zbornik "Župa Stjepan Krst", petnaesti u nizu Humskih zbornika, o kojem je rekao nekoliko riječi biskup, don Ivica je Puljić govorio o nastanku i izdanjima Humskih zbornika, a Marinko Marić iz Dubrovnika zahvalio svim sudionicima monografije, njih 45, svim donatorima, njih 25, svim pomoćnicima koji su se nesebično založili da ovo izdanje ugleda svjetlo dana, i to upravo uoči Ivanjdana. Ovo je zapravo drugi i pravi zbornik o župi, jer je 1999. izišla monografija *Od Hrguda do Huma*, u koju je bila uključena ne samo župa Rotimlja, nego i župa Stjepan Krst. Ova je župa danas uglavnom raseljena. A nikada se njezino stvarno zajedništvo ne osjeti i ne doživi kao o svetkovini sv. Ivana Krstitelja na Stjepan Krstu. A sada je "župa" i ukoričena u knjigu, monografiju.

BISKUPOV INTERVENT

ŽUPA STJEPAN KRST (1974.-2014.)

prigodom 40. obljetnice osnutka

Priredio Marinko Marić, Stolac-Neum-Dubrovnik, 2014.

Najprije otvori 671. stranicu na kojoj su nanižana imena osoba i ustanova koje su omogućile tiskanje ovoga zbornika o župi Stjepan Krst. Najvećim je slovima napisana Mara Puljić Vidić, r. Handžić - Chicago (USA). Hvala i njoj i svima darovateljima i s moje strane.

Onda se vrati na početak, str. 5-7, gdje je složen Sadržaj s predgovorima i šest različitih cjelina koje se obrađuju. Dvije trećine sudionika zbornika podrijetlom su s područja župe Stjepan Krst (valjda je zato Marinko uključio i mene da napišem proslav, jer mi je pokojna

baba s mamine strane od Vukića s Donjega Brštanika).

I. – Prostor i Stanovništvo kroz povijest - 15 auktora, koji se natječe tko će dokumentirati i istinitije. Posebno su opširni članci: Dragana Vidića o Zemljopisnom položaju župe, Miroslava Palamete o Stećcima, Domagoja Vidovića o nazivima mjesta, Milenka Krešića o Raseljavanju, Marinka Marića, urednika ovoga zbornika, kojega je članak gotovo 120 stranica "Stanovništvo i rodovi naselja župe" u rasponu od 546 godina, tj. od 1468. do danas. Da Marinko nije obranio doktorski rad "Stanovništvo župe Ravno 1804-1918. godine" 16. svibnja 2014. na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, mogao je danas Pod Krevnicama predstaviti ovaj svoj rad koji ima sva znanstvena obilježja sa 189 bilježaka koje se odnose na razne povijesne radove i rodove, prikazavši općenito dvadeset rodova u njihovu povijesnom luku na području župe S. Krst, a onda u 29 rodova u uzlaznoj liniji držeći se Stanja duša iz 1792. i drugih vrela. Odmah je za Marinkom don Ivica Puljić s preko 50 stranica Kroz prošlost župe Stjepan Krst. O pojedinim sastavnicama župe pišu: Josip Raguž o Borićevini, Mate Maslač i Dragana Pop o Dabrici, Ana Palameta i Branka Raguž o D. Brštaniku, Hrvoje Puljić o G. Brštaniku, Mirela Marić i Ružica Raguž o Ljubljenci. I Branko Puljić o Stjepan Krstu.

II. – Školstvo obrađuje don Ivan Perić, Zdravstvo Kazimir Raguž, a Gospodarstvo Miho Ivanković o Infrastrukturi, Zdenka Raguž o Stočarstvu, Ljilja Lončar i Marko Marić o tkalstvu i Šima Marić o Zemljoradnji. Ova posljednja donosi ovaj potresan zaključak: "Nakon raseljavanja stanovništva nema više pokretača, nema onoga tko će probuditi usnulu, pitomu hercegovačku crnicu i udahnuti joj dušu. Kako će rađati te plodne oranice, kada su rastjerani na sve strane svijeta oni koji su ih stoljećima orali i kopali, od neprijatelja branili, u tuđini o njima sanjali? I sanjaju još uvijek, i o svojoj zemlji razgovaraju pri svakom susretu. A ona čeka na povratak. Čeka strpljivo, kao što čeka žetvu od dana sjetve" (str. 380).

III. - Ratovi i njihove posljedice – I. i II. svjetski rat obradio je Stanislav Vukorep. On donosi imena 26 poginulih, za koje je došla "crna knjiga", i 14 preživjelih sudionika u Prvom svjetskom ratu. U Drugom svjetskom ratu stradalo je oko 210 osoba, od toga 73 na Križnom putu, a 10 premifulo od posljedica rata. Domovinski rat obradio je Jakša Raguž. Navodi imena 27 osoba za koje se

ne zna kako su završile, samo je sigurno da nisu preživjele, 1992. godine. Još je jedan župljanin ubijen, a 10 ih je odvedeno u logor u Bileću. Ubijena su i dva pripadnika HVO-a iz župe Stjepan Krsta, dakle 30 ubijenih i 428 izbjeglih. Crkveni katolički objekti ili posve srušeni, ili demolirani, ili devastirani, ili polomljeni, neki čak i bombom razneseni. O razgraničenju Željko Raguž zaključuje: "Zbog razlika u bošnjačkoj i srpskoj političkoj i stručnoj javnosti u FBiH i RS o pravnoj prirodi entitetske crte do danas međuentitetska crta razgraničenja između FBiH i RS nije ratificirana što stvara administrativne i tehničke probleme građanima (porez na imovinu, osobni dokumenti, popis stanovništva) i lokalnim organima vlasti (stvarna i mjesna nadležnost) na teritorijima uz entitetsku crtu razgraničenja u BiH" (str. 481.)

IV. – Osvit novog doba – Osnutak župe Stjepan Krst – Vrijeme obnove. Osam je auktora dalo svoje priloge za ovu rubriku. Najprije umirovljeni župnik don Slavko Maslač o osnutku, zadarski nadbiskup Želimir Puljić osvrće se na blagoslov temelja župne crkve u obnovi 2009. godine s povijesnim i biblijskim prisjećanjima na zaštitnika sv. Ivana, don Damjan Raguž, sadašnji župnik, govori o pastoralnom djelovanju u obnovljenoj župi, don Ante Luburić o materijalnoj izgradnji župne crkve na preko 20 stranica, a mogao je još pet puta toliko, te Vjeko Božo Jarak s prikazom mozaika u svetištu. Zdravko Raguž s Ljubljence o poslijeratnoj obnovi, Vjeko Proleta o Bijelki Kudriću i Peri Marijanoviću, a don Rajko Marković, don Marko Šutalo i Pero Raguž o prognanicima ili doseljenicima u novim zavičajima. I prilog Vinka Kukrike iz Stoca i Marka Puljića iz Amerike o suvremenoj informatičkoj komunikaciji. Ova dvojica na kraju vele: "Danas je teško razumjeti kako su naši stari mogli živjeti bez suvremenih uređaja poput mobitela, ili primjerice bez interneta, ali čini se da su, iako manje informirani, živjeli puno lagodnijim i sretnijim životom od današnjega informiranog i suvremenog čovjeka" (str. 578). Slažem se 75%. Sjedimo i razgovaramo, a on svake dvije minute mobitel na uho i razgovara sa Slavonijom, sa Slovenijom, s Austrijom, s Australijom. A kada ode u Austriju, onda će sa mnom razgovarati!

V. – O Duhovnim zvanjima troje auktora: don Mile Vidić o dijecezanskim svećenicima s područja župe, a to su: don Ivica, don Mato i don Tomislav Puljić, don Zdravko Ivanković, don Ivan Perić i sam don Mile. Dvojicu redovnika-

franjevaca, fra Pavu Maslaća i fra Zlatka Papca, kao i 11 sestara: pokojne Rozaliju i Vjenceslavu, te žive Anastaziju, Radoslavu, Ljilju, Ankicu, Bernardinu, Marcelu, Draženu, Agatu, Bartolomeju, opisale su sestre Radoslava Kevo, Ljilja Lončar i Bernardina Maslač. Ova je Ljilja bila u Južnoj Americi: u Ekvadoru, Kolumbiji, Nikargvi kao misionarka.

VI. – Kroz život stanovnika župe. Damir Kevo predstavlja stogodišnjaka Stojana Kevu (žao nam je da nije mogao doći iz Stoca). Marko Pažin emigranta Matu Marića iz Australije, Ivica Papac i Vjekoslav Butigan pišu o žandarima, posebno o životnom putu Lazara Butigana s Ljubljence, koji je postao redarstvenik NDH. Knjiga završava "Ivandanom" iz romana Mladena Keve, Podkrevničara, pod naslovom Tesarov sin. Auktor kaže: "Slaba je utjeha to što je od Baltika do Jadrana, od Crnog mora do Kavkaza i brojne druge Narode slična sudbina zadesila. Nakon sloma komunizma i raspada Federacije ljudi su očekivali nešto sasvim drugo, za ovo definitivno nisu bili spremni. Pitanje: U što se to izrodio naš vjekovni san, kako smo mogli pristati na ovako malo – bubnjalo je u ušima cijelog jednoga Naroda. Nema plana bez vizije, nema poretka bez reda, nema države bez rada, nema društva bez morala, nema zajednice bez iskrenosti, nema života bez pravde. Nema sreće bez budućnosti, nema budućnosti bez snova" (str. 635).

Mladene i Dragane, Šime, Ljilje, Radmila, Marinko i Marko i svi mi zajedno, kao da slušamo biblijsku jadikovku na putu iz Jeruzalema u Emaus: A mi se nadasmo da je On onaj koji ima otkupiti Izraela. A već treći dan, a žene neke od naših, a ukazali im se anđeli, a neki naši na grob odoše, a nađoše kako žene rekoše, ali Njega ne vidješe (Lk 24,19-24). I sve tako, sve neka lijepa babilonska kula od karata! Bajke za djecu. Bijaše On nedostižan prorok i na djelu i na riječi: ali sve u lijepim snovima, u priviđenjima i obmanama. A mi se nadasmo da je On onaj koji će osloboditi Izraela... Ognjem i mačem. Toliki se proroci i mesije javiše, ali svi zaglaviše. A ovaj najkatastrofalnije, jer je najviše obećavao, a doživio najveći poraz. Na Križu. A On je našu nadu podgrijavao stalnim govorima, znakovima i djelima. I mi mu oduševljeno povjerovali, za njim posrtali, o njegovoj riječi visjeli, njegovom se osobom oduševljavali. Sada vidimo da smo bili naivni, prevareni.

I uvijek ćemo priznati da nam nitko nije toliko nade izmamio kao On. I što smo se više nadali, to smo se više iznenadili. A mi se nadasmo. To je udarna misao i pokretačka snaga cijeloga teksta (Lk 24,13-36) s ove ljudske strane razočaranja i očaja. Možda je samo radi nje Luka evanđelist ispriповjedio cio ovaj susret s Gospodinom, Nadom našom.

A Isus samo sluša, radoznalo, pozorno, ljubavno, u šutnji, kao pravi prijatelj, kao da nikada nije ni čuo nešta slična.

- A osloboditi Izraela od cara Tiberija? Od Pilata? A je li? Prevrat? Mačevi? Samo nastavite, vrlo zanimljivo duhovno gradivo! Čak Isus usporio korak i pomalo se izmiče njihovu pogledu. Uopće ne prekida Kleofu koji inače sam sebe prekida, vraća se, ponavlja, ne zna dokle je došao, upada sam sebi u riječ, upada mu u riječ neimenovani kolega. Pušta Gospodin obojicu da se napričaju svakakvih upadica u pamet ljudsku, da izraze beznađe, pomućene osjećaje, da pokažu i nevjericu, da uzoru svoja otvrdnula tla na koja će vječni Sijač posijati božansko sjeme.

Nije ni Washington ni Dayton posljednja povijesna riječ. Nije Bog ispustio iz svojih ruku upravljanje ovom zemljom i stanovnicima njezinim. Stjepan Krst nije ni daytonski, ni srpski, ni ruski. Jer sto careva cijelu noć vijećalo, a ujutro na Božju bilo. Stjepan Krst jest Božji i po sv. Stjepanu i po sv. Krstu. Komu ga Bog hoće dati na obrađivanje i rađanje, njegov je! Čije ovce, njegova i Boricevina! Život je jači od zemlje, i od kamena, i od Krevnica. Život melje i zemlju i kamen i kremen. Bog je dvije tisuće godina prije Krista dao Abrahamu i njegovu potomstvu Obećanu zemlju: eno još se Izraelci i Išmaelci i danas bore za komadićak te Svete zemlje. Već 4.000 godina! Bez našega vlastita zalaganja, bez borbenosti i nastojanja, bez ovakvih susreta i slavlja, nema ni opstanka ni napretka.

Neka naša molitva uzide k Bogu, a Božji blagoslov siđe na sve nas, na dobrotvore naše, na priređivače, sastavljače i čitatelje ove vrijedne monografije koja je više od jedne biografije župe. Ona je: povijest i nezaboravna uspomena naša, vjera i nada naša, neodoljiv poziv i izazov. Ona je memorija i melodija naša. Ona je relikvija i moći naše moralne i intelektualne. Ova je knjiga napisana i otiskana zato da se nabavi, čita, čuva i prenosi od naraštaja do naraštaja.

UGLJENOV I "SAKRALNI PROSTORI"

Potkosa, 12. srpnja 2014. - U Potkosi, župa Domanovići, u subotu 12. srpnja 2014. upriličeno je predstavljanje monografije "Sakralni prostori" akademika Zlatka Ugljena. Riječ je uzeo i generalni vikar hercegovačkih biskupija don Željko Majić. Prenosimo njegov intervent.

U početku želio bih svima vama, a posebno uvaženom Akademiku, prenijeti pozdrave našega mjesnog biskupa msgr. Ratka Perića s čijim blagoslovom dolazim na ovo predstavljanje i uzimam riječ.

Odazvao sam se pozivu organizatora da kao službenik Ordinarijata – vodeće crkvene institucije koja je s uvaženim akademikom Ugljenom ostvarila plodonosnu suradnju u izgradnji Kulturno-duhovnoga centra u sklopu kojega je i Svećenički dom – s nakanom da progovorim, ne toliko o samom djelu koje večeras predstavljamo, koliko o stavu i odnosu Crkve i suvremene arhitekture. Na ovo me je ponukao i hrvatski arhitekt, koji biranim riječima govori o akademiku Ugljenu, gosp. Nikola Bašić, a koji je u jednom intervjuu rekao: "Stvarajući sakralne prostore trebali bismo težiti transcendentnom. A o tome što je u sakralnom prostoru na tragu transcendentnog, arhitekti i Crkva ne mogu se složiti. Arhitekti se uzvišenom žele približiti kroz apstrakciju, a Crkva simboličkom narativnošću. Crkva se grozi arhitektonske predodžbe o kontemplativnom komuniciranju s Bogom, a arhitekti zdvajaju nad niskom likovnom kulturom crkvenih investitora. Između arhitekata i Crkve postojan je jedino ponor uzajamnog nepovjerenja." Je li tomu tako pokušat ću odgovoriti pozivajući u pomoć nauk Crkve izražen, u smjernicama i odredbama Drugoga vatikanskog sabora sadržanim u dogmatskoj konstituciji o Svetoj liturgiji – Sacrosanctum Concilium, Katekizmu Katoličke Crkve i u promišljanju nekih liturgičara.

Koncil će reći: "Među najplemenitije djelatnosti ljudskoga duha s punim se pravom ubrajaju lijepe umjetnosti, osobito religiozna umjetnost te sakralna umjetnost kao njezin vrhunac. One se po svojoj naravi odnose na beskrajnu božansku ljepotu, koju na neki način valja izraziti ljudskim djelima. One su to više usmjerene prema Bogu i promicanju njegove hvale i slave što više idu samo za tim da svojim djelima u najvećoj mjeri pridonesu pobožnome obraćanju ljudskih srdaca

prema Bogu. [...] S posebnim se marom Crkva skrbila za to da sakralni prostori i predmeti dostojno i lijepo služe uresu bogoštovlja; pritom je u građi, obliku i načinu ukrašavanja dopuštala one promjene do kojih je tijekom vremena doveo napredak tehničkoga umijeća" (SC, 122).

"Crkva nikada nije imala neki svoj vlastiti umjetnički stil, nego je već prema značaju i uvjetima naroda te prema potrebama različitih obreda dopuštala umjetničke oblike svakoga vremenskog razdoblja; tako je tijekom stoljeća skupila umjetničko blago koje valja sa svom pomnjom čuvati. Neka tako i umjetnost našega vremena i svih naroda i krajeva ima slobodu djelovanja u Crkvi samo ako s dužnim poštovanjem i s dužnom čašću služi sakralnim građevinama i sakralnim obredima; tako će i ta umjetnost moći pridružiti svoj glas onom divnom slavospjevu što su ga najveći muževi spjevali katoličkoj vjeri kroz prošla stoljeća" (SC, 123).

Sabor naglašava i obvezu ordinarija da, promičući i njegujući uistinu sakralnu umjetnost, više paze na plemenitu ljepotu negoli na puku raskoš (SC, 124).

Katekizam naglašava: Sakralna umjetnost istinita je i lijepa kad svojim oblikom odgovara vlastitom zvanju: u vjeri i klanjanju, dočaravati i slaviti transcendentno Božje otajstvo, uzvišenu ljepotu istine i ljubavi, koja se pojavila u Kristu, "odsjevu njegove slave i otisku njegove biti" (Heb 1,3), u kojemu "prebiva tjelesno sva punina božanstva" (Kol 2,9). Prava sakralna umjetnost vodi čovjeka klanjanju, molitvi i ljubavi prema Bogu Stvoritelju i Spasitelju, Svetomu i Posvetitelju. I Katekizam će naglasiti ulogu biskupa: Stoga biskupi moraju, sami ili po svojim zastupnicima, voditi skrb o promicanju sakralne umjetnosti, stare i suvremene, u svim njezinim oblicima, te, s istom religioznom brigom, iz liturgije i bogoslužnih prostora uklanjati sve što nije sukladno istini vjere i autentičnoj ljepoti sakralne umjetnosti (KKC, 2500-2503).

Daleko bi nas odvelo promatranje razvoja sakralne arhitekture jer morali bismo ući i u tzv. pogansko doba preko starozavjetnih žrtvenika i jeruzalemskoga hrama, te opisa razvoja kršćanske sakralne arhitekture od tzv. kućne crkve – domus Ecclesiae nakon kojih se po zadobivanju slobode 313. god. prelazi u tzv. civilnu modificiranu baziliku;

progovoriti o romanici, gotici, renesansi, baroku, rokokou, historicizmu, secesiji..., koji su sukladno povijesnom hodu Crkve i određenim naglascima u pojedinim razdobljima, značaju i uvjetima naroda, različitosti obreda, obilježavali vrijeme i izražavali čežnju za trascendentnošću - onostranošću. No, kršćanska sakralna arhitektura uvijek se oslanjala na novozavjetni opis Kristova preobraženja na brdu Taboru. Naime, zasjenjenost oblakom, kako nam prenose sinoptici, pokazuje slojevitost otkrivanja nečega posebno lijepog i uzvišenog, Božjeg lica, bez otvorena gledanja. Reakcija je šutnja i zadivljenost. U tom smislu, sakralna umjetnost, ako to uistinu jest, kroz određeni umjetnički izričaj pokazivala je i pokazuje transcendentnost ili ovozemnu nadilaznost i uzvišenu ljepotu, koja vjernika, ali i posjetitelja, nužno prožima dok to djelo promatra i u njemu boravi.

Izraditi, oblikovati prostor za slavljenje kršćanske liturgije i obreda uistinu nije lagan zahvat iako se mnogi olako, da ne kažemo površno, u njega upuštaju. Liturgijski prostor - crkvu jednostavno je nemoguće ispravno oblikovati bez uranjanja u liturgiju Crkve. Potrebno je poznavati ustroj liturgijskih slavlja u kojem se Crkva predstavlja kao zajednica okupljanja (uvodni obredi), zajednica slušanja (liturgija riječi - ambon), zajednica prinošenja, zahvaljivanja i blagovanja spomen-žrtve (euharistijska služba - oltar) te kao zajednica poslanja (završni obred). Stoga, dva su stupa na kojima treba počivati svako projektiranje liturgijskoga prostora: teologija koja definira liturgiju i njezinu duhovnost te ekleziologija koja osvjetljava identitet otkupljena Božjeg naroda. Sve ono što definira kršćansku liturgiju ima biti ugrađeno u govor liturgijskoga prostora, do mjere da sam prostor bude slika i tumač liturgijskoga slavlja i same Crkve. Liturgičari bi rekli: Sakralni prostor, ukoliko je postigao svoju puninu sakramentalnosti, svojim sadržajem i prije samoga bogoslužja postaje prvi liturg, odnosno predliturg, a svoje posvemašnje ispunjenje ima u eklezijalnom dinamizmu zajednice koja slavi euharistijsko (i svako drugo) otajstvo. A sve ovo dovodi nas do legitimna zaključka da je o liturgijskom prostoru potrebno razmišljati upravo iz liturgije, iz liturgijske teologije. Liturgijsko projektiranje prostora mora prethoditi arhitektonskom oblikovanju.

Mnoga današnja prostorna ostvarenja nemaju takav put nastanka. Stvarana su kao nedefinirani "sakralni" prostori koji se tek na kraju, nakon oblikovanosti i izgradnje, pokušava "liturgijski

osmisлити" prilagođavanjem i uređenjem njihova interijera ili pak na eksterijeru postavljanjem vjerskih simbola ili izgradnjom zvonika. Dakle, gdje se u oblikovanju prostora nije razmišljalo iz liturgije i gdje liturgija svojom teologijom i obrednom strukturom nije bila okosnica projektna zadatka, rezultat se uvijek ocrtava u neadekvatnosti, u liturgijskoj neprepoznatljivosti ili, bolje, u površnoj "sakralnosti" koja ne nosi vlastitosti kršćanske liturgije. Takvi objekti kako svojim eksterijerom tako interijerom ni čim ne odaju da se radi o mjestu susreta čovjeka pojedinca i zajednice sa samim Vječnim Bogom, o prostoru nadvremenskoga, što bi trebalo biti jedno od načela planiranja i gradnje sakralnoga prostora. Takvi objekti, pa ne znam koliko se arhitekt trudio da po apstrakciji ukaže na transcendentnost, vrlo jednostavno se pretvaraju u koncertne dvorane gdje prezbiterij postaje palcoscenico - pozornica, a uklanjanjem vjerskoga simbola s fasada ničim ne ukazuju na sakralni prostor. Plod je to velikoga, blago rečeno, nesnažjenje u izgradnji sakralnih prostora, a ono se tiče kako umjetnika i arhitekata, tako i naručitelja. Prvi ne poznaju teologiju i liturgijska načela, drugi ne poznaju zakonitosti arhitekture i umjetnosti. I ako bismo se sada vratili na misao gosp. Bašića koji govori o ponoru uzajamnog nepovjerenja koje sve dubljim čini crkveno neshvaćanje arhitektonske apstrakcije i arhitektovo neprihvatanje crkvene narativnosti, pomirnice i susret jest u biti kršćanske liturgije i u njezinoj prostornoj zbiljnosti. To će reći da arhitektonska topologija liturgijskoga prostora mora biti utemeljena na teološkoj tipologiji liturgijskoga slavlja. Stoga, koliko god se danas nastojalo promaknuti ideju o polivalentnosti sakralnoga prostora, ili izgradnjom jednoga višekonfesionalnog objekta pa i u više dijelova koji tvore jednu cjelinu, mislim na izgradnju "Kuce jednoga" u Berlinu, ona je u suprotnosti s onim što crkva - liturgijski prostor u sebi jest i kao takva neprihvatljiva je crkvenom - katoličkom poimanju liturgijsko-sakralnih prostora - crkve iako će, uvjeren sam, mnogi i u Crkvi pozdraviti tu ideju i sve u duhu mira, pomirenja, boljeg upoznavanja, ekumenizma i dijaloga, tolerancije, kako li sve to već ne ćemo opisati. No, recimo i to: pravi mir događa se u poznavanju i prihvaćanju identiteta drugih i drugačijih u svemu njegovu izričaju pa i u arhitektonsko-sakralnom.

I na kraju koja riječ o opusu uvažena akademika Ugljena, bolje reći o dijelu bogata opusa prikazana u ovom djelu koje večeras predstavlja-

mo. Iako se ne mogu oteti dojmu da monografija sadrži nekoliko djela koji se u svom eksterijeru vrlo jednostavno promjenom prepoznatljivih znakova i simbola mogu pretvoriti u objekte drugih konfesija ili namjena, što bi se moglo čitati duhom ekumenizma ili dijaloga o čemu govori i sam autor u idejnom rješenju za mostarsku katedralu davne 1972., dijelim misao uvažene profesorice Nine Ugljen Ademović koja u uvodu kaže: "Otkrit ćemo, ponovno, kako se zahvaljujući iznimnom senzibilitetu prema zatečenom prostoru, artificijelnom ili prirodnom kao iz svojevrstnog nukleusa rodila čvrsto postavljena i nikada napuštena misao-vodilja o prostoru kao apsolutnom – sjecištu apstraktnih principa što se materijaliziraju kroz međuodnos oblika i sadržaja, prostornu i umjetničku koherentnost, gdje je sadašnjost označena sjenama prošlosti. Povezivanjem prošlosti i budućnosti, sponama sadašnjosti, što su temeljene na univerzalističkim pogledima, artikulira se osnovna izražajnost ove arhitekture. Ona teži izvanvremenskom, narativno koristeći značaj identiteta, kao esenciju i inspiraciju, kritički usvajajući moderni arhitektonski izričaj."

U djelima poštovanoga akademika prepoznatljiva je ona nit vodilja kršćanske sakralne arhitekture u kojoj se "zasjenjenost oblakom pokazuje slojevitost otkrivanja nečega posebno lijepog i uzvišenog, Božjeg lica, bez otvorenog gledanja" što autor, kako čitamo i u uvodniku, postiže "sa svjetlom i magijom sjena te kleše prostor sintetizirajući fizičko i metafizičko, gradeći transcendentnost od emfaze numinoznog" gdje je reakcija, šutnja i zadivljenost, Petrovo: "Gospodine, dobro nam je ovdje biti"(Mt 17,1-13). A "dobro nam je ovdje biti" jest i trebao bi biti poziv, sadržaj i poslanje svakoga sakralnog prostora.

Autoru, gospodinu akademiku Ugljenu, želimo i molimo od Boga još puno plodonosnih godina te da mnogi projekti ovdje u ideji prikazani pobijede materijalnu, financijsku i svaku drugu uvjetovanost te po plemenitosti svoga izvanjskog obliča i otajstvenosti unutrašnjosti, postanu mjesta svetoga gdje će ljudski duh, pokreti i pogledi, u vedrini susreta, poprimiti duhovnu vrijednost oslobođena čovječanstva u zajedništvu s Bogom.

PREDSTAVLJENA MONOGRAFIJA O ŽUPI ŠUICI

Šuica, 9. kolovoza 2014., uoči liturgijske proslave 150. obljetnice župe Šuica, upriličeno je predstavljanje monografije "Župa Šuica" u mjesnom Hrvatskom domu, koji su ispunili Šuici i gosti. Govorili su fra Mate Logara, priređivač zbornika, fra Miljenko-Mića Stojić, Ivan Baković i biskup Ratko.

BISKUPOV TEKST PREZENTACIJE

Monografija. Spis ili knjiga o jednome predmetu ili o jednoj osobi s raznih motrišta prošlosti i sadašnjosti, pod znanstvenim vidom, tj. činjenično istraženo, s određenim povodom. Drugim riječima tražimo identitet ili istovjetnost neke osobe od djeteta do djeda ili dotična mjesta iz daleke prošlosti ili župe od povijesnoga početka do danas. U ovom našem slučaju župa Šuica. Da odredimo tu identičnost ili istost, trebaju nam podatci: jezični, zemljopisni, povijesni, kulturni, duhovni, vjerski, nacionalni. Govorimo o Šuici općenito kao mjestu od pisanih spomena do sada i posebno kao župi već 150 godina, od 1864. godine.

Naziv. Je li pravilno reći ili napisati: Šuica ili Šujica? – Najprije sam ukucao u google "Šuica". Izbacilo 262.000 rezultata. Onda sam upisao Šuji-

ca: 122.000 rezultata. Dakle Šuica jača za 140.000 mjesta od Šujice. Eh sada koliko otpada na onu Dubravku Šuica, političarku, koja se šeta od Dubrovnika preko Zagreba do Bruxellesa i natrag, koliko na ponornicu Šuicu koja šeta ispod Malovana i došeta u Kovače, a koliko na ovo mjesto i župu, tko će to sve utvrditi i izbrojiti.

A u monografiji o ovome mjestu s dva naziva koje razdvaja samo obično "j"ota, piše: fra Mate Logara na str. 27., gdje kaže da je u crkvenim dokumentima i pečatima redovito od početka Šuica, zato se i on opredijelio za ovakav naslov monografije, i tako je proveo u svim člancima koji govore o župnoj zajednici, o crkvi, o svećenicima, dušobrižnicima, zvanjima, ali je u drugim tekstovima ostavio svakomu auktoru njegovu opredielu i nazivlje.

Na isti se naziv osvrće i dr. Brajko (str. 100-101). Po njemu, najviše preteže povijesni oblik Šuica, a od polovice dvadesetoga stoljeća počinje se rabiti i alternativni oblik Šujica. Brajko kritizira one koji su uveli slovo jota u Šuicu, a slaže se s onima kao što su fra Robert Jolić i drugi, da se Šuici vrati pravi i prvotni naziv u svim dokumentima.

Složio bih se s time. Više se puta u povijesti gledalo kako je u crkvenim dokumentima pa se onda tako unosilo i u civilne. A nekada se namjerno išlo da se odstupi od religiozno-crkvenoga standarda i usvoji civilno nazivlje. Vidi se iz monografije da je podobro zašla riječ Šujica u športske klubove, u pjevačke kudove, u privredna poduzeća, u civilne i školske dokumente itd. Tu bi se trebale dogovoriti crkvene i civilne vlasti i presjeći jednom zauvijek: Do sada se poštovala i Šuica i Šujica, a od danas samo Šuica!

Usputno govoreći: Ovakav se slučaj ne bi uopće mogao dogoditi u Italiji. Talijani nemaju slovo "j". Imaju samo "i". Imaju "j" samo kada ga uzimaju iz drugih jezika, kao što su jazz i jeep. A u nas živi problem ne samo u Šuici/Šujici nego osobito u pravopisu, tako da jedva tko pogodi kada treba "i", kada "je", a kada "ije". Imamo neujednačen povijesni naziv i za: Duvno - Županjac - Tomislavgrad. Župa se oduvijek zove Duvno jer ne obuhvaća samo grad Tomislavgrad (ili Županjac) nego i brojna druga mjesta.

Tko želi više znati o geografskom položaju i karakteristikama ovoga kraja, ne će propustiti studiju od 15-ak stranica magistra geografije Denisa Radoša: "Geološke i fizičko-geografske značajke područja Šujice" (str. 198-212). Doznat će kako je ovdje prije 250 milijuna godina bilo more, a sada ostala samo rijeka-ponornica Šuica od 48 km, koja se ulijeva u Jadransko more. Vidjet će u članku kakva je tektonika i klima s vrućinama i hladnoćama ovoga mjesta.

Tko želi doznati nešto više o Šuici kroz stoljeća, posegnut će za člancima:

fra Mate Logare: "Rana povijest Šuice" (st. 26-36): predilirsko, ilirsko, rimsko, slavensko-hrvatsko doba. Dotiče dva problema: krunidbu kralja na brdu Libu koje se usijeca u Duvanjsko polje, a ne zna se ni kojega kralja – Budimira ili Tomislava, ni kada: prije Tomislavove 925. ili poslije slavne 925. godine. Navodi razne auktore koji se razilaze. Jedino što je ostalo do današnjega dana jest: Tomislavgrad! Auktor govori i o pokrštenju Hrvata, od sedmoga stoljeća nadalje.

Drugi je članak Stipana Dilbera "Arheološki nalazi Šuice" (str. 40-44), sažetak stručnih radova o ostacima kulturnih spomenika iz rimskoga vremena. Više ćeš doznati o zavjetnom žrtveniku nekoga rimskog stotnika Aurelija bogu Apolonu s Glavice u Šuici, a čuva se u Franjevačkom muzeju u Tomislavgradu.

Fra Robert Jolić obrađuje "Povijest stare župe Duvno" (str. 46-59), zahvaća u predtursko doba, odakle nema podataka o životu katolika, osobito u tursko doba kada su u prvih 150 godina podatci također oskudni, a katolici još oskudniji, te prema crkvenim dokumentima prati katolički živalj i razvoj od 17. stoljeća nadalje na ovome području. Govori i o prvoj crkvi i donosi podatak da je 1867. godine - Bakulin Šematizam - u župi Šuici bilo 86 obitelji sa 773 katolika: devetero čeljadi po obitelji.

Don Ante Brajko donosi pregled cijele župe, gotovo monografija u monografiji, "Župa Šuica" (str. 62-107) - 45 stranica. Da objavi u obliku knjižice i opremi znanstvenim aparatom i fotografijama, mogla bi ispasti ukusna brošura. Takva je bila i monografija Jure Pašalića "Šujica", 1991., koja je doživjela više izdanja. Dr. Brajko opisuje Stržanj, razorenu utvrdu iznad izvora rijeke Šujice, kao mogući Stridon, rodno mjesto sv. Jeronima (str. 67-69), posebno spominje "Šuičku grupu", osmoricu "terorista" osuđenih u Mostaru na Veliku Gospu 1950. na 60 godina zatvora i 26 godina gubljenja građanskih prava, od kojih su trojica iz prezimena Brajko: Stipe, Ilija i Nikola (str. 97-98).

Pregledan i doživljajan članak o posljednjem ratu napisali su Jerko Mioč, Ivan Krstanović, Ivića Pašalić i Ivan Stipičić pod naslovom "Domovinski rat" (str. 112-128). Hrabar živi zid domaćega puka na Stržanju, na Spasovo 1991., sprječio je jugovojску da u blitzkriegu zauzme Hercegovinu. Prikazane su borbe za Kupres. Evakuacija Šuice 3. travnja, pad Kupresa 10. travnja, granatiranje Šuice 12. travnja 1992. po kućama i po crkvi, a crkva sv. Ante kao da je izmicala granatama. Posljedice pada Kupresa: 160 poginulih branitelja s 15-ak zarobljenika koji su podnijeli strašne muke kroz više mjeseci i kroz više neprijateljskih logora. Obrambena se crta potom formirala u Šuici. U travnju 1993. sukob s muslimanima i konačno oslobađanje Kupreške visoravni u studenome 1994. Pravi ratni roman.

Poseban prilog prikazu Domovinskoga rata može se smatrati župna kronika fra Franje Mabića od str. 480. do 484., gdje su istaknuti važniji momenti.

Oči osobito odmaraju dva bloka fotografija ili fotogalerija: "Šuica danas", fotogalerija, umjesto "obilja" riječi doneseno je "obilje" fotografija na 65 stranica, ponekada i duplerica (132-197) i iz crkve sv. Ante i iz područja cijele župe, te "Šuica na dlanu", fotogalerija na malo manje od 60 stranica (214-271). Na više stranica umjesno uneseni citati iz Biblije.

O "Školi i zdravstvu u Šuici" (str. 272-305) pišu Ante Klišanin i Jure Pašalić. Dosta podataka upućuje na Jurinu "Šujicu" iz 1991. godine. Auktori prate školstvo od 1896. do danas: nastavnici, broj učenika, zgrada, školske sekcije, knjižnica itd. Najveći broj učenika u osmogodišnjoj školi u Šuici bio je školske 1970./71. godine u 18 odjela: 586, a najmanje ove godine 2013./2014., u 9 odjela: svega 166, tj. 420 učenika manje (iznimka je ratna 1993./94. godina kada je ipak bilo i tada 150 učenika).

O "Gospodarstvu Šuice" (str. 306-327), tj. o stočarstvu, o farmama ovaca i krava, o Pilani koja je pokrenula i druga poduzeća zadruga, mlinove, pekare, kovačnice, piše Tihomir Mioč – Mačekov. Osobno je počašćen osvrtnom Ante Dolić, zaslužan za Pilanu u Šuici koja je bila osiguranje za 150 obitelji. Poseban prikaz Gospodarstva šuičke dijaspore među 11 gospodarstvenika – Brzovića, Krstanića, Mioča, Pašalića - koji ne zaboravljaju svoga mjesta i župe nego uvijek nađu vremena i mogućnosti pomaganja svom mjestu i mještanima.

O "Kulturi u Šuici" – nošnja, pjesma, glazba, crkveni i drugi zborovi (str. 328-393), navedeni su "Neki od poznatih Šuičana" – pisci, likovni umjetnici, pjesnici, novinari iz roda Barišića, Ćurića, Duvnjaka, Huseinagića, Krstanovića, Pašalića, Pokrajčića, Zrna, s posebnim prilogom "Zaklada Dr. Fanjo Nevistić" (str. 394-397), sve na oko 60 stranica iz pera Ante Brajka – Anteka. Među desetak poimence spomenutih liječnika iz Šuice navodi se i dr. Zdravko Brzović (kojemu dugujem osobnu zahvalnost što me 2003. godine uputio na liječenje na Rebros, gdje je bio ravnatelj od 1998. do 2000. godine).

Zlatko Mršo, opisuje "Sport i rekreacija" (str. 400-413); Nogomet je još uvijek na općinskoj i međuzupanijskoj ligi, iako na vodećem mjestu. Vrijedan je spomena Šuički polumaraton, utrka od Kupresa do Šuice od 21 km, od 2007. godine. Maraton je Kupres, a Šuica Atena. Polumaratonci više su nagrađeni pljeskom publike negoli marka organizatora, veli prikazivač.

Vinko Pašalić, fra Franjo Mabić i Zrinka Banić, "Tradicionalna šuička kuhinja" (str. 414-419). To ćemo vidjeti uživo nakon ove prezentacije.

- "Šuički dušobrižnici", 32 dušobrižnika (420-435) sa slikama gdje je bilo moguće; Stradao u II. svjetskom ratu: fra Križan Galić 1944. u Međugorju (str. 427); fra Filip Gašpar, bio je 15 godina župnik u Šuici (1926.-1941.), poginuo je u veljači 1945. kod Čitluka. Pročitaj njegov dvomjesečni zatvor u Travniku od 2. srpnja do 4. rujna 1934. (str. 461-462). Fra Franjo Mabić bio je 12 godina u Šuici (1988.-2000).

"Svećenici glagoljaši u Šuici", njih petorica (436-447); žao mi je što nisam donio i šestoga, don Antona Ljubosovića, koji je također djelovao u Šuici, ali njega je dopunio don Brajko u svome opširnom članku na str. 77.

- "Svećenici i časne sestre podrijetlom iz Šuice" (448-453): devet svećenika: po jedan iz prezimena Brajko, Marković, Barišić i Pašalić, dva Mioča i tri Zrne. Šest časnih sestara. Dvojica svećenika Šuičaka nisu više u prezbiterskoj službi, a regularili su svoj crkveni status: Nikola Mioč i Josip Krstanović.

- "Iz župne kronike" (456-493), manje od 40 stranica donesen je pregled ne od 150 nego od 100 godina, tj. od 1913. do danas. Izbor fra Mate Logare. Napeto štivo.

- "Žrtvoslov župe Šuica" (494-507) iz Prvoga svjetskog rata: 18 nastradalih, iz Drugoga svjetskog rata: 72, iz Domovinskoga: 13 - Svega: 103 osobe o svakoj su doneseni bitni podatci po mogućnosti sa slikom.

Što bi čitatelj poželio? Da je urednik negdje u bilješci donio kratke podatke o pojedinim auktorima članaka. I da je donio Popis imena po kojem bi se čitatelj lako snalazio u ovako opsežnoj knjizi.

Čestitke fra Mati Logari, župniku, koji je kao glavni i odgovorni urednik ove vrijedne monografije u ovo manje od godine dana okupio 18 suradnika za 19 članaka, 15 fotografa ili arhiva odakle je uzimao fotografije i sve rasprostro na 512 stranica, a više sponzora – dobrotvora pripomoglo je izdanje ove knjige. Župa Šuica ostaje ovdje kao fiksna stvarnost dok bude tekla ponornica Šuica, a "Župa Šuica" kao monografija ići će po svijetu kao mobilna stvarnost dokle dopiru Šuičani.

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

FRA AUGUSTIN BAJA BARAĆ

U petak, 11. travnja, u 8,05 sati praćen molitvom svoje subraće humačkoga samostana fra Augustin Baja Barać preselio se u krilo Oca nebeskog u 77. godini života, 57. godini redovništva i 49. godini svećeništva.

U samostanskoj crkvi sv. Ante Padovanskog na Humcu u subotu, 12. travnja, u 15 sati sprovodnu sv. misu, zbog službene odsutnosti provincijala fra Miljenka Šteke, predslavio je vikar Provincije fra Ivan Ševo uz suslavlje humačkoga gvardijana fra Velimira Mandića, biskupova izaslanika don Ante Luburića, fra Marinka Šakote, župnika Međugorja, rodne fra Augustinove župe, te 37 svećenika koncelebranata. Skupio se lijep broj vjernika, među kojima su mnoge časne sestre, postulanti i druga braća fratri, da se u molitvi zahvalnosti i preporuke oprostite od dragog pokojnika.

Fra Augustin je rođen u Međugorju 16. svibnja 1937., od roditelja Mirka i Anđe r. Pavlović. Isti je dan i kršten, krsnim imenom Bože. Pučku je školu od 1945. do 1949. pohađao u rodnom

Međugorju, a od 1949. do 1951. u Čapljini. Sjemenište, srednju školu, pohađao je u Viskom od 1951. do 1959. Nakon sjemeništa oblači redovničko odijelo i ulazi u novicijate u Kraljevoj Sutjesci, 14. srpnja 1957.

Po završetku novicijata 15. srpnja 1958. položio je prve – jednostavne zavjete u Kraljevoj Sutjesci, a doživotne 15. srpnja 1963. na Humcu. U međuvremenu je od 1961. do 1963. studirao filozofiju u Visokom, a od 1963. do 1966. teologiju u Sarajevu.

Subdakonat mu je 13. ožujka 1965. u Sarajevu podijelio Marko dr. Alaupović, nadbiskup. Isti nadbiskup ga je zaređio za đakona 4. travnja 1965. u Sarajevu, a za svećenika ga je zaređio biskup Petar Čule 15. kolovoza 1965. u Nevesinju.

Pastoralno je djelovao kao duhovni pomoćnik na Širokom Brijegu (u dva navrata), Grudama i Kongori. Od lipnja 1971. pobolijeva, a svoje bolesničke dane provodi u franjevačkim samostanima u Mostaru, Tomislavgradu i na Humcu.

FRA ZDENKO KARAČIĆ

U petak, 08. kolovoza, fra Zdenko je, okružen i praćen molitvom svoje subraće iz mostarskog samostana te svojih sestara i braće, na intenzivnom odjelu Sveučilišne kliničke bolnice u Mostaru nakon teške bolesti predao svoju dušu dragom Bogu u 70. godini života, 52. godini redovništva i 45. godini svećeništva.

Ispraćaj posmrtnih ostataka pok. fra Zdenka bio je u subotu, 9. kolovoza, u 13 sati u kapelici Franjevačkog samostana u Mostaru, a istoga dana u crkvi Uznesenja BDM na Širokom Brijegu u 16 sati sprovodnu sv. Misu predslavio je provincijal

fra Miljenko Šteko uz suslavlje fra Zdenkova brata fra Vendelina, generalnog vikara hercegovačkih biskupija don Željka Majića, mjesnog gvardijana fra Tomislava Puljića, mostarskog gvardijana fra Ike Skoke, fra Zdenkova susjeda i sukolege fra Dane Karačića, te 54 svećenika koncelebranta. Bazilika je bila ispunjena mnoštvom domaćih župljana kao i onih koji su došli iz župa gdje je fra Zdenko djelovao, među kojima su mnoge časne sestre, novaci, bogoslovi i druga braća fratri. U ime Biskupskog ordinarijata u Mostaru od pokojnika se oprostio generalni vikar don Željko Majić.

Fra Zdenko je rođen u Gornjem Crnču 19. ožujka 1945. Njegovi su roditelji Blago i Vida r. Prskalo. Prva četiri razreda pučke škole završio u Crnču, pa onda dva u Blagaju i dva u Vitini, gdje je kao mali dječak boravio sa svojim stričevima fratrima fra Blagom i fra Jerkom. Gimnaziju je pohađao u sjemeništu u Visokom. Nakon oblačenja i Novicijata na Humcu studira teologiju u

Visokom, Sarajevu i u Trentu. Poslije će iz katehetike magistrirati na Salesianumu u Rimu.

Pastoralno djeluje u Posušju, Drinovcima, Humcu, Čitluku, Konjicu, Kočerinu, Širokom Brijegu i Mostaru. Vršio je dužnosti duhovnog pomoćnika, župnika, gvardijana, definitora i ekonoma Provincije.

Oproštajno slovo generalnoga vikara

Mnogopoštovani oče provincijale fra Miljenko, dragi fra Venedeline, braćo i sestre, rodbino i prijatelji našega pokojnika, braćo svećenici, čašne sestre, dragi vjernici!

Na kraju ove sv. Mise koju smo prikazali za pok. fra Zdenka, moleći milosrđe Božje za smiraj njegove duše, u ime našega mjesnoga biskupa msgr. Ratka Perića, sveg svećenstva i redovništva te vjernoga puka naših biskupija, Tebi dragi provincijale fra Miljenko, rođeni brate fra Vendeline, svoj braći fratrima časne Provincije Uznesenja BDM, obitelji iz koje je ponikao i koju je stalno u srcu nosio, rodbini i prijateljima, izražavam iskrenu kršćansku i svećeničku sućut.

Svoj pedesetdvođodišnji redovnički i četrdesetpetogodišnji svećenički život, osim kratkog izbivanja radi studija u Rimu, fra Zdenko je posvetio vjericima ove naše Mostarsko-duvanjske biskupije, ne ustežući se pripomoći braći u drugim krajevima kada se za to ukazala potreba. Njegov bogati *curriculum*, od duhovnoga pomoćnika, preko župnika i gvardijana do člana užega vodstva Provincije, govori o njegovim posebnim sposobnostima od Boga danima, ali i o ljudskoj, redovničkoj i svećeničkoj spremnosti preuzeti i odgovorno izvršavati službe za koje se ukazivala potreba i za što su ga Crkva i Provincija našle sposobnim. Za sve dobro koje je učinio mi mu izričemo iskrenu ljudsku zahvalnost, moleći dobroga Boga da mu bude plaća i nagrada, a milosrđe za sve one ljudske nesavršenosti i eventualne propuste kojima smo u ljudskoj naravi svi podložni.

Iako uzimam riječ kao izaslanik našega mjesnoga biskupa msgr. Ratka Perića, ne mogu u ovo

slovo oproštaja ne uključiti i osobnu dimenziju te zahvaliti svom vjeroučitelju koji me je, sada davnih 70-tih godina, kao kapelan u Drinovcima, pripremao za sakrament sv. Potvrde.

Ovu sv. Misu i obred kršćanskoga sprovoda slavimo na spomendan sv. Terezije Benedikte od Križa - Edit Stein. Za nju se tajna života u Karmelu sastojala u tome da se čovjek s povjerenjem prepusti Božjem zahvatu ljubavi. U potpunoj se slobodi suobličiti Kristu i s njime iskusi i dubinu radosti ali i tajnu patnje i "ludost križa." Jednom je rekla: "Što nije bilo u mojem planu, bilo je u Božjem planu... U meni biva življa sigurnost vjere, da - gledajući sa Božje strane - nema slučaja, da je sav moj život, do u zadnju pojedinost, naznačen u planu Božje providnosti i da je pred Božjim svevidećim okom potpuna smislena cjelina. Tada se počinjem radovati svjetlu Glorie, u kojem će ta smisaona cjelina i meni biti razotkrivena."

Dragi fra Zdenko! Mi se danas opraštamo s Tobom u nadi i vjeri da si sav svoj svećenički i redovnički život nastojao prepustiti Božjem zahvatu ljubavi, te da Ti je sada, kada si na "drugoj - Božjoj strani", smisaona cjelina tvoga redovničkoga i svećeničkoga života u potpunosti razotkrivena, i da Ti je dobar Bog, zbog suobličenja s Kristom, podario dubinu radosti u kojoj je pobijedena sva tajna patnje koju si iskusi na poseban način u Domovinskom ratu službujući u Konjicu, ali i u ovim zadnjim mjesecima Tvoga ovozemaljskoga života. Neka ti On bude, nagrada, radost i mir.

Pokoj vječni daruj mu, Gospodine.

KOMEMORATIVNA MISA ZA MARKA MILANOVIĆA

Stolac, 30. travnja 2014. - Po treći put, od 2012. godine, u župnoj crkvi sv. Ilije proroka u Stocu, 30. travnja u 18.00 sati, okupila se vjernička zajednica na slavlje sv. Mise u kojoj se misnik s vjernicima moli za plemenitu dušu svjedoka vjere Marka Milanovića, dičnoga sina ove Crkve i naroda, da Trojedini Boga dadne svoj božanski znak da mu bijaše mila Markova žrtva te nas povede putom za otvaranje postupka za crkvenim proglašenjem blaženim, kako bismo ovo divno svjedočanstvo vjere mogli častiti i na oltaru. A Bog, bogat milosrđem, najbolje će u svojoj providnosnoj rasporedbi odgovoriti na molbe u našim ljudskim i crkvenim potrebama, rekao je na početku sv. Mise predvoditelj slavlja don Željko Majić, generalni vikar naših biskupija, te pozvao sve vjernike da u sv. Misi, ali i svagdanje mole na ove nakane. Svima je prenio pozdrave i blagoslov mjesnoga biskupa Ratka Perića koji je prošle dvi-

je godine na ovom istom mjestu i u isti dan slavio sv. Misu na ove nakane, ali i nakane Crkve, zajedno s okupljenim vjernicima molio i svoju im pastirsku riječ uputio. Ove je godine istoga dana bio u Sarajevu na otvaranju spomenika svetomu Ivanu Pavlu Drugomu, Papi.

Na Misi je sudjelovalo preko stotinu vjernika, dvadesetak ministranata, petnaestak pjevača te članovi građanske udruge Marko Milanović. Sve njih, zajedno s voditeljem, na početku sv. Mise pozdravio je mjesni župnik don Rajko Marković.

Po završetku sv. Mise, članovi Udruge u Pastoralnom centru stolačke župe održali su svoju redovitu godišnju skupštinu kojoj su u jednom dijelu prisustvovali don Rajko i don Željko, hrabri skupinu u njihovim nastojanjima i zahvaljujući im na svemu do sada učinjenom kako bi se ime ovoga svjedoka vjere otelo zaboravu i milošću Božjom približilo oltaru.

Propovijed generalnoga vikara

Poštovani i dragi župniče don Rajko, dragi vjernici!

Iako je, vjerujem, većini od vas ovdje na molitvu sabranih poznavanje svjedoka Marka Milanovića veće od moga znanja, dopustite mi da na početku ove prigodne propovijedi podsjetim na ovaj privlačni mladenački lik u kojem se Ljubav Kristova razvila do te mjere da ga od nje nije mogla rastaviti nikakva nevolja, tjeskoba, progonstvo, glad, golotinja, pogibao, mač. Jer biti katolik, znači poradi njega biti ubijan dan za danom i biti spreman kao janje za klanje. A svemu tomu daje snagu istina velike pobjede: u svemu tome nadmoćno pobjeđujemo po onome koji nas uzljubi (usp. Rim 8,35-37).

Marko je rodom iz Kruševa, onda prenska a od 1863. stolačka župa. Rodio se 1837. i po tadašnjem običaju kršten odmah nakon rođenja. Može se razumno pretpostaviti da je sakramente sv. ispovijedi i prve sv. Pričesti primio u djetinjoj dobi, a krizman u velikoj krizmi 1856. koju je u dva navrata, 12.-15. veljače i u svibnju, podijelio apostolski pohoditelj, talijanski isusovac p. Vincenzo Basile. Marku je tada bilo 19 godina. O tom činu vizitacije i podjeljivanja sakramenta potvrde otac Basile ostavio je svjedočanstvo: "U tri dana koja sam proveo među njima, podi-

jelio sam sakrament krizme za 650 pripravnika koji su me ganjivali do suza, gledajući ih kako se kao rajski anđeli približavaju, pobožni i prožeti uzvišenošću onoga spasonosna sakramenta koji su primali".

Mučenički je pogubljen krajem travnja 1859. godine. Odlučili smo se za ovaj datum jer nas na to potiče tadašnji dubravski župnik don Vide Maslač koji piše dubrovačkom biskupu: "Godine 1859. na svršetku mjeseca travnja". Dogodilo se to na brdu Jakomiru iznad nevesinjskih Morina. A je li trebalo biti tako? Ljudski govoreći, nije. Mogao se Marko spasiti za ovaj svijet upravo kao i njegov suputnik iz Moševića, Pero, koji se bez velika oklijevanja, da bi spasio glavu, odrekao i zemaljskoga očinstva i crkvenoga materinstva. Veli: Ja sam sin "Tripka Brstine iz Gornjega Hrasna", dakle pravoslavac. Nagrada: ovozemaljsko lutanje s poputninama kruha, ruha i pokrivača za hladne planinske i najvjerojatnije besane noći. Jer, kako mirno spavati, a sve ono zanijekano sve-to dolazi pred oči?! Marko je imao milost da ne ide tim putom lutanja i životne stranputice. Ako je Jakomir moj vrh Kalvarije, neka mi bude: "Ja sam pravi katolik, a vi činite što hoćete!" I učiniše: "krvoša" zamahnu sabljom i odsječe mu glavu. Na proljetnu travu pade mrtvo tijelo od glave odvo-

jeno, a duh se vinu te se kao "rajski anđeo" pokaza pred Licem Oca nebeskoga.

Čitajući kratko ali jezgrovito izvješće o ovom svjedočanstvu koje je opisao župnik don Vide i u formi pisma uputio dubrovačkom biskupu, ali i bogoslovu Lazaru Lazareviću u Rim s nakanom da ovo blistavo svjedočanstvo vjere dođe i do vatikanskih ureda i kardinala, jednostavno je nemoguće ne uprisutniti slike Kristove kalvarijske patnje: Judina izdaja, Petrova zataja, Pilatova presuda, mučiteljski bič i kruna, krvnički čekić i čavli. Oslobođen primisli Judine izdaje i Petrove zataje, naš Marko poput mladoga Stjepana, đakona i prvomučenika, čvrsto stoji pred svojim protivnicima koji ne moguše odoljeti hrabrosti i Duhu kojim govoraše: Ja sam Katolik! Iako je Peru zahvatila slabost zataje radi spašavanja vlastite glave, ne smijemo biti prestrogi suci Peri koji je, očito poput imenjaka mu sv. Petra gorko zaplakao i zbog zataje iskreno se pokajao. Da nije tako, odakle bismo znali za hrabro držanje i mučeničko umiranje našega Marka. Slikoviti opis samoga čina ispovijedi i mučeništva mogao je doći samo od živoga svjedoka, a to znači od suputnika Pere. Don Vide i piše: "Tako nam prikazivaše Glavinić, koji je bio pušten s drugim odjeljenicima" (Mučeništvo Marka Milanovića, Mostar, 2010., str. 156). Vjerujemo da je sa suzama u očima i bez pijevčeva pijeva govorio o svojoj malenosti i sigurno se ispovjedio od svoga odreknuća, a isticao Markovu veličinu i planištarija i samomu don Vidi. Stoga vjerujemo u njegovo kajanje i u ovoj svetoj Misi i za njega Božje milosrđe molimo. Kao što molimo Božje milosrđe i za sve one koji su sudjelovali u Markovu ubojstvu.

Ne znamo koliko je Marko poznao Bibliju i istine vjere Jedne Svete Katoličke i Apostolske Crkve, jer ne možemo prodrijeti u duh ondašnje kateheze i moć usvajanja vjerskoga znanja na razini razuma. Ali znamo da je sve što je spoznao, njegovo mladenačko srce zahvatilo i neustrašivim ga i pred krvničkim mačem učinilo. Svima koje uzljubi i kalvarijskom smrću i slavnim uskrsnućem otkupi, Isus je obećao: "Kad vas budu vodili na izručenje, ne brinite se unaprijed što ćete govoriti, nego govorite što vam bude dano u onaj čas. Ta niste vi koji govorite, nego Duh Sveti. Ali tko ustraje do svršetka, bit će spašen" (Mk 13,11-13). Marko je ustrajao do kraja! Dana mu je milost ustrajnosti i govora – ispovjedna priznanja: Ja sam Katolik, a vi činite što vas volja! Ustao je brat na brata, kršćanin na kršćanina. Ruka jednoga krvnika odsjekla je glavu Marka mučenika, ali mu je priskrbila vječno

spasenje. Duh Sveti, kojega je u sakramentu potvrde samo tri godine prije toga primio u punini njegovih darova, u njemu se očitovao: Ta niste vi koji govorite, nego Duh Sveti! On mu je dao i mudrosti i jakosti i straha Božjega.

Draga braćo i sestre koji ste okupljeni na ovo sveto Euharistijsko slavlje i komemoraciju smrti svjedoka vjere Marka Kruševljanina! Prije svjedočke smrti Marko je više puta neustrašivo pred isukanim mačem pred svojim očima pred drugima potvrdio da je Katolik. Što je tom svojom životnom ispoviješću poručio svojim mučiteljima i nama danas?

- Ja sam Katolik, jer sam potpuno pritjelovljen zajednici onih koji, imajući Kristov Duh, prihvaćaju cjelovito njezino uređenje i sva sredstva spasenja u njoj ustanovljena te se u njezinu vidljivu ustrojstvu združuju s Kristom koji njome upravlja po Vrhovnom svećeniku - Papi i biskupima, kako me je poučio na vjeronauku Dumo i uči Katekizam moje Crkve.

- Ja sam Katolik koji sam darom roditelja svoju vjeru od Boga u krštenju milosno primio, Pričešću je hranim, ispovijeđu čistim, krizmom jačam, djelima potvrđujem, u obiteljskom i crkvenom ozračju njegujem! I nikada je ne bih - a da ima teških trenutaka, ima - za zemaljske pogodnosti izdao ni prodao!

- Ja sam Katolik koji je spreman i pred Harambašom i pred stotinu hajduka, pred vijećima i u zakonodavnim skupštinama, na ulici i na radnim mjestima svoju vjeru ispovijedati i opredijeljenost za Božji zakon i njegovo Evanđelje životno očitovati, a ne kukavički zbog sitnih i vremenitih ovozemaljskih interesa za slabom se većinom povoditi i zlu priklanjati i svojom neistinitošću vjerskoga života zlo u svijetu uvećavati!

- Ja sam Katolik koji je spreman, ako se to od mene traži, i vlastiti život za svoju vjeru u Isusa Krista i u njegovu Crkvu položiti!

Evo, moja braćo draga, poruke svjedoka vjere Marka Milanovića - Katolika! Zato i neminovno pitanje: Kakav sam ja katolik? Jesam li ja katolik Markova kova?

Dok u molitvama njegovu životnu žrtvu pridružujemo Kristovoj jedincatoj otkupiteljskoj žrtvi, zazivajmo Boga, Spasitelja svih ljudi, da pogleda na Markov dar istinskoga življenja vjere onako kako su mu je prenijeli oci i praoci, i kako nas sve uči Kristova, Sveta, Katolička i Apostolska Crkva, a koju je Marko svojom mladenačkom krvlju svjedočki zalio. Od ovoga većeg svjedočanstva nema! Amen.

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

OŽUJAK, 2014.

28. ožujka u katedralnoj kripti sv. Josipa podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz više župa. Bilo ih sedam.

TRAVANJ, 2014.

3.-4. travnja u bjelopoljskom Emausu vodio duhovne vježbe djelatnicima Caritasa BK BiH, a treći dan dovršio don Željko Majić, generalni vikar.

5. travnja, na poziv don Josipa Periša, ravnatelja Katehetskoga ureda Splitsko-makarske nadbiskupije, predvodio Misno slavlje za maturante Splitske metropolije u župnoj crkvi na Humcu. Bilo oko 2.700 maturanata.

6. travnja, nedjelja, u dogovoru sa župnikom don Mladenom Šutalom, slavio sv. Misu u župi Sv. Ivana, apostola i evanđelista, u 9.00 sati.

6.-9. travnja proveo u Dobroti kod sestara fra-njevki, javivši se prethodno biskupu Janjiću.

13. travnja predvodio procesiju i sv. Misu u katedrali na Cvjetnicu. S kratkom homilijom. Primio Vitomira Raguža s obitelji.

16. travnja, Velika srijeda, u dogovoru sa župnikom don Milenkom Krešićem, predvodio Misu posvete ulja u trebinjskoj katedrali Male Gospe. Bilo 13 koncelebranata, župnika Trebinjsko-mrkanske biskupije.

17. travnja, Veliki četvrtak, u mostarskoj katedrali Majke Majke Crkve predvodio Misu posvete ulja u 11.00 sati, s propovijedu. Bilo preko 80 koncelebranata.

- U 18.00 predvodio u katedrali koncelebriranu Misu Večere Gospodnje. Propovijedao don Ivan Kovač, službenik Kongregacije za biskupe u Vatikanu.

18. travnja, Veliki petak, kod prve postaje Križnoga puta na Humu, u 15.00 sati, izrekao prigodnu poruku. Don Željko Majić, generalni vikar, na kraju Križnoga puta izrazio zahvalnost

svima koji su pridonijeli održavanju tradicionalne pobožnosti.

- U 19.00 sti predvodio večernje obrede Velikoga petka u katedrali. Propovijedao don Luka Pavlović, župnik.

19. travnja, Velika subota, prevodio obrede i koncelebriranu Misu bdjenja u katedrali, u 20.00 sati. Propovijedao don Ante Komadina, ravnatelj Biskupijskoga caritasa.

20. travnja, Uskrs, predvodio koncelebriranu uskrsnu Misu u mostarskoj katedrali u 11.00 sati i propovijedao.

22. travnja održao predavanje o *Kvocijentu zrelosti* skupini đakona iz Zagreba (22), kojima su se priključila i dvojica dijecezanskih mostarskih đakona, Tomislav Zubac i Ante Čarapina, u kripti sv. Josipa u Mostaru.

- Slavio večernju sv. Misu u katedrali pod kojom je podijelio službu akolitata lektoru Marinu Skenderu, bogoslovu ove biskupije i studentu teologije na Jordanovcu u Zagrebu.

23. travnja, srijeda, sudjelovao u VI. Pastoralnom danu u Emausu.

24. travnja, zajedno s ravnateljem don Antom Komadinom, slavio sv. Misu u Rehabilitacijskom centru u Mostaru u 16.30 sati. Bile sestre Služavke Maloga Isusa Krunoslava, Nevenka i Olga.

26. travnja, u dogovoru sa župnikom fra Mironom Šegom, podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima u župnoj crkvi Krista Kralja u Čitluku.

- Delegirao don Željka Majića, generalnoga vikara, na Susretu Hrvatske katoličke mladeži u Dubrovniku.

27. travnja, nedjelja, u dogovoru sa župnicima Dračeva, don Vinkom Ragužom, i Čeljeva, don Blažom Ivandom, podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz obje župe u župnoj crkvi u Čeljevu.

29. travnja sudjelovao u Susretu s višim redovničkim poglavarima BiH u Sarajevu.

30. travnja sudjelovao u sv. Misi u katedrali i u otkrivanju spomenika svetomu papi Ivanu Pavlu II. Poslao u Stolac don Željka Majića na kome-moraciju 155. obljetnice svjedočke smrti Marka Milanovića.

SVIBANJ, 2014.

1. svibnja, u dogovoru sa župnim upravite-ljem don Ivanom Bebekom, pod sv. Misom podi-jelio sakrament sv. krizme u župnoj crkvi sv. Josi-pa Radnika na Domanovićima. Čestitao župniku don Ivanu i župljanima Zaštitnika župe.

- Ovlastio don Željka Majića, generalnoga vikara, da podijeli sv. krizmu u župnoj crkvi sv. Josipa Radnika u Grljevićima kod župnika don Tomislava Majića.

3. svibnja u dogovoru sa župnikom fra Mlade-nom Vukšićem, pod sv. Misom podijelio sakra-ment sv. krizme kandidatima u Posušju.

- Zajedno s tajnikom don Tomislavom ispiti-vao krizmanike vjeronauk u Rakitnu kod župni-ka fra Marinka Leke.

4. svibnja, nedjelja, u dogovoru sa župnikom fra Stipom Biškom, pred župnom crkvom Velike Gospe na Širokom Brijegu, pod sv. Misom po-dijelio sakrament sv. potvrde kandidatima iz te župe te iz Mostarskoga Gradca i Crnča. Ovlastio za dijeljenje sv. krizme i don Željka Majića, gene-ralnoga vikara.

6. svibnja, na poziv župnika fra Darija Dodi-ga, u večernjim satima pod sv. Misom posvetio obnovljenu crkvu sv. Stjepana, prvomučenika, u Čerinu.

8. svibnja, na poziv mostarskih župnika, predvodio koncelebriranu sv. Misu za maturante u Gospinoj katedrali prigodom svršetka školske godine.

9. svibnja pod sv. Misom podijelio u mostar-skoj katedralnoj kripti sv. Josipa sakrament sv. krizme. Bilo ih četvero iz raznih župa.

10. svibnja, u dogovoru sa župnikom fra Ma-rijom Knezovićem, pod koncelebriranom sv. Mi-som podijelio sakrament sv. krizme kandidatima u Kočerinu.

- U popodnevnim satima, u dogovoru sa žu-pnikom don Ljubom Planinićem, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme kandidatima u Kruševu.

11. svibnja, nedjelja, u dogovoru sa župnikom don Antunom Pavlovićem, predvodio koncele-briranu sv. Misu prigodom proslave Kraljice mira u Hrasnu.

- U dogovoru sa župnikom don Krešimirom Pandžićem, delegirao don Željka Majića da podi-jeli sakrament sv. krizme u Jarama.

16. svibnja na poziv provincijalke s. Franke Bagri predvodio popodnevnu duhovnu obnovu sestrama franjevkama u Bijelom Polju, slavio sv. Misu i blagoslovio Dom duhovnih vježbi.

17. svibnja, u dogovoru sa župnikom fra Ma-rinkom Šakotom, pod koncelebriranom sv. Mi-som podijelio sakrament sv. potvrde kandidati-ma u Međugorju.

18. svibnja, nedjelja, u dogovoru sa župnikom fra Ivanom Borasom, pod koncelebriranom sv. Misom podijelio sakrament sv. potvrde kandida-tima na Humcu.

- U večernjim satima, dogovorivši se sa župni-kom fra Robertom Jolićem, pod Misom podijelio sakrament sv. potvrde u Klobuku.

19. svibnja, u dogovoru s nevesinjskim župni-kom don Antom Luburićem, u Foči predstavio knjigu Tonija Šarca *Katolička Crkva u fočanskom kraju*.

22. svibnja, zajedno s ravnateljkom Rehabilita-cijskoga centra, don Antom Komadinom, slavio sv. Misu osoblju u domu.

23. svibnja primio fra Miljenka Šteku provin-cijala.

24. svibnja, u dogovoru sa župnikom fra Da-rijom Dodigom, pod sv. Misom podijelio sakra-ment sv. potvrde u Čerinu.

24.-25. svibnja ugostio msgr. Želimira Pulji-ća, zadarskoga nadbiskupa, rodom iz župe Blagaj kod Mostara.

25. svibnja, u dogovoru sa župnikom fra Fer-dom Bobanom, u 9.00 sati pod sv. Misom podije-lio sakrament sv. potvrde u Gorancima.

- Don Željka Majića ovlastio da podijeli sv. krizmu u Gorici-Strugama.

- U dogovoru sa župnikom don Nikolom Me-nalom, propovijedao pod sv. Misom koju je pred-vodio msgr. Želimir Puljić, zadarski nadbiskup, o 40. obljetnici svoga svećeništva. Zajedno podijelili sv. krizmu kandidatima blagajsko-bunske župe.

29. svibnja, Uzašašće, na poziv duhovnika don Žarka Vladislava Ošapa vodio duhovnu obnovu bogoslovima u Sarajevu. Nazočio predstavljanju dviju knjiga: *Isus silan na djelu* (2013.) - govorio Domagoj Markić, i *Isus silan na riječi* (2014.) - govorila s. Jelena Jovanović.

30. svibnja predvodio Misno slavlje u Bogo-sloviji i propovijedao. Posjetio kardinala Vinka Puljića.

31. svibnja, u dogovoru sa župnikom fra Vincom Kurevijom, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme kandidatima u Seonici.

- U večernjim satima pod sv. Misom, u dogovoru sa župnikom don Rajkom Markovićem, podijelio sakrament sv. krizme u Stocu.

LIPANJ, 2014.

1. lipnja, u dogovoru sa župnikom don Ivanom Kordićem, pod koncelebriranom sv. Misom podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima u Čapljini.

- Ovlastio don Željka Majića, dogovorno sa župnikom don Anđelkom Planinićem, da podijeli sakrament sv. krizme u Prenju kandidatima iz prenske i aladinske župe.

Od 1. do 6. lipnja bio na Otoku Gospe od milosti.

7. lipnja, subota, uočnica Duha Svetoga, u dogovoru sa župnikom fra Velimirom Bagavcem, pod koncelebriranom sv. Misom podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima duvanjske župe u župnoj crkvi u Tomislavgradu.

8. lipnja, Duhovdan, u dogovoru s mostarskim župnicima:

msgr. Lukom Pavlovićem iz katedrale,

fra Josipom Vlašićem iz Svetoga Petra i Pavla,

don Ivicom Borasom iz Svetoga Mateja,

don Ivanom Perićem iz Svetoga Marka i Svetoga Luke,

don Mladenom Šutalom iz Svetoga Ivana i

don Krešom Puljićem iz Svetoga Tome,

podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima spomenutih župa pred katedralom Marije Majke Crkve. Uzeo kao asistente biskupa Tomu Vukšića, generalnoga vikara don Željka Majića i župnika don Luku.

9. lipnja, Marija Majka Crkve, propovijedao pod sv. Misom koju su, među ostalima, koncelebrirali don Ante Brajko i don Tomislav Majić u povodu Zlatnog jubileja njihova svećeništva u katedrali. Čestitao župniku i župljanima Zaštitnicu župe.

13. lipnja, u dogovoru sa župnikom don Ivanom Turudićem, podijelio kandidatima sakrament sv. krizme i čestitao župniku i župljanima Zaštitnike župe Ploče Tepčići.

- Uvečer predvodio koncelebriranu sv. Misu na Humcu u povodu proslave sv. Ante Padovanskoga, zaštitnika župe.

- Potpisao crkvene knjige koje je kanonski pregledao don Željko Majić

15. lipnja, Presveto Trojstvo, u dogovoru sa župnikom don Pavom Filipovićem, pod sv. Misom podijelio kandidatima sv. krizmu u Buhovu. Čestitao župniku i župljanima Naslovnika župe crkve.

19. lipnja, Tijelovo, u dogovoru sa župnikom don Ivicom Puljićem, pod sv. Misom u župnoj crkvi u Neumu podijelio kandidatima sv. krizmu.

21. lipnja, u dogovoru sa župnicima don Markom Lukačem iz Grabovice, don Barišom Čarapinom iz Vinice, don Mijom Klarićem iz Rašeljaka i don Gordanom Božićem iz Prisoja, podijelio u grabovičkoj župnoj crkvi sakrament sv. krizme kandidatima iz četiriju spomenutih župa.

U večernjim satima, prvoga dana Trodnevniće u čast sv. Ivana Krstitelja, dogovorno sa župnikom fra Jozom Radošem, podijelio sv. krizmu u Rošku Polju.

22. lipnja, nedjelja, u dogovoru sa župnikom don Đurom Benderom, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme kandidatima na Gradini.

24. lipnja, predvodio koncelebriranu sv. Misu, dogovorno sa župnim upraviteljem don Damjanom Ragužom, na Stjepan Krstu, a nakon Mise predstavio monografiju *Župa Stjepan Krst* koju je priredio domaći sin Marinko Marić iz Dubrovnika. Čestitao župniku i župljanima Zaštitnika župe.

- Ovlastio sarajevskoga pomoćnog biskupa msgr. Peru Sudara da podijeli sv. krizmu u Konjicu.

27. lipnja, Srce Isusovo, na poziv župnika don Ive Šutala, predvodio koncelebrirano Misno slavlje u biskupijskom svetištu Studencima. Čestitao župniku i župljanima Naslovnika župne crkve i Svetišta.

28. lipnja, u dogovoru sa župnikom fra Marinkom Lekom, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme kandidatima u župnoj crkvi u Rakitnu.

29. lipnja, Sv. Petar i Pavao, u večernjim satima u mostarskoj katedrali pod sv. Misom za prezbitere zaredio đakone Mostarsko-duvanjske biskupije, don Antu Čarapinu i don Tomislava Zubca, a s otpusnim pismima provincijala fra Miljenka Šteke također đakone Hercegovačke franjevačke provincije zaredio za svećenike: fra Gorana Azinovića, fra Darija Galića, fra Hrvoja Miletića i fra Antonija Šakotu.

SRPANJ, 2014.

30. lipnja do 4. srpnja proveo sa sjemeništarcima na Otoku Gospe od milosti.

4. srpnja susreo se s kotorskim biskupom msgr. Ilijom Janjićem.

5. srpnja podijelio sakrament sv. potvrde u katedralnoj kripti kandidatima iz raznih župa. Bilo ih 13.

6. srpnja, nedjelja, u sarajevskoj katedrali sudjelovao u sv. Misi koju je predvodio nuncij Luigi Pezzuto, a propovijedao kardinal Vinko Puljić u povodu Papina dana. S ostalim biskupima odazvao se pozivu Nuncijevu za ručak.

7. srpnja poslao generalnoga vikara don Željka Majića da u Apostolskoj nuncijaturi sudjeluje u primanju koje je priredio nuncij Pezzuto u povodu Papina dana.

7. srpnja otputovao u Rim, boravio u Zavodu sv. Jeronima. Susreo se s don Ivanom Kovačem, službenikom Kongregacije za biskupe.

8. srpnja posjetio kardinala Gerharda Ludwiga Müllera, prefekta Kongregacije za nauk vjere, i njegovim suradnicima.

9. srpnja posjetio kardinala Pietra Parolina, državnoga tajnika Njegove Svetosti.

- Posjetio s. Emilu Barbarić, vrhovnu glavicu Kćeri milosrđa, u Via Porta Maggiore 38 i čestitao sestrama blagdan utemeljiteljice Družbe blažene Marije od Propetog Petković.

10. srpnja susreo se sa Slavicom Kraljević, veleposlanicom BiH pri Svetoj Stolici.

12. srpnja povratak u Mostar. Čestitao trojici bogoslova Josipu Čuli iz Kruševa, Damiru Pažinu iz Stoca i Marinu Skenderu iz Bijeloga Polja koji su uspješno završili teološki studij i diplomirali. Primio u bogosloviju Matu Pehara iz Mostara, koji je maturirao u Zadru, i poslao ga u Zagreb, a Gabrijela Pavlovića iz Rotimlje i Andreja Džajića iz Šipovače-Vojnića/Ljubuškoga u sjemenište.

13. srpnja, nedjelja, na poziv župnika don Augustina Radovića predvodio večernju sv. Misu u župi Bagalovići u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji, prvi dan trodnevnice u čast Gospe Karmelske kojoj je posvećena župna crkva.

14. srpnja otišao u Banju Luku na 61. zasjedanje BK BiH.

15. srpnja sudjelovao u sv. Misi koju je predvodio kardinal Vinko Puljić, a propovijedao msgr. Franjo Komarica, slavljениk 25. obljetnice službe biskupa ordinarija u Banjoj Luci. Uvečer biskupi pohodili župu Mahovljane.

16.-17. srpnja sudjelovao na zasjedanju BK BiH. Potvrđeno vodstvo Vijeća za katehezu i kler, dodano za Povjerenstvo za vjeronauk, a dosadašnje za nauk vjere preneseno na msgr. Tomu Vukšića.

17. srpnja uvečer održao predavanje zaručničkim parovima na Humcu o odgovornom roditelj-

stvu, na poziv fra Velimira Mandića, gvardijana i voditelja seminara za zaručničke parove.

18. srpnja primio o. fra Miljenka Šteku, provincijala Hercegovačkih franjevaca.

19. srpnja slavio Misu na Pobrđu, umrla majka Šime Pavlovića, Puljuša, u noći sa 17. na 18. srpnja.

20. srpnja na poziv fra Ivana Lovrića, župnika u Ljubunčiću, Banjolučka biskupija, slavio sv. Misu i propovijedao na livadi kod mjesta gdje je stradao fra Lovro Karaula 1875.

- Poslije podne s tajnikom don Tomislavom Ljubanom i skupinom bogoslova stigao na Otok Gospe od milosti u Kotorskoj biskupiji.

23. srpnja susreo se na Otoku Gospe od milosti s mjesnim biskupom Ilijom Janjićem.

27. srpnja, nedjelja, na poziv oca Josipa Opata predvodio sv. Misu i propovijedao u župnoj crkvi u Bogišićima.

31. srpnja predvodio sv. Misu i propovijedao u svetištu Gospe od milosti u povodu svetkovine sv. Ignacija Lojolskoga i 200. obljetnice ponovne uspostave Družbe Isusove. Zajedno s biskupom Janjićem bilo desetak svećenika koncelebriranih koji su čestitali isusovcu Optatu svetkovinu.

KOLOVOZ, 2014.

1. kolovoza, petak, na poziv don Nikole Majića, župnika u Donjoj Lastvi, predvodio misno slavlje u Gornjoj Lastvi jer se toga dana slavi Zavjetni dan Maloj Gospi.

2. kolovoza s biskupom Janjićem i više svećenika posjetili novu provincijalku sestara Franjevki na Cetinju, s. Lidiju, i čestitali joj "ustoličenje" i imendan.

3. kolovoza sv. Misa u Bogišićima u 10.00.

5. kolovoza odlazak s Otoka u Mostar.

6. kolovoza 2014. slavio sv. Misu u Tasovčićima umrla majka Ruža Puljuša don Marinka Pervana, 5. kolovoza.

8. kolovoza u Dragičini blagoslov novoga groba i Misa za don Juru Stojića.

10. kolovoza, nedjelja, kapelica Duha Svetoga.

12. kolovoza navratio se biskup Dražen Kutleša. Poslao don Željka Majića na sprovodnu Misu za pokojnoga profesora Tomislava Jozića, koji je umro 10. kolovoza u Sarajevu.

- Susreo se s prof. Ivom Lučićem i prof. Ninom Raspudićem.

13. kolovoza delegirao u ime Biskupije generalnoga vikara da bude na sprovodu Stipana Kutleše, don Antina oca, u Prisoju. Preminuo 12. kolovoza.

14. kolovoza odlazak u Kuševac.

15. kolovoza Misa zajedno s Đurom Hranićem Misa u Aljmašu. Propovijedao.

- U Viškocima Misa vjenčanja Sanje Pranković i Ivana Ognjenovića.

16. kolovoza blagoslov kapelice u Gizdavama.

- Došao don Ivan Kovač.

17. kolovoza, nedjelja, slavio sv. Misu u katedrali.

19. kolovoza Misa u Miletini.

20. kolovoza Misa na Supetru.

23. kolovoza, nedjelja, predvodio koncelebri-rano Misno slavlje u Svećeničkom domu u Mostaru i propovijedao.

26. kolovoza primio s. Radoslavu Kevo, provincijalku sestara milosrdnica u Splitu.

27. kolovoza, zajedno s generalnim vikarom don Željkom Majićem, posjetio splitsko-makarskoga nadbiskupa Marina Barišića i dubrovačkoga biskupa Matu Uzinića koji su bili na Pastoralom tečaju o Pastoralu obitelji u Emausu u Bijelom Polju od 25. do 28. kolovoza.

